

14530

T.C.

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İ S M Â İ L H A K K İ D İ V Â N E

(İNCELEME-METİN)

(Doktora Tezi)

V. G.

Yükseköğretim Kurulu
Dokümantasyon Merkezi

Hazırlayan:

M. Murat YURTSEVER

Danışman:

Doç.Dr. Mustafa KARA

Bursa-1990

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	II
ÖNSÖZ.....	VIII
KISALTMALAR.....	XII

BİRİNCİ BÖLÜM

İSMÂİL HAKKÎ

A- HAYATI.....	1
B- SANATI.....	13
C- VAHDET-İ VÜCÛD GÖRÜŞÜ.....	20
D- ESERLERİ.....	26
1- EDEBÎ ESERLERİ.....	29
a. Dîvân.....	29
b. Mirâciye.....	30
c. Kitâbü'l-Envâr.....	32
d. Şerh-i Ebyât-ı Yunus Emre.....	34
e. Şerh-i Ebyât-ı Hâcî Bayrâm Veli.....	36

f. Şerh-i Nazm-ı Ahmedî.....	38
g. Şerh-i Nazm-ı Hayretî.....	39
h. Şerh-i Ebyât-ı Hasan Kâdirî.....	40
i. Şerh-i Dû Beyt-i Urî-i Şîrâzî.....	41
j. Şerhu Nazmî's-Sülûk.....	41
k. Şerhu Risâle fi'l-Âdâbi'l-Münâzara li- Taşköprizâde.....	42
2- DİĞER ESERLERİ.....	43
3- MECMUALAR-MAKALELER.....	47
4- KAYIP ESERLER.....	49
DİVANIN DİNÎ VE TASAVVUFÎ AÇIDAN TAHLİLİ.....	50
I - DİN.....	50
A - ALLAH.....	50
1- İSLAM-İMAN.....	54
2- TEVHÎD-HİDÂYET.....	56
3- KÜFÜR-ŞİRK.....	58
B - MELEKLER.....	60
1- CEBRA ^c İL.....	60
2- İSRÂFİL.....	62
3- AZRÂİL.....	62
4- KİRÂMEN KÂTİBİN.....	63
5- HÂRÛT.....	63
6- ŞEYTAN.....	64
C - KİTAPLAR.....	65
1- DÖRT KİTAP.....	65
2- KUR'ÂN.....	66

3- ÂYETLER-HADİSLER.....	68
D - PEYGAMBERLER.....	73
1- Hz. ÂDEM.....	73
2- Hz. NÜH.....	74
3- Hz. İBRÂHİM.....	75
4- Hz. İSMÂİL.....	75
5- Hz. YA ^C KÛB.....	76
6- Hz. YÛSUF.....	77
7- Hz. EYYÛB.....	78
8- LOKMAN.....	78
9- Hz. SÛLEYMÂN.....	79
10- Hz. MÛSÂ.....	81
11- Hz. ÎSÂ VE MERYEM.....	84
12- MEHDÎ.....	85
13- HIZIR-İLYÂS.....	86
14- Hz. MUHAMMED.....	88
E - DÖRT HALİFE.....	90
F - AHİRET VE İLGİLİ MEFHUMLARI.....	91
1- ÖLÜM-ÖLÜ.....	91
2- ÂHİRET.....	92
3- KİYAMET-HAŞR.....	93
4- CENNET-CEHENNEM.....	95
G - KAZA-KADER.....	97
H - DİNİ UNSURLAR.....	98
1- HELAL-HARAM.....	99
2- İBADET.....	99

3-	NAMAZ.....	101
4-	KA ^C BE.....	103
5-	DİNÎ AYLAR VE GÜNLER.....	104
6-	EHL-İ SÜNNET VE DÖRT MEZHEP.....	105
7-	Mİ ^C RÂC.....	107
8-	DUÂ.....	110
II -	TASAVVUF.....	111
A -	ZÂHİR-BÂTİN.....	111
B -	FENÂ-BAKÂ.....	114
C -	ZÜHD-İRFÂN.....	116
Ç -	FETVÂ-TAKVÂ.....	121
D -	HAVF-RECA.....	122
E -	CEMÂL-CELÂL.....	124
F -	FURKAT-VUSLAT.....	125
G -	YÂR-AGYÂR.....	127
H -	CEM ^C -FARK.....	128
I -	HALVET-CELVET.....	129
İ -	TAKLÎD-TAHKÎK.....	131
J -	AŞK-MAHABBET.....	132
K -	FAKR.....	134
L -	FEYZ-İLM-İ LEDÜN.....	136
M -	ÂSİTÂNE-HALVETHÂNE-MEKTEB-İ İRFAN.....	138
N -	HİMMET-İNÂYET.....	139
O -	HÜZÜN.....	140
Ö -	ESMÂ-SIFAT.....	141
P -	MELÂMET.....	143
R -	MÜRİD.....	145

VI

S - MÜRŞİD-İ KÂMİL.....	146
Ş - RİYÂZET.....	149
T - ŞERİAT-TARİKAT-MARİFET-HAKİKAT.....	149
U - TERK.....	151
Ü - CEZBE.....	153
V - ZİKİR.....	154
Y - FEYZ-İ AKDES.....	155
Z - DİVANDA ADI GEÇEN MUTASAVVIFLAR, TARİKATLAR VE KIYAFET İSİMLERİ.....	155
1- MUTASAVVIFLAR.....	155
a. İbrahim b. Edhem.....	156
b. Hallâc-ı Mansûr.....	156
c. Feridüddin Attâr.....	157
d. Muhyiddin Arabî.....	158
e. Şeyh San ^c ânî.....	158
f. Muhammed Muhyiddin Üftâde, Aziz Mahmud Hüdâyî.....	159
g. Atpazarî Osman Efendi.....	159
2- TARİKATLAR.....	161
3- KIYAFET İSİMLERİ.....	162

İKİNCİ BÖLÜM

DİVAN

NÜSHALARIN TANITILMASI.....	164
TRANSKRİPSİYON SİSTEMİ.....	169
İSMÂİL HAKKÎ DİVÂNI (Transkripsiyonlu Metin).....	170

VII

1- DİBÂCE.....	170
2- MESNEVÎ.....	174
3- MUSAMMÂTLAR.....	177
4- GAZELLER.....	196
5- RUBAİLER	587
6- MÜFREDLER.....	612
7- MÜTEFERRİKLER	629
8- İLAHİLER	668
KAYNAKLAR	757

ÖNSÖZ

Kültür tarihimizin mirası olan bir çok edebî eser, kütüphanelerimizde, bilim dünyasına kazandırılmayı beklemektedir. Sayısız mahrumiyete rağmen, emek sarfedilerek hazırlanan bu eserler, önceki medeniyetimiz ile günümüz arasında kurulacak köprünün en sağlam malzemesidir. Bu sebeple, kültür ve edebiyatımıza katkıda bulunmuş bilim ve sanat mimarlarını keşfetmek, şahsiyet ve eserleriyle ele alıp incelemek, bugünkü neslin en önemli görevidir.

Önceki kuşakların dünya görüşü ve sanat anlayışına dair izler taşıyan eserlerin müellifleri arasında, dikkate şayan isimlerden biri de İsmâil Hakkî'dir.

İsmâil Hakkî, vermiş olduğu 100'den fazla eserle, XVIII. yüzyılın en meşhur müellifleri arasında yer almaktadır. Ne var ki, eserlerinin bir çoğundan daha önemli

ve daha hacimli olmasına rağmen, divanının bu güne kadar ele alınmayışı, edebî yönünün gizli kalmasına sebep olmuştur. Bu itibarla, İsmâil Hakkî Divanı'nın çalışma konusu olarak belirleyişimizin amacı, şiirlerinden hareketle edebî şahsiyetini ortaya çıkarmak ve ona şair vasfı kazandıran manzum eserlerini değerlendirmeye çalışmak olmuştur.

İsmâil Hakkî'nin sanat anlayışını tasavvufî temellere dayandırmış olması, eserlerinin bilim dalımızla olan alâkasını kuvvetlendirmiştir. Bu eserlere ait müellif hattı nüshaların ekseriyetle Bursa'da bulunuyor olması, çalışmalarımızın aksamadan devamını sağlamıştır.

İsmâil Hakkî Divanı'nın mukayeseli metin neşrini esas alan bu çalışma, İstanbul kütüphanelerinde ve Türkiye kütüphanelerine ait yazma eser kataloglarında yapılan araştırmalardan sonra, tesbit edilen üç yazma nüsha üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu nüshalara ait bilgi, "Nüshaların Tanıtılması" bölümünde ayrıntılı olarak verilmiştir.

Birinci bölümde, önce şairin hayatı ele alınmıştır. Bu konuda daha çok kendi hattıyla ve kendi ifadesinden alınan bilgilere başvurulmuş, birinci derecede kaynaklara itibar edilmiştir. Bunun yanısıra, müellifin vâridât türünde eserler vermiş olması, hayatına ait safahatın tesbitini kolaylaştırmıştır. Rûhu'l-Beyân Tefsiri üzerine daha önce yapılan çalışmalarda, hayatı ayrıntılı olarak ele alındığından bu bölümdeki bilgilerin tafsilatına

girilmemiştir.

İsmâil Hakkî, şiir sayısı oldukça kabarık ve müretteb bir divana sahip olmasına rağmen, gerek divanın dîbâcesinde ve gerekse diğer eserlerinde sanat telakkisine ait görüşlere çok az yer vermiştir. Bu sebeple, birinci bölümde, sanatı ile ilgili kanaatlar divandaki şiirlerinden örneklerle temellendirilmeye çalışılmış, ayrıca transkripsiyonlu metinden önce divanın edebî açıdan tahlili yapılmıştır.

İsmâil Hakkî'nin şahsiyeti ve mizacına etki eden mutasavvıf kimliği, "Vahdet-i Vücûd Görüşü" başlığı altında ele alınmıştır. Bu bölümde, şairin tasavvuf anlayışı, vahdet-i vücûdla ilgili yorumları, iddiaları ve savunmaları özetlenerek bu çerçevede karakter özellikleri de belirtilmeye çalışılmıştır.

Şairin bir hayli kabarık olan eserleri, önce kendi verdiği bilgiler ışığında incelenmiş, daha sonra da eserlerine ait listelerin bulunduğu diğer kaynaklar taranarak dökümü yapılmıştır. Bu bölümde müellifin sadece edebî eserlerinin tanıtımı yapılmış, diğer eserleri telif sırasına göre tasnife tabi tutulmuştur.

Transkripsiyonlu metinden önce yer alan tahlil bölümünde, divan, dîni ve tasavvufî açıdan incelenmeye çalışılmıştır. Şairin sanatını etkileyen dünya görüşünün dîni ve tasavvufî temellere dayanmış olması, şiirinde de bu motif içinde mazmun, rumuz, istilâh ve mefhumların

sık sık yer almasına fırsat tanımıştır.

Bibliyografyada, birinci derecede faydalanılan kaynaklara yer verilmiş, kabarıklığı önlemek için metin mukayesesinde kullanılan sözlüklere, İsmâil Hakkî'nin gözden geçirilen diğer eserlerine, lisans düzeyinde yapılmış Hakkî ile ilgili tezlere ve birinci derecede kaynakların dışında fazla bir şey söylemeyen tezkirelere yer verilmemiştir.

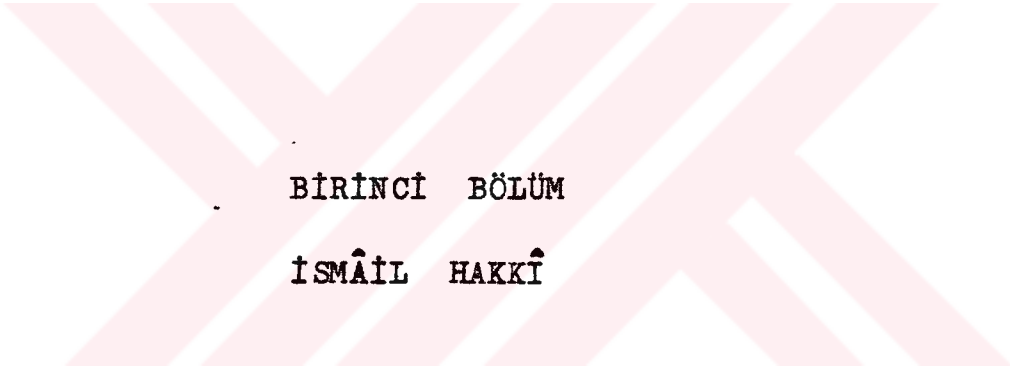
Birinci bölümdeki dipnotlar, kendi içinde sıralamaya tabi tutulmuş, metin bölümünde ise dipnotlara inilen nüsha farkları her sayfada yeniden numaralanmıştır.

Uzun, fakat zevkli bir araştırmamanın ürünü olan bu çalışma esnasında, görüş ve tenkitleri ile bana yön veren değerli hocam Doç.Dr. Mustafa KARA'ya duyduğum saygı ve şükranı burada belirtmek isterim. Zaman zaman kıymetli vakitlerini alarak görüşlerinden istifade ettiğim Prof.Dr. Coşkun AK'a ve çalışma konusunun belirlenmesinde önerileriyle katkıda bulunan Prof.Dr. İsmail E. ERÜNSAL'a teşekkürü önemli bir görev sayarım.

M. Murat YURTSEVER

KISALTMALAR

a.g.e.	: adı geçen eser
BA	: İ.H.Divânının Bayezid Ktp. Nüshası
bkz.	: bakınız
Bl.	: Bölümü
bs.	: baskı
BU	: İ.H.Divânının Bursa Nüshası
Ct.	: cilt
D.T.C.F.	: Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi
haz.	: hazırlayan
İ.H.D.	: İsmâil Hakkî Divâni (Çalışmamızın 2.bölümü)
Kt.	: kâğıt
Ktp.	: Kütüphanesi
nşr.	: neşreden
Öç.	: ölçü
s.	: sayfa
St.	: satır
SÜ	: İ.H.Divânının Süleymaniye Ktp. Nüshası
thk.	: tahkik eden
ts.	: tarihsiz
vrk.	: varak
Yay.	: Yayınları
Yz.	: yazı

BİRİNCİ BÖLÜM

İSMÂİL HAKKÎ

İSMÂİL HAKKÎ

HAYATI:

İsmâil Hakkî'nin hayatına ait bilgilerin en güvenilir kaynağı, bugün elimizde mevcut olan çok sayıdaki eseridir. Özellikle, Silsilenâme-i Celvetî ve Tamâmü'l-Feyz gibi kendisine geniş ölçüde yer ayırdıklarının yanısıra, vâri-dât, makâlât ve mektûbât türündeki eserleri ve bir kısım eserinde kaleme aldığı sebeb-i te'lif bölümü, hayatı konusunda tafsilâtlı bilgiler vermektedir.

İsmâil Hakkî, 1063/1653'de¹, bugün Bulgaristan sınırları içinde kalan Aydos'da doğmuştur². Rumeli'de geçirdiği tahsil ve irşad yıllarından sonra, Bursa'ya gelip yerleşmiş

---

1 "Bu fakîrün velâdeti 1063 Zilkâdesi evâilinde yevm-i ehadde vâkî olmuştur". Bkz. İsmâil Hakkî, Silsilenâme-i Celvetî, Süleymaniye Ktp., Halet Efendi Bl. No:230, vrk.96^b.

2 İsmâil Hakkî, Silsilenâme-i Celvetî, Süleymaniye Ktp., Halet Efendi Bl. No:230, vrk.96

ve 1137/1725'de³ aynı yerde vefat etmiştir. Hakkî, manzum ve mensur 100'den fazla eseri olan 18. yüzyıl Divan Edebiyatı'nın mutasavvıf şairidir. Kaynaklarda ve kataloglarda, Bursa'da medfun olması sebebiyle bursavî ya da tarikatına nisbetle Şeyh ve Celvetî olarak adı geçmekte ise de,

Ben semiyî-i zebîham ey âşık

Mahlasum Hakkî ismüm İsmâîl⁴

Qün itdün mahlasum yâ Rao Hakkî

Beni abdü'l-Hak eyle vir terakkî⁵

beyitlerinde ifade ettiği gibi, mahlasının Hakkî olduğunu belirtmekte ve şiirlerinde bu mahlası kullanmaktadır⁶.

İsmâîl Hakkî, anne ve babası yönüyle, soyunun peygamber sülâlesinden geldiğini ifade etmektedir⁷:

Bir mîr-i velâyet nefesi mazharıyuz biz

Pâkîze neseb silsile-i Âl-i abâyuz⁸

3 İ.H.D. s.172.

4 İ.H.D. s.596.

5 İ.H.D. s.623.

6 Bu mahlas, İsmâîl Hakkî'nin taşıdığı müfessir ve mutasavvıf hüviyetlerinden çok daha önce, şâir hüviyetini kazandığının bir belgesidir: Osman Fazlî'nin 1085/1674'te Mehmed Cûdî adında bir oğlu dünyaya gelmiş, Hakkî de bu mutlu güne tarih düşürdüğü bir şiir yazarak şeyhine takdim etmiştir. İlk defa bu şiirinde kullandığı Hakkî mahlası, Osman Fazlî tarafından beğenilmiş ve Hakkî'ya mükâfat olarak verilmiştir. Bkz. İ.Hakkî, Tamâmü'l-Feyz, Süleymaniye Ktp., Halet Efendi Bl., No:244, vrk.124^b.

7 İsmâîl Hakkî, Kitâbü'l-Hutabâ, Bursa Eski Basma ve Yazma Eserler Ktp., Genel Bl., No:85, vrk.1^a.

8 İ.H.D. s.334.

Babası Mustafa Efendi aslen İstanbul'ludur⁹. 1062/1652'de çıkan büyük Aksaray yangınında¹⁰ mal ve emlakini kaybetmiş, İstanbul'dan ayrılarak akrabalarının bulunduğu Aydos'a yerleşmek zorunda kalmış¹¹ ve son 5-6 yıllık ömrünü ziraat işleriyle uğraşarak tamamlamıştır¹².

İsmâil Hakkî, 1070/1659'da Rumeli'de başlayıp 1083/1672'den itibaren İstanbul'da devam eden ve 16 yıl süren tahsil hayatını, Celvetiye tekkelerinde ve Celvetiye şeyhlerinin ders halkalarında tamamlamıştır. Tahsilinin ilk beş yılı, doğum yeri olan Aydos'ta ve Şeyh Ahmed Efendi'nin yanında¹³, daha sonraki yedi yıllık tahsili ise Edirne'de Şeyh Abdülbâkî Efendi'nin yanında geçmiştir¹⁴. Bu süre zarfında önce hıfzını ikmâl etmiş¹⁵, daha sonra da tekke atmosferi içinde, hem tasavvufî, hem de şer'î ilimlere ait düzenli bir müfredat takip etmiştir. İstanbul'da, şeyhi Atıpaşarlı Osman Efendi'nin yanında geçirdiği¹⁶ son üç yıllık sürede ise, hem tahsilini, hem de sülûkünü tamamlamış ve 1085/1674'te icazet alıp¹⁷ Celvetiye şeyhi olarak irşad faaliyetine başlamıştır.

9 Silsilenâme-i Celvetî, Şâzeli Bl. No:63, vrk.50^a.

10 Silsilenâme-i Celvetî, Hâlet Efendi Bl. No:230, vrk.92^b.

11 Silsilenâme-i Celvetî, Şâzeli Bl. No:63, vrk.50^a.

12 Yıldız, Sakıp, Türk Mufessiri İsmail Hakkî, Hayatı, Eserleri ve Tefsirindeki Metodu, (Orijinali Fransızca olan basılmamış doktora tezi), s.7.

13 Tamâmü'l-Feyz, vrk.217^a.

14 Tamâmü'l-Feyz, vrk.217^b.

15 Tamâmü'l-Feyz, vrk.217^b.

16 İ.H.D. s.172.

17 İ.H.D. s.172.

İsmâil Hakkî'nin ilim ve feyzinden istifade ettiği hocaları arasında en fazla adı geçen bu üç tanesidir. Ancak Osman Fazlî'nin İsmâil Hakkî üzerindeki etkisi, diğerlerinden daha fazladır. Çünkü Osman Fazlî, İsmâil Hakkî'nin hem hocası, hem de şeyhidir. Hakkî de şeyhinden bahse-derken,

Abd-i Hakk'am kul u kurbânem ana

kulunun kanı hâcesine sebîl¹⁸

diyerek Osman Fazlî'ye olan hürmet ve mahabetinin diğer hocalarından daha fazla olduğunu belirtmektedir.

İsmâil Hakkî, Osman Fazlî ile daha üç yaşında iken Aydos'ta karşılaşmış ve Osman Fazlî'ye sadakatle bağlı olan babası Mustafa Efendi vasıtasıyla şeyhini o zaman tanımıştır¹⁹. Ancak, İsmâil Hakkî'nin Celvetiye tarikatına intisabı ve sülûk dönemi, İstanbul'daki ikinci karşılaşmasında Osman Fazlî'ye biat edişiyile başlamıştır²⁰. Çok geçmeden şeyhinin tavsiyesiyle halvete girmiş²¹ ve İstanbul'da bulduğu üç yıl zarfında tecvid, hat ve mûsiki hocaların-

18 İ.H.D. s.596.

19 Silsilenâme-i Celvetî, Şâzelî Bl. No:63, vrk.50^a. Ahmet Hamdi Tanpınar, Osman Fazlî hakkında bilgi verirken, onun saraya nüfûzu olan, padişahları bile en sert dille ikaz etmekten çekinmeyen, camilerde verdiği vaazlarla halkı acımasızca tenkit eden, cezbeli, namuslu ve cesaretli bir din adamı olduğunu yazar. Bkz. Tanpınar, A.H., Beş şehir, İstanbul, 1976, s.123.

20 Tamâmü'l-Feyz, vrk.218^a.

21 Zeyrek Camii hücrelerinde devam eden bu halvet 90 gün sürmüştür. Bkz. Tamâmü'l-Feyz, vrk.219^b.

dan dersler almıştır²².

1086/1675'de Rumeli'de başlayıp Bursa'da devam eden ve ölümüne kadar süren irşad faaliyeti 50 yıllık bir dönemine içine almaktadır. Hakkî, bu dönemde hem muallim, hem vâiz, hem müreşid ve hem de bir müellif olarak dört ayrı hizmeti birlikte yürütmüştür. Osman Fazlî'nin vefatına kadar, irşadla görevli bulunduğu her beldeye onun tayini ile ve onun vekili olarak gitmiş, karşılaştığı problemler karşısındaki tavrını şeyhi ile istişare ederek belirlemiştir²³. Görevli bulunduğu Balkan şehirleri, Osman Fazlî'nin daha önce uğradığı ve ayrılırken yerine vekil bıraktığı, Celve-tiye tarikatını tanıyan ve bağlılarının çok olduğu yerlerden seçilmiştir²⁴.

İrşad göreviyle ilk tayin olduğu yer Usküp'tür. İsmâil Hakkî, 1086/1675'de geldiği Usküp'te altı sene kadar kalmış²⁵ ve Şeyh Mustafa Uşşâkî'nin kızı Ayşe Hanımla 1088/1677'de burada evlenmiştir²⁶. 1092/1681'de ikinci tayin yeri olan Köprülü (Veleze)'ye geçmiş ve burada 14 ay kalmıştır²⁷. 1093/1682'de Rumeli'deki üçüncü tayin yeri olan Usturumca'ya gelmiş ve 1096/1685'e kadar da burada kalmıştır²⁸.

22 Tamâmü'l-Feyz, vrk.218^b.

23 Aynî, Mehmed Ali, Türk Azizleri, İstanbul, 1944, s.16.

24 İsmâil Hakkî'nin 10 yıl süren Rumeli'deki irşad döneminde kaldığı yerlerin üçü de bugün Yugoslavya'dadır.

25 Tamâmü'l-Feyz, vrk.223^b.

26 Tamâmü'l-Feyz, vrk.224^a.

27 Tamâmü'l-Feyz, vrk.228^b.

28 Tamâmü'l-Feyz, vrk.229^b.

İsmâil Hakkî, halkı aydınlatmak üzere Rumeli'de bulunduğ u 10 yıl süresince çok sıkıntılı günler yaşadığını belirtmektedir.

Kimi zühdine hursend ü kimi takvâsına kâni

Bu halkun her biri bir şey ile bulmuş tesellîsin²⁹

beytinde ifade ettiğ i gibi, özellikle halkın ilme ve ilim adamına karşı gösterdiğ i kayıtsızlıktan şikayetçi olmuş ve,

Derd ü belâ-yı ışk ı bugün kim çeker begüm

Zewk-ı cihâna matlab idindi gedâ wü şâh³⁰

diyerek mâsivây a dalan nalkın, dînî nasihat ve telkinlere karşı takındığı tawırdan üzüntü duymuştur. Ancak, İsmâil Hakkî'nin üzüntüsünün asıl kaynağı, manevî hayatını tanzim etmek üzere gönderildiğ i bu yörelerin halkı ile arasında sağlam bir diyalogun kurulamayış ıdır. Bunda, şeyhi Osman Fazlî gibi İsmâil Hakkî'nin da müsamahasız ve mücadeleci bir mizaca sahip oluşunun etkisi büyük olmuştur. Bursa'ya tayin oluşuna kadar, yaptığ ı hizmete karş ılık çekmiş olduğ u zorluk , Dîvân'ın dîbâcesinde şöyle ifade edilmiştir:

"... bin toksan altı târihi cemâziye'l-âhiresi evâilinde ehl ü iyâlle mübtelâ-yı belâ-yı hicret olup mârru'z-zikr on sene tezâ'ifinde tecerru itdüğ um gusas u âlâmı ve okudugum kısas-ı havâdis-i rûzgâr-ı nâ-fercâmı hâme-i dûzebân ile takrîr hayyiz-i imkândan bîrûn u hâric-i ez-kiyâs-dur"³¹.

29 İ.H.D. s.607.

30 İ.H.D. s.537.

31 İ.H.D. s.171.

İsmâil Hakkî, 1096/1685'de Osman Fazlî'nin Bursa'daki halifesi Sun'ullah Efendi'nin vefatı üzerine yerine halife olarak tayin edilmiştir³². Bursa'da geçen yıllar İsmâil Hakkî'nin hayatındaki en uzun ve en verimli dönem olmuştur. İrşad faaliyetlerinin verimi ve tasavvufî olgunluğu bu esnada artmıştır. Dîvân'ını bu dönemde kaleme almış³³ ve tefsiri Rûhu'l-Beyân'ı da yine Bursa'da iken tamamlamıştır³⁴.

İsmâil Hakkî, büyük ölçüde irşad tecrübesi kazandığı Rumeli'den,

Diyâr-ı Rûm'a sakın basma kadem hicret ile
Azîmet it Anatol semtine saâdet ile³⁵

diyerek, kötü intibalarla ve bir daha dönmek üzere ayrılmıştır. Uzun ve meşakkatli yıllardan sonra gelip yerleştiği Bursa'da rahat bir nefes almış ve günlük hayatına yeni bir düzen vermek suretiyle,

Aceb midür nayât-ı nev bulursa mürdeler anda
Hakikat mazhar-ı envâr-ı Rûh-ı Kuds'dür Bursa³⁶

diyerek övdüğü bu şehirde ömrünün en uzun ve en velûd dönemini başlatmıştır.

Ne var ki, hayatının son 40 yılını yaşadığı Bursa'da, ilk günleri yine zahmet ve mahrumiyetle geçmiştir. Bir

---

32 İ.H.D. s.171.

33 İ.H.D. s.173.

34 Aynı, Türk Azizleri, s.64.

35 İ.H.D s.539.

36 İ.H.D s.590.

müddet barınma probleminin halliyle uğraşmış, önce sadece eşini ve çocuklarını bir ahbabının evine yerleştirebilmiş³⁷, ailesi ile beraber kalacağı bir evi uzun süre sonra bulabilmiştir³⁸. Bu da yükünü hafifletmemiş, en az iki yıl geçim sıkıntısı çekmiştir. Bu zaman zarfında ailesinin ve kendisinin yakalandığı hastalıklardan yakasını kurtaramamış³⁹, tâuna yakalanan dokuz yaşındaki kızı Hatice'nin vefatında çaresiz kalmıştır⁴⁰.

İsmâil Hakkî, çektiği bütün zorluk ve yoksulluğa rağmen gayretinden hiçbir şey kaybetmemiş, Osman Fazlî'den vekâlet alarak geldiği Bursa'da, ilk günden ölümüne kadar görevlerini eksiksiz olarak yerine getirmiştir. Ulucami'de halkı aydınlatan vaazlar vermiş⁴¹, tasavvufî sohbetlerle irşad hizmetini sürdürmüş, kalan boş zamanını da kaleme aldığı eserlerin telifine ayırmıştır⁴².

---

37 Tamâmü'l-Feyz, vrk. 237^a.

38 Bu ev Sebzî Mehmed Efendi tarafından ulemânın hizmetine vakfedilmiştir (Tamâmü'l-Feyz, vrk.235^b). İsmâil Hakkî böyle bir eve yerleşmek suretiyle bir parça da olsa, rahatlamanın sevincini divandaki şu beyitlerle ifade etmektedir:

Diyâr-ı Bursa'da Sebzî Efendi hânesine
 şükür ki biz de duhûl eyledük inâyetle
 Ne denli mihnet-i hicret çekildi âlemde
 Hudâ'nun oldu hele şimdi lutfı gâyetle
 bkz. İ.H.D. s.539.

39 Tamâmü'l-Feyz, vrk.236^a.

40 Tamâmü'l-Feyz, vrk.236^b.

41 Aynî, Türk Azizleri, s.63.

42 Aynî, a.g.e., s.63.

1101/1690'da, Magosa'ya sürgün olarak gönderilen⁴³ Osman Fazlî'yi ziyarete gitmiş⁴⁴ ve 17 gün kadar birlikte kalmıştır⁴⁵. Dönüşünden kısa bir süre sonra vefat eden Osman Fazlî'nin işâretiyle, Celvetiye silsilesinin 32. şeyhi olarak görevi devralmıştır⁴⁶.

1108/1696'da, Osmanlı ordusunun mânevî gücünü takviye etmek göreviyle 2. Avusturya seferine⁴⁷, 1110/1698'de de yine aynı görevle 3. Avusturya seferine katılmış⁴⁸ ve vatan savunmasında bulunmuştur.

Divanda, 1., 2. ve 3. Avusturya seferlerinin sebeplerine, sonuçlarına, saray ve halk üzerindeki etkilerine yer yer temas eden İsmâil Hakkî, özellikle, çok sayıda müslüman kanının akmasına sebep olan 1. Avusturya seferi üzerinde daha fazla durmuş ve mağlubiyetin verdiği toplumsal acıdan yakınmıştır⁴⁹. 2. ve 3. Avusturya seferlerinden sonra yazdığı ve divanda "Münâcât der-Hakk-ı Sefer-i Beç" başlığı altında yer alan⁵⁰ ilâhîde ise duyduğu sevinci dile getirmiş ve kazanılan zaferlerin devamı için dua etmiştir⁵¹.

43 Silsilenâme-i Celvetî, Halet Efendi Bl., vrk.34^a.

44 Tamâmü'l-Feyz, vrk.174^b; Silsilenâme-i Celvetî, Halet Efendi Bl. vrk.94^a.

45 Tamâmü'l-Feyz, vrk.317^b.

46 Tamâmü'l-Feyz, vrk.32b^b.

47 Aynî, a.g.e., s.65-66; Tanpınar, Beş Şehir, s.125.

48 Aynî, a.g.e., s.65-66; Tanpınar, a.g.e., s.125.

49 İ.H.D. s.574.

50 İ.H.D. s.194.

51 İsmâil Hakkî, kendisine iki kez gazânın, iki defa da haccın müyesser olduğunu belirtir. Bkz. Silsilenâme-i Celvetî, Halet Efendi Bl., vrk.95b.

İsmâil Hakkî, ilki Suriye üzerinden⁵², ikincisi de Mısır üzerinden⁵³ olmak üzere 1112/1700 ve 1124/1710 yıllarında iki defa hacca gitmiştir. Bu seferleri esnasında Şam ve Kahire'de kısa bir müddet kalarak meşhur ilim adamları ile tanışmış ve müzakerelerde bulunmuştur⁵⁴.

1126/1714'de Tekirdag'a giderek üç yıl kadar kalmış⁵⁵ ve tekrar Bursa'ya dönmüştür. Aynı yıl şeyhi Osman Fazlî'nin kızı Ayşe Hanım'la ikinci evliliğini gerçekleştirmiştir⁵⁶.

1129/1717'de, eserini ve görüşlerini benimseyip takdir ettiği "Müsûsu'l-Hikem müellifi Muhyiddin-i Arabî'nin kabrini ziyaret amacıyla Şam seyahatine çıkmıştır⁵⁷.

Kalmadı hâsılı râhat Anatol'da nûm'da
 Âhiru'l-emr ola gibi giderek hicret-i şâm
 İki üç kerre idüp hicret-i Rûmiyye şehâ
 Oldı takdîr-i Hudâ-y-ile size Bursa makâm
 Şimdilik Bursa'yı hoş görmede âlem vardur
 Giderek hâsıl olur çekme elem cümle merâm⁵⁸

52 İ. Hakkî, Makâlât, Bayezid Ktp., Genel Bl. No: 3507, vrk. 87^a.

53 Makâlât, Bayezid Ktp., Genel Bl., vrk. 122^a.

54 İ. Hakkî, Makâlât, Süleymaniye Ktp., Hacı Mahmud Bl., No: 2676, vrk. 19^a.

55 Muallim Nâcî, Esâmî, İstanbul, 1308, s. 59. İsmâil Hakkî bu seyahatiyle ilgili olarak, Rumeli'de bir müddet daha irşadın iktizasına dair almış olduğu ilâhî işareti sebep gösterir. Konuyla ilgili olarak ayrıntılı bilgi için bkz. Yıldız, a.g.e., s. 118 vd.

56 Safâyî Mustafa, Tezkiretü's-Şuarâ, Süleymaniye Ktp., Esad Efendi Bl., No: 2549, vrk. 77^a.

57 Silsilenâme-i Celvetî, Süleymaniye Ktp., Şâzelî Bl., vrk. 53^a; Mehmed Tahir, Kibâr-ı Meşâyih ve Ulemâdan 12 Zâtın Terâcim-i Ahvâli, İstanbul, 1317, s. 34.

58 İ.H.D. s. 646.

beyitlerinde ifade ettiği gibi, hac seyahatı esnasında kısa bir süre kaldığı Şam'a, tekrar gitmek ve bir müddet daha kalmak İsmâil Hakkî'nin en büyük arzusu olmuştur.

Bursa ve İstanbul ve Şam'ın havâsı birdür
Âb u dâne çekmeyince azm-i râh olmaz bana⁵⁹

diyerek Bursa'dan sonra eğer başka bir yere göç etmesi gerekecekse, bu yerin Şam olması için dua etmiş ve,

Recâm odur kerem-i Hazret-i Hak'dan Hakkî
Medîne cânibine sevk ide hidâyetle⁶⁰

beytinde dile getirdiği gibi Şam'ı, Medine'ye giden yol üzerindeki bir durak olarak görmüştür.

Ne var ki,

Hakkıyâ kutb-ı cihânı görmek istersen eğer
Tutağör ihlâs ile dâmen-i Şeyh-i Ekber'i⁶¹

diye övdüğü Muhyiddin-i Arabî'den himmet talep ederek, hasret ve iştihakla geldiği Şam'da umduğunu bulamamıştır. Görüştüğü ilim adamlarının ve temas ettiği insanların, taşıdığı mânevî heyecâna cevap vermeyen bigâne tavrı, İsmâil Hakkî'yi ziyâdesiyle mahzun etmiş ve,

Hele benden sorarlarsa fakîrün bildiği budur
Gedâ-yı bâb-i İstanbul olmak saltanatdandır⁶²

diyerek bir an önce İstanbul'a dönmeye karar vermiştir.

59 İsmâil Hakkî, Vâridât-ı Hakkî, Süleymâniye Ktp., Hüsrev Paşa Bl., No:189, vrk.92^a.

60 İ.H.D., s.539.

61 Vâridât-ı Hakkî, vrk.79^b.

62 Vâridât-ı Hakkî, vrk.93^a.

Eş ve çocuklarıyla birlikte üç yıla yakın kaldığı⁶³ şam'dan ayrılırken,

Ne Dimaşku's-Şâm'ı gözler ne Burusa çeşm-i dil
Sû-yı İstanbul'da kalmışdur nigâhı muttasıl⁶⁴

diyerek Bursa'ya dönmeden önce bir müddet de İstanbul'da kalmak istemiş ve üç yıl kadar Üsküdar'da durduktan sonra 1135/1723'de tekrar Bursa'ya dönmüştür⁶⁵.

İsmâil Hakkî, ömrünün son yılını da, elinde kalan bir miktar para ile yaptırdığı câmiin⁶⁶ inşaatına harcamış⁶⁷ ve bir Temmuz akşamı dostları arasında hayata veda etmiştir⁶⁸.

Bursa'da bulunan kabri, Tuzpazarı semtinde, camii, medresesi ve çilehanesi ile birlikte "İsmail Hakkı Tekkesi" adı verilen külliyenin kible tarafındadır.

Hâdî Çelebi tarafından ölümüne düşürülen tarih, mezar taşında kayıtlıdır⁶⁹: "Hak Hak didi azm eyledi Hakkî Efendi cennete" (1137).

63 Silsilenâme-i Celvetî, Halet Efendi Bl., vrk.96^a.

64 Vâridât-ı Hakkî, vrk.192^a.

65 Silsilenâme-i Celvetî, Halet Efendi Bl., vrk.96^a.

66 Câmiye İsmâil Hakkî tarafından "Câmi-i Muhammedî" adı verilmiştir. Bkz. Mehmed Şemseddin, Yâdigâr-ı Şemsî, Bursa, 1332, s.128.

67 Mehmed Şemseddin, Yâdigâr-ı Şemsî, s.128.

68 İsmâil Hakkî'nin ölüm tarihine ait ayrıntılı bilgi, şâirin Hadarât-ı Hams-i İlâhî adlı eserinin arka kapak içine, oğlu Mehmed Bahâüddin tarafından yazıldığı anlaşılan notta mevcuttur. Bkz. İsmâil Hakkî, Hadarât-ı Hams-i İlâhî, Süleymâniye Ktp., Mihrişah Sultan Bl., No:189.

69 Mehmed Tahir, a.g.e., s.35.

SANATI

Ismâil Hakkî'nin dünya görüşü gibi sanat anlayışı da dînî esaslara ve tasavvufî düşünceye dayanmaktadır. Şiirlerinde tasavvuf zevk plânında değil, hayat felsefesi düzeyindedir. Hakkî,

İşbu işlerde Hudâ sırrını yazsam âhır
Binde birine vefâ itmeye hergiz aklâm
Mâsivâdan gözi yum Hakk'a teveccüh eyle
Hakkıyâ Hak ile kıl var kelâmun itmâm⁷⁰

diyerek şiiri, tasavvufî duygu ve düşüncelerin terennümüne vasıta kabul etmiştir. Divanda en karmaşık tasavvufî heyecanlar, nazım uslûbu içinde ve en güzel duygularla ifade edilmiştir. Lâdînî şâirlerin, beşerî duygularını ifade ederken kullandıkları tasavvufî mecazlar, Hakkî'nin şiirinde gerçek anlamda birer istilâh olmuştur.

İsmâil Hakkî için şiir gaye değildir.

Sûfî-i sâf-dilem câm-ı müzevvek tutaram
Sühanum ehl-i dile feyz-i ferâvânumdur
Vezn-i ahkâm u hakâikde müsâvât gerek
Hakkı bu ma'nâ benüm uhde-i mîzânımdur⁷¹

beyitlerinde ifade ettiği gibi, 40 sene boyunca zevkle yazdığı şiirlerini, "bu gıdâ-yı rûh ile çâşnîdür olup

70 İ.H.D., s.647.

71 İ.H.D., s.278.

tıfl-ı dilümi terbiye-yâb-ı mekteb-i irfân eyleyüp vakt-i betâletümde kendi sözünden şerm-sâr olup insâfa gelmem⁷² diyerek divânında muhafaza etmiştir. Şiirlerinin 12.000 beyti aşğını söylemesine rağmen⁷³ bununla övünmemiş, şâirliğine fahriyeler düzmemiştir. Aksine, nazımdaki kabiliyetinin kendisine ilânî bir lutuf olduğunu belirtmiştir:

Hakkî şol ezel kısmetidür sana Hudâ'dan
Kim böyle güzel hâme-i müşğîn ele düşdi⁷⁴

Şuarâ zümresi ile düşüp kalkmamış, şiir sohbetlerinde bulunmamış, şiir ustalarıyla kendisini mukayese etmemiştir. Kur'ân'daki Şuarâ ve Yâsîn sûrelerinde geçen şiir ve şâirlerle ilgili âyetlerin tefsiri dışında, sanat olarak şiirden çok az söz etmiştir. Şiir hakkındaki mülâhazalarına dair müstakil eserler yazmamıştır.

Rûhu'l-Beyân'da, Yâsîn sûresinin 69. ve Şuarâ sûresinin 224. âyetlerinde şiir ve şâirlerle ilgili olarak şu görüşlere yer vermiştir:

"Mü'min şâirlerin şiirleri, Allah'ın birliği ve övgüsü konuludur. Hikmet ve öğüt doludur. Allah'a itâate, züh-

---

72 İ.H.D., s.172.

73 "Eş'ârımız on iki binden ziyâdedür". Bkz. Silsilenâme-i Celvetî, Süleymaniye Ktp.Halet Efendi Bl.No:230, vrk.95^a; Aynı eser, Şâzelî Bl.No:63, vrk.51^a.

74 İ.H.D., s.559

de ve âhîret hayatına teşvik⁷⁵ vardır. Onlar şiiri gâye ve âdet haline getirmezler, şiir de onları Allah'ın zikrinden alıkoymaz. Huzurlarını şiirle temin ederler. Mazlumun hakkını hicivle geri alırlar. Diğer şâirler kulaklarını şeytana verir ve şeytandan işaretler alırlar. Bilgi ve iman eksikliği sebebiyle şeytandan aldıkları evham ve ilhamlara, gerçek dışı ve boş tahayyüllerini yüklerler. Cumhûr, şiirin mübah olduğunda müttefiktir. Çünkü şiir cehâlet ve sefâhete mâni olan yararlı sözler intiva eder. Hz. Ali halifelerin en şâiri, Hz. Aişe ise bütün şâirlerden daha belîğ idi⁷⁶. Muallimi Allah olan Hak'dan başka bir şey söylemez. Mümeyyiz olan kimse ilâhî ve hikemi konularda da nazma da kâdirdir. Bunun dışındaki şiir de zâten men edilmiştir"⁷⁷.

Ahidnâme'de ise, tasavvufî terbiye esnasında mürşid din uygulayacağı esasları ve müridin dikkat etmesi gereken hususları sıralarken, 75. maddede şiirle ilgili şu görüşlere yer vermiştir:

"Ahyânen eş'âr ve kelâm-ı mevzûn ile şugl eylemek âdâbdandır. Hususen ilâhiyât ve nesâyih ola. Bir mikdâr

75 İsmâil Hakkî, Arapça gazelinin bir beytinde, "Ömrüm heveslerin peşinde geçti, keşke şiirim bana ölümü hatırlatan bir vesile olsaydı" (İ.H.D., s. 235) diyerek buradaki ifadesini temellendirmektedir.

76 İsmâil Hakkî, Rûhu'l-Beyân, İstanbul, VI, 314-318.

77 İsmâil Hakkî, Rûhu'l-Beyân, VII, 429.

Kur'ân-ı Kerim ile iştiğâl olunursa bir mikdar dahi eş'âr ile tefekkür olunsun deyû emr-i peygamberî vârid olduğu Câmiu's-Sagîr'de ve sâir kütüb-i hadîsde mufassaldır"⁷⁸.

İsmâil Hakkî'nin şiirlerindeki tarz ve estetik kendisine aittir.

İklîl-i câna zînet olur Hakkıyâ sözün

Çek rişte-i beyâna nazm it durer gibi⁷⁹

beytinde ifade ettiği gibi, kaside, gazel ve ilâhîlerinin dil ve uslûbu kendi hünerinin mahsûlüdür. "Eyyâm-ı mütefâzılada ref^ci melâl-i hicret ve def^ci kelâl-i gurbet idüp bazı kelimât-ı ma^crifet-âmîz lisânuma cârî olup söyledüm"⁸⁰ demesinden anlaşılacağı gibi, ne kendi döneminde ne de daha önceki dönemlerde yetişmiş şâirlerin etkisinde kalmamıştır. Türk, Arap veya Acem şâirlerinden herhangi birisinin etkisinde kaldığına delâlet edecek bir isim zikretmemiştir. Hakkî, şiirini doğrudan doğruya kalbinin aynası olarak görmüş⁸¹ ve,

Feyz-i Hak'dan ehl-i dil güftâre gelse tûtî-vâr

Yok durur âlemde asla bil o sözlerden lezîz⁸²

diyerek feyz ve ilhamını kendi kalemiyle nazma getirmiştir.

78 İ. Hakkî, Ahidnâme-i Hakkî, İstanbul, 1329, s.14.

79 İ.H.D., s.572.

80 İ.H.D., s.171.

81 "Lisân kalbün tercümânıdır". Bkz. Tuhfe-i İsmâiliye, Bayezid Ktp., Genel Bl., No:3506, vrk.135^b.

82 İ.H.D., s.266.

Celvetiye tarikatında şiir, Üftâde ve Hüdâî'den gelen bir gelenek olduğu halde, Hakkî'nin şiirinde bunların etkisi de çok azdır. Hatta Hakkî, tekke şiirinin ilâhî tarzında çok az örnek vermiş ve divânını da gazelleriyle tertip ederek Divan Edebiyatına ait şiir tarzını benimsediğini göstermiştir.

İsmâil Hakkî Divânı, didaktik uslupla yazılmış gazellerden oluşmuştur. Bunun dışında kalan kasideler, ilâhîler, Arapça ve Farsça gazeller divânda ancak birer örnek teşkil etmektedir. Gazel tarzında yazdığı şiirlerinde lâcînî şiirin malzemesini kullanmamıştır. Manzumelerinde şarap ve mahbûb hiç yoktur. Sîm-ten vücutlu dilberlere ya da gözleri ânû, kaşı mihrâb sevgililere rastlanmaz. Ne bed-nâm âşıklar, ne de pür-fiten rakipler gazellerinde yer alır. Tek sevgili Cemâl ve Celâl sahibi Allah'tır. Yegâne maşûk olan Allah, Hakkî'nin şiirinde,

Neşve-i feyzünle tahmîr eyle Hakkî neş'esin
niçe demlerdür yazub evsâfını inşâ ider⁸³

beytinde olduğu gibi, ilâhî isim ve sıfatlarıyla vasfedilmiştir.

Hakkî'nin şiirinde taze hayaller ve nev-zebân söyleyişler yoksa bile, dermansız aşklar, sonu gelmez ayrılıklar, hayal ürünü umutlar ve şuur dışı bir âlemden yaşamış aşk hikâyeleri de yoktur.

---

83 İ.H.D., s.271.

Işkdur ser-levha-i mecmua-ı sırrı Hudâ
Mekteb-i irfânda ışk ile iderler ibtidâ⁸⁴

beytinde ifade ettiği gibi Hakkî, şiirlerinde yalnız ilâhî aşkı terennüm etmiş ve söylediklerinde lâfızdan ziyade kasdettiği manâyı vermeye çalışmıştır:

Hakkıyâ ışkdan haber aldunsa irfândan haber
Lafz u savt u harfi cümle var yüri ma^cnâyâ vir⁸⁵

İsmâil Hakkî'nin nazmı nesrinden daha sadedir. Mehmed Tahir, "Lisân-ı Türki'deki tarz-ı ifâdeleri o zamanın uslûb-ı âdîsini andırır bir sûretde ve istitrâdâtı câmî bir haldedir"⁸⁶ diyerek, şiirlerinde orta bir dil kullandığını söyler. Bu dil ne halk şiirindeki kadar duru, ne de ağır Osmanlıca terkiplerin külfeti altındadır. İsmâil Hakkî da, mutasavvıf şâir için şiirin bir fütuhât veya bir vâridât olduğunu belirterek, mânânın savt u sadâdan daha önemli olduğunu ifade etmektedir:

"Malûm ola ki bazı kelimât vardır ki, zebân-ı şâirden sâdır olursa dahi âlem-i gaybdan vârid olur. Egerçi kâilünün ol kelâmun hakâikına ittılâl yoktur. Zîrâ fıtrat-ta selâmet olıcak kuvve-i nazariye dahi akl-ı kudsî hükümünde olup isâbet-i râciha ve fikr-i selîm olur"⁸⁷.

84 İ.H.D., s.196.

85 İ.H.D., s.294.

86 Mehmed Tahir, Kibâr-ı Meşâyih ve Ulemâdan 12 Zâtın Terâcim-i Ahvâli, İstanbul, 1317, s.34.

87 İ.Hakkî, Mecmua-i Hakkî, Süleymaniye Ktp., Esad Efendi Bl., No:3765, vrk.42^b.

İsmâil Hakkî Divânı'nda sanat endişesiyle kaleme alınmış şiirler yer almamıştır. Bu seoeple tenâsüb, tevriye ve cinas gibi kelimeye dayalı edebî sanatlarla karşılaşmak son derece güç ve hatta tesâdüfîdir. Ancak, âyet ve hadislerden yapılan iktibasların, bazı atasözlerin yer aldığı irsâl-i mesellerin veya kısas-ı enbiyâ ve kerâmet-i evliyâyâ atfen yapılan telmihlerin sık sık rastlanan edebî sanatlardan olduğu söylenebilir.

Divândaki gazellerinde, aruz vezninin birçok kalıbını hatasız olarak kullanmıştır. Mısra sonlarında zengin kafiye ve az heceli redifleri tercih etmiştir.

İsmâil Hakkî, Yûnus'un, "çıkıdım erik dalına anda yedüm üzümü" veya Hacı Bayram'ın, "Çalabum bir şâr yaratmış iki cinân arasında" mısralarıyla başlayan ilâhîleri gibi lugaz tarzında bazı şiirlere mensur şerhler yazmıştır. Bu tarz şiirden zevk aldığını gösteren diğer eserleri de manzum olarak kaleme aldığı es'ile ve ecvibeleridir.

İsmâil Hakkî'nin mütevâzî mizâcî, şiirlerine mahzun ve şikeste bir ruh hali ile yansımıştır. Özellikle irşad ve tedris faaliyetleri esnasında, halkın gösterdiği duyarsızlığa fazlasıyla üzölmüş ve bu üzüntüsünü şiirlerde zamânedен şikâyet teması içersinde dile getirmiştir.

Bu konuda şam halkından şikâyetini şu beyitlerle dile getirmektedir:

Bu asrun câhili olmak kemâl-i ma'rifetdendür
Kemâl-i ma'rifet halk içre zîrâ ma^csiyetdendür

Melâmetden sayarlar nakd-i zühdi bî-basîretler
 Marîz-i derd-i ışk olmak da ammâ âfiyetdendir
 Hele benden sorarlarsa fakîrûn bildigi budur
 Gedâ-yı bâb-ı Istanbul olmak saltanattandır⁸⁸

İsmâil Hakkî Divânı'nda yer yer temas edilen diğer
 ağırlıklı konular şunlardır:

1. Tasavvufî terbiye ve bu konuda tarikatın önemi
2. Celvetiye tarikatı ve şeyh Osman Fazlî'nin yüce şahsiyeti
3. Mürşid-i kâmil ve müridin vasıfları, birbiriyle olan münasebetleri
4. Sûfîlere ait hal ve makamlar
5. Vahdet-i vücûd ve tecellî
6. Tevhîd ve zikrullah
7. Allah'ın isim ve sıfatları
8. Hz. Muhammed ve diğer bazı peygamberlerin özellikleri
9. Zühd ve irfân arasındaki farklar
10. Avusturya seferleri ve bu seferler esnasında imparatorlugun zayıf durumu.

VAHDET-İ VÜCÜD GÖRÜŞÜ

VII/XIII. yüzyılda büyük mutasavvıf Muhiddîn-i Arabî (öl.638/1240) tarafından temellendirilen bu görüş, daha

⁸⁸ İsmâil Hakkî, Vâridât-ı Hakkî, Süleymaniye Ktp., Hürev Paşa Bl., No:189, vrk.93^a.

sonra olgunlaşarak bütün İslâm dünyasında büyük eserlerin meydana gelmesini sağlamıştır. Bu konuda yazılmış ilk mühim eser, yine Muhyiddîn-i Arabî'ye ait olan Fûsûsü'l-Hikem'dir.

Varlığın birliği anlamına gelen bu görüşe göre, varlık tektir ve o varlık da Allah'tır. Diğer bütün yaratıklar, tek varlık olan Allah'ın türlü hayalleridir. "Küntü kenz" hadisi de bu görüşe kuvvet veren kaynaklardan biridir. Buna göre Allah, insana ilâhî ruhu üflemiş ve kendi vasıflarını insanda toplamıştır. Bir bakıma, Allah'ın zühur ve tecellîsi insanla buluşmuş ve Allah, kendi güzelliğini görececek gönüller yaratmıştır. İnsan da kendisinde ilâhî ruh bulunan bir yaratık olma mutluluğuna kavuşup Allah'ın varlık ve güzelliğini idrakle vazifelendirilmiştir.

601/1204 ve 606/1209 tarihlerinde iki defa Anadolu'ya gelen Muhyiddîn-i Arabî, eserleri ve görüşleri ile tasavvuf çevrelerini yakından etkilemiştir. Bu etkilenme ile doğan Muhyiddîn-i Arabî sevgisi, Üftâde ve talebesi Hüdâî tarafından Celvetiye tarikatına kazandırılmış ve daha sonra gelen Celvetî şeyhlerinde de bu hayranlık devam etmiştir.

Vahdet-i vücûd görüşü sadece tasavvuf çevrelerini etkilemekle kalmamış, mutasavvıf şairler vasıtasıyla Tekke ve Divân şiirini de etkilemiştir. Nitekim vahdet-i vücûd ekolüne bağlı olarak tanıdığımız İsmâil Hakkî'nin tasavvufî görüşlerinde olduğu gibi divânındaki şiirlerinde de vahdet-i vücûd nazariyesinin derin izlerine rastlan-

maktadır.

İsmâil Hakkî, vahdet-i vücûd konusunda yazmış oldu-
ğu makale ve risâlelerin⁸⁹ yanısıra, Rûhu'l-Beyân'ı da,
Muhyiddîn-i Arabî, Sadreddin Konevî ve Osman Fazlî'den
gelen bir sistem ile ve işârî tefsir tarzında kaleme al-
mıştır.

1094/1683'de irşad görevi ile Rumeli'de bulunduğu
sırada, Osman Fazlî tarafından Edirne'ye davet edilmiş
ve burada uzun süre şeyhi ile birlikte Füsûs okumuştur.

Âlemi câmi^c dürür dîvân-ı Şeyh-i Ekberî
Cümleye gâlib dürür bürhân-ı Şeyh-i Ekberî
Hakkıyâ kutb-i cihânı görmek istersen eger
Tutagör ihlâs ile dâmen-i Şeyh-i Ekberî⁹⁰

diyerek övdüğü Muhyiddîn-i Arabî'nin kabrini ziyaret mak-
sadiyla 1129/1717'de Şam'a gitmiş ve eserleri üzerine üç
yıl kadar tetkikte bulunmuştur.

Muhyiddîn-i Arabî'nin eserlerindeki şeriata aykırı
gibi görünen bazı konularda izahatta bulunmuş, yine bazı
dostlarının arzusu üzerine bu nevi konuları aydınlatan
tuhfeler yazmıştır⁹¹. Bu tür eserlerden biri olan Tuhfe-i
Atâiye'de vahdet-i vücûd ile ilgili görüşünü şöyle ifade

89 İsmâil Hakkî, Risâletü'l-Berkiye li-Hazreti Şeyhi'l-
Ekber Mecmua-i Hakkî, Bursa Eski Basma ve Yazma Eser-
ler Ktp., Genel Bl., No:41.

90 İ.Hakkî, Vâridât-ı Hakkî, Süleymaniye Ktp., Hüsrev Paşa
Bl., No:189, vrk.79^b.

91 İ.Hakkî, Tuhfe-i Vesîmiye, Bursa Eski Basma ve Yazma
Eserler Ktp., Genel Bl., No:81, 38 vrk.

etmektedir:

"vahdet didükleri kesretün zevâlidür. Yoksa Rab ile abdin ittihâdı degildür. Sûfî-i sünî oldur ki hulûle itikad itmeye"⁹².

vahdet-i vücûd anlayışı içinde vahdet ve kesret kavramlarını da şöyle terennüm etmektedir:

Dil-firîb-i kesret olma âlemi bir vehm bil
Kesret-i tevhîd ile vahdet nasîb olsun sana⁹³

Kesreti vahdetde gör vahdetde kesret seyrin it
Bu merâyâda yûri Sübhanî gözle dem be dem⁹⁴

İsmâil Hakkî, Allah'ın tüm yaratıklar üzerinde zuhûr ve tecellî ettiğini, görünen bütün âlemin, O'nun vahdet aynasındaki gölgesi olduğunu belirtmektedir:

Eşyâya tecellîsi Hakk'un katı zâhirdür
Aç dîdeni rûşen kıl pür-nûr olasın pür-nûr
Hakkî dilünü sâf it geç gayrıdan insâf it
Âyine-i vahdetde manzûr olasın manzûr⁹⁵

"Küntü kenz" hadisinde ifade edildiği gibi Allah bilinmeyi ve kendi güzelliğini görmeyi dilemiş ve bu sebeple yarattığı insanı kendi güzelliği ile süslemiştir:

Hakdur aslum benüm belâ

Sûretde halk oldum velâ

92 İ.Hakkî, Tuhfe-i Atâiye, Süleymaniye Ktp., Mihrişah Sultan Bl. No:192, vrk.33^a.

93 İ.H.D., s.209.

94 İ.H.D., s.408

95 İ.H.D., s.291

Oldı tarîkum çün celâ
Ben Celvetiyem Celvetî⁹⁶

Kâinâtın güzelliği, Allah'ın güzelliğinin tecellî-
si sebebiyledir. Allah, bütün isim ve sıfatlarıyla yara-
tıkları üzerinde tecellî etmiştir. En güzel yaratık ve
en mükemmel varlık olan insanda ise ism-i azâm tecellî
etmiştir:

Gör ne ism-i azâm olmuşdur vücûd
Özge sırr-ı mübhem olmuşdur vücûd⁹⁷

Kâinât ve üzerindeki tüm yaratıklar, Allah'ın var-
lığına delildir. Vahdetten bir numunedir. Bu sebeple kâi-
nât üzerindeki ilâhî kudreti hissetmeden sadece varlığı
temâşa etmek putperestliktir:

Putperest olma cihânda sûret içre rûha bak
Niçe bir eylersin eşkâl ü heyâkil arzu⁹⁸

İsmâil Hakkî, Muhyiddîn'i Arabî hayranlığından ötü-
rü zaman zaman tenkitlere ugramıştır. Bu tenkitlerin se-
bebi, Şeyh-i Ekber'in ehl-i sünnete aykırı gibi görünen
fikirlerini benimsemiş olması ve eserlerini takdir etme-
sidir. Halbuki İsmâil Hakkî, "Hz. Şeyh'in hiç bir kitâbın-
da şer'î hükümleri ihlâl edecek sözler yoktur. Sizce var

---

96 İsmâil Hakkî, Tuhfetü's-Sâlikîn, Süleymaniye Ktp.,
Şâzelî Bl. No:63, vrk.1^a.

97 İ.H.D., s.255.

98 İ.H.D., s.483.

gibi görünen sözler birer içtinattır"⁹⁹ diyerek defalarca açıklamada bulunmuş ve müdellel izahlarla muhâlif çevreleri teskine çalışmıştır. Ancak, bu konudaki ithamlarını hakarete vardiyan kimselere de aynı sertlikte cevap vermiştir:

Şeyh-i Ekber şeyh-i ekferdür dimiş ehl-i inâd
ner sözi ma^czûr tutmaktır kişi beyne'l-ibâd
Küfr-i mü'mîn olmasa îmânda bulındı şek
Şerh itdüm tafsîlini sözinden utansın eşek¹⁰⁰

İsmâil Hakkî, vahdet-i vücûdun hulûl anlamına geldiği gerekçesiyle, bu görüşü benimsemediği için kendisine yapılan suçlamaları da şöyle cevaplandırmıştır:

"Şâhid olunuz ki ben şerîat , tarîkat, hakikat ve marifet yönünden ehl-i sünnet ve'l-cemâat üzereyim. İtikâdında ehl-i hulûlün itikâdına benzer şeyler mevcut değildir. Fikirlerimde erbâb-ı ittihâdın hüviyetine meyil yoktur. Allah'ın dinini bid'at ve melâhideden korumak için kitâb ve sünnete bağlı kaldım"¹⁰¹.

---

99 İsmâil Hakkî, Tuhfe-i Vesîmiye, Bursa Eski Basma ve Yazma Eserler Ktp., Genel Bl. No:81, vrk.18^b.

100 İ.H.D., s.666.

101 İsmâil Hakkî, Tuhfe-i Atâiye, Süleymaniye Ktp., Mihrişah Sultan Bl., No:192, vrk.77^a.

ESERLERİ

İsmâil Hakkî, yaşadığı devrin en çok eser veren müellifleri arasındadır. 60 yılı aşan yazı hayatının belli dönemlerini belli konulara ayırmamış, edebiyat, tasavvuf, tefsir, hadis, fıkıh ve akâid gibi İslâm dinine ait bilim dallarında sürekli eser vermiştir. Mecmua-i Hakkî¹⁰², Tuhfe-i Atâiye¹⁰³ ve Silsilenâme-i Celvetî'de¹⁰⁴ eserlerinden 45'inin adını veriyorsa da, bunlar sadece o zamana kadar yazımı tamamlanmış olanlardır. Nitekim daha sonra, hayatının son dönemine ait eserlerinden olan Kitâbü'z-Zikr ve'ş-Şeref'de, bir isim listesi vermeksizin te'lifâtının 100'den ziyade olduğunu ifade etmektedir¹⁰⁵.

Eski kaynaklarda ve günümüzde İsmâil Hakkî üzerine yapılan araştırmalarda, eserleri hakkında bilgi verilirken, bunların sayısı ve konularına göre tasnifi ile ilgili olarak da çeşitli listelerin tanzim edildiği görülmektedir. İsmâil Hakkî'ya ait eserlerin bir çoğunun müellif hattı olarak zamanımıza kadar intikal etmiş olması, bu konuda araştırma yapanların çalışmalarını büyük ölçüde kolaylaştırmıştır.

102 İsmâil Hakkî, Mecmua-i Hakkî, Süleymaniye Ktp., Atıf Efendi Bl. No:1496, vrk.41^b.

103 İsmâil Hakkî, Tuhfe-i Atâiye, Süleymaniye Ktp., Mihrişah Sultan Bl. No:192, vrk.40^a.

104 İsmâil Hakkî, Silsilenâme-i Celvetî, Süleymaniye Ktp., Şâzeli Bl., No:63, vrk.51^b.

105 İsmâil Hakkî, Kitâbü'z-Zikr ve'ş-Şeref, Süleymaniye Ktp., Hacı Mahmud Bl., No:2572, vrk.63^a.

İsmâil Hakkî'ya ait 56 eseri ihtiva eden diğer bir listeye, divânın Bursa'daki nüshasının bulunduğu mecmuada rastlamaktayız¹⁰⁶. Ancak burada verilen eserlerin te'lif tarihleri dikkatle incelendiğinde, bu listenin daha sonra bir başkası tarafından tertip edildiği farkedilmektedir.

İsmâil Hakkî'nin bütün eserlerini tarayarak manzumelerini bir araya getirmeye çalışan ve bu konuda Sübhatü's-Sâlikîn adıyla bir antoloji tertip eden Mahmud Nâsîhî (öl.1315/1895)¹⁰⁷, Hakkî'ya ait 42 eserin adını vermektedir¹⁰⁸.

Hüseyin Ayvansarâyî (öl.1201/1787) Hadîkatü'l-Cevâmî'de Hakkî'ya ait 68 eserlik bir liste sunmakta¹⁰⁹, Hocazâde Ahmed Hilmi (öl.1332/1914) de birkaç satırla söz ettiği İsmâil Hakkî'nin 50 eserinin ismini vermektedir¹¹⁰.

Hammer, İsmâil Hakkî'nin 100'den fazla esere sahip olduğunu belirterek sadece 23 eserini zikretmiştir¹¹¹.

İsmâil Hakkî'nin eserleri ile ilgili liste verenler

- 106 İsmâil Hakkî, Mecmua-i Hakkî, Bursa Eski Basma ve Yazma Eserler Ktp., Genel Bl., No745, vrk.163^{a-b}.
- 107 Ölüm tarihleri hakkında kesin bilgiye sahip olmadığımız bu zatın, eserini tamamladığı tarih olarak belirttiği 1310/1892'de Bursa'da yaşadığını kabul ediyoruz.
- 108 Mahmud Nâsîhî, Sübhatü's-Sâlikîn, Bursa Eski Basma ve Yazma Eserler Ktp., Genel Bl., No:1700, vrk.1^b.
- 109 Hüseyin Ayvansarâyî, Hadîkatü'l-Cevâmî, İstanbul, 1281, II,206.
- 110 Hocazâde Ahmed Hilmi, Ziyâret-i Evliyâ, İstanbul, 1325, s.141.
- 111 Purgstall, Hammer, Geschichte der Osmanischen Dichtkunst, (G.O.D.), Pesth, 1838, IV,136.

arasında, 115 eser ile Mehmed Şemseddin¹¹², 105 eser ile Bursalı Mehmed Tahir¹¹³ ve 132 eserle en kabarık listeye sahip olan Hüseyin Vassâf da yer almaktadır¹¹⁴.

Ancak adı geçen müelliflerin, İsmâil Hakkî'ya ait olduğunu bildirerek vermiş oldukları eser listelerinde pek çok mükerrer, şüpheli ve hatta Hakkî'ya ait olmayan eser isimleri de mevcuttur.

İsmâil Hakkî'nın eserlerine ait dökümü, ilk defa konularına ayırarak veren M. Ali Aynî'dir. İsmâil Hakkî üzerinde yaptığı tetkiklerle tanınan yazar, müellife ait olduğunu tesbit ettiği 134 eseri, edebiyat, tasavvuf, tefsir, hadis, kıraat ve tecvid, fıkıh ve akâid gibi başlıklar altında tasnif ederek vermiştir¹¹⁵.

Mehmed Ali Aynî'den sonra, İsmâil Hakkî'nın hayatına ve eserlerine oldukça geniş yer ayıran Sakıp Yıldız'ın çalışması, eserlerinin yeniden tasnifini ihtiva etmekte ve özellikle kütüphanelerdeki adresleri konusunda daha sağlıklı bilgiler vermektedir¹¹⁶.

Mukaddime ve hatime bölümleri, İsmâil Hakkî'ya ait edebî eserlerin pek azında vardır. Eser eğer bir ecvibe,

112 Mehmed Şemseddin, Yadigâr-ı Şemsî, Bursa, 1332, s.134-135.

113 Mehmed Tâhir, Osmanlı Müellifleri, İstanbul, 1333, I, 29.

114 Hüseyin Vassâf, Kemalnâme-i Hakkî, Bursa Eski Eserler Ktp., Genel Bl., No:129, wrk.44^a.

115 Aynî, a.g.e., s.239-263.

116 Yıldız, a.g.e., s.182.

bir es'ile veya bir tuhfe ise sebep-i te'lifi belirtilmiş, yoksa sadece yazıya başlama tarihi verilerek konuya girilmiştir. Eserin sonunda da sadece bitiş tarihi belirtilmiş ve bu konuda da genellikle manzum tarihler tercih edilmiştir.

1- EDEBÎ ESERLERİ

a. Dîvân

İsmâil Hakkî'ya ait edebî eserlerin başında, şüphesiz dîvânı gelmektedir. Şiir, İsmâil Hakkî'nin bütün yazı hayatını kuşatmış, dînî ve tasavvufî konulardaki birçok eserinin vazgeçilmez unsuru olmuştur. Ancak divânda yer alan şiirlere diğerlerinden daha fazla emek vermiş ve dolayısıyla divân, edebî faaliyetinin yegâne ürünü olmuştur.

Divânda gazeller çoğunluktadır. Az sayıdaki Arapça ve Farsça gazelle birlikte kafiye sırasına göre tertip edilmiştir. Hece vezni ile yazılmış ilâhîler de aynı tertibe göre ve gazeller arasında yer almıştır. Kaside tarzında yazılmış iki uzun manzume, divânın son bölümündedir.

Bunlardan birincisi, şeyhi Osman Fazlî için yazmış olduğu niyâznâme, diğeri ise bizzat iştirak ettiği ikinci Avusturya seferi için yazdığı münâcâttır. Gazellerden sonra sırayı rubâiyât ve müfredât almaktadır. Ayrıca, yine şeyhi için yazmış olduğu bir müseddes ile enl-i sülûka ait bir muaşşer, müsemâtlar arasında, Niyâzî-i Mısri'nin es'ilesine yazılmış bir ecvibe ile ahbâbdan birine yazıldığı belirtilen uzun bir manzume, gazeller arasında yer almaktadır.

Divân, İsmâil Hakkî'nin eseri yazmaya başladığı tarihe kadar olan geçmişinin kısa bir özeti ve sebeb-i telif diyebileceğimiz bazı bilgilerin verildiği bir dîbâce ile başlıyor. Hakkî, divânı yazmaya başladığı tarihi de 1122/1711 olarak belirtiyor. Bu mensur mukaddimenin başlığı: "Ser-matla-ı makâlât-ı İsmâil Hakkî"dır. En başta ise divâna müellif tarafından verilen "Fütûhât-ı Burûsavî" ismi yer almaktadır.

İsmâil Hakkî Divânı çok az sayıda çoğaltılmıştır. Bugün Türkiye kütüphanelerinde tesadüf edebildiğimiz yazma nüsha sayısı sadece üçtür.

Divân, ilki 1257/1841'de Bulak'da, ikincisi de 1288/1871'de İstanbul'da olmak üzere iki defa tab edilmiştir.

b. Mirâciye

İsmâil Hakkî'nin divânı dışında kalan edebî eserlerinin en mükemmelidir. Divânın didaktik uslubundan farklı bir dille kaleme alınmış, Divân şiirine has bir ahenkle şekil ve muhteva bütünlüğü sağlanmıştır. Kelimeler özenle seçilmiş, edebî sanatlar ustalıkla kullanılmıştır. Divân Edebiyatı'nın mesnevî tarzına ait bütün özelliklere sahip olan bu eser, büyük bir emeğin mahsulü ve İsmâil Hakkî'nin edebî dehâsının ürünüdür.

Tamamı 477 beyt olan mirâciye, fâilâtün-fâilâtün-fâilün vezniyle yazılmıştır.

Mirâciyenin Bursa Eski Eserler Kütüphanesi'ndeki müellif hattıyla yazılmış nüshası, tezhibli sayfalar arasında ve son derece güzel bir nesihle kaleme alınmıştır. Bu da Hakkî tarafından esere verilen kıymetin ayrı bir ifadesidir.

Eserin sonunda müellif tarafından kaydedilen te'lif tarihi 1121/1711'dir¹¹⁷.

Mirâciyenin ilk ve son beyitleri aşağıdaki gibidir:

Matla^c: Gel beru ey bülbul-i bâg-ı safâ

Mâle-perdüz-ı gülistân-ı vefâ

Makta^c: Bu durur dilhânımız yâ Mustafâ

Olalum bâ-cümle ümmet-der-safâ

117 Bursa Eski Eserler Ktp., Genel Bl. No:124, vrk.41^b.

Eserin yazma nüshalarının bulunduğu kütüphaneler:

1. Bursa Eski Basma ve Yazma Eserler Ktp., Genel Bl.
No:124, 21 vrk.
2. Bursa Eski Basma ve Yazma Eserler Ktp., Genel Bl.
No:76, 14 vrk.
3. Bursa Eski Basma ve Yazma Eserler Ktp., Genel Bl.
No:17709, 14 vrk.
4. Süleymaniye Ktp., Pertev Paşa Bl., No:637, 5 vrk.
5. " " , Hacı Mahmud Bl., No:1867, 40 vrk.
6. İstanbul Üniversitesi Ktp., TY. 343, 34 vrk.
7. " " " , TY. 245, 18 vrk.
8. " " " , TY. 2577, 20 vrk.
9. " " " , TY. 621, 15 vrk.
10. D.T.C.E. Ktp., İsmail Saib Sencer Bl., No:1889, 17 vrk.
11. Topkapı Sarayı Müzesi Ktp., No: E.H. 1615, 24 vrk.
12. Üsküdar Selim Ağa Ktp., Hüdâî Bl., No:477, 27 vrk.
13. Atıf Efendi Ktp., No:1501, 16 vrk.
14. " " " , No:1781, 23 vrk.

c. Kitâbü'l-Envâr

Bu risâle, İsmâil Hakkî'nin yazmış olduğu 99 beyitlik bir kasidenin yine kendisi tarafından yapılmış şerhini ihtiva etmektedir. Hakkî, şerhin sonunda yaptığı açıklamada, ilk beyitte adı geçen Derviş Muhammed'in kimliğinin önemli olmadığını, onun şahsında bütün tâlib-i Hak olan ihvâna hitab ettiğini belirtmiştir. "Kelâmımızın

ibâreti Dervîş Muhammed-i mezkûra ve işâreti ilâ yevmi'l-kıyâm gelecek müstaidleredür"¹¹⁸ diyerek şerhin te'lif sebebini kısaca ifade etmiştir.

Kasidenin uzun olması sebebiyle, burada sadece ilk beyti ve mahlasın yer aldığı 95. beyti vermekle yetiniyoruz:

Nedür dervîş Muhammed feyz-i Mevlâ'ya müheyyâdur
Ne belki katra şeklinde görünmüş özge deryâdur

Ne İsmâil Hakkî'yem ne bir sâhib terakkîyem

Ne bir ehl-i telakkîyem ne âyînem mücellâdur

İsmâil Hakkî, birinci mısradaki dervîş kelimesinin izahı ile kasidenin şerhine başlar:

"Dervîş fakîr dimekdür. Fakîr-i şer-^cî oldur ki nisâba mâlik olmaya ve fakîr-i hakîkî oldur ki ne kendi vücûduna ne hod vücûduna muzaf olan mâsivâyâ mâlik olmaya.." ¹¹⁹

Eserin yazma nüshalarının bulunduğu kütüphaneler:

1. Süleymaniye Ktp., Mihrişah Sultan Bl., No:189, 80 vrk.
2. " " , Pertev Paşa Bl., No:258, 82 vrk.
3. " " , Fatih Bl., No:2652, 212 vrk.
4. İstanbul Üniversitesi Ktp., TY. 2301, 113 vrk.
5. Fatih Millet Ktp., Şeriye Bl., No:1228, 90 vrk.
6. " " " , " " , No:1328, 82 vrk.
7. Uskûdar Selimaga Ktp., Hüdâî Bl., No:465, 50 vrk.

¹¹⁸ Süleymaniye Ktp., Mihrişah Sultan Bl., No:189, vrk.

¹¹⁹ Süleymâniye Ktp., Mihrişah Sultan Bl., No:189, vrk. 21^b. Risâlenin te'lif tarihi son varakta manzum bir tarihle belirtiliyor (1131/1719). Bkz. vrk. 101^a.

8. Üsküdar Selimağa Ktp., Hüdâî Bl., No:472, 67 vrk.
 9. D.T.C.F. Ktp., Raif Yelkenci Bl., No:581, 80 vrk.
 10. Üsküdar Selimağa Ktp., Hüdâî Bl., No:466, 72 vrk.

d. Şerh-i Ebyat-ı Yunus Emre

Ismâil Hakkî, Yunus Emre'nin dört ayrı ilâhîsini şerhetmiştir. Bunlardan birincisi,

Çık dum erik dalına anda yedim üzümü

Bostan ıssı geldi aydur ugurladun kozumu

mısralarıyla başlayan 13 beyitlik ilâhînin mensur şerhidir.

Hakkî, diğer şerhlerinde olduğu gibi, önce yine ilk beyitteki bazı kelimeler üzerinde durmakta, daha sonra da beytin tasavvufî tahliline geçmektedir:

"Bostân bûsitânun muarrebidür. bû, râyiha-i tayyibe, sitân anun mevziidür. Yani bostan aslında hoş kokulu olan şükûfeler ve reyhânlar ve sebzeler biten yerdür. Malum ola ki bu beyt marifet sahibinün mîzânıdır. Yanında birkaç ayâr vardır. Evvelkisi budur ki erik a'mâl-i zâhireye ve üzüm a'mâl-i bâtîneye işâretdür. Ve sâhib-i bostândan murâd ehl-i irşâd olandır...."¹²⁰.

Eserin te'lif tarihinin 1118/1706 olduğu son varakta belirtilmiştir¹²¹.

Eserin yazma nüshalarının bulunduğu kütüphaneler:

120 Süleymaniye Ktp., Esad Efendi Bl., No:1521, vrk.26^b.

121 Süleymaniye Ktp., Esad Efendi Bl., No:1521, vrk.41^a.

1. Süleymaniye Ktp., Esad Efendi Bl., No:1521, 15 vrk.
2. " " , mâlet Efendi Bl., No:724, 21 vrk.
3. Atıf Efendi Ktp., No:1414, 17 vrk.
4. Atıf Efendi Ktp., No:1420, 19 vrk.

İkinci şerh, yine Yunus'un bundan önceki ilâhisine çok benzeyen bir manzumeye aittir. Tamamı 15 beyt olan bu ilâhî,

Çıkıdum badem dalına anda yedüm üzümü

Ol dem ki üzüm yedüm ma^cnî buldum sözümi

mısralarıyla başlamakta ve,

Âşıkı bu felegün devrinde semâ eyler

Kol salmadın uyandum hem çalarum sâzumı

beytiyle sona ermektedir. Bu ikinci şerhin te'lif tarihi 1123/1711'dir¹²².

Eserin yazma nüshalarının bulunduğu kütüphaneler:

1. Süleymaniye Ktp., Esad Efendi Bl., No:1521, 18 vrk.
2. " " , Halet Efendi Bl., No:724, 25 vrk.
3. Bayezid Ktp., Genel Bl., No:3506, 42 vrk.
4. Atıf Efendi Ktp., No:1414, 15 vrk.
5. " " " , No:1420, 33 vrk.

Üçüncü şerh, Yunus'un 13 beyitlik diğer bir ilâhisine aittir. "Şerh-i Nazm-ı Yûnus" başlığı altında,

Sırâtdan gel sıfâta anda safâ bulursın

Hayâllere talma kim dosta mahrem olursın

---

¹²² Süleymaniye Ktp., Esad Efendi Bl., No:1521, vrk.80^b.

misralarıyla başlayan bu ilâhî,

Yûnus sen bu sözleri ayân ayân söyledün
Ister isen kânını miskinlikte bulasın

beytiyle sona ermektedir. Bu üçüncü şerhin te'lif tarihi 1124/1712'dir¹²³.

11 varaklık bu risâlenin yazma nüshası Süleymaniye Ktp., Esad Efendi Bl. No:1521'dedir.

Dördüncü şerh, Yunus'un dokuz beyitlik diğer bir ilâhîsine aittir. "Min Kelimâtı Hazreti Şeyh Yûnus Emre" başlığı altında,

Adım adım ileru bes âlemden içeru
On sekiz bin hicâbı geçdüm bir dağ içinde

misralarıyla başlayan bu ilâhî,

Yûnus aydur gezerüm dost iledür bâzârum
Ol ilâhun dîdârın gördüm bir dağ içinde

beytiyle son bulmaktadır. Bu dördüncü şerhin te'lif tarihi 1124/1712'dir¹²⁴.

Beş varaklık bu risâlenin yazma nüshası Süleymaniye Ktp., Esad Efendi Bl. 1521 numaradadır.

e. Şerh-i Ebyât-ı Hâcî Bayrâm Velî

Aslı altı dörtlük olan Hacı Bayram Velî'ye ait bir ilâhînin İsmâil Hakkî tarafından altı beyte dönüştürülerek

123 Süleymaniye Ktp., Esad Efendi Bl., No:1521, vrk.92^b.

124 Süleymaniye Ktp., Esad Efendi Bl., No:1521, vrk.94^a.

yapılmış mensur şerhidir.

İsmâil Hakkî, diğer ebyât şerhlerinde olduğu gibi, ele aldığı şiirin ilgisini çeken yönünü veya şerhe gerek duyuşu sebebini belirtmeden, hemen ilk mısrada geçen bazı kelimeler üzerinde durmakta, daha sonra da bu kelimelerin çağrıştırdığı tasavvufî manaları izaha çalışmaktadır. Bu risâlede,

Çalabım bir şâr yaratmış iki cihan arasında
Bakıcak dîdâr görünür o şârın kenâresinde

beytiyle başlayan şiirin ilk mısraının şerhi şöyle başlamaktadır:

"Çalab, cîm-i fârisî ile lisân-ı Türkîde dâir olan esmâ-ı ilâhiyedendir. Tanrı mânasına. Pes kâfir ve fâsîka çelebi itlâkı küfür ve fîsk kabîlindedir. Zîrâ şeytânî ve nefsânî olan kimseye ilânî nisbeti dürüst değildir. Mecâz ise her yerde câiz olmaz. Âhîrinde mim-i mütekellim vahde delâlet ider ki.... ve bu mânânun nezâiri çokdur. Teemmül olına ve nâzımın kaddese sırrahuiki cihânı bir şâr mukâbelesinde zikr itdüğü letâfetden hâlî değildir.."

"İhvân-ı tarîkâta bir hediye" olduğu belirtilen risâlenin sonunda, "maksûd isticlâb-ı duâdır" denilerek şerhin gayesi kısaca özetlenmiştir.

Ebyât şerhleri İsmâil Hakkî'nin zevkle kaleme aldığı edebî eserlerindendir. Hatta o, şerhe değer bulduğu kendi beyitlerini dahi şerhetmekten zevk duymuştur.

Eserin te'lif tarihinin 1118/1708 olduğu son varakta belirtilmiştir¹²⁶.

Eserin yazma nüshalarının bulunduğu kütüphaneler:

1. Süleymaniye Ktp., Esad Efendi Bl., No:1521, 26 vrk.
2. " " , Halet Efendi Bl., No:724, 34 vrk.
3. " " , İbrahim Efendi , No:374, 25 vrk.
4. " " , Pertev Paşa Bl., No:637, 17 vrk.
5. " " , Mihrişah Sultan, No:189, 24 vrk.
6. Bayezid Ktp., Genel Bl., No:3506, 38 vrk.
7. Atıf Efendi Ktp., No:1414, 30 vrk.
8. " " " , No:1420, 33 vrk.

f. Şerh-i Nazm-ı Ahmedî

Hece vezni ile yazılmış yedi beyitlik bir ilâhînin, İsmâil Hakkî tarafından yapılmış mensur şerhidir. Hakkî, "Devlet-i Osmâniye'de silk-i şuarâda münselik bir kaç Ahmed vardır" diyerek, bunlardan beş tanesini saymakta ve bu şiiri yazan Ahmedî'nin "mübhem" olduğunu belirterek "şu kadar var ki Ahmedî degüldür" demektedir¹²⁷. Şerhin sonunda yer alan bu ifadelerden anlaşılıyor ki, Hakkî, şerhettiği bu manzumenin müellifini tanımamaktadır.

¹²⁶ Süleymaniye Ktp., Esad Efendi Bl., No:1521, vrk.26^b.

¹²⁷ Süleymaniye Ktp., Esad Efendi Bl., No:1521, vrk.84^b.

Şerhe konu olan ilâhînin ilk ve son beyitleri şöyledir:

Matla^c: Dinler isen hâlûmi aydayım ey nevcivân
Lîk benüm müşkilüm(i) eyleyüver gel ıyân

Makta^c: Sözlerini Ahmedî togrı togrı söylegil
Togrı sözinden senün toptolı olsun cihân

Şerhin te'lif tarihi belli değildir.

Eserin yazma nüshalarının bulunduğu kütüphaneler:

1. Süleymaniye Ktp., Esad Efendi Bl., No:1521, 6 vrk.
2. " " , Halet Efendi Bl., No:724, 6 vrk.
3. " " , Mihrişah Sultan Bl., No:189, 3 vrk.

g. Şerh-i Nazm-ı Hayretî

Hayretî adında bir şâirin hece vezni ile yazılmış ilâhîsinin şerhidir. Hakkî, bu şiirin şâiri hakkında herhangi bir bilgi vermemektedir, Şerhe konu olan ilâhînin ilk iki beyti şöyledir:

Sînemün bâğında bitmiş bir ağaçda dört dal
Biri elma biri hurma biri sükker biri bal
Ol ağaç üzre bitübdür yine dört elma misâl
Biri yeşil biri kızıl biri sarı biri al

İsmâil Hakkî, diğer şerhlerinde olduğu gibi burada da, önce beyitte yer alan kelimelerin yüklendiği tasavvufî manaları açıklıyor. Bağ kelimesinin insan vücûduna,

ağacın da vücut içinde yer alan kalbe işaret olduğunu belirttikten sonra, kalp ağacının dört dalını şeriat, tarikat, marifet ve hakikat makamları olarak izah ediyor¹²⁸. Şerh, bu şekilde tasavvufî yorumlarla devam ediyor.

Risâlede te'lif tarihini hakkında herhangi bir bilgi verilmiyor.

Eserin yazma nüshasının bulunduğu kütüphaneler:

1. Süleymaniye Ktp., Hacı Mahmud Bl., No:2749, 4 vrk.
2. Üsküdar Selimaga Ktp., Hüdâî Bl., No:472, 4 vrk.

h. Şerh-i Ebyât-ı Hasan Kâdirî

Kâdirî tarikatına mensup olduğu anlaşılan Hasan adında bir şâirin manzumesinden alınmış beyitlerin şerhidir.

İsmâil Hakkî, şerhettiği manzumelerin çoğunu, lügaz tarzında yazılmış örneklerden seçmiştir. Çoğu zaman hiç tanımadığı bir şâirin, şerhe değer bulduğu şiirini seçerken şâirini merak edip hakkında bilgi sahibi olmayı gerekli görmemiştir. İşte, Hasan Kâdirî'nin manzumesinden alınan aşağıdaki iki beyit böyle bir tercihle şerhedilmiştir:

Bu gönül hem Hak'dadur hem anda Hak
 Şaşma taşra ey Hasan endâzedem
 Geçti yüz bin yıldaki kuşluk degül
 Üç oğuldan geldi insan sûreti

128 Süleymaniye Ktp., Hacı Mahmud Bl., No:2749, vrk.31^b.

Hakkî, "ene'l-Hak" iddiasının izahıyla yola çıkarak tecellî konusunu ele alıyor. Daha sonra da ef'âl, sıfat ve esmâ kavramlarını içine alan zâtullah meselesini izah ederek şerhe devam ediyor.

Eserin te'lif tarihi ile ilgili herhangi bir bilgi verilmiyor.

Dokuz varaklık bu küçük risâlenin yazma nüshası, İstanbul Üniversitesi Ktp., TY.3339 numaradadır.

i. Şerh-i Dû Beyt-i Urfî-i Şîrâzî

İran Edebiyatı'nın ünlü şâiri Urfî'nin (öl.999/1591) na'tından seçilmiş iki beytin şerhidir.

İsmâil Hakkî, bu iki beytin sûfiyâne duygularla terennüm edilmiş birçok derin manâyı ihtivâ ettiğini belirtmekte ve Kur'ân'daki, "Külle yevmin hüve fî şer'n" âyetinden işaretler taşıdığını söylemektedir¹²⁹. Şerh, bu âyetin tefsiri ile paralel olarak devam etmektedir.

Risâlenin te'lif tarihi belli değildir.

Eserin yazma nüshalarının bulunduğu kütüphaneler:

1. Bursa Eski Basma ve Yazma Eserler Ktp., Genel Bl., No:745, 3 wrk.

2. Bayezid Ktp., Genel Bl., No:3504, 2 wrk.

j. Şerhu Nazmi's-Sülûk

Arap Edebiyatı'nın ünlü mutasavvıf şâiri Ömer ibnü'l-

---

129 I.Hakkî, Mecmua-i Hakkî, Bursa Eski Basma ve Yazma Eserler Ktp., Genel Bl., No:745, wrk.123^a.

Fâriz el-Mısrî (öl.632/1234)'nin Nazmü's-Sülûk adlı manzumesinin Türkçe mensur şerhidir. İsmâil Hakkî, İbnü'l-Fâriz divânının ikinci bölümünü oluşturan 760 beyitlik bu eserin¹³⁰, sadece başından dört beytini şerhetmiştir.

Şerhin te'lif tarihi belli değildir.

Eserin yazma nüshalarının bulunduğu kütüphaneler:

1. Süleymaniye Ktp., Mihrişah Sultan Bl., No:189, 20 vrk.
2. " " , Hacı Mahmud Bl., No:2672, 19 vrk.
3. İstanbul Üniversitesi Ktp., TY. 2136, 22 vrk.

k. Şerhu Risâle fi'l-Âdâbi'l-Münâzara li-Taşköprîzâde

Taşköprülüzâde Ahmed b. Mustafa Ebi'l-Hayr'ın (öl.963/1556) Âdâbü'l-Bahs veya İlmü'l-Münâzara olarak isimlendirilen eserinin Arapça şerhidir. İsmâil Hakkî, bu eseri irşad ile görevli bulunduğu Köprülü kasabasında iken kaleme almış ve eserin sonunda belirttiği gibi 1092/1681'de tamamlamıştır¹³¹.

Münâzara ve mübânase âdâbına dair bazı kuralları ihtiva eden bu eser, İsmâil Hakkî'nin mensur edebî eserleri arasında yer almaktadır.

Eserin yazma nüshalarının bulunduğu kütüphaneler:

¹³⁰ Yıldız, a.g.e., s.361.

¹³¹ Bursa Eski Basma ve Yazma Eserler Ktp., Genel Bl., No:116, vrk.28^b.

1. Bursa Eski Yazma ve Basma Eserler Ktp., Genel Bl., No:116, 30 vrk.
2. Süleymaniye Ktp., Esad Efendi Bl., No:3035, 41 vrk.
3. " " , " " " , No:3036, 55 vrk.
4. " " , Mesnevî Bl., No:481, 60 vrk.
5. " " , Serez Bl., No:3912, 35 vrk.
6. " " , Şehit Ali Paşa Bl. No:2300, 60 vrk.
7. " " , Hacı Mahmud Bl., No:6154, 38 vrk.
8. " " , Lâleli Bl., No:3031, 40 vrk.
9. " " , İbrahim Efendi Bl. No:818, 38 vrk.
10. Atıf Efendi Ktp., No:2405, 45 vrk.
11. Bayezid Ktp., Genel Bl., No:5951, 30 vrk.
12. " " , " " , No:5902, 56 vrk.

Eser, İstanbul'da, 1273/1856 yılında Matbaa-i Hacı Ali Rıza'da 64 sayfa olarak basılmıştır.

2- DİĞER ESERLERİ

<u>İsra</u> <u>no</u>	<u>Kitap adı</u>	<u>Te'lif</u> <u>tarihi</u>	<u>Nüsha</u> <u>türü</u>	<u>Dili</u>	<u>Matbu olup</u> <u>olmadığı</u>
1.	Nuhbetü'l-Letâif	1085/1674	te'lif	Arapça	-
2.	Mecâlisü'l-Va'z	1086/1675	istinsah	Arapça- Türkçe	matbu (1266)
3.	Şerhu Mukaddimeti'l-Cezerî	1087/1676	te'lif	Türkçe	-
4.	Şerhu Fıkhı'l-Geydânî	1088/1677	te'lif	Arapça	-
5.	Şerhu Hadîsi'l-Erbain	1098/1688	te'lif	Arapça	-
6.	Levâihü Teteallaku bi ba ^c zi'l-âyât ve'l-ehâdis	1098/1688	te'lif	Arapça	-
7.	Şerhu Hadîsi'l-Mü'min	1101/1791	te'lif	Arapça	-

8. Mecmuatü'l-Esrâr	1102/1192	te'lif	Arapça- Türkçe	-
9. Şerhu İksîri'l-Muazzam	1103/1193	te'lif	Arapça	-
10. Tamâmü'l-Feyz	1103/1193	te'lif	Arapça	-
11. Şerhu Durreti'l-Fâhira	1105/1195	istinsah	Arapça	-
12. Şerhu'l-Muhammediye (Ferâhu'r-Rûh)	1108/1697	te'lif	Türkçe	matbu(1252)
13. Risâletü Cilâi'l-Kulûb	1110/1699	istinsah	Arapça	-
14. Mecmuatü'l-Edîye	1112/1701	istinsah	Arapça	-
15. Es'iletü's-Sahafiye ve Ecvibetü'l-Hakkiye	1114/1703	istinsah	Türkçe	-
16. Es'iletü's-Şeyh Hakkî ve Ecvibetü's-Sahafiye	1114/1703	istinsah	Türkçe	-
17. Risâletü't-Tehaccî fî Hurûfi't-Teheccî	1110/1699	te'lif	Arapça	-
18. Eyyühe'l-Bülbül	1115/1703	te'lif	Arapça- Türkçe	-
19. Kitâbu Vâridâtü'l-Hakkiye	1116/1704	te'lif	Arapça- Türkçe	-
20. Şerhu'l-Mesnevî (Rûhu'l- Mesnevî)	1116/1704	te'lif	Türkçe	matbu(1285)
21. Şerhu'l-Kebâir (Rumû- zu'l-Künûz)	1116/1704	te'lif	Türkçe	matbu(125)
22. Rûhu'l-Beyân	1117/1706	te'lif	Arapça	matbu(125)
23. Kitâbu Faslon fi'l-Esrâr	1118/1707	istinsah	Türkçe	-
24. Risâletü'l-Câmia li-Mesâil- li'n-Nâfia	1118/1706	te'lif	Türkçe	-
25. Kitâbü'l-Hutabâ	1118/1706	istinsah	Arapça	-
26. Mesâilül-Fıkhiye	1119/1707	te'lif	Türkçe	-
27. Es'iletü'l-Mısriye ve Ecvibetü'l-Hakkiye	1122/1710	te'lif	Türkçe	matbu(128)

28. Kitâbu'n -Nûr ve'l-Esrâr	1122/1710	istinsah	Türkçe	-
29. Tefsîru Âmene'r-Rasûlü	1122/1710	istinsah	Türkçe	-
30. Tefsîru Süreti'l-Fâtiha	1126/1714	istinsah	Arapça	-
31. Tefsîru Süreti'l-Asr	1122/1710	istinsah	Arapça	-
32. Tefsîru Süreti'z-Zelzele	1122/1710	istinsah	Arapça	-
33. Ahidnâme-i İsmâil Hakkî	1123/1711	istinsah	Türkçe	matbu(1329)
34. Risâle-i Şem ^c ıye	1124/1712	istinsah	Türkçe	-
35. Ecvibetün li'ş-Şeyh Abdur- rahman	1124/1712	te'lif	Türkçe	-
36. İhtiyârât	1125/1713	istinsah	Türkçe	-
37. Tefsîru Süreti'l-İhlâs	1125/1713	istinsah	Arapça	-
38. Ta ^c likunalâ Evâili Tef- sîri'l-Beyzâvî	1127/1715	te'lif	Arapça	-
39. Tefsîru Süreti Yâsîn	1128/1716	istinsah	Türkçe	-
40. Şerhu Nuhbeti'l-Fiker	1129/1717	te'lif	Arapça	-
41. Kitâbu'l-Hitâb	1130/1718	te'lif	Türkçe	matbu(1256)
42. Sülûkü'l-Mülûk (Tuhfe-i Aliye)	1131/1719	istinsah	Türkçe	-
43. Kitâbü'n-Necât	1131/1719	te'lif	Türkçe	matbu(1290)
44. Tuhfe-i Recebiye	1131/1719	te'lif	Türkçe	-
45. Esrâru'l-Hurûf	1131/1719	istinsah	Türkçe	-
46. Vâridât-ı Kübrâ	1131/1719	te'lif	Arapça- Türkçe	-
47. Kitâbu Mirâti'l-Hakâik	1130/1718	te'lif	Arapça- Türkçe	-
48. Kitâbu Dürreti'l-İrfâniye	1131/1719	te'lif	Arapça- Türkçe	-
49. Tuhfe-i İsmâiliye	1132/1720	istinsah	Türkçe	matbu(1292)
50. Risâle-i Hadarât-ı Ham- s-i İlâhî	1132/1720	istinsah	Türkçe	-

51. Kitâbu Hucceti'l-Bâliga	1133/1721	te'lif	Türkçe matbu(1291)
52. Tuhfe-i Halîliye	1133/1721	te'lif	Türkçe matbu(1256)
53. Tuhfe-i Bahriye	1133/1721	istinsah	Türkçe -
54. Tuhfe-i Hüseyniye	1133/1721	istinsah	Türkçe -
55. Tuhfe-i Vesîmiye	1133/1721	istinsah	Türkçe -
56. Kitâbü's-Sülûk	1133/1721	istinsah	Türkçe matbu(1240)
57. Şerhu Salavât-i İbn-i Meşîş	1133/1721	istinsah	Arapça matbu(1256)
58. Kitâbu Hakkı's-Sarîh ve Keşfi's-Sahîh	1133/1721	te'lif	Arapça -
59. Kitâbu'l-Ke'bîr	1133/1721	istinsah	Arapça- Türkçe -
60. Kitâbu'z-Zikr ve's-Şeref	1133/1721	istinsah	Arapça- Türkçe -
61. Şerhu Şuabi'l-İmân	1133/1721	istinsah	Türkçe matbu(1304)
62. Tefsîru Süreti Yûsuf	1133/1721	istinsah	Arapça -
63. Tuhfe-i Atâiye	1134/1723	istinsah	Türkçe -
64. Tuhfe-i Ömeriye	1134/1723	te'lif	Türkçe -
65. Tuhfe-i Hassâkiye	1134/1723	te'lif	Türkçe -
66. Vesîletü'l-Merâm	1134/1723	istinsah	Türkçe -
67. Lübbü'l-Lübb ve Sırru's- Sırr	1134/1723	istinsah	Türkçe -
68. Kenz-i Mahfî	1134/1723	te'lif	Türkçe matbu(1290)
69. Kitâbu Zübdeti'l-Makâl	1134/1723	te'lif	Türkçe -
70. Şerh-i Kelime-i Tevhîd	1134/1723	istinsah	Türkçe -
71. Müzîlü'l-Ahzân	1134/1723	te'lif	Arapça- Türkçe -
72. Kitâbu Nakdi'l-Hal	1134/1723	istinsah	Arapça- Türkçe -
73. Kitâbu İzzi'l-Âdemî	1135/1724	istinsah	Arapça- Türkçe -
74. Hayâtü'l-Bâl	1135/1724	te'lif	Arapça- Türkçe -

75. Şerh-i Pend-i Attâr	1136/1724	te'lif	Türkçe	matbu(1250)
76. Netâicu'l-Usûl	1136/1724	istinsah	Arapça- Türkçe	-
77. Kitâbu'n-Netîce	1136/1724	te'lif	Türkçe	-
78. Şerhu Usûli'l-Aşara	1137/1724	te'lif	Türkçe	matbu(1256)
79. Risâle-i Nefsi'r-Rahmân	1137/1725	istinsah	Türkçe	-
80. Silsilenâme-i Celvetî	1137/1724	te'lif	Türkçe	matbu(1291)
81. Şerhu Hadîsi'l-Erbain	1137/1724	te'lif	Arapça	-
82. Kitâbul-Fazli ve'n-Nevâl	1137/1724	te'lif	Türkçe	-
83. Şerhunalâ Tefsîri'l-Cüz'i'l-Âhir lil-Kâdî el-Beyzâvî	1137/1724	te'lif	Arapça	-
84. Mecmuatü Âyâti'l-Müntehabe	?	te'lif	Arapça	-

3- MECMUALAR-MAKALELER

1. Mecmua-i Hakkî, Bursa Genel No:38, müellif hattı, 1096/1685, Arapça.

2. Mecmua-i Hakkî, Bursa Genel No:41, müellif hattı, 1101/1690, Arapça-Türkçe.

3. Mecmua-i Hakkî, Bursa Genel No:161, istinsah, 1107/1696, Arapça-Türkçe.

4. Mecmua-i Hakkî, Bayezid Genel No:3504, istinsah, 1110/1699, Arapça-Türkçe.

5. Mecmua-i Hakkî, Süleymaniye, Pertev Paşa No:645, müellif hattı, 1112/1700, Arapça-Türkçe.

6. Mecmuatü'l-Müntehabe min Şerhi'l-Uyûn, Bursa Genel No:125, müellif hattı, 1120/1710, Arapça-Türkçe.

7. Mecmua-i Hakkî, Bayezid Genel No:3507, müellif hattı, 1122/1710, Arapça-Türkçe.
8. Mecmua-i Hakkî, Bursa Genel No:745, istinsah, 1122/1710, Arapça-Türkçe.
9. Mecmua-i Hakkî, Süleymaniye, Pertev Paşa No:637, istinsah, 1122/1710, Arapça-Türkçe.
10. Mecmua-i Hakkî, Atıf Efendi, No: 1496, istinsah, 1122/1710, Arapça-Türkçe.
11. Mecmuatü'l-Eş'âr ve'l-Makâlât, İstanbul Üniversitesi Ktp., TY.482, istinsah, 1124/1712, Türkçe.
12. Mecmua-i Hakkî, Bursa Genel No:85, istinsah, 1125/1713, Arapça-Türkçe.
13. Mecmua-i Hakkî, Topkapı Müzesi Ktp. No:1790 EH., müellif hattı, 1131/1719, Türkçe.
14. Risâle-i İsmâil Hakkî, Süleymâniye Hacı Mahmud No: 2749, istinsah, Türkçe.
15. Makâlât-ı İsmâil Hakkî, Bayezid Genel No:7890, istinsah, Arapça-Türkçe.
16. Makâlât-ı İsmâil Hakkî, Süleymaniye Hacı Mahmud No: 2676, istinsah, Türkçe.
17. Müteferrikât-ı Hakkî, Atıf Efendi Ktp. No:1486, istinsah, 1134/1722, Türkçe-Arapça.
18. Müteferrikât-ı Hakkî, Süleymaniye Esad Efendi No: 1667, müellif hattı, 1134/1722, Türkçe-Arapça.
19. Müteferrikât-ı Hakkî, Topkapı Sarayı Müzesi Ktp. 1305 EH., istinsah, 1134/1722, Türkçe-Arapça.
20. Mecmua-i Hakkî, İsmail Hakkı Camii Ktp., No:34, müellif hattı, 1136/1724, Arapça-Türkçe.

4- KAYIP ESERLER

İsmâil Hakkî'nın bazı eserleri, kendi te'lifâtına ait eserler listesi içersinde, yine kendisi tarafından zikredilmiş olmasına rağmen günümüze kadar yapılan araştırmalarda henüz ortaya çıkarılamamıştır¹³². Kaybolan bu eserlerden tesbit edebildiğimiz beş tanesi şunlardır:

1. Tuhfe-i Hayriye
2. Kitâbü'ş-Şecv
3. Tuhfe-i Şeybiye
4. Kitâbü'l-Müteallık bi-Usûli'l-Kelâmiye
5. Kitâbü'l-Beşîr bi-Mecî'n-Nezîr

---

132 İsmâil Hakkî'nın, sözkonusu kayıp eserlerinin adı geçtiği müellif nüshaları şunlardır: Mecmua-i Hakkî, Atıf Efendi Ktp.,No:1496; Silsilenâme-i Celvetî, Süleymaniye Ktp.,Şâzelî Bl.,No:63; Tuhfe-i Atâiye, Süleymaniye Ktp.,Mihrişah Sultan Bl.,No:192.

DİVANIN DİNİ VE TASAVVUFİ AÇIDAN TAHLİLİ

I - DİN

A - ALLAH

Yaşadığı devrin en güçlü âlim ve mutasavvıfları arasında yer alan İsmâil Hakkî'nin divanında, müstakil olarak Allah'ı konu alan tevhid ve münâcât türünden nazım şekilleri yoktur. Ancak bir mutasavvıf şâir olması sebebiyle, Allah konusu şiirinin tamamına hakimdir. Divanda yer alan bütün gazel ve manzumelerde, tasavvuf şiirine has bir üslup ve muhtevada, hâlik olan Allah'ın küllî iradesi karşısında acz ve hayranlık duyma, rahmân ve rahîm sıfatlarına sığınma, O'nun çeşitli ihsan ve lutuflarına karşılık şükür ve hamd etme temaları ile Allah konusu işlenmiştir. Bunun yanısıra, Allah konusunda yerleşmiş yanlış kanaatler tenkid edilerek, bu tarz düşünüş ve inanışlar ayet ve hadislerden yapılan iktibaslarla tashih edilmeye çalışılmıştır.

Divanda Allah'ın esmâ ve sıfatlarıyla ilgili olarak 33 isim zikredilmiştir. Bunlar, Allah, Bâkî, Hak, Hudâ, İlâh, Cemâl, Celâl (Zülcemâl, Zülcelâl), Dâfi^c, Feyyâz, Gaffâr, Hâlık, Hakîm, Hazret, Hudâvend, Hayy, Rahmân, Kirdigâr, Kahrâr, Kerîm, Kibriyâ, Lemyezeli, Mevlâ, Ma'bûd, Rabb, Sâni^c, Müsteâz, Pâdişâh, Rahîm, Sübhân, Sultân, Fettâh (Müfettihi'l-ebvâb), Alîm ve Ehad'dir.

İsmail Hakki, Hedonizm diye adlandırabileceğimiz Epikürcü bir telakkinin¹ dışında kalmış, tamamen dinî ve tasavvufî şiirler yazarak dünyaya tasavvufî bir meşrebîn perspektifinden bakmıştır. Divanında lâdîni şiir hiç yoktur. Allah konusunda, Allah'a olan aşkı ve bu aşkın verdiği zevki yorumlamıştır. Aşk konusundaki hislerini de Fuzûlî'nin "İşk imiş her ne var âlemde" mısraına benzer ifadelerle dile getirmiştir.

---

1 Kısaca "Hazcılık" diyebileceğimiz Hedonizm'in temel felsefesi, hayattan zevk almayı bilmektir. Haz, yaşamının gayesi ve insanın hedefidir. Bu sebeple, acıdan kaçan ve bütün bilgisini hazzı elde etmek için kullanan kimseye bilge denir. Hedonizm'in iki büyük temsilcisinden ilki olan Aristipus (M.Ö. 435-356)'un öngördüğü bedenî hazdır. Hedonizm'in ikinci büyük temsilcisi olan Epikür (M.Ö. 341-270) ise, bedenî hazzı geçici olduğunu ve sonunda acıya dönüşüğünü ileri sürerek rûhî hazzı savunmuştur. Bkz. Lalende, André, Vocabulaire Technique et Critique de la Philosophie, Presses Universitaires de France, Paris, 1983.

Meger ki ışk imiş ey dil müfîd âlemde
Bu sũka girmeyen âdem netice itmez sũd²

İsmail Hakkı, şiirinde Allah konusunu işlerken O'nun zati ve isbâtını değil isim ve sıfatlarının te-
cellisini ele almıştır. İsbât-ı vâcib (Allah'ın varlı-
ğının delillendirilmesi), halk-ı âlem (kâinatın yaratı-
lışı) ve Allah'ın sıfatları gibi kelâm ve İslâm felsefe-
sine ait konulara hiç yer vermeden doğrudan doğruya Al-
lah'a olan aşk ve teslimiyetini dile getirmiştir.

Ol kadar gark-ı yevm-i deryâ-yı tevhîd oldu kim
Ârif olan bilmedi isbât u istinşâ nedür³

Allah'ın isim ve sıfatlarını tefekkür eden için,
yarattığı en küçük bir nesne, O'nun varlığının en büyük
delilidir.

Katrada bahr-i muhîtun görmeyen emvâcını
Neş'e-vâr-ı feyz-i Mevlâ olmayup ummân arar⁴

İsmail Hakkı'nın Allah konusundaki telakkisi ha-
kîmâne değil sũfiyânedir. Bunun bir sebebi de bütün mu-
tasavvıflar gibi Allah'ın sıfatlarını birer tecelli ola-
rak bedîhî anlayışla görmesindedir. Onun bu tutumu,
Şeyh-i Ekber Muhyiddîn-i Arabî'nin Vahdet-i Vücûd ekolü-
ne bağli oluşunun bir gereği olarak da dũřünülebilir.

2 İ.H.D., s.263

3 İ.H.D., s.273

4 İ.H.D., s.274

Sonuç olarak İsmail Hakkı'nın, imân ve İslâm'ın şartlarını ilk elde kabul ettikten sonra, Ehl-i Sünnet inancına bağlı kalan ve Allah konusuna Kuran ile Sünnet çerçevesinden bakan bir nazarla şiir yazdığını söyleyebiliriz. Bu tesbite göre Allah, her şeyi yaratan ve her şeye hayat veren tek ve mutlak Hâlık'tır.

Her biri ratbu'l-lisân olmuş turur
Hâlık'ı tevhd ider serv ü semen⁵

Çoğunluğunu gazellerin teşkil ettiği İsmail Hakkı Divanı'nda, sevgiliye ait beşeri unsurların -mazmunlar biçiminde bile olsa- mısralara dökülüşüne çok seyrek olarak rastlamaktayız. Nadiren bu tip mazmunlarla başlayan gazeller bile hemen ikinci veya üçüncü beyitten itibaren Allah'ın isim ve sıfatlarıyla ilâhî aşk mecrasına akmaktadır. Bu sebeple şâire ait bütün duygular gibi Allah konusu da şâirâne gayretlerden uzak, sanat yükünden arınmış, açık ifadelerle fakat akıcı bir üslupla dile getirilmiştir.

Divanın genelinde Allah, en çok Cemâl ve Celâl sıfatlarıyla anılmış, bu sıfatların gereği olarak da O'nun lutfu ve kahrı üzerinde durulmuştur.

Celâl-i zâta irenler cemâle mazhar olur
Zülâl-i vaslı içenler kemâle mazhar olur⁶

---

5 İ.H.D., s.453.

6 İ.H.D., s.281.

Cemâl ve Celâl sıfatlarıyla tecelli eden Allah, bu iki türlü sıfatın gereği olarak bazan lutfunu bazan da kahrını ihsan eder. Bunların her ikisi de birer ihsandır; çünkü bir sûfi için gerçek sevgili olan Allah'ın lutfu da kahrı da hoştur ve ma^cşûkun âşığa olan iki türlü iltifâtıdır.

Lutf u kahrın ikisini bir gör
Olmak istersen eger ehl-i kemâl⁷

Hatta gerçek âşıkları Allah'ın Celâl sıfatı daha çok cezbetmekte, derd ve çile âşığa daha ziyade hoş gelmekte ve âşığın gönlündeki muhabbet mihnetle yoğunlaşmaktadır.

Hoş gelür ehl-i derde kahr u celâl
Sükker-âsâ ider o semden haz⁸

Hakkiyâ ışkun yolu âsândur sanma bugün
Âşık-ı sâdıklar işbu yolda mihnetler çeker⁹

1- İSLAM - İMAN (müslüman-mümin)

İsmail Hakkı Divanı'nda İslam dininin dışında herhangi bir dinin izah ve mukayesesine rastlamıyoruz. Hatta müslüman ve mümin kelimelerinin aynı anlamda kullanıldığını ve bu iki kelimeye karşılık olarak zıt anlamın sadece kâfir kelimesiyle ifade edildiğini görüyoruz.

7 İ.H.D., s.402.

8 İ.H.D., s.356.

9 İ.H.D., s.272.

Divanda İslam ve müslüman ifadeleri, ehl-i İslam kavramı içersinde ve sadece Osmanlı ordusunu meydana getiren asker ile imparatorluk toprakları üzerinde yaşayan halk için kullanılmaktadır. Balkanlarda ardarda alınan mağlubiyetlerden sonra, Osmanlı ordusunun yeniden Beç seferine hazırlanışı anlatılırken, bu savaşın "İslam ehli" ile "küfür ehli"nin kader savaşı olacağı belirtilmekte ve İslam ordusunun muzafferiyeti için dua edilmektedir.

Biri birine girüp kâfir u İslâm ehli

Altı yıldur ki atarlar biri birine sihâm¹⁰

İslam kelimesi yerine divanda şeriat kelimesinin kullanıldığına da rastlıyoruz. Bu ifadeye göre şeriat, Allah tarafından Hz. Muhammed'e indirilen İslam dininin emirleri ve yasaklarıdır. Bu nedenle, divandaki "şer^c-i Ahmed" ve "dâmen-i şer^c-i Ahmed" ifadelerinin karşılığı da İslam'dır.

Tutagör dâmen-i şer^c-i Ahmed'i

İresin menzil-i maksûda tâ¹¹

Ayrıca şeriat kavramını bir kere de -diğer meslektaşları gibi- tasavvufî açıdan ele alan İsmail Hakkı, onu tasavvufî mertebelerin başına alarak bunların sırasıyla şeriat, tarikat, marifet ve hakikat olduğu belirt-

---

10 İ.H.D., s.646.

11 İ.H.D., s.202.

mektedir¹².

Tasavvufî gayretin amacı, kulun Allah'ın birliğinde yok olmasını temin etmektir. Bunun adı vahdettir. Bir mutasavvıf için de dinin gayesi ve imanın meyvesi, tevhîd denilen bu son ilâhî noktaya ulaşmaktır.

Komaz bir zerre dilde şekk ü inkâr
Anun çün dîn ü îmân oldu tevhd¹³

Din konusuna olduğu gibi iman konusuna da tasavvufî açıdan bakan İsmail Hakkı, tasavvufî hayatı inkâr edip ilâhî aşkı küçümseyen zâhidi kinamakta ve onun imanını eksik bulmaktadır.

Zâhidâ kalbünü sâf eyle koyup inkârı
Cennet-i ışkâ duhûl itmeye îmân ister¹⁴

2- TEVHİD - HİDÂYET

Divanın sadece bir tek beytinde rastladığımız hidâyet¹⁵, sonu Allah'a varan bir yolculuk olarak tarif edilmektedir. Farz, vacib ve sünnet olarak sınıflandırılan ibadet şekillerinin de bu yolun vasıtaları olduğu belirtilmektedir. Ancak ibadetin gerçek bir hidâyet vasıtası olabilmesi için bir yüce muhabbete ihtiyacı vardır. Yoksa zâhidde olduğu gibi kuru bir ibadet insanın

12 İ.H.D., s.566.

13 İ.H.D., s.256.

14 İ.H.D., s.292.

15 İ.H.D., s.269

hidayetine yetmeyecektir. Bu sebeple gerçek ihtidâ, zikir heyecanı kazanmış bir ibadetle mümkündür. Ehl-i aşkın vuslatı tarifi de bu şekildedir.

Tasavvufî düşünceye göre hidayete ermek, tahkiki bir imanın kalbde tevhîd ateşini yakmasıyla mümkündür. Bu sebeple asıl üzerinde durulması gereken tevhîddir. Çünkü tevhîd, hem şirk tehlikesiyle imanın zedelenmesine engel olmakta, hem de zihnin beşerî ilgilerinden doğabilecek kesret ihtimalini ortadan kaldırıp vahdeti temin etmektedir.

Dil-firîb-i kesret olma âlemi bir vehm bil
Kesret-i tevhîd ile vahdet nasîb olsun sana¹⁶

İsmail Hakkı, tevhîd kavramını, özellikle vahdet-kesret zıtlığı çerçevesinde ve tasavvufî bir anlayışla ele alıyor. Ona göre ehl-i tevhîdin eli kâmil bir mürşidin elidir. Bu sebeple, aşka kanmak, gafletten uyanmak, sırra vakıf olmak, velâyet sahibi olmak ve her şeyde Hakk'ı görmek, ancak tasavvufî bir terbiyenin sonucu elde edilmiş tevhîd ile mümkündür.

Tevhîd odur ki zerrede Hakk'ı şuhûd ide
Ceng ü cidâl kılmaya âlemde ferd ile¹⁷

Şâire göre tevhîd, "Lâilâhe illallah" kelimesinin dil ile ikrar ve kalb ile tasdikinden de öte, bir mânevî

16 İ.H.D., s.209.

17 İ.H.D., s.538.

âlemin ve erişilen bir makamın adıdır.

Yeter inkâr-ı lâ isbât-ı illâ kaydına bend ol
İriş bir âlem-i ıtlâka kurtul lâ vü illâdan¹⁸

İsmail Hakkı Divanı'nda tevhîd konusu müstakil gazellerle işlenmiş ve tevhîd aynı zamanda bu gazellerde redif olarak kaleme alınmıştır. "Tevhîde gel tevhîde", "gel yanalum tevhîd ile", "Lâilâhe illallah", "ehl-i tevhîd", "halka-i tevhîd", "gonca-i tevhîd" gibi ifadelerin her biri birer rediftir.

3- KÜFÜR - ŞİRK

Küfür ve şirkten arınmış hakiki iman, tevhîd ile olgunlaşır ve tahkik mertebesine ulaşır. İmanın bu kâmil noktasına ulaşması da ancak tasavvufî bir terbiyenin ve kâmil bir mürşidin gayretiyle mümkündür.

İman ve hidayet konusunu olduğu gibi, şirk ve küfür konusunu da tasavvufî bir yaklaşımla ele alan İsmail Hakkı, bu husustaki münkir, kâfir, put, put-perest-deyr ve deyyâr gibi diğer kavramları da aynı yaklaşımla izah etmektedir. Buna göre tasavvuf ve tarîkatın gereğini reddedenler ve ehl-i aşkın cezbesiyle alay edenler münkirdir.

Virürse halka-i uşşâka ta^cn u cerh ile rahne
O rahne ehl-i inkârın yine kendi kusûrıdur¹⁹

18 İ.H.D., s.651.

19 İ.H.D., s.652.

İman ettiklerini söyledikleri halde ameline güvenip zikri zâid görenler ve ehl-i hâlin Hakk'a kurbiyyetini inkâr edenler kâfirdir.

Hakkı inkâr eyleyenler küfr içinde kaldılar
Müminüz dirlerse de imânı bilmezler nedür²⁰

Bir gönülde iki sevgi yer alamaz. Bu sebeple Allah'ın sevgisi yanında gönülde bir de mâsivâyâ yer vermeye çalışmak şirktir. Dil ka^cbesinde Allah'ın dışında yer alacak bütün sevgiler puttur. Bu derece mukaddes bir yerde hevâ ve heves besleyenler putperesttir.

İnkâra düşen itmedi tevhîd Hudâ'yı
Şirk içre bulunmaz güzelüm vahdet-i illâ²¹
Mâsivâ asnâmını deyr-i dilünden kıl şikest
Ka^cbe-i ulyâ-yı kalbün pâyesini itme pest²²

Mâsivâyı gönülden kovacak ve mümini şirk tehlikesinden emin kılacak olan ilâhî aşktır. Bu yüce aşkın menbaı ise elbette tasavvuftur.

Kesdi şemsîr-i ışk mâsivâ zünnârını
Sürdi dest-i kahr-ı ışk dilden cihân efkârını²³

---

20 İ.H.D., s.308.

21 İ.H.D., s.339.

22 İ.H.D., s.241.

23 İ.H.D., s.584.

B - MELEKLER

Melekler konusu, aynı zamanda îmânın altı esasından biridir. Bu sebeple, Kur'ân ve hadislerde tavsif edilen mahiyetiyle divanda yer almışlardır.

Buna göre melekler, fizik ötesi âlemin insan üstü fıtrata sahip mânevî yaratıklardır. Hâlık'a kayıtsız şartsız secde edip teslim olmuşlar, bu sebeple de secde etmediği için lânetlenen şeytanın aksine, semâvî varlıklar olarak gökyüzüne çıkarılmışlardır.

Kibr ile şeytân oldu âkıbet merdûd-ı Hak
Secde ile gör melekler bunca rif^cat buldılar²⁴

1- CEBRA^cİL (Rûhu'l-kudüs, Rûh-ı musavver,
Tâir-i kudsî, Tâvûs-ı kudsî)

Meleklerle mekan olarak gökyüzünün izâfe edilme sebebi, hadislerde yapılan tasvirlerin yanısıra, Cebraîl'in vahyi Allah katından (Semâvî âlemden) alıp yeryüzüne indirerek peygambere ulaştırması ve Mirâc gecesinde Cebraîl'in peygamber ile Sidretü'l-müntehâ'ya kadar birlikte yapmış oldukları yolculuktur.

Vechi var hüsnine Cibrîl olursa hayrân
Hakka âyine olupdur o gül-i Sidre yuzi²⁵

Melekler için cinsiyet sözkonusu olmadığı gibi i-

24 İ.H.D., s.277.

25 İ.H.D., s.352.

rade ve tasarrufa da sahip değillerdir. Eşkallerine ait yegâne bilgi, gözle görülemeyen bu varlıkların kanatları olduğu ve bu kanatları ile gökyüzünü kat ettikleridir.

Tâir-i kudsî gibi pervâzına göz irmedi
Şol ki itdi ışk u şevki seyrine iki cenâh²⁶

Nefis sahibi olmadıkları için beşeri eğilimleri ve kötü duyguları da yoktur. Dolayısıyla melekler, ruhânî temizliğin sembolüdürler. Bu nedenle de mâsivâyı terk edip şeytânî temayülleri def ederek, perhiz ve çile ile nefisini terbiye edenler melekût âlemine yükselmiş kabul edilirler.

Bu zehr-i âlem-i nâsûtı nûş iden âşık
Melekûta irişür sâf bâle mazhar olur²⁷

Şunlar ki ışk ile bugün meydâna gelmekden kaçır
Tâvûs-ı kudsî olmayup cevlnâna gelmekden kaçır²⁸

Hakkıyâ Tâvûs-ı kudsîlerle cevlnân isteyen
Bu fenâ-yı âlem-i fânide seyrân istemez²⁹

Melekler, rûhî temizliğin yanısıra güzelliğin de sembolüdür. Bu sebeple melek, şiirde zaman zaman memdûhun yerini almıştır. Divan edebiyatımızda genellikle padişah, sadrazam, vezir veya şehzadelerden biri olabilen memdûh, tasavvufî şiirde daha çok mürşid-i kâmil olan şeyhdir.

---

26 İ.H.D., s.250.

27 İ.H.D., s.281.

28 İ.H.D., s.307.

29 İ.H.D., s.335.

Hemân Rûh-ı musavversin bakılsa şekl-i âdemde
Sezâdur bir nefes kılsan bana bir vakt-i hurremde³⁰

Nefsini terbiye etmek suretiyle melekût âlemine doğru mesafe alan sûfî, aynı zamanda gavsiyet mertebesine doğru tasavvufî dereceler kazanır. Allah'ın inâyeti ile Cebraîl'in nefesine sahip olur.

Feyz-i Hakk'a vesîledür enfâs-ı Cebre'îl
Âb-ı Hayât'ı kim bula Hızır olmasa delîl³¹

2- İSRÂFÎL

Mürşid-i kâmilin ölü ve hasta ruhları diriltten bu güçlü nefesi, bazan melek İsrâfîl'in sûr'u üfleyen nefesine bazan da Cebraîl'in ve Hz. İsâ'nın nefesine benzetilir.

Sûr-ı İsrâfîl'e benzer evliyânun nefhası
Bir nefesde niçe yüz bin mürde diller cân bulur³²
Feyz-i Rûhu'l-kudûs ile ârifde bir dem var bugün
Gam degül İsâ-yı cân-bahşâ-yı devrân olmasa³³

3- AZRÂÎL (Peyk-i ecel)

Ruhların kabzedilmesine memur olan Azrâîl, divanda yalnız bir beyitte ve Peyk-i ecel terkibiyle yer almaktadır.

30 İ.H.D., s.182.

31 İ.H.D., s.403.

32 İ.H.D., s.29.

33 İ.H.D., s.500.

Peyk-i ecel bir gün gelür
Senden senün cânun alır³⁴

4- KİRÂMEN KÂTİBİN

Yine İslâm dini kaynaklarının belirttiği iki melek olan³⁵ ve insanın fiillerinden doğan sevap ile günahları yazmaya memur edilen Kirâmen Kâtibîn, sevapları yazarken sevinç, günahları yazarken ise tereddüt ve üzüntü duyarlar³⁶.

Ey Kirâm-ı Kâtibîn olman melûl
Zahmeti rahmet kılur ol Pâdişâh³⁷

5- HÂRÛT

Divanda adına rastladığımız diğer bir melek de Hârut'dur. Yalnız bir tek beyitte ve bir teşbih vesilesiyle nazma getirilen Hârût'un, Mârût adlı diğer bir meleklerle, sihir ve büyü ile ilgilendikleri için Allah

34 İ.H.D., s.144.

35 "Hatırla ki (insanın) hem sağında, hem solunda oturan, onun amellerini tesbit etmekte olan iki de melek vardır". Kâf 50/17-18.

36 Bu meleklerle hafaza melekleri de denir. Kirâmen Kâtibîn melekleri, insanların iyi ve kötü işlerini tesbit edip yazdıkları gibi, ahiret günü hesap sırasında da yapılan işlere şahitlik ederler. Bkz. Kılavuz, A. Saim, Anahatlarıyla İslâm Akaidi ve Kelâma Giriş, İst., 1987, s.181.

37 İ.H.D., s.602.

tarafından Bâbil Kuyusu'na atılarak kıyamete dek cezalandırılmaları kıssasına³⁸ bir telmihle atıfda bulunulmuştur.

Dest-i kahrı değmesün bir kimseye billâh ki
İbtilâ çâhına düşmüş olda bir Hârût olur³⁹

6- ŞEYTAN

İsmail Hakkı Divanı'nda şeytan konusunda orijinal ifadelere rastlamıyoruz. Divan edebiyatı ürünleri içersinde karşılaştığımız şeytanın, müminin imanına mu-sallat olup ileri sürdüğü te'viller İsmail Hakkı Divanı'nda yoktur.

Kulların Allah'a en sevimli ve en yakın oldukları an, tevâzu ve niyaz içersinde geçen ibadet vakitle-ridir. Özellikle namazdaki secde hâli, mümindeki tevâzuun fiile dönüşmüş biçimidir. Kulun melekût âlemine yükseldiği andır. Çünkü melekler secde ettiği için se-mâvî âleme yükselmişler, şeytan ise kibrinden dolayı secde etmediği için Allah'ın huzurundan kovulmuştur.

Kibr ile şeytân oldu merdûd-ı Hak

Secde ile gör melekler bunca rif^cat buldılar⁴⁰

---

38 Bakara 2/102.

39 İ.H.D., s.293.

40 İ.H.D., s.277.

C - KİTAPLAR

1- DÖRT KİTAP (dört cısr, dört Mushaf)

Divanda, Kur'ân ile birlikte diğer üç kitap (Zebûr, Tevrât, İncîl), isimleri verilmemekle beraber bütün bir iman telakkisinin gereği olarak, "dört kitap" ifadesiyle nazma getirilmiştir.

Rub^c-ı meskûn içre dört Mushaf'dur ey dil okınan
Enfûs ü âfâkı gör Kur'ân ile Furkân'a bak⁴¹

Bu dört kitap (dört cısr) 28 peygamberin en sonuncusu olan Hz. Muhammed'e indirilen Kur'ân ile kemâl bulmuştur.

Dört cisre lâbûd eylerler ^cubûr ol sâlikûn
Ya^cnî yigirmisekiz menzil geçen insân nedür⁴²

İslâm dini kaynaklarında Kur'ân'ın bir özeti olarak nitelenen Fâtihâ sûresi, divanda "ümmü'l-kitâb" kavramı ile 3 beyitte yer almaktadır.

Dâye-i feyz itmeyince terbiyet tıfl-ı dili
İdemez ümmü'l-kitâbın şerhini anun dili⁴³

Nüşa-i ümmü'l-kitâb olsan aceb mi ey gönül
Sûre vü âyât-ı Kur'ân sırr-ı Furkân sendedür⁴⁴

41 İ.H.D., s.366.

42 İ.H.D., s.638.

43 İ.H.D., s.557.

44 İ.H.D., s.286.

2- KUR'ÂN (Kelâmullah, Mushaf, Furkân
Ümmü'l-kitâb)

İsmail Hakkı Divanı'nda Kur'ân, genellikle aynı beyitte Furkân ismi ile birlikte anılmış ve bir îmân konusu olarak daha çok onun emir ve yasaklarına uyulması gereği vurgulanmıştır. Kur'ân aynı zamanda son peygamber Hz. Muhammed'e indirildiği için, peygamberin söz ve fiillerinin de Kur'ân âyetlerini tamamlar mahiyette olduğu belirtilmiş ve Kur'ân ile sünnetin ayrılmaz bir bütün olduğu ifade edilmiştir.

Gözün yum enfüs ü âfâkdan var ehl-i tefrîd ol
Kitâb u Sünnet'i eyle riâyet ehl-i te'yîd ol⁴⁵

Hadis ve sünnetleri ile Hz. Peygamber Kur'ân'a nasıl canlılık kazandırmışsa, her birinin Hz. Peygamber'in birer halifesi olduğu kabul edilen tasavvuf uluları da Hz. Peygamber'i izlemişler ve Kur'ân'ın hükümlerini yaşantılarına yansıtmışlardır. Bu sebeple mürşid-i kâmil denilen tarikat önderleri de Hz. Peygamber gibi bir bakıma Kur'ân'ı şerh eden üstadlar olarak düşünölmüştür.

Görmeyenler şol ledünnî dersini üstâddan
Zu^cm ile âlem geçüp Kur'ân'ı bilmezler nedür⁴⁶

Hz. Peygamber'in vefatından sonra, Kur'ân âyetle-

45 İ.H.D., s.697.

46 İ.H.D., s.308.

rini toplayıp sûreler içersinde tedvîn eden Hz. Osman ile, bir mürşid olarak Kur'ân'ı hayatıyla birleştirip halkasındaki müridlerine şerh eden şeyhi Atpazarlı Osman Efendi'yi, Hakkı, aynı beyitte tevriyeli olarak zikretmektedir.

Câmi^c-i Kur'ân u Furkân kim durur dersen eger
Dîde-i sır ile Hakkı var Şeyh Osmân'a bak⁴⁷

Divan edebiyatında sevgiliye ait güzellikler zaman zaman Mushaf'a benzetilmiştir. Buna göre, Kur'ân'ın gözle takib edilerek okunması aynı zamanda bir güzelin seyredilmesidir. Mushafın sayfa kenarlarındaki tezyinat, sevgilinin endâmını kuşatan zevkli bir kıyafetin sayfalarına aksetmesidir. Kur'ân sayfalarının beyazlığı sevgilinin yüzü, siyah mürekkebin hattıyla bu sahifelere nakşedilmiş harf ve harekedeki sanat dehâsı sevgilinin saçı, zülfü, kaş ve kirpiğinin mazmunudur. İşte tasavvuf şiirine bu ikinci anlamı ile giren mushaf, "Mushaf-ı hüsn" terkibiyle İsmail Hakkı'nın şeyhi Osman Efendi'ye ait bir mazmun olmuştur.

Mushaf-ı hüsnin tilâvet eyleyen virsün haber
Şol Kelâmullah'ı câmi^c Hazret-i Osmân nedür⁴⁸

Diğer bir beytte de, Mushaf'ı sarı renkli sayfaları ile ele alan Hakkı, bunu çile çeken Hak âşıklarını-

---

47 İ.H.D., s.364.

48 İ.H.D., s.640.

rının yüzlerindeki solgunluğa benzetmiştir.

Nüsha-i Ümmü'l-kitâb olmuş durur ehl-i dile
Hakkiyâ Hak ile baksan yüzleri âşıklarun⁴⁹

3- ÂYETLER - HADİSLER

İsmail Hakkı, -aynı zamanda bir müfessir olması-
nın da tesiriyle- âyetlerden yapmış olduğu iktibaslar-
la, Kur'ân'dan çok sık yararlanmıştı. Ancak bu ikti-
baslarda, âyetlerin tamamına değil mânâ için yeterli
gördüğü veya vezne intibak edebilen kısmına beyitlerin-
de yer vermiştir.

Alem-i hakka'l-yakîne azm iden ehl-i sülûk
Kâbe kavseyni ev ednâ ana seyrân-gâh olur⁵⁰

a) Âyetler

İsmail Hakkı Divanı'nda işaret ve iktibas edilen
âyetler şunlardır:

Semme vechullâh⁵¹, yevme't-tenâd⁵², len terânî⁵³,
ferrû ila'llâh⁵⁴, alleme'l-esmâ⁵⁵, kâbe kavseyni ev

49 İ.H.D., s.372.

50 İ.H.D., s.290.

51 Bakara 2/115.

52 Mü'min 40/32.

53 A'râf 7/143.

54 Zâriyât 51/50.

55 (ve alleme Âdeme'l-esmâ) Bakara 2/31.

ednâ⁵⁶, lâ taknatû⁵⁷, kâle vâ esefâ⁵⁸, len tenâlû⁵⁹,
 ülû'l-ebâr⁶⁰, bezm-i elest⁶¹, kâlû belâ⁶², mecmau'l-
 bahreyn⁶³, hulk-ı cedîd⁶⁴, ve nefahtû⁶⁵, erselnâk⁶⁶,
 irci'î⁶⁷, innâ fetahnâ⁶⁸, külle yevmin hüve fî şe'n⁶⁹,
 küllü men aleyhâ fân⁷⁰, küllü şey'in hâlikün⁷¹, lâ ilâ-
 he illallâh⁷², menn ile selvâ⁷³, Sırât-ı müstakîm⁷⁴,
 yevme tüblâ⁷⁵, yevm-i dîn⁷⁶, hasbiya'llâh⁷⁷, hablü'l-
 metîn⁷⁸, hâzâ belâğ⁷⁹, bi'l-gudüvvi ve'l-âsâl⁸⁰, müfet-

---

56 Necm 53/9.

57 Zümer 39/53.

58 (kâle yâ esefâ) Yûsuf 12/84.

59 Âl-i imrân 3/92.

60 Nûr 24/44.

61 (elestü birabbiküm) A'râf 7/172.

62 A'râf 7/172.

63 Kehf 18/60.

64 (halkın cedîd) Kâf 50/15.

65 Sâd 38/72.

66 Enbiyâ 21/107.

67 Fecr 89/28.

68 Fetih 48/1.

69 Rahmân 55/29.

70 Rahmân 55/26.

71 Kasas 28/88.

72 Bakara 2/255.

73 (menne ve's-selvâ) Bakara 2/57.

74 (sırâta'l-müstakîm) Fâtihâ 1/6.

75 Târik 86/9.

76 (yevmi'd-dîn) Fâtihâ 1/4.

77 Tevbe 9/129.

78 (habl) Âl-i imrân 3/103.

79 İbrâhîm 14/52.

80 Ra'd 13/15.

tihu'l-ebvâb⁸¹, vedduhâ velleyli⁸², nefis-i mutmainne⁸³, ahsen-i takvîm⁸⁴, Âyete'l-kürsî⁸⁵, Yâsîn⁸⁶, kuli'llâhü sümme zerhüm⁸⁷.

b) Hadisler

İsmail Hakkı Divanı'nda işlenen tasavvufî konular arasında yeri geldikçe, hadislerin hem arapça orijinal ifadelerine hem de türkçe anlamlarına sık sık tesadüf edilmektedir. Bir çoğunun da mükerrer olarak yer aldığını gördüğümüz bu hadislerin özellikle tasavvufî çevrelerde yaygın olduğu göze çarpmaktadır.

Küntü kenzen vüçûda geldi evvel bir güher

Ol güherden saçdı yüz bin gevheri bî-intihâ⁸⁸

İsmail Hakkı Divanı'nda yer alan, fakat Kütüb-i Sitte ve diğer sahîh hadis kitaplarında yer almayan hadisler şunlardır:

Cihâd-ı Ekber⁸⁹

81 Sââ 38/50.

82 Duhâ 93/1.

83 (Nefsü'l-mutmainne) Fecr 89/28.

84 Tîn 95/2.

85 (vesia kürsiyyühü) Bakara 2/255.

86 Yâsîn 36/1.

87 En^câm 6/91.

88 İ.H.D., s.196.

89 "Kadimtüm hayra makdemîn. Kadimtüm mine'l-cihâdi'l-asgarî ile'l-cihâdi'l-ekberî mücâhedeti'l-^cabdi hevâhü". Câbir'den gelen rivayete göre, bir savaştan

Küntü kenzen⁹⁰

Mûtû⁹¹

Men aref⁹²

Nefsini bil bilesin Rahmânunı⁹³

döneren gâzîler topluluğuna Hz. Peygamber, "küçük cihaddan büyük cihada, kulun nefsi ile cihadına döndünüz" demiştir. Bu anlamda Ebû Zer'den gelen diğer bir rivayette de Hz. Peygamber'in "kişinin nefesine karşı olan savaşı en faziletli cihaddır" dediği bildirilmektedir. (el-Hindî, Alâuddin Ali el-Muttakî b. Hüsamüddin, Kenzü'l-Ummâl fî Süneni'l-Akvâl ve'l-Ef'âl, 4.bs., Beyrut, 1399/1979, IV, 616). Bu konuda rivayet edilen diğer bir hadis ise "gerçek mücâhid nefsi ile cihad edendir" meâlinededir. (el-Aclûnî, Şeyh İsmail b. Muhammed, Keşfu'l-Hafâ, Beyrut, 1352, II, 199).

- 90 "Küntü kenzen mahfiyyen...". Özellikle sâfîler arasında şöhret bulan bu söz, İbn Teymiye, İbn Hacer ve es-Suyûtî'ye göre hadis değildir. Ali el-Kârî ise, anlamı itibariyle sahih olduğunu belirterek "Ben insanları ve cinleri ancak bana kulluk etsinler diye yarattım" âyetine mutâbık olduğunu ifade etmiştir. (el-Aclûnî, Keşfu'l-Hafâ, II, 87).
- 91 "Mûtû kable en temûtû". İbn Hacer el-Askalânî'ye göre hadis olarak sabit olmayan bu söz, Ali el-Kârî'ye göre mutasavvıflar arasında yaygındır. Gerçek ölümü tatmadan şehvî arzuları terkederek ölmek anlamındadır. (el-Aclûnî, Keşfu'l-Hafâ, II, 291).
- 92 "Men arefe nefsehû fekad arefe rabbehû". en-Nevevî ve İbn Teymiye'ye göre bu hadis mevzûdur. İbn Arabî, "rivâyet yoluyla sahih olmasa da bizce ve keşf yoluyla sahihdir" diyerek hadis olarak nakletmiştir. (el-Aclûnî, Keşfu'l-Hafâ, II, 262).
- 93 "Nefsini bilen Rabbini bilir". "Men arefe nefsehû fekad arefe rabbehû" hadisinin türkçeye tercemesidir. Hadisçiler tarafından mevzû olduğu ittifakla kabul edilmiştir. (el-Aclûnî, Keşfu'l-Hafâ, II, 262).

Ölmeden ölmeye sa^cy eyle hayât istersen⁹⁴

el-Fakru fahrî⁹⁵

Lî ma^callâh⁹⁶

-
- 94 "Ölmeden evvel ölünüz". "Mûtû kable en temûtû" hadisinin türkçeye tercemesidir. Hadisçiler tarafından mevzû olduğu konusunda ittifak vardır. (el-Aclûnî, Keşfu'l-Hafâ, II,291).
- 95 "el-Fakru fahrî vebihî eftehiru". Hadis olarak şöhet bulan bu söz İbn Hacer el-Askalânî'ye göre bâtil ve mevzûdur. Ancak, fakra övgü sayılabilecek senedi sağlam, merfû ya da zayıf pek çok hadis, hadis kaynaklarında yer almaktadır. (el-Aclûnî, Keşfu'l-Hafâ, II,87).
- 96 "Lî ma^ca'llâhî vaktün lâ yese^cûnî fîhî melekün mukarrebün ve lâ nebiyyün mürselün". Sûfîlerin dilinde çokça dolayan bir hadistir. Hadiste Hz. Peygamber "Benim Allah ile öyle anlarım olur ki, ne mukarreb bir melek ne de mürsel bir nebî beni kuşatamaz" demıştır. Bu hadis Kuşeyrî Risâlesi'nde kısaca "Benim öyle anlarım olur ki, Rabbinden başkası beni kuşatamaz" ifadesiyle yer almaktadır. Aynı hadisi biraz farklı olarak Tirmizî, Şemâil'inde, İbn Rûhiye de Müsned'inde Hz. Ali'den rivayet etmişlerdir. Hatîb'in diğer bir senedle yaptığı rivayeti ise Hâfız ed-Dimyâtî sahih bulmuştur. Ali el-Kârî aynı hadisi zikrederken Hz. Peygamber'in hadis metnindeki "mukarreb melek" ile Cebrâil'i, "mürsel nebî" ile de Hz. İbrâhim'i kasdettiğini belirterek adı geçen hadiste vecd ve istiğrak makamına bir îmâ olduğunu belirtmiştir. (el-Aclûnî, Keşfu'l-Hafâ, II,173-174)

D - PEYGAMBERLER

İsmail Hakkı, "yigirmisekiz menzil" ifadesini kullanarak peygamberlerin adedine işaret ettikten sonra, her birinin kıssasına telmihte bulunduğu 13 peygamberin adından söz ediyor. Bu 13 rakamı içersinde, Kur'ân'da peygamber olarak adı geçenlerle birlikte, İslâm dini kaynaklarında peygamber oldukları tartışmalı olan Hızır ve İlyâs da vardır.

Peygamberlerle ilgili olarak İsmail Hakkı Divanı'nda dikkati çeken en önemli husus, tasavvufî istilahların bir çoğunun, peygamberlerin mümeyyiz vasıfları ve onların etrafında gelişen kıssalarla izah ve isbat edilmiş olmasıdır.

Divanda adı geçen peygamberler şunlardır: Hz. Âdem, Hz. Nûh, Hz. İsmâîl, Hz. Ya^ckûb, Hz. Yûsuf, Hz. Eyyûb, Lokmân, Hz. Süleymân, Hz. Mûsâ, Hz. İisâ, Mehdî, Hızır, İlyâs, Hz. Muhammed.

1- Hz. ÂDEM

İsmail Hakkı Divanı'nda Hz. Âdem -divan şiirinin genelinde olduğu gibi- şeytana aldanarak Allah'ın kendisine yasakladığı meyveden yiyen, bu sebeple cennetten uzaklaştırılarak yeryüzüne gönderilen⁹⁷, insanoğlunun

---

97 "Ama şeytan ona vesvese verip; ey Âdem! Sana sonsuzluk ağacını ve çökmesi olmayan bir saltanatı göstere-

atası, ilk insan ve ilk peygamberdir. Kur'ân gerçeğine dayalı olan bu telmihle birlikte, Hakkı, Hz. Âdem'i 1000 yıllık ömrü sebebiyle⁹⁸ Hz. Nûh ile birlikte uzun ömrün timsali olarak nazma getirmiş ve bir beşer olarak işlediği hatayı da âdetâ sûfiyâne bir hikmet olarak yorumlamıştır.

Hakkıyâ cenneti bir dâneye satdı Âdem

Sen de ger hayr-ı halefsen gözet isr-i eslâf⁹⁹

2- Hz. NÛH

İsmail Hakkı, Hz. Nûh'dan bahsederken, onun yaşadığı 950 yıllık¹⁰⁰ bir ömrün dahi fânî olan dünyayı kuşatmaya yetmeyeceğini ifade etmekte ve divanında Hz. Nûh'u uzun ömrüyle anmaktadır.

yim mi? dedi. Bunun üzerine ikisi de o ağacın meyvesinden yedi, ayıp yerleri görünüverdi. Cennet yapraklarıyla örtünmeye koyuldular". Tâhâ 20/121.

98 Hz. Âdem Tevrât'a göre 930 yıl yaşamıştır. (Kitâb-ı Mukaddes, İst., 1981, Tekvîn 5/5). Buna bazı târihî kaynaklarda da rastlamak mümkündür. (Bkz. Ahmed b. Ebî Ya^ckûb b. Ca^cfer b. Vehb b. Vâdih, Târihu'l-Ya^ckûbî, Beyrut, 1379/1960, I,7). Taberî ise Hz. Dâvûd ile ilgili bir kıssayı naklederken Hz. Âdem'e 1000 yıllık bir ömrün verildiğini bildirmektedir. (et-Taberî, Ebû Ca^cfer Muhammed b. Cerîr, Târihu'l-Ümem ve'l-Mülûk, Beyrut, ts., I,155-160).

99 İ.H.D., s.362.

100 "Andolsun ki, Nûh'u milletine gönderdik, aralarında dokuz yüz elli yıl kaldı". Ankebût 29/14.

Bu sırra cezbe ile vâsıl olur kâmiller
Bakılsa sa^cy ile yetmez hakikat ömr-i Nûh¹⁰¹

3- Hz. İBRÂHÎM (Halîlu'llâh)

İsmail Hakkı Divanı'nda Hz. İbrahim, peygamberlik iddiasından dolayı Nemrut tarafından atıldığı ateşin Allah'ın iradesiyle derhal bir gülzâra dönüşmesi¹⁰² mucizesiyle nazma getirilmiştir. İsmail Hakkı, bu mucizeyi nâr-ı celâl'in nûr-ı cemâl'e dönüşmesi olarak yaptığı bir teşbihle izah etmektedir.

Gözleyüp nâr-ı celâlinde cemâli nûrını
Ey Halîl'e âteş-i Nemrûd'ı gülzâr eyleyen¹⁰³

4- Hz. İSMÂİL

İsmail Hakkı Divanı'nda Hz. İsmail'den, Rabbine verdiği söz üzerine babası Hz. İbrahim tarafından kurban edilmesi olayına¹⁰⁴ yapılan telmihlerle söz edilmektedir. Ancak İsmail Hakkı, kendi isminin de İsmail olması nedeniyle adını sık sık Hz. İsmail ile birlikte

101 İ.H.D., s.251.

102 "Biz, ey ateş, İbrâhîm'e karşı serin ve zararsız ol dedik". Enbiyâ 21/ 69.

103 İ.H.D., s.463.

104 "Çocuk kendisinin yanısıra yürümeye başlayınca, ey oğulcuğum! Doğrusu ben uykuda iken seni boğazladığımı görüyorum, bir düşün, ne dersin? Ey babacığım! Ne ile emrolundunsa yap, Allah dilerse, sabredenlerden olduğumu göreceksin, dedi". Saffât 37/102.

aynı beyitlerde anmış ve meydana gelen böyle bir tevriyeyi kendisi için şanslı bir tesadüf saymıştır.

Ben semiyî-i zebîham ey âşık
Mahlasum Hakkı ismüm İsmâ^cîl¹⁰⁵

5- Hz. YA^cKÛB

Oğlu Hz. Yûsuf'dan ayrı kalmanın verdiği acı ile ağlamaktan kör olan gözleri¹⁰⁶ ve bu haliyle kapandığı evinde¹⁰⁷ (Beytü'l-hazen) çekmiş olduğu sürekli ızdırıp, divan şiirimizin bütününde olduğu gibi İsmail Hakkı'nın divanında da âşığın hicran sebebiyle çektiği elemnin sembolü olmuştur.

Beytü'l-hazen-i işka girüp ağlayan âşık
Ya^ckûb gibi Yûsuf-ı Ken^cân'a irişdi¹⁰⁸

105 İ.H.D., s.596.

106 "Vah, Yûsuf'a yazık oldu, dedi ve üzüntüden gözlerine ak düştü". Yûsuf 12/84.

107 Taberî, Hz. Ya^ckûb'un Hz. Yûsuf'dan ayrı kalmanın hüznü ile bir ev yaptırıp adını Beytü'l-Ahzân koyduğunu ve her gün burada Hz. Yûsuf için ağladığını bildirmektedir. (Târih-i Taberî Tercemesi, İst., 1260, I,113) Yâkût el-Hamevî de, Beytü'l-Ahzân'ın Suriye'de, Dimaşk ile sahil arasında bir kasaba olduğunu ve Hz. Ya^ckûb'un Hz. Yûsuf'dan ayrı kaldıktan sonra burada ikâmet ettiğini bildirmektedir. (Yâkût el-Hamevî, Mu^ccemu'l-Büldân, Beyrut, 1957, I,519).

108 İ.H.D., s.546.

6- Hz. YÛSUF

Yüzü ve fiziğindeki mükemmellik sebebiyle insan soyunun gelmiş ve gelecek en güzeli olarak kabul edilen Hz. Yûsuf, divan edebiyatımızın genellikle beşeri teması içersinde yer almasına rağmen İsmail Hakkı Divanı'nda, Züleyhâ kıssası da dahil olmak üzere, sırf tasavvufî planda ele alınmıştır.

Buna göre, Hz. Yûsuf ilâhî hakikatin aynaya akseden zuhûrudur. Bu aynadan nikâbsız olarak ilâhî sırrı ve rahmânî hakikatin asıl güzelliğini görebilecek olanlar, basîreti açılmış Hak âşıklarıdır.

Var hakikat Yûsuf'ının bî-nikâb it seyrini
Niçe bir Ken^can ilinde olasin pür-ıztırâb¹⁰⁹

Züleyhâ'ya misafir olan kadınların Hz. Yûsuf'un yüzünü gördüğü zaman ona hayran kalıp ellerini kesmesi¹¹⁰, gerçekte, Hz. Yûsuf'un yüzüne akseden ilâhî câzibe karşısında hayrete düşüp dünyadan el ve etek çekmeleri anlamındadır.

Züleyhâ gibi meftûn olmayan şol hüsn-i yek-tâya
Kesüp el cümleden ışk içre bilmez hayreti neymiş¹¹¹

---

109 İ.H.D., s.228.

110 "Kadınlar Yûsuf'u görünce şaşırıp ellerini kestiler ve Allah'ı tenzih ederiz ama bu insan değil ancak çok güzel bir melektir, dediler". Yûsuf 12/31.

111 İ.H.D., s. 347

Hız. Yûsuf'un kardeşleri tarafından kuyuya atılması¹¹², Mısır'a sultan olup izzet bulmazdan önce düşüğü zilletin bir ifadesidir.

Zillete yüz tutmayınca isteme izzet sakın
Çâha gir câh ister isen Yûsuf-ı Ken'ân'a bak¹¹³

7- Hz. EYYÛB

İsmail Hakkı Divanı'nda, bir tek beyitte ve bir teşbih unsuru içersinde yer alan Hz. Eyyûb, divan şiirimizin bütününde olduğu gibi burada da Allah'dan gelen derd ve elemlere teslimiyetin¹¹⁴ sembolü olmuştur.

Gerçek âşık, vuslatı bekleyen ancak hicranla acısı artan bir aşkın düşkünüdür. Bu acıya dayandığı sürece ecir, mertebesi ve dolayısıyla aşkı büyür. Bu sebeple ehl-i aşkın bir adı da ehl-i derttir.

Eyyûb gibi derd ü belâ çekmeyen âdem
Derd ehli olup sanma ki dermâna irişdi¹¹⁵

8- LOKMÂN

Kur'ân'da ismi zikredilmesine rağmen, peygamber-

112 "Yûsuf'u götürüp bir kuyunun derinliklerine bırakmayı kararlaştırdılar". Yûsuf 12/15.

113 İ.H.D., s.361.

114 "Eyyûb da, başıma bir belâ geldi, (Sana sığındım) Sen merhametlilerin merhametlisisin, diye rabbine nidâ etmişti". Enbiyâ 21/83.

115 İ.H.D., s.362.

ligi ihtilâflı görülen Lokmân, İslâm tarihi kaynaklarında ve dolayısıyla edebiyatımızda hakîm¹¹⁶ ve hekim¹¹⁷ olarak iki yönüyle ele alınmıştır. İsmail Hakkı da ona bu iki vechesiyle yer vermiştir.

Tâlib-i lokma olmadı Lokmân
Aç olan oldu ma^cden-i hikmet¹¹⁸
Derd-i ışkî devâ yirine bilüp
Hikmet anla netîce Lokmân ol¹¹⁹

9- Hz. SÜLEYMÂN

Hz. Süleymân'la ilgili kıssanın mülk¹²⁰, taht, mühr, Ahremen¹²¹ ve mantıku't-tayr¹²² gibi unsurları,

116 "Andolsun ki, Lokmân'a Allah'a şükretmesi için hikmet verdik". Lokmân 31/12.

117 Taberî, Hz. Lokmân'ın hakîmliği yanısıra aynı zamanda hekim de olduğunu belirtmekte ve türlü ilâçlar imal etmek suretiyle devrin melikini amansız bir dertten kurtardığını bildirmektedir. (Târih-i Taberî Terçemesi, 11,38). Şemseddin Sâmî ise, Lokmân'ın Hz. Dâvûd ile çağdaş ve Rabbânî bir hakîm olduğunu belirterek Kur'ân'da adı geçmesi sebebiyle nübüvvetini iddia edenlerin bulunduğunu ifade etmektedir. (Şemseddin Sâmî, Kâmûsu'l-A^clâm, İst., 1314, V,3975).

118 İ.H.D., s.743.

119 İ.H.D., s.396.

120 "Şeytanların, Süleymân'ın mülkü (hükümdarlığı) hakkında söylediklerine uydular". Bakara 2/102.

121 Hz. Süleymân'ın, üzerinde İsm-i A^czâm yazılı bir yüzüğü (mührü) vardı. Gusûlhaneye girerken onu büyük hanımı Cerâde'ye bırakırdı. Bir gün yine gusûlhane-

İsmail Hakkı Divanı'nda yine tasavvufî tevcihlerle yer almaktadır. İsmail Hakkı, gönülle yapılan sohbeti konu alan bir gazelinde, onu beden ülkesinin sultanı olarak niteler.

Bu vücûd iklîminün sultânı sensin cümle heb
Taht teshîründedür mühr-i Süleymân sendedür¹²³

Ebedî âlem ve onun nimetleri yanında dünyanın fânî ve değersiz olduğunu bilen ârifler için dünyaya ait bütün saltanatlar müsâvîdir.

Mâsivâdan ârif-i billâh olan müstagnîdür
Virselers almaz bugün milk-i Süleymân istemez¹²⁴

İsmail Hakkı, ilâhî sırra vâkıf olmaları sebebiyle Hak âşıklarını Hz. Süleymân'a benzetir. Yeryüzünde hayat süren mahlûkâtın ve cereyân eden hâdiselerin mânevî olarak onların tasarrufunda bulunduğunu kabul eder. Hak dostlarının dîv ve şeytanın desîselerinden de masûn olduğunu belirtir.

Oldı âşıklar Süleymân-ı zemen
Yokdur anlar arasanda Âhremen¹²⁵

ye girdiğinde, yüzüğü almak için fırsat kollayan Sahr adındaki dev (Ahremen), kendisini Hz. Süleymân gibi göstererek yüzüğü almış ve parmağına takarak Hz. Süleymân'ın tahtına geçip oturmuştur. (Taberî, Târih, I,496-503)

122 "Süleymân Dâvûd'a vâris oldu. Ey insanlar! Bize kuş dili öğretildi ve bize herşeyden bolca verildi. Doğrusu bu apaçık bir lutuftur, dedi". Neml 27/16.

123 İ.H.D., s.286.

124 İ.H.D., s.335.

125 İ.H.D., s.453.

Nefislerini terbiye edip mânevî dereceler kazanan ehl-i tasavvuf, hakikatin yüzünü görüp dilinden anlar olmuştur. Dolayısıyla bugün için gerçek Süleymân onlardır.

Bilinmez mantıku't-tayr-ı hakikat
Kişi gerçek Süleymân olmayınca¹²⁶

10- Hz. MÛSÂ (Kelîmu'llâh)

İsmail Hakkı Divanı'nda, Kur'ân'daki Hz. Mûsâ ile ilgili kıssalardan dördüne telmih vardır. Bunlardan ilki, Hızır ile birlikte Mecma^cu'l-bahreyn'den başlayan yolculuklarıdır¹²⁷

Başından sonuna kadar mürid-mürşid ilişkisini andıran olayların cereyân ettiği bu yolculuk, özellikle tasavvuf çevrelerinde büyük önemi hâizdir.

Elindeki şeb-çerağ ile zulumâtı geçip Âb-ı hayâtı bulan Hızır, şiirde mürşidin mazmunudur. Tuvâ vadi-sinde karşılaştığı mukaddes ateş ile ilk vahyi alan Hz. Mûsâ ise¹²⁸, bu kıssanın tasavvufî yorumunda Hızır'ın

126 İ.H.D., s.503.

127 "Mûsâ, genç arkadaşına, ben iki denizin birleştiği yere ulaşmaya, yahut yıllarca yürümeye kararlıyım, demişti". Kehf 18/60.

128 "Mûsâ ateşin yanına gelince, ey Mûsâ! diye seslendirildi. Ben şüphesiz senin rabbim, ayakındakileri çıkar, çünkü sen kutsal bir vâdî olan Tuvâ'dasın". Tâhâ 20/11-12.

müridi olarak düşünölmüştür. Nihayet Mecma^cu'l-bah-reyn'i de Kâbe kavseyn'e mazmun olarak nazma getiren İsmail Hakkı, mürşidin terbiyesindeki müridin, kazanacağı mânevî derecelerle melekût âlemine kadar yükselbilmesini mümkün görmektedir.

Mecma^cu'l-bahreyn'e irmez dest-i mürşid tutmayan
Hızır u Mûsâ'yı bilenler nûr u nâr olmak gerek¹²⁹

Hız. Mûsâ'nın Tûr dağında Allah ile mükâlemesi¹³⁰, ona Kelîmu'llâh sıfatını kazandırmış ve onu vuslata mazharkılmıştır. Âşık da vuslatın ezeli tâlibidir. Dolayısıyla ilâhî nidâyı duyup cevaba muktedir olabilmek, hakikatin zirvesine çıkmak ve bu çıkışta türlü meşakate katlanmakla mümkündür.

Hazret-i Mûsâ gibi Tûr-ı hakikat bekleyüp
Sırr-ı Hakk'ı gûş idüp kâbil-i hitâb olmak dile¹³¹

Hız. Mûsâ Allah'ın sesini duyduktan sonra cemâlini görmeyi de tale edince, gelen cevapta buna dayanamayacağı haber verilmiştir. Hız. Mûsâ Allah'ın cemâlini ancak Tûr dağına yansıyan nûru ile görebilmiş, fakat bu yansımaya da Tûr dağı dayanamayarak parça parça ol-

129 İ.H.D., s.375.

130 "Ona Tûr'un sağ yanından seslenmiş ve konuşmak için onu yaklaştırmıştık". Meryem 19/52

131 İ.H.D., s.494.

muştur¹³². İsmail Hakkı, şiirinde bu kıssaya yer verirken, Allah'ın, cemâlu'llâh arzusu taşıyan âşıklara Tûr dağı gibi parçalanacakları için cemâlini göstermediğini belirtmektedir.

Lenterânî'den nikâb urmazdı cânân vechine
Cism-i âşık Tûr-veş mahv u perişân olmasa¹³³

İsmail Hakkı Divanı'nda Hz. Mûsâ'nın hayatına ait yapılan telmihlerden biri de, onun, çocukluğunun firavunun sarayında geçirmiş olmasıdır. Hz. Mûsâ, firavun ile eşi Asiye'nin arasında oturduğu bir sırada, ortadaki mangaldan aldığı bir avuç ateşi ağzına atarak daha çocukluk çağlarında iken gösterdiği böyle bir mucize ile çevresindekileri dehşete düşürmüştür¹³⁴.

132 "Mûsâ, tayin ettiğimiz vakit gelip rabbi onunla konuşunca, Mûsâ; Rabbim! Bana kendini göster, sana bakayım, dedi. Allah, sen beni göremeyeceksin ama dağa bak, eğer o yerinde kalırsa sen de beni göreceksin, buyurdu. Rabbi dağa tecellî edince onu yerle bir etti ve Mûsâ da baygın düştü". A^Crâf 7/143.

133 İ.H.D., s.500.

134 Mûsâ, dizinde oturduğu bir sırada Firavun'un sakalını yolunca Firavun, Mûsâ'nın öldürülmesini ister. Asiye, Kur'ân'daki ifade ile "Onu öldürmeyiniz, belki bize yararı dokunur veya onu evlât ediniriz" (Kasas 28/9) diyerek engel olur. Ardından, Mûsâ'nın henüz akli ermeyen bir çocuk olduğunu ileri süren Asiye, bunu isbat etmek için yakuttan bir mücevherle bir ateş korunu Mûsâ'nın önüne koyacağını söyler. Eğer mücevherleri alırsa akli erdiğine, ateşi alırsa ak-

Kim durur şol tıfl-ı fir^cavn-ı zamân Mûsâ gibi
Yâ dehân içre yedügi ahker u nîrân nedür¹³⁵

11- Hz. İSÂ VE MERYEM (Mesîh)

İsmail Hakkı Divanı'nda Hz. İsâ, ölüleri diril-
ten mucizeli nefesi ile¹³⁶ yer almıştır. Konuyu tasavvu-
fî açıdan ele alan İsmail Hakkı, İsâ'yı hasta ruhlara
şifâ veren kâmil mürşidin müşebbehünbihi olarak nazma
getirmiştir.

Hayât-ı nev virür erbâb-ı isti^cdâda enfâsı

Ne cânlar bahş ider İsî gibi her demde ol fenden¹³⁷

Hz. İsâ, annesi Hz. Meryem'den Allah'ın kudreti
sayesinde babasız olarak dünyaya gelmiştir¹³⁸. Onun di-
ğer bir mucizesi sayılan bu olaya, İsmail Hakkı Diva-

---

lı ermediğine hükmedilmesini ister. Neticede, Cib-
rîl'in de delâletiyle Mûsâ, önündeki tepside ateş
korunu avuçlayarak ağzına atar. Yine Kur'ân'da Hz.
Mûsâ'nın Rabbine, "Dilimin düğümünü çöz ki, sözümü
iyi anlasınlar" (Tâhâ 20/27-28) demesiyle, dilinde-
ki kekemeliğin sebebinin de bu olduğu rivayet edil-
mektedir. (Taberî, Târih, I, 390)

135 İ.H.D., 639.

136 "Ben size rabbinizden bir âyet getirdim. Ben size
çamurdan kuş gibi bir şey yapıp ona üfleyeceğim.
Allah'ın izniyle hemen kuş olacaktır. Anadan doğma
körleri, alacalıları iyi edeceğim. Allah'ın izniyle
ölüleri dirilteceğim". Âl-i imrân 3/48-49.

137 İ.H.D., s.436.

138 "Meryem, bana bir insan temas etmemişken, ben kötü

nı'nda, tabiatın Allah'ın kudreti ile her bahar yeniden canlanmasının izahı olarak yer verilmiştir.

Tab^c-1 gülşen şol nesim ile güşâd olmak nedür
Sırrını enfâs-ı Hakk'un îsî-i Meryem'de bil¹³⁹

12- MEHDÎ

Mehdî'nin zuhûru konusunda divanda rastladığımız 21 beyitlik müstakil bir manzumeden¹⁴⁰, İsmail Hakkı'nın ehl-i sünnet itikadına dayalı bir Mehdî inancına sahip olduğunu görmekteyiz. İsmail Hakkı, Hicrî 1100 senesi Muharrem ayının girişi münasebetiyle yazdığı bu şiirinde, her yüzyıl başının, Mehdî'nin gelmesi muhtemel vakitlerden olduğunu ve özellikle bu zuhûrun Muharrem ayında beklenmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Bin yüze irdi sene dâhil olup şehri harâm
Gurre-i şehri Muharrem görinüp itdi hirâm
Ola yüz başı husûsan ki düşer bu nâdir
Bunda zâhir olıcakdur dinilür halka imâm¹⁴¹

Osmanlı İmparatorluğu'nun gerileme devri olan bu yıllarda, ard arda gelen felâketleri âhir zaman fitnesi olarak değerlendiren İsmail Hakkı, Mehdî'nin zuhûrunun bu fitne ile birlikte pek çok alâmetle yaklaşmış

---

kadın da olmadığım halde, nasıl oğlum olabilir, dedi". Meryem 19/20.

139 İ.H.D., s.393.

140 İ.H.D., s.645.

141 İ.H.D., s.645.

olduğunu belirtmektedir.

Olmaya başladı eşrât-ı kıyâmet peydâ

Ki e zâhir olıcak heb yıkıla hâne vü bâm¹⁴²

Bu manzumede, daha sonra Mehdî'nin sıfatlarına ve yeryüzünde kazanacağı zaferlere de yer veren İsmail Hakkı, diğer bir şiirinde de şeyhi Osman Fazlî'yi Mehdî olarak tanıtmaktadır.

İsî-i vaktün nazar kıl hârik-i âdâtına

İşte Mehdî'dür gelen yârân-ı ışka es-salâ¹⁴³

13- HIZIR - İLYÂS

Kur'ân'da, Hz. Mûsâ ile birlikte yer aldığı kıssanın yanı sıra, hayat hikâyesine ait geniş bir efsaneye de sahip olan Hızır, İsmail Hakkı Divanı'nda tasavvufî bir kişiliğe sahiptir. Âb-ı hayât'ın sırrına vâkif olması ve elindeki meşale ile zulümâtı aydınlatması¹⁴⁴ yönünden mürşid-i kâmilin sıfatlarına sahip ola-

142 İ.H.D., s.647.

143 İ.H.D., s.633.

144 Hz. Nûh zamanında yaşadığı ve hatta gemide beraber olduğu rivayet edilen Hızır, İskender Zülkarneyn (Hz. Zülkarneyn) devrinde ordu komutanlığı yapmıştır. Hz. Zülkarneyn bütün âfâkı zaptettiğinde, kendisine, Magrib tarafında bir zulümâtın bulunduğu ve ötesinde de Âb-ı hayât pınarının olduğu haber verilmiştir. Hz. Zülkarneyn de bir miktar asker ile Hızır'ı bu istikamete doğru öncü olarak göndermiştir. Ancak Âb-ı hayât'dan içebilmek Hızır'a na-

rak düşünölmüştür.

Hızır didükleri mürşiddür ey dil

İriş irfâna iç Âb-ı hayâtı¹⁴⁵

Tutup bir Hızır elin şunlar ki geçmez zulmet-i tende:

İrüp Âb-ı hayât-ı ışka kanmazlar zülâlinden¹⁴⁶

Divanda tek bir beyitte sözü edilen İlyâs, Allah tarafından gökyüzüne kaldırılıp kıyamete dek ömür verilmesi¹⁴⁷ açısından Hz. İsâ ve Hızır'a benzetilmiş ve

sip olmuş, Hz. Zülkarneyn'e nasip olmamıştır. Başka bir vesile ile İlyâs'ın da aynı sudan içerek kıyamete dek ölümsüzleştiği ve Hızır'a verilen karamaların tasarrufuna karşılık, İlyâs'a da denizlerin tasarrufunun verildiği bu konuya yer veren kaynaklarda belirtilmektedir. (Târih-i Taberî Ter-cemesi, II,13)

145 İ.H.D., s.564.

146 İ.H.D., s.438.

147 Hz. İlyâs'ın risâleti ile hidâyet bulan Benî İsrâ-îl, bir müddet sonra tekrar dalâlete düşünce Hz. İlyâs, Elyesa^C ile birlikte şehirden çıkar ve Allah'ın kendilerine vahiyle bildirdiği başka bir şehre yönelirler. Şehre yaklaştıklarında ateşten bir at görürler ve Hz. İlyâs yine kendisine vahyolunduğu şekilde bu ateşten ata binerek Elyesa^C'ın bakışları arasında gözden kaybolur. O günden itibaren Allah onu melekût âlemine yükselterek kıyamete kadar ömür vermiş ve onu denizler üzerine hâkim kılmıştır. Bu sebeple Hz. İlyâs'ın da Hızır gibi, hem insan hem de melek sıfatlarına sahip olduğu düşünölmüştür. (et-Taberî, Ebû Ca^Cfer Muhammed b. Cerîr, Câmi^Cu'l-Beyân an Te'vîli Âyi'l-Kur'ân, Mısır, 1968, XXIII,91-95.

üçü birlikte zikredilmiştir.

Kanı Hızr u kanı İlyâs kanı İsâ-yı hûş-enfâs
Dehân-beste haber bilmez ne deryâdan ne sahrâdan¹⁴⁸

14- Hz. MUHAMMED (Mustafâ, Ahmed, Ahmed-i muhtâr,
Rasûlu'llâh, Habîbu'llâh)

Hz. Muhammed, İsmail Hakkı Divanı'nda adından en çok söz edilen peygamberdir. Divanda, Muhammed, Mustafâ ve Rasûlullâh redifli manzûmelerle birlikte, Hz. Peygamber'in muazzez şahsiyetini ve mucizelerinden bir kısmını dile getiren 17 adet müstakil manzume vardır.

Özet olarak, Hz. Muhammed, ilim ve hikmetin menbaı, marifetin ummanıdır. Bütün nebîlerin ve velîlerin sultanı, en mükemmel ve en yüce dinin peygamberidir. Tâbî olanlar için onun şerîatı mürşid-i kâmil hükmündedir.

Tutagör Hakkı bugün dâmân-ı şer^c-i Ahmed'i
Mürşid-i kâmil sana besdür hisâl-i Mustafâ¹⁴⁹

Onsekizbin âlem onun şerefine yaratılmış ve ona tâbî olanlar hakka'l-yakîn hidayet bulmuştur. Yüzünün nûru bütün âlemi nûra gark etmiş, Hz. Yûsuf dahi güzelliğini ondan almıştır. Bütün peygamberleri dolaşan nübüv-

148 İ.H.D., s.650.

149 İ.H.D., s.207.

vet mührü son olarak onda kalmıştır. O hakikat ülkesinin sultânı ve derd ehlinin dermânıdır. Onun şefaati olmadan Hakk'ın dergâhına (cennete) girilmez. Âşıklar onun Ravza'sının toprağını bir sürme gibi gözlerinden eksik etmez.

Girilmez bir kadem dergâh-ı Hakk'a sensüz ey rehber
Kamu derd ehlinün dermânı sensin yâ Rasûla'llâh¹⁵⁰

Hız. Peygamber'e muhabbet besleyip ona Emîn adını veren dostları, vahyin geldiğini haber verdiğinde onun nübüvvetini tereddütsüz kabul ederek bey'at etmişler ve onun ashâbı olmuşlardır. Saadet asrını takib eden asırlarda yaşamış Allah'ın velî kulları da onun ve ashabının peyrevânı olmuşlardır.

Enbiyânun vârisi anlar durur
Pey-revân-ı Mustafâ'dur evliyâ¹⁵¹

Hız. Peygamber'in mucizelerinden birisi de Mi^crâc'dır. Bu hadise aynı zamanda onun diğer peygamberlerden daha üstün bir mertebeye sahip olduğunun işaretidir. Öyle ki, Mi^crâc esnasında arş-ı a^clâ dahi Hız. Peygamber'in yüce mertebesinin altında kalmıştır. Üstelik Hız. Peygamber Sidre'den sonraki göğün bu en yüksek katına hem ruhu hem de bedeniyle ulaşmıştır.

---

150 İ.H.D., s.506.

151 İ.H.D., s.213.

Nüh felek mi^crâcın itdi Mustafâ
Cism ü cânı olmadı mâni^c ana¹⁵²

Allah'ın sıfatlarından olan Ehad ile Hz. Peygamber'in isimlerinden olan Ahmed kelimelerindeki harflerin benzerliği, aynı zamanda Hz. Peygamber'in Allah'a olan yakınlığının bir işaretidir.

Ehad'den Ahmed'ün bir mîmdür farkı bu âlemde
Hakikatde velî sırr-ı alîsin yâ Rasûla'llâh¹⁵³

E - DÖRT HALİFE (Çâr-yâr)

İsmail Hakkı Divanı'nda çâr-yâr'ın isimleri, sadece altı beyklik bir gazelin matla beytinde ve bir arada yer almaktadır. İslâm'ın bu ilk dört halifesini dört velî olarak şiire getiren İsmail Hakkı, tarihi sıralamada karakter özelliklerini de dikkate alarak şeriat, tarikat, mârifet ve hakikat mertebelerinin de bu dört isim üzerinde toplandığını vurgulamaktadır.

Çâr-erkân oldılar dîn-i mübîne dört velî
Kim Ebûbekr u Ömer'dür dahi Osmân u Alî
Hem şeriat hem tarikat zâhir oldu ma^crifet
Hem hakikat pâyesine irdi bu dördün eli¹⁵⁴

İsmail Hakkı'nın şeyhi Atpazarlı Osman Efendi

152f.H.D., s.731.

153f.H.D., s.655.

154f.H.D., s.566.

ile Kur'ân'ı tedvîn eden Hz. Osman, aralarındaki isim benzerliği sebebiyle aynı beyitte tevriyeli olarak zikredilmektedir.

Mushaf-ı hüsnin tilâvet eyleyen virsün haber
Şol Kelâmullâh'ı câmi^c Hazret-i Osmân nedür¹⁵⁵

Divandaki müfredlerden birinde ve bir cinas sanatı örneği içersinde Hz. Ali'nin ismi, Haydar lakabıyla yer almaktadır.

Oldı bil vâsıl-ı sırr-ı Haydar
Kim ki derd ile bugün yâ Hayy der¹⁵⁶

Bunun dışında, ehl-i beytten ya da sahâbeden başka bir isme divanda rastlayamıyoruz.

F - ÂHİRET VE İLGİLİ MEFHURLARI

1- ÖLÜM - ÖLÜ

Tasavvufî düşüncenin bütün konularına hâkim olduğu İsmail Hakkı Divanı'nda ölüm konusu, genellikle "ölmeden önce ölünüz" hadisinin kısmî iktibasları veya bu hadisi çağrıştıracak muhtelif yorumlarla yer almaktadır.

Var hayât-ı bâkiye sarf eyle ömr-i fânîyi
Ölmeyen ölmezden öndin olmadı ma^enide sag¹⁵⁷

155 İ.H.D., s.640.

156 İ.H.D., s.614.

157 İ.H.D., s.360.

Ölüm konusunda bunun hemen ardından, Hz. İsa'nın ölümleri diriltten nefesi, daha sonra da sevgilinin (mürşid-i kâmilin) ölü ruhları zinde kılan nasihat ve ödevlerinin divanda sık sık yer aldığı görülmektedir. Bunun dışında kalan ölüm ve ölümlle ilgili kavramlara da tasavvufî telakkînin hâkim olduğu söylenebilir. Vuslatı şiddetle talep eden âşığa ilâhî nazarın nûru eriştiğinde ruhun duyduğu selâmete mukabil beden bir tabut gibi ağırlaşır ve yük olur¹⁵⁸. Kâmil mümine düşen dünyaya değer vermemektir. Öyle ki, nefsi mağrur kılacak hilat ve kabâ yerine sûfinin kefen giymesi yeğdir ve menfaatinedir¹⁵⁹. Çünkü Azrâil'in geleceği an belirsizdir ve kişiyi genellikle ânî ve hazırlıksız yakalar. Ölümü ertelemek ise asla mümkün değildir¹⁶⁰.

2- ÂHİRET (ukbâ, mülk-i bakâ, yevm-i dîn, âlem-i kübrâ, bakâ, ebed)

İman esaslarından dördüncüsünü teşkil eden âhiret konusu, divanda zıddı olan dünya ile mukayeseli olarak ele alınmıştır. Bu mukayesede daha çok, dünya ile âhiret arasındaki en açık tezat olan fânîlik ve ebedîlik sıfatları üzerinde durulmuştur.

Âhiret ve dünya, beşerin gözünde ayrı güzelliklere sahip iki gelin adayıdır. Kul bunlardan birini ter-

158 İ.H.D., s.293.

159 İ.H.D., s.345.

160 İ.H.D., s.344.

cih etmek durumundadır. Fânî olan dünyanın nimetleri de fânîdir. Âhiretin güzellikleri ise ancak ehl-i nazar takında âşikârdır. Bu sebeple, âlem-i ukbânın ebedî saadetini tercih edenler ehl-i bakâ olan âbidlerdir. Âlem-i sugrânın cazibesine gönlünü kaptıranlar ise âlem-i kübrânın hakikatini fehmedemeyenlerdir.

Dünyâ ve âhiret ki olupdur iki arûs

Ehl-i nazar katında güzel o mı bu mıdur¹⁶¹

Âşığın gönlü genişledikçe dünya sahrası daralmaya başlar. Cihan bir habbeye verilse, maksûdî Mevlâ olanlar yine de onu satın almaz. Ancak dünya bir imtihan sahası, nefis ise bir imtihan vasıtasıdır. Bu sebeple akçe kavgası, zaman zaman sâlikî yolundan alıkoyar. Sûfî için son basamak olan fenâfi'llâh mertebesinde ise, artık dünya da âhiret de bütün nimet ve güzellikleriyle birlikte kıl ü kâl olur. O, bu noktada fenâdan da bakâdan da vazgeçip "Bana seni gerek seni" der.

Kimi dünyâda kimi ukbâda halkun Hakkıyâ

Sen cemâl-i Hakk'a bak vuslat nasîb olsun sana¹⁶²

3- KIYAMET - HAŞR (yevme tüblâ, yevm-i tenâd sûr-i İsrâfîl)

İsmail Hakkı Divanı'nda, kıyamet hadisesi ve mahşer gününden -âyet ve hadislerde zikredildiği gibi-

161 İ.H.D., s.332.

162 İ.H.D., s.209.

ölülerin yeniden dirilip ilâhî huzurda hesap vereceği gün olarak söz edilmektedir.

Metâ^cı cümlenün âhır çıkar çün yevme tüblâda
Ayaklarda sürinür bunda yanî ser olanlar heb¹⁶³

İsrâfîl'in Sûr'a ikinci kez üflemesiyle insanlar kabirlerinden kalkıp mahşer meydanını dolduracaklar, amel defterlerindeki sevap ve günahlarına göre mükâfât veya cezâyâ müstahak olacaklardır. Güneşin yere bir arşın mesafeye kadar yaklaşacağı o sıcak ve uzun günde de, insana en yakınlarından bile bir yardım gelmeyecek, ancak ameli makbul ve fazla olanlar Hz. Peygamber'in Livâ-yı hamd sancağı altında gölgelenecekler ve onun şefaatinde istifade edeceklerdir. Günahkârlar ise hesaplarının görülmesinden sonra feryatlar içersinde cezâlarını çekecekleri yer olan Cehenneme gönderileceklerdir.

Tutarlar arsa-gâh-ı haşri sayt-ı hasretâ ile
Bugün bezm-i cihânda ehl-i şûr u şer olanlar heb¹⁶⁴

Bir mutasavvıf şâir olan İsmail Hakkı, bütün dînî kavramları tasavvufî yoruma tâbî tuttuğu gibi, Sûr-ı İsrâfîl konusuna getirdiği yorumda da onu mürşid-i kâmilin nefesine benzetmiştir.

Sûr-ı İsrâfîl'e benzer evliyânın nefhası

Bir nefesde niçe yüz bin mürde diller cân bulur¹⁶⁵

163 İ.H.D., s.224.

164 İ.H.D., s.224.

165 İ.H.D., s.601.

Bunun dışında, kıyamet ve mahşer kelimelerinin, beşerî birer unsur olarak sevgilinin boyu veya saçının mazmunu olarak kullanıldığına divanda rastlayamıyoruz. Ancak diğer divanlarda rastladığımız gibi, zaman mefhumunun bittiği ve ebed mefhumunun başladığı bir zamana işaret olarak "haşre dek" ve "ilâ yevmi't-tenâd" ifadelerine İsmail Hakkı Divanı'nda da sık sık yer almaktadır.

4- CENNET - CEHENNEM (behişt, cinân, ^CAdn, Firdevs, me'vâ, cehennem, nîrân, dûzah, hûrî, gılmân)

İsmail Hakkı Divanı'nda cennet ve cehennem daha çok birlikte zikredilmektedir. Bu iki âhiret yurdu, mahiyeti ve özellikleri üzerinde fazla durulmadan, tasavvufî çağrışımlar çerçevesinde ele alınmıştır.

Cennet ve cehennem havf ve recânın müsebbibi, sevap ve günahın bedelidir. Cennet nimetlerle dolu, cehennem ise mücrimler için azab yeridir.

Ne var ki, sūfî için ne cennetin câzibesi ne de cehennemin dehşeti, zikirden duyulan lezzet ve firka-tin verdiği acı kadar etkili değildir. Feyz denen zevki tatmış âşık için Firdevs'in hiç bir önemi yoktur. Rasûl'ün cur^Cası ile irfan pınarından sunulan bu feyz, Kevser'den çok daha tatlıdır. Cehennemin azabı ise,

onun Allah'dan uzak kaldığı anda çektiği hicran acısından daha elîm degildir.

Kimi nâr-ı cehennemden kaçar
 Kimi cennetden eyler el-ıyâz
 Zâtını eyle müyesser Hakkı'ya
 İki âlemden geçür yâ Müsteâz¹⁶⁶

İsmail Hakkı Divanı'nda cennet ve cehennem, sevgiliye ait özelliklerin mazmunu olmamıştır. Hatta bir çok divanda rastlanan cennet-Âdem ilişkisi, cennetin veya cehennemin tabakalarına ait tarif ve tasnifler, bir tek beyitte olsun, söz konusu edilmemiştir. Cennetin nimetleri arasında sözü edilen sadece hûrî ve gilmân'dır. Fakat İsmail Hakkı, cennetin bu her iki güzelini de önemsemez. Çünkü onun gerçek sevgilisi Allah'dır. Hakikat dilberini her an temâşâ edebilen âşığın gözünde, hûrî ve gilmânın hiç bir önem taşımaması da elbette ki tabiîdir.

Kimi hûrî kimi gilmânı ister
 Bana zâtın müyesser eyle Mevlâ¹⁶⁷

İsmail Hakkı'nın cennet, Adn ve Firdevs benzetmeleri ile tasvir ettiği diğer bir mekân da Medine şehri ve Hz. Peygamber'in buradaki kabridir.

Odur bir ravza kim Adn ile Firdevs reşk eyler ana
 Girenler ol harîme nâr-ı dûzahdan halâs olur¹⁶⁸

166 İ.H.D., s.267.

167 İ.H.D., s.668.

168 İ.H.D., s.514.

G - KAZA VE KADER

Kaza ve kader, mümin olmanın gerektirdiği bir iman konusudur. Kader, Allah'ın henüz tahakkuk etmemiş ezeli hükmü, kaza ise vakti geldiğinde bu takdirin tezâhür edişidir.

Divan şiirimizin genelinde, şâirin kader karşısındaki tutumu ile kaza karşısındaki tutumunun birbirinden farklı olduğunu görüyoruz. Kader karşısında her zaman mütevekkil olan şâir, kaza karşısında sürekli bir tedirginlik içersindedir. Çünkü onun kadere karşı göstermiş olduğu rıza, "dest-i kazâ" ile "siham-ı kazâ"ya dönüşen ilâhî irade karşısındaki endişesine engel olmamaktadır.

Bizi cellâd-ı kazâ öldürür ey dil

Çünkü bu mezbah-ı dünyâya gelüpdür cân u ten¹⁶⁹

İsmail Hakkı, ölüm konusunda yazdığı 6'şar beyitlik iki manzumesinde¹⁷⁰, kaza ve kader konusuna ancak bir beyitle yer veriyor. Bu beytinde de ölümü, Allah'ın fermanı olmasına rağmen cellâdın infâzıyla tasvir ediyor.

Yine bu iki manzume içersinde İsmail Hakkı, bezm-i ezel, bezm-i elest, rûz-ı ezel, levh u kalem ve kâlû be-

169 İ.H.D., s.460.

170 İ.H.D., s.471, 473.

lâ kavramları ile ağırlıkla olarak berzah âlemine temas etmektedir. Buna göre, bezm-i eleste Rabb'in "elestü birabbiküm" sorusunu gönül kulağı ile duyabilenler "kâlû belâ" cevabını vermiştir.

Ceyb-i inkâr u inâdı çâk çâk itdi bugün
Hakkıyâ kâlû belâda eyleyen ikrâr-ı Hak¹⁷¹

Allah ile yapmış oldukları bu akid onlara çileli bir aşk yüklemiş olsa da, dünya için düşünülebilecek hakiki saadet budur.

Çeküp aşkun yükünü bugün melâmet ihtiyâr iden
Ezel bezminde Mevlâ'dan nasîb aldı saâdetden¹⁷²

H - DİNİ UNSURLAR

Divan edebiyatı içersinde yer alan bütün mutasavvıf şâirler gibi İsmail Hakkı da, İslâm dininin amelî ve itikâdî hususlarına şiirinde fazla yer vermemiştir. Bunun sebebi, fıkıh ve akaid gibi İslâm dininin zâhirî esaslarından ziyade, ilâhî aşk, zikir ve manevî ızdırap gibi bâtinî konuların sûfiler açısından daha fazla önem taşımasıdır. Bu sebeple divanda rastladığımız tasavvufî muhtevanın dışındaki dînî unsurlar ve istilahlar, ya didaktik konulu bir iki manzumenin beyitlerinde kalmış veya şiirdeki heyecânı artırmak için asıl anlamlarının

171 f.H.D., s.368.

172 f.H.D., s.456.

ötesinde, tasavvufî mecrada kullanılmıştır.

1- HELAL - HARAM (farz, vâcib, mendub, zenb)

Helal, işlenmesinde dînî açıdan herhangi bir yasak bulunmayan, haram ise işlenmesi dînen yasaklanmış fiillerin adıdır.

İsmail Hakkı Divanı'nda helal ve haram konusu, diğer divan şâirlerinde rastladığımız gibi mecâz, tenâsüb ve kinâye sanatlarının dışında ve doğrudan doğruya fiillerin ilgili olduğu şerî hükümlerin adı olarak ele alınmıştır.

Zenb-i vücûdın eylegil magfûr
Her ne itdümse bunca şerr u şûr¹⁷³

Divanda, ibadetlerle ilgili şerî hükümlerden üçünün adına, namaz konusunun ele alındığı bir gazelde rastlıyoruz.

Kimisi farz u kimi vâcib kimi mendub
Bunlar netîcesi heb Hâlık'a hidâyetdür¹⁷⁴

2- İBADET (amel, ihlâs, fetvâ, takvâ)

Varlık olarak insan, ruh ve beden olmak üzere iki kısımdan meydana gelmiştir. Allah'ın lutfettiği akıl ve

173 İ.H.D., s.753.

174 İ.H.D., s.269.

kudret ölçüsünde, iman rûhî, ibadet ise bedenî bir yükümlülüktür. İbadet, İslâm dininde olduğu gibi bütün mukaddes dinlerde de vardır ve imânın bir tezâhür biçimidir.

Mîve-i ma^crîfet ü tâze-nihâl-i amelüm
Eser-i sidre-bâlâ ser-i îmânumdur¹⁷⁵

İbadet, Allah'ın vermiş olduğu nimetlere karşılık kulların hamd ve şükretmesidir. Allah'ın sürekli rahmetiyle tecellî etmesi de ibadetle mümkündür.

Bugün lutfı elin tut Hakkıyâ Hakk'un
Yarın irişmeden halka celâl ü satvet-i Feyyâz¹⁷⁶

Bu dünyada olduğu gibi öbür âlemde de Allah'ın lutuf ve ihsânına kavuşmak yine ibadetle mümkün olacaktır.

Sebeb ister isen eger cennâta
Amel-i sâlih oldu ana sebeb¹⁷⁷

İbadetlerin kabul olunması için, ibadet niyetine menfaat ve riyânın karışmamış olması gerekir.

Sıdk-ı dil sermâye-i bâzâr-ı Hak'dur sûfiyâ
Nakd-i ihlâs olmasa müflis geçer ehl-i riyâ¹⁷⁸

İsmail Hakkı ihlâs redifli 5 beyitlik müstakil

175 İ.H.D., s.278.

176 İ.H.D., s.352.

177 İ.H.D., s.231.

178 İ.H.D., s.210.

bir manzumesinde¹⁷⁹, ihlasın amellerin mayası olduğunu ve amel gelinine giydirilmiş gelinliğe benzediğini ifade etmektedir. Yine aynı manzumede, ihlası gönül çoğunu terbiye eden bir sûtanneye benzetmekte ve onun kıyamet korkusunu def edeceğini belirtmektedir.

Ehl-i tasavvufun ibadet anlayışında, amellerin çoğaltılması ve farz olan ibadetlerin dışında nâfile ibadetlere de önem verilmesi esastır; çünkü nâfileler takvânın işâreti ve gereğidir. Takvâ ise imanın kuvveti ve Allah'a duyulan muhabbetin eseridir.

Hıl^catı bir hırka-i peşmîneye irken değış
Zühdi ışka hâsılı fetvâyı var takvâya vir¹⁸⁰

İsmail Hakkı'ya göre, ibadet esnasında duyulan cennet ümidi veya cehennem korkusu dahi ihlâsa engel olmaktadır. Kulun her halinde etkili olması gereken î-lâhî aşk onun özellikle ibadetlerinde hâkim unsur olması gerekir.

Nûr-ı zât-ı pâk-i Hakk'un tâlibi kem-yâbdur
Ekserî âbidlerin hürî diler gılmân arar¹⁸¹

3- NAMAZ

İsmail Hakkı, "Der ezân u ikâmet" başlığı altında

179 İ.H.D., s.350.

180 İ.H.D., s.294.

181 İ.H.D., s.274.

ve didaktik bir uslupla kaleme aldığı manzumesinde¹⁸² namaz konusunu ele almaktadır. Divanda, ezân ve ikâmetle birlikte tekbir, kıyâm, rukû, sücûd gibi namazın diğer rukünlerine de namaz konusuyla birlikte sadece bu manzumede rastlıyoruz.

Buna göre, ezân ve ikâmet Hakk'a davettir. Kibleye yönelmek gönlü mâsivâdan alıkoymaktır. Namaz Allah'a vuslat, rukû ve sücûd ise Allah yolunda fenâ ve zilletin alâmetidir. Tekbir ve tekbir alış biçiminin niyetteki sadâkate işaret olduğunu belirten şâir, farz, vâcib ve mendub olarak tasnif edilen namazların her birinin hidâyet vesilesi olduğunu ifade etmektedir.

Togrılmak imiş Hakk'a namâz ey yüzi mihrâb
Hiç bakmadılar sag u sola anı kılanlar¹⁸³

İsmail Hakkı asıl önemli olanın ihlâs ve samimiyet olduğunu belirterek, hâlis bir niyet taşımaksızın namazın kabul olmayacağına dikkati çekmektedir.

Şunlar ki tezkiye-i nefsi eyledi ihmâl
Ne namâzı namâz u ne abdesti abdestdür¹⁸⁴

Diğer bir gazelinde de namaz konusunu şâirâne bir teşbihle ele alan İsmail Hakkı, ilâhî aşkın feyzini artırabilecek bütün vasıtaları namaz kadar kutsal

---

182 İ.H.D., s.268.

183 İ.H.D., s.303.

184 İ.H.D., s.269

saymaktadır.

Kâmet olalı ışka bir kerre namâzım yok
Şimden geri dergehde dîvân turayum bir kez¹⁸⁵

4- KA^CBE

Âlem-i İslâm'ın kiblesi olan Ka^Cbe, divanda 6 beytlik müstakil bir manzume ile¹⁸⁶ kaleme alınmıştır. İsmail Hakkı'nın, tasvir uslubu içersinde dile getirdiği Hac ve Ka^Cbe'yi ziyaret özlemi, bu şiirin konusunu teşkil etmektedir. Ka^Cbe, "metâf-ı kudsiyân" ve "mazhar-ı envâr-ı zât" olarak tavsif edildikten sonra, Ka^Cbe toprağı, terki binde dünya ve âhiret saadeti ihtivâ eden bir kîmyâ", zemzem ise Hak âşıklarının yanık kalbine "âb-ı hayât" olarak nitelenmektedir.

Bunun dışında kalan diğer beyitlerde ise Ka^Cbe, tamamen şâirâne bir yaklaşımla ve mecâzî ifadelerle ele alınmaktadır. Buna göre Ka^Cbe, sâlikin fânî olan rûhunu seve seve feda edebileceği vuslat için müşahhas bir mekandır. Allah'ın yeryüzündeki nazargâhıdır. Bu sebeple onun diğer adı Ka^Cbe-i maksûd olmuştur. Ka^Cbe aynı zamanda gönüldür. Onun mâsivâ putlarından temizlenip aşkın nûru ile aydınlatılması gerekir.

Mâsivâ asnâmını deyr-i dilünden kıl şikest

Ka^Cbe-i ^Culyâ-yı kalbün pâyesini itme pest¹⁸⁷

185 İ.H.D., s.342

186 İ.H.D., s.565.

187 İ.H.D., s.234.

Ka^cbe, Allah'ın evi ve namazda yönelinen yer olması bakımından sevgilinin bulunduğu yön demektir. Namazda bu yöne kıyam edip doğruların sağına ve soluna dahi bakmadan onun seyrinde kendilerinden geçer. Bu sebeple mihrâb mahbûbun yüzünün mazmunudur. İsmail Hakkı da, Hz. Peygamber'in yüzünü mihraba ve ka^cbeye benzetirken onun sözlerini (hadislerini) de hasta ruhlara şifa veren zezem suyuna benzetiyor.

Ey ki mihrâb-ı hakikat yüzüdür Ka^cbe özi
Zezemi feyz durur teşnelere tatlu sözi¹⁸⁸

5- DİNÎ AYLAR VE GÜNLER

Recep, Şaban ve Ramazan, İslâm dini kaynaklarında "üç aylar" tâbiriyle diğer aylardan daha değerli üç kutsal ay olarak yer almıştır. İsmail Hakkı Divanı'nda Ramazan ayı ile ilgili iki¹⁸⁹, Şaban ayı ile ilgili olarak da bir¹⁹⁰ müstakil gazel yer almaktadır. Dînî kaynaklarımızdaki gibi divanda da bu üç ay, kudsiyeti açısından derecelendirilerek, Ramazan, Şaban ve Recep olarak sıralanmıştır.

Sıfatıyla tecellî itdi Mevlâ
Receb'den eyledi şa^cban'ı a^clâ

188 İ.H.D., s.555

189 İ.H.D., s.707, 708.

190 İ.H.D., s.247.

Güzide halk idüp şehri sıyâmı
Anuncün buldı şöret böyle nâmı¹⁹¹

Divanda Ramazan ayı ile ilgili olarak bu ayın mağfiret ayı olduğu ve Allah'ın feyz rüzgarının en çok bu ayda estiği belirtilmektedir. Allah'ın nûru ehl-i irfan üstüne bu ayda doğmakta, bu ayda gönüller kaderden arınmakta ve ehl-i cürmün gözyaşı dinmektedir. Yi-ne bu ayda şeytanın eli kolu bağlanmakta ve kötülükler azalmaktadır. Ruhlar teravih namazı ile safâ bulmakta, temcid ve oruçla canlanmakta, zikir ve tesbihât ile Hakk'a kurbiyet hâsıl olmaktadır.

Şaban ayı ile ilgili olarak da, bu ayın gece ve gündüzünün mübarek olduğu ve bu ayın içersinde bulunan Berât gecesinde tevbelerle günahların silinip yeni defterlerin açıldığı belirtilmektedir. Bu sebeple, Hz.Peygamber'in şefaatinin umanlar, Allah'ın peygambere hediyesi olan Şaban ayına hürmet etmeli ve bu ayda ibadetlerini çoğaltmalıdır.

Muhammed Mustafâ'nın ayı geldi
Sa^câdetle müşerref oldu her cân¹⁹²

6- EHL-İ SÜNNET VE DÖRT MEZHEP

Hz. Peygamber'den sonra sıra ile görev alan 4 halife, nasıl ashab döneminin seçkin insanları ise, daha

191 İ.H.D., s.664.

192 İ.H.D., s.247.

sonra gelen Tâbiîn döneminde de yine 4 seçkin insan tarafından amelde 4 hak mezhep kurulmuştur.

Geldi karn-ı tâbi^cin oldı mezâhib dört yine
İctihââ ehli bu gülzârın olupdur bülbüli
Bü Hanife Şâfiî Ahmed İmâm-ı Mâlikî
İ^ctikâd it kim bulardur Tâbi^cin'ün efdali¹⁹³

İsmail Hakkı, Ebû Hanîfe ile ilgili olarak yazdığı müstakil gazelinde¹⁹⁴ müctehidlerin velâyet sahibi olduklarını, İmâm-ı Azam Ebû Hanîfe'nin de büyük bir sûfî olduğunu ve bütün sûfîler gibi aşk kitabından ders okuduğunu belirtmektedir. Bundan dolayı, Ebû Hanîfe kurmuş olduğu mezhebe davetinin makbul ve müessir olabilmesi için, Hakk'a vâsıl oluncaya kadar halkı irşâd etmemiş, zâhiren dinin ahkâmını tashih ederken, bâtinen de irfan kitabını şerh etmiştir.

İsmail Hakkı, zâhir ilminin en büyük ismi Ebû Hanîfe ile tasavvuf ilminin en güçlü isimlerinden olan Hasan Basrî'nin aynı çağda yaşamış olduklarına dikkati çekmekte ve bu güzel tesadüfü Hızır ile Mûsâ beraberliğindeki bütünlükle yorumlamaktadır.

Hızır ile Mûsâ gibi oldı İmâm ile Hasan
Fehmine tâlib isen bu sırrun eyle dikkati¹⁹⁵

---

193 İ.H.D., s.566.

194 İ.H.D., s.568.

195 İ.H.D., s.568.

7- Mİ^CRÂC (kâbe kavseyni ev ednâ, arş, arşu'llâh,
arş-ı a^Clâ, arş-ı maksûd, arş u kürsî,
Sidre, Tübâ, âlem-i nâsût, âlem-i lâhût)

İsmail Hakkı, Hz. Peygamberle ilgili olarak kaleme aldığı manzumelerinde sık sık Mi^Crâc olayına temas etmekte ve İslâm bilginleri arasında tartışma konusu olan Mi^Crâc'ın "cismânî mi, yoksa rûhânî mi?" gerçekleştiği sorusunu cevaplandırmaktadır. İsmail Hakkı'nın bu konudaki kanaati, bir çok mutasavvıf gibi, Mi^Crâc'ın cismânî olarak gerçekleştiği yönündedir.

Kâbe kavseyni ev ednâya irüp ol gicede
Kalb ile kâlib ile gördi Allâh'ı gözi¹⁹⁶

İsmail Hakkı, bu tesbitin dışında, gerek Mi^Crâc olayı ile ilgili, gerekse gökyüzünün tabakaları, mânevî mekanları veya semâvî varlıkları ile ilgili İslâm dini kaynaklarında rastladığımız isim ve istilahlara bütünüyle tasavvufî anlamlar kazandırmıştır.

Buna göre ehl-i aşkın Hakk'a kurbiyet kazanmaya çalıştığı tâat ile geçen her anı bir Mi^Crâc'dır. Çünkü can kuşu sırrın semâsına pervâz ettiğinde ehl-i aşkın Mi^Crâc'ı gerçekleştirmiş olur¹⁹⁷.

196 İ.H.D., s.352.

197 İ.H.D., s 495.

Âşıkın her gicesi Leyle-i Mi^crâc oldu

Bil ki her bir demine bir niçe seyrân görünür¹⁹⁸

Evrad, ezkâr, ibadet, uzlet ve perhîz gibi yollarla nefsin terbiye edilmesi neticesinde Allah'ın esrar perdesi kalkar. İşte bu andan itibaren, İsmail Hakkı'nın sık sık "cây-ı bî-câ" tabiriyle ifade ettiği ve Kur'ân'da "kâbe kavseyni ev ednâ" ibaresiyle geçen mekânsızlık mekânı, âşığın seyrângâhı olur.

İvme bu yolda teennî ile Mevlâ'ya iriş

Kâbe kavseyni geçüp ev ednâya iriş¹⁹⁹

Arş-ı a^clâ, Hz. Peygamber'in kemâli karşısında kendi mertebesinin ne kadar aşağıda olduğunu Mi^crâc gecesi farketmiştir²⁰⁰. Hz. Peygamber'in vârisi sayılan kâmil mürşidlerin de himmeti arşullâh kadar yüksektir²⁰¹. Çünkü sūfînin cemiyet içersindeki zâhirî pâyesi alçak görünse bile onun gönül kuşu Arş ve Kürsî'nin üzerinde uçmaktadır²⁰². Zühd erbâbının marifetindeki bu yüksekliğe Sidre ve Tûbâ reşk etmekte, Arş ve Kürsî'nin, hayâsından başı öne düşmektedir²⁰³.

İnsanın rûhu aslında semâvâtdan daha yücedir.

198 İ.H.D., s.295

199 İ.H.D., s.345.

200 İ.H.D., s.207.

201 İ.H.D., s.290..

202 İ.H.D., s.547.

203 İ.H.D., s.152.

çünkü Arş ve Kürsî yok iken Allah ruhları yaratmıştır²⁰⁴.

Matlûbu Cemâlullâh olan âşık için Sidre ve Tûbâ'nın hiç bir önemi yoktur. O hûrî ve gilmâna da istemez²⁰⁵. Çünkü müminin rûhu, Sidre gibi kutsal bir ağacın meyvesinden daha lezzetlidir. Bu sebeple, feyzin Sidre'sinden en leziz meyveyi toplayan âşık için cennetin boylu boslu Tûbâ'sı hiç bir kıymet ifade etmez²⁰⁶. Ehl-i aşkın kevkebi Tûbâ'dan daha yüksekte parlamaktadır²⁰⁷.

Dünya denilen âlem-i nâsût gönül ehlinin seyrângehi değil, bilakis Arş ve Kürsî onun devrân-gehidir²⁰⁸. Lâhut âlemine ancak ehl-i tevhîd ile birlikte olanlar yükselebilir²⁰⁹. Âlem-i nâsutta takılanlar ise âlem-i lâhûta pervâz edemez²¹⁰. Âşık için âlem-i nâsût bir fûrkat, âlem-i lâhût ise gerçek vuslattır²¹¹. Âlem-i nâsûtta kalmak zillîyet, âlem-i lâhûta varmak ise izzettir²¹².

---

204 İ.H.D., s.447.

205 İ.H.D., s.335.

206 İ.H.D., s.275.

207 İ.H.D., s.214.

208 İ.H.D., s.741.

209 İ.H.D., s.672.

210 İ.H.D., s.293.

211 İ.H.D., s.152.

212 İ.H.D., s.152.

8- DUÂ

İsmail Hakkı Divanı'nda tevbenin yerini istiğfâr, duanın yerini ise niyâz ve şükür almıştır. Divan şiiri-ne ait bir çok örnekte karşılaştığımız tevbe konusu, genellikle nefsin arzularının tatmin edilmesiyle orta-ya çıkan günahları şâirin bir daha işlememek üzere söz vermesi biçiminde ifade edilmektedir. İçkiye tevbe, güzel sevmeye tevbe, yemini bozmaya tevbe bu husustaki örneklerdendir. İsmail Hakkı Divanı'nda ise şuurlu o-larak işlenen günahlar için yapılan tevbenin yerini, farkında olmadan işlenen günahlar için yapılan istiğ-fâr almıştır. Divandaki "Sâbûn-i istiğfâr ile eyle li-bâs-ı kalbün ag"²¹³ ve "Diyelüm estagfiru'llâh el-azîm"²¹⁴ redifli şiirler bunun örneğidir.

Niyâz, nefsin ıslahı ve vuslatın talebi için ya-pılan ısrarlı dua, şükür ise Allah'ın verdiği nimetler karşısında kulun hamd edişidir.

Terakkî bulmaya hâlün makâmun

Gerekdür sende dâim şükr-i ni^cmet²¹⁵

Divanda, dua konusuna, sadece İsmail Hakkı'nın Osmanlı ordusunun galibiyetini arzulayarak yazdığı man-zumesinde rastlamaktayız.²¹⁶

213 İ.H.D., s.689.

214 İ.H.D., s.706.

215 İ.H.D., s.237.

216 İ.H.D., s.194.

II - TASAVVUF

İsmail Hakkı Divânı'nda tasavvuf, bir kültür veya bir temâyül düzeyinde kalmamış, aslında bir mutasavvif olan şâirin bizzat yaşadığı hayat tarzını tanıtmaya ve öğretme amacı ile kaleme aldığı divanın te'lif sebebi olmuştur. Ele alınan tasavvufî kavramların her biri, şiirde derinliği sağlamak veya ifadeyi zenginleştirmek için kullanılan birer malzeme değil, tasavvufu yaşayış biçimi olarak teklif eden şâirin düşüncelerini temellendirdiği birer müstakil konu hüviyetindedir. Divan içerisindeki bütün şiirlerinde tasavvufun tefekkür sahasına giren şâir, şiirinde didaktik uslubu benimsemiş, bu sebeple de sık sık öğüt ve telkin ifadelerine yer vermiştir.

A. - ZÂHİR-BÂTİN (kalb, âyine-i kalb, âyine-i vahdet, gönül, dil, hâtem-i dil)

Kaynaklarımızda zâhir ve bâtın kelimeleri birer tasavvufî kavram olarak genellikle bir arada kullanılmakta ve ilk önce şeriat-tasavvuf ilişkisini hatırlatmaktadır. Dörtlü sıralamaya göre, tarikatın şeriattan sonraki bir üst merhale olduğu düşünüldüğünde, ilk bakışta birbirine zıt gibi görünen bu iki kavramın, aslında birbirini tamamlar mahiyette olduğu anlaşılmaktadır. İsmail Hak-

ki, zâhir ve bâtın kelimelerinin ayrılmaz bir bütün oluşuna, her ikisinin de Allah'ın birer ismi olduğunu delil göstermektedir. Hatta kâinâtın fizik ve metafizik kanunlarındaki ahenk, bu iki ismin birer tecellisi hükmündedir.

Bir ismin Bâtın u birisi Zâhir
Vücûda geldi sende bu mezâhir²¹⁷

İbâdet ve riyâzet ile kalb gözü açılanlar, zâhirî görüntünün ardındaki bâtınî hakikati de görme gücüne sahiptirler. Böylece zâhir ve bâtın arasındaki fark, ehl-i nazar için de ortadan kalkmış olur.

Cümlesi ehl-i nazar yanında birdür ey gönül
Zâhir u bâtın nedür pinhân u yâ peydâ nedür²¹⁸

İsmail Hakkı'ya göre bütününüyle mâsivâ olan dünyanın dışında, ayrıca bir zâhir ve bâtın vardır. O da cennet ve kurbettir. Sûfî, ibadet ve tâat ile elde edilecek cennetten ziyade fakr ve uzlet ile kurbete mazhar olmaya çalışmalıdır. Çünkü o, cennetin nimetlerinden çok, Allah'ın cemâlini arzulamaktadır.

Tâat ile cennete ir yoklug ile kurbete
Zâhir u bâtın iki nimet nasîb olsun sana²¹⁹

Bu anlamdaki zâhir ve bâtının her ikisine birden sahip olmak, ancak Allah'ın lutfuyla mümkün olacaktır.

---

217 İ.H.D., s.668.

218 İ.H.D., s.273.

219 İ.H.D., s.209.

Zâhir u bâtın yed-i lutfunladur feyz-i Hudâ
Hakkı-i nâ-çârun eyle kalbine feyz-i zülâl²²⁰

Kalb, insan vücudunun hem zâhirî hem de bâtınî merkezidir. Bu merkez, insan vücudunun biyolojik dengesini sağladığı gibi, mânevî hayatın faaliyetlerini de yönlendirmektedir. Bu sebeple kalbdaki leke (süveydâ-yı kalb) zikir ve ibadetle temizlendiğinde berraklaşır ve âyine-i kalb olur.

Hakkı-i bî-çâreye lutfunla kıl nazar
Kalmaya âyine-i kalbinde bir zerre keder²²¹

Kalbe keder olan kesret kaybolur, vahdet ortaya çıkar.

Hakkı dilünü sâf it geç gayrıdan insâf it
Âyine-i vahdetde manzûr olasin manzûr²²²

Zâhir ve bâtın kavramlarının diğer bir yansıması da akıl ve kalbdır. Akıl tefekkürün, kalb ise tezekkürün mahallidir. Huzûr-ı tâm denilen hakikatin elde edilmesine akıl ve kalb birlikte yardımcı olurlar. Gönül, aşk ve mahabbete muhtaçtır. Akıl ve kalbin birlikte tavsiye edeceği sevgilinin aşk ve mahabbeti gönlü tatmin eder.

---

220 İ.H.D., s.203.

221 İ.H.D., s.682.

222 İ.H.D., s.291.

Dil ü cânım tolup nûr-ı mahabbet
Gele âyîne-i kalbe letâfet²²³

Dünya ve ahiret ile madde ve mânâ da zâhir ve bâ-
tın kavramlarının karşılığıdır. Zâhir ve bâtının
insan ile ilgili olan karşılığı ise beden ve ruhtur.
Rûhun imân ile yüklü olan gücü, bedene ibadetle yansır
ve ruh-beden bütünlüğü bu şekilde tezahür eder.

Hâtem-i dil çıkmasun destinden eyle ihtimâm
Bu vücûd iklîminün sultânı ol sen her zemen²²⁴

B - FENÂ - BAKÂ (erbâb-ı fenâ, ehl-i fenâ,
bakâ billâh, fenâ fillâh,
Makâm-ı temkîn)

Fenâ ve bakâ, birinden diğerine geçilen iki tasav-
vufî hal olması hasebiyle birlikte ele alınan istilâh-
lardandır. Bu iki hâlin makam olarak adları fenâ fillâh
ve bakâ billah'dır.

Fenâ, ruhun kötü hasletlerden temizlenmesi ve var-
lığın, Allah'ın varlığında yok olması demektir. Mâsivâ
mahabbetini kalbden uzaklaştırmak suretiyle ilâhî feyz
ile telezzüz etme ve kendinden geçme hâlidir.

Su gibi kalbümü feyzünle pâk it şâd u handân kıl
fenâ fillâh yolında cismûmi lutf ile hâk eyle²²⁵

223 İ.H.D., s.236.

224 İ.H.D., s.460.

225 İ.H.D., s.499.

İsmail Hakkı'ya göre fenâ, ilâhî aşkın cezbesi ile vuslat yolunda ilerleyen sūfînin bir müddet konakladığı kutsal adem semtidir²²⁶. Bakâdan bir önceki mevkiin adıdır. Uzlet ve riyâzet ile şehvî arzuların yok edildiği bu merhaleye giden yol, hayli çetin ve meşakkatlidir. Ancak, nefesine karşı kazandığı zaferlerle yol alan âşık için çektiği eziyetin hiçbir önemi yoktur.

Ne denli mühlik ü müzî olursa râh-ı fenâ
Bakar mı hâr u has u mûr u mâr âşıklar²²⁷

Âşığın benzindeki altın sarısı renk, çektiği meşakkatin solgunluğu değil, aşkın kimyasındaki terkibi elde edişinin yüzüne vuran sevincidir²²⁸. Nefsin bütün arzuları fânî, dünyanın bütün nimetleri mâsivâdır. Bu sebeple, mâsivâdan tecerrüd eden âşık için fakr ve zillet, mânevî saltanatın hil'atı hükmündedir²²⁹.

Bakâ ise, fenâ hâlinin nihayetinden sonra varılan sükûnet hâlidir. Telvinden sonraki temkin hâlidir.

Hakkıyâ ir makâm-ı temkine
Niçe bir bu tagayyür-i ahvâl²³⁰

Bakâ billâh, fenâ fillahdan sonraki makamın adıdır. Fenâ halinde iken yüzünü Hakk'a çeviren mürid, ba-

226 İ.H.D., s.416.

227 İ.H.D., s.270.

228 İ.H.D., s.216.

229 İ.H.D., s.266.

230 İ.H.D., s.402.

kâ halinde iken Hakk'ın cemâl ve güzelliğini müşahede etmeye başlar.

Fenâ fillâha iriş Hakk'a tut rû

Bakâ billâh gülinden sonra al bû²³¹

İsmail Hakkı'ya göre fenâ fillâh ve bakâ billâh mertebeleri bir mutasavvıf için gaye değildir. Bunlar, tasavvuf istilahları arasında, sūfinin hal ve makamlarına ait birer isimdir. Sūfinin asıl gayesi, bu yolda tadacağı lezzet ve neticede elde edeceği vuslat olmasıdır²³².

Mürîd-i ışk isen terk-i irâdet eyle ey sūfî

Vücûdun mahv-ı küllî kıl fenâdan geç bakâdan geç²³³

C - ZÜHD - İRFÂN

Zühd ve irfân kavramlarının Divân şiirimizde kazandığı anlam, tasavvuf terminolojisindeki izahından oldukça farklıdır²³⁴. İrfânın, tasavvufî anlamda ve

231 İ.H.D., s.725.

232 İ.H.D., s.401.

233 İ.H.D., s.248

234 Dünyanın aldatıcı câzibesine karşı nefsin arzularına engel olmak suretiyle, ruhu manevî âleme hazırlama faaliyetine Islâm tasavvufunda zühd denir. Zühd kavramı, başlangıçta doğrudan doğruya tasavvufî düşüncenin karşılığı olarak kullanılmıştır. Daha sonra ise marifet ve irfana dayalı bir tasavvufî anlayışın gelişmesiyle, zühd ve irfan arasındaki fark ayrı dere-

yine kemâlin ifadesi olarak kullanılmasına karşılık zühd, edebî bir ıstılah anlamı kazanarak, katılığın, softalığın ve yobazlığın mazmunu olarak kullanılmaktadır. Bu sebeple, Divan Edebiyatı'na ait manzum örneklerde bir arada kullanılan zühd ve irfân, birbirini tamamlayan değil, birbiriyle çatışan kavramlar olarak yer almaktadır.

İsmail Hakkı Divanı'nda da sık sık nazma gelen zühd ve irfân konusu, genellikle zâhid ve ârifin şahsında ele alınmaktadır. Bu iki zıt karakter arasındaki rekabetin ârif kanadında yer alan İsmail Hakkı, irfanla bağdaşmayan riyâkâr mizacı sebebiyle zâhidi kınamaktadır.

Ehl-i riyâya zen di vü erbâb-ı ıška merd
Avretler ile farkı katı çokdur erlerün²³⁵

Zâhidin ehl-i riyâ olarak nitelenmesinin sebebi, imanını taklitten kurtaramamış olmasıdır. Çünkü onun ibâdet ve riyâzetinde cennet ümidi ve cehennem korkusu vardır. Öyle ki, erbâb-ı aşkın dilinden düşmeyen mey ve mahubdan yüz çevirmiş görünmesi dahi, cennetin müjdeleyen nimetlerine sahip olma arzusunandır.

---

celer ve mertebeler olarak anlam kazanmıştır. Buna göre zühd başlangıcın, irfan ise kemâlin ifadesidir. Bkz. Kara, Mustafa, Tasavvuf ve Tarikatlar Tarihi, İstanbul, 1985, s.104-113.

235 İ.H.D., 381.

Nûr-ı zât-ı pâk-i Hakk'un tâlibi kem-yâbdur
 Akseri âbidlerin hûrî diler gılmân arar²³⁶

Bu tutum, onun ibadetlerinde samimiyet yerine menfaatin hâkim olduğunu gösterir.

Zühd ile dâim itmedesin celb-i menfaat
 Tutdı cihânı ser-te-ser ammâ zararlarun²³⁷

Halbuki îmân, ilâhî aşk mertebesinde iken tahkik sıfatını kazanır. Tahkîkî bir îmân da cennetin değil cemâlin talebini gerektirir. Cennet talebi ise ârifin itikâdına göre küfürdür.

zâhid kuru davâ ile irfânı bulmak arzular
 Zünnârını kat^c itmeden îmânı bulmak arzular²³⁸

Divan şâirinin zâhid karşısındaki bu tavrı, tekke ve medrese arasında süregelen mücadelede tekkeden yana olma mecburiyetindedir. Lâdîni şâir için mecburiyet olan bu tavır, mutasavvıf bir şâir olan İsmail Hakkı'da tabii olarak belirginleşir. Çünkü İsmail Hakkı, tasavvufî temeli olmayan ve sahibine ancak gurur verecek bir ilmin kitâbî ve şekilden ibaret kalacağı görüşündedir.

Bir müflis-i biçâresin ey Hakkı bugün
 Sen Hakk'a tayan zâhid olanlar amelîne²³⁹

236 İ.H.D., s.274.

237 İ.H.D., s.381.

238 İ.H.D., s.300.

239 İ.H.D., s.504.

Din dışı vadide yazan Divan şâirinin ezeli hasmı "rakîb" ile, mutasavvıf şâirin geleneksel rakibi olan zâhid arasında birçok benzerlik vardır. En fazla benzeyen ortak yönleri de aşka karşı göstermiş oldukları duyarsızlıktır.

Keyfiyyet-i ışkî ne bilür zâhid-i huşyâr
Mestânelere sor yine ol mül haberin sen²⁴⁰

Zâhid ilmine magrur bir tavırla kendisini sevgilinin iltifatına daha lâyık bulur. Halbuki ne aşk meydanında gösterecek bir hüneri, ne de sevgilinin yolunda can verecek bir cesareti vardır. Aşığım der ama, ne güzelden ne de güzellikten söz eder.

Zâhid senün de var ise nazm it hünerlerün
Meydân-ı ışka gel bize göster eserlerün²⁴¹

Ârifin rûnî derinliğine karşı, zâhid akılcı ve dar görüşlüdür. Tevâzû ve hoşgörüden behresi yoktur. Azaptan söz eder, ateşle korkutur. Asabiyetle sararan yüzünü riyazetle sararmış gibi gösterir.

Ümid-i ışk-ı pâk itme sakın zâhiddan ey âşık
Kabâhatden hatâdan gayrı nesne gelmez ahmakdan²⁴²

Zâhid, ârifin vecd ve ihlâsına halkın duyduğu hayranlığı hazmedemez ve ele geçirdiği kürsüden ona ta'neder. Ârifi en çok usandıran da zâhidin bu hased ve

240 İ.H.D., s.446.

241 İ.H.D., s.381.

242 İ.H.D., s.455.

dedikosudur. Halbuki vecd ve ihlâs aşkın tezahürüdür ve bu hali inkâr etmek aşkı inkâr etmek demektir.

Zâhid ne bilsün hâlet-i ışk içre olan devleti
İnkâra düşmüşdür özi îmâna gelmekden kaçır²⁴³

Zâhid, diğer bir yönüyle de zâhirperesttir. Bunun sebebi, medrese tahsili esnasında elde ettiği ilimlerin zâhirî ilimler oluşudur. Zâhid bu ilimlerle ictihâd eder ve fetvâ verir. Ancak bu ilimler sayesinde kendine sağladığı güven, onun kibir ve riyâsını artırırken, ruhsattan yana olan görüşleri de amelini azaltmaktadır. Çünkü zühdün mübah saydığı pek çok hüküm takvâyâ göre mekruh, ehl-i tasavvufa göre vâcib olan pek çok amel de zâhide göre bidattır. Nitekim sûfîler, ruhsatı azîmete tercih ettiği için, zâhidin verdiği hükümlerin temelini sağlam görmezler. İsmail Hakkı da, böyle bir fetvâ ile yapılan amelin ihlâsdan yoksun olduğunu ve ancak su üzerine yazılan yazı kadar değeri olabileceğini belirtmektedir.

İtimâd itme mücerred zühde ey magrûr dil

Çok peşimânî çeker âb üzre her kim kor esâs²⁴⁴

İsmail Hakkı gibi mutasavvıflar takvâdan yanadırlar. Tasavvufun da, avamın meşrebi değil ilmin gereği olduğu görüşündedirler. Bu sebeple

---

243 İ.H.D., s.307.

244 İ.H.D., s.343.

bâtını ilim olarak niteledikleri tasavvuf bahsinde, zâhirî ilimlerin öneminden söz etmek bile istemezler. Çünkü hakikatperestliğin, ancak gönül bilgisi sayesinde kazanılacağı görüşündedirler. Bu ilim, pîrlerin feyz saçan bakışlarında gizlidir²⁴⁵ ve her biri bir mânâ eri olan irfân ehlinin sohbetinden elde edilir²⁴⁶. Bunun dışında ve hele zâhidin zühdünden elde edilecek hiç bir kâr yoktur.

Şimden geru zühhâdun zühdinden elüm çekdüm
Işk bezmine irişüp zevkin süreyim bir kez²⁴⁷

Ç - FETVÂ - TAKVÂ

İsmail Hakkı Divanı'nda fetvâ ve takvâ konusu, zühd ve irfân konusuna paralel olarak ele alınmaktadır.

Tasavvuf, bütün mesafeleri sabırla kat edilen bir yoldur. Takvâ ise bu yolda gereken cehd ve azmin tükenmez kaynağıdır. Allah'ın emirlerine itaat ederken lezzet duymanın yanı sıra, yasaklarından kaçınırken de ilâhî azabdan korkmayı gerektiren takvâ duygusudur. Bu takvâ sebebiyle kul, sadece haram ve mekruhlardan değil, bütün şüpheli fiillerden kaçınmaya çalışır. İşte bu şüpheli fiiller karşısında fetvâ aramak yorgunluk alâmetidir. Dünyanın fâni olan nimetlerinden yararlanabilmek

245 İ.H.D., s.276.

246 İ.H.D., s.237.

247 İ.H.D., s.342.

için çıkış yolları aramaktır.

Sivâdan rişte-i meyli kesüp Hak ile olmakdur

Nedür bildün mi ey zâhid hakikatde bugün takvâ²⁴⁸

Azîmet ve takvâya göre hareket tasavvufun esasıdır. Fetvâ ve ruhsat aramak ise, şeytanın iğvâsı ve nefsin hîlesidir. Fetvâya olan meyil, amellerin ihlâsına mâni olur ve ibadet esnasında duyulacak huzurdan mahrum eder.

Ruhsata aldanma Hakkı gir azîmet yolına

İşkdan mahrûm ider bilmezleri zühd-i mübâh²⁴⁹

İsmail Hakkı'ya göre fetvâ ile amel etmek, fıkıh ilmiyle uğraşan zâhidin işi, takvâ ise Hakk'a âşık mutasavvıfların işidir. Bu sebeple, hilatı kadıya bırakıp hırkaya talip olunmalıdır.

Hil'atı bir hırka-i peşmineye irken değış

Zühdi işka hâsılı fetvâyı var takvâya vir²⁵⁰

D - HAVF - RECÂ

Korku ve ümid anlamına gelen bu iki kelime, İsmail Hakkı Divanı'nda yalnız bir tek beytte yer almaktadır.

Mutasavvıflara göre havf, Allah'ın azâbından korkup yine Allah'a iltica etmektir. Recâ ise, Allah'ın

248 İ.H.D., s.205.

249 İ.H.D., s.250.

250 İ.H.D., s.294.

mağfiret ve lutfundan ümitli olmaktır. Bu her iki duygunun bir arada bulunması, kulun ibadet ve taatına güzellik kazandırır. Çünkü havf, şehvet ve dünya hirsını kalbden kovan ilâhî azabın korkusunu, recâ ise havfle beslenen ve gayretle kemâl bulan ilâhî rahmetin ümidini celbeder²⁵¹.

İsmail Hakkı'ya göre havf ve recâ, kısa bir müddet için uğranıp hemen geçilmesi gereken tasavvuf yolunun mertebelerindedir. Çünkü sâlihın asıl hedefi fenâ fillâh mertebesidir. Bu nihâî mertebeye ulaşıp hicapsız olarak Allah'ı temâşa eden bir kul için, artık Allah'ın zatından başka bir düşünce yoktur. Havf ve recâ gibi hâdis ve mahluk olan hisler onun aklına bile gelmez. Gelse de bir anlam taşımaz. Çünkü vuslatın vâki olduğu fenâ fillâh mertebesinde, havf ve recâyı önemsiz kılan türlü haller zuhur eder. Mâsiwâyı terkedip cehennem tehlikesini yok eden bir müridin havf ve recâ halinde kalması, onun cennete giderken A'râf'da oyalanmasına benzer.

Gâh havf ü recâ berzah gâh zevk u safâ dūzah
Ke dūzah u A'râf'ı ir cennet-i a'lâya²⁵²

---

251 Kuşeyrî, Abdülkerim, Kuşeyrî Risâlesi, haz. Süleyman Uludağ, İstanbul, 1978, s.220-227.

252 İ.H.D., s.516

E - CEMÂL - CELÂL

Allah, cemâl ve celâl sıfatlarının gereği olarak, bazan rahmet bazan da gazabıyla tecellî eder. İmânı kemal noktasına getiren havf ve recâ duygusunun kaynağı da Allah'ın bu iki güzel sıfatıdır. Ancak, cemâl ve celâlin birini diğerine tercih etmek veya yalnız cemâle tâlib olmak, Allah'ın kemâl sıfatını göz ardı etmektir. Celâl, cemâl yolunun türlü zahmeti, cemâl ise vuslatın diğer adıdır. Celâl riyâzet, cemâl ise icâzettir.

Celâl-i zâta irenler cemâle mazhar olur
Zülâl-i vaslı içenler kemâle mazhar olur²⁵³

Gönül, Allah'ın cemâline de celâline de müştaktır. Çünkü bunlar farklı sıfatlar da olsa Allah'ın birer tecellîsidir. Kimi zaman cemâl ile mutlu kimi zaman da celâl ile hüznüldür. Ancak onu asıl mutlu eden, sevincinin de kederinin de sevgili ile alâkali olmasıdır. Aşığın en büyük korkusu, sevgilinin ilgisiz kalması ve niyazını cevapsız bırakmasıdır. Sevgilinin lutfu da kahrı da aşık için birer iltifattır. Gönül kahırla pişer, lutufla sükûnet bulur. Bu sebeple sevgilinin lutfu da hoş, kahrı da hoştur.

Gerçek âşık olanın Hakkı nişânı vardur
Lutf u kahr-ı ezeli anlara yeksân görünür²⁵⁴

---

253 İ.H.D., s.281.

254 İ.H.D., s.295.

Celâl sıfatı cemâlin örtüsüdür. Celâle katlanabilmek cemâl arzusuyla mümkündür. Aşık, bir gün iltifat görebilme umuduyla sevgilinin cefasını çeker. Celâlin şiddetinden usanmaz ama, cemâl arzusundan da vazgeçmez. Niyazı, bu kahrın sona ermesi için değil, cemâlin önünden perdenin kalkması içindir.

Yeter kahr u celâlün virdi heybet
Cemâlünden nikâbı keşf-i tâm it²⁵⁵

F - FÜRKAT - VUSLAT

Gönül toprağına ekilen aşk tohumu hicranla yeşerir, gamla büyür ve sonunda vuslat gibi lezzetli bir meyve verir. Fûrkat, aşkı olgunlaştıran ızdırabın kaynağı vuslat ise hicran gecesinin sabahıdır. Aşk uzayan fûrkat nisbetinde büyür, âşık ise çektiği acılar oranında efsaneleşir. Fûrkat ve vuslat aşk iksirinin kimyâsıdır. Fûrkat, gülün etrafını çevreleyen çok sayıda diken, vuslat ise acı ve gözyaşı pahasına dikenine katlanılan güldür.

Gam-ı cânânı çek ey âşık âhır iresin vasla

Bu gülzâr içre zîrâ hârdan güller olur peydâ²⁵⁶

Aşk fûrkatın eseridir. Âşığın âh u feryâdı, kanlı gözyaşı ve kararsızlığı hep bu fûrkat sebebiyledir. Ne var ki vuslat aşkın sonudur. Vuslattan sonra aşk yok

255 İ.H.D., s.236.

256 İ.H.D., s.208.

mahabbet vardır. Âşık, aşkın ilâcının yine aşk olduğunu bilir. Bu sebeple fûrkat acısından memnundur. Kendisini bu acıdan kurtaracak her türlü yardımı reddeder ve tâlib-i cânân olarak ömrünü tamamlamak ister. Onun arzusu, vuslat gününde bir bayram neşesiyle canını kurban etmektir. Aşkı yaşatan fûrkat ve hüznün, âşığın gece ve gündüzünün anlamı olmuştur.

Şeb-i fûrkatde gam-hâr ol
Seherde bülbül-i zâr ol²⁵⁷

Fûrkat âşığın gönül imtihanıdır. Sevgilinin her türlü cefası bu imtihandan yeğdir. Ancak daha da kötüsü, sevgilinin ağıâr ile ülfetidir. Bu sebeple âşık, sararan yüzüne, bükülen beline ve kaybolan şuuruna rağmen vuslat umuduyla ayakta durmaya çalışır ve ısrarlı bir niyazla sevgilinin kapısında bekler.

Kapunda ber-karâr-ı ışk-ı pâkem
İlâhî vuslatunla şâd-kâm it²⁵⁸

Vuslat için bir de liyâkat gereklidir. Fûrkatle kemâl bulan gönül bir dereceye kadar liyâkat kazanır. Ancak bu liyâkati asıl kazandıracak olan sevgilinin lutfkâr nazarlarıdır. Kulun bu nazarlara en yakın olduğu mahal ise fenâ fillâh makamıdır. İşte bu hal dünyada iken vuslata nâil olmak demektir.

---

257 İ.H.D., s.675.

258 İ.H.D., s.236.

Teşne-i câm-ı visâl-i Hak isen
 Bezm-i ışka var duhûl it sâlikâ²⁵⁹

İsmail Hakkı, ilâhî aşk konusunu Fuzûlî gibi yalnız fûrkatten yana olan şâirlerden daha farklı bir yaklaşımla ele almakta ve fûrkatle şiddetlenip akl u şuuru yok eden aşka karşılık vuslat kadehiyle sükûnet bulup mahabbete dönüşen olgun bir aşkı talep etmektedir.

İşk-ı Leylâ-y-ile Mecnûn oldu Kays ammâ kemâl
 Câm-ı vaslı nûş idüp dildârun uslanmaktadır²⁶⁰

G - YÂR - AĞYÂR (mâsivâ)

İsmail Hakkı Divanı'nda, tasvire güç katma amacıyla dahi olsa beşerî aşka ait malzemenin kullanılmadığı görülmektedir. Buna göre şâirin tek ve gerçek sevgilisi Allah, onu Allah'tan alıkoyan mâsivâ ise ağıyârdır.

Gazel tarzının özelliğinden sayılmasına rağmen hiç bir beşerî sıfat Allah'ın müşebbehünbihi olmamış, sevgilinin vafedildiği beyitlerde bile mazmunlara yer verilmemiştir. Divandaki bir tek beyitte rastladığımız "serv-i revân"²⁶¹ tabiri sevgili için değil, işlediği günahlar altında ezilmeyip yeryüzünde gururla yürüyen insanlar için kullanılmıştır. Divanda, elif-kâmet, gonce-dehen, veya hilâl-ebrû bir sevgili tasvir edilmemiş,

259 İ.H.D., s.202.

260 İ.H.D., s.288.

261 İ.H.D., s.265.

ya da fattan, âşüfte vefasız ve insafsız bir sevgiliden şikayet edilmemiştir. Sevgili olan Allah, Hak, İ-lâh, Rab gibi isimlerle veya Rahmân, Rahîm, ZÜ'l-Celâl ve Zü'l-Cemâl gibi sıfatlarla anılmıştır.

Def^c eyleyüp ağıârı göster gözüme yârı
İnletme bu bîmârı Rahmân u Rahîm Allah²⁶²

İsmail Hakkı Divanı'nda ağıâr, sevgiliden alıkoyan ve Allah'ın dışındaki her şey olan mâsivâdır. "Rakîb" gibi "küy-i yâre" giden yolda âşığın en büyük düşmanıdır. Ancak sevgilinin değil, âşığın gönlünü ifsâd eder.

Hakkıyâ nefy eyledünse dilden ağıâr-ı Hakk'ı
Yâri buldun sırrı bildün anladun illâ nedür²⁶³

Vuslatın lezzetini tatmış âşık için, mâsivânın kendisini alıkoyacak cezbedici bir yanı da yoktur.

Mâsivâ-yı Hak için bir zerrece
Sanma kim gam-nâk olur dervişler²⁶⁴

H - CEM^c - FARK

Fark, kulun Allah'a karşı olan görevlerini yerine getirirken fıtrâtı dairesinde yapmış olduğu amel ve ibadetleridir. Cem^c ise Allah ile birlikte olduğu anlarda

262 İ.H.D., s.490.

263 İ.H.D., s.273.

264 İ.H.D., s.282.

vecd ile kendinden geçen kulun, kalbinde mânâ ve mârifetin vücuda gelmesidir²⁶⁵.

İsmail Hakkı Divanı'nda, zâhir - bâtın, havf - recâ, takvâ - fetvâ gibi sûfilere ait hal ve makamlardan bazıları tasavvufî kaynaklarda olduğu gibi, farklı ikişer ıstılah halinde yer almaktadır. Bu ıstılah çiftinin bir diğeri örneği de cem^c ile farktır.

Gerek "erbabınca malumdur" düşüncesiyle, gerekse şii-riñ nesir gibi tanım ve izahlara tahammülü olmadığı için divanda bu ıstılahların tarifi yapılmamış, sadece bu mertebelere ait zevk atmosferinin tasviri yapılmıştır. Divanda bir tek beytte karşılaştığımız cem^c ile fark da feyz dolu bir mertebe olarak sadece tasvir ve tavsiye edilmektedir.

Hâsıl olsun lücce-i envâ-ı zevk
Vâsıl ol cem^c ile farka hâsılı²⁶⁶

I - HALVET - CELVET

Halvet, zikrin Allah düşüncesi üzerine teksif edilmesini kolaylaştırmak için tenhâ bir yerde ve uzlet halinde zikirle meşgul olmaktır²⁶⁷.

265 Kuşeyrî, a.g.e., s.155.

266 İ.H.D., s.732.

267 Altıntaş, Hayrânî, Tasavvuf Tarihi, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi yayınları no:171, Ankara, 1986, s.125.

Samt u seher u cû^c ile kıl derdüne dermân
Halvetde otur zikrini Hakk'un idüp iksâr²⁶⁸

Celvet ise, halvetten çıktıktan sonra da halvet halini muhafaza etmektir. Bir diğer tarife göre celvet, fenâ fillâh halidir. Bu mertebede, kulun iradesi dışında bütün âzaları Allah'a muzaf olup onun emirlerine tâbi olur.

İsmail Hakkı Divanı'nda halvete en uygun yerin gönül olduğu belirtilmekte²⁶⁹ ve gönlün Allah ile kuraçağı rabıttan, en güzel halvet şekli olarak söz edilmektedir²⁷⁰. Çile veya erbain gibi bir usüle gerek kalmadan mâsivâ ile alâkasını keserek, kulun Allah ile halvet olabileceği vurgulanmaktadır.

Sevdâ-yı sivâ-y-ile Hak'dan niçe bir dürem
Şol halvet-i cânâna Hakkı gireyüm bir kez²⁷¹

Var halvet idüp arduna it iki cihânı
Kût eyle sana subh u mesâ nîme-i nânı²⁷²

Celvet kavramının yukarıda izah edildiği şekilde ele alındığına divanda rastlayamıyoruz. Ancak bir Celvetî şeyhi olan İsmail Hakkı, yeri geldikçe tarikatının adını zikretmekte ve celvetden söz etmese bile müştâkı

268 İ.H.D., s.188.

269 İ.H.D., s.204.

270 İ.H.D., s.277.

271 İ.H.D., s.342.

272 İ.H.D., s.190.

olan celvetilikten bahsetmektedir.

Yüri irfân tahsîl eyle ey dil Celvetîlerden
Hidâyet-cû olup sırr-ı Hakk'ı bil Celvetîlerden²⁷³

İ - TAKLÎD - TAHKÎK

Mutasavvifeye göre tasdik ile teşekkül eden iman önce taklid derecesindedir. İmanın bu ilk ve alt mertebesinde olan kul kendisine telkin edilen bilgiyle ikna olur ve az bir ibadetle yetinir. Tahkîkî îmân ise, Allah'ın sıfatlarını yaratıkları üzerinde müşahede edip zihindeki şüpheleri yok etmek suretiyle varılan ihlâs ve teslimiyet mertebesidir. Bu iman şuuruna sahip olan kul, zikir ve ibadetlerini çoğaltarak Allah ile arasında kurbiyet tesis etmeye çalışır. Yalnız tahkîkî iman sayesinde kurulabilen bu sağlam rabîta, yine Allah'ın bir lutfudur ve bütün lutuflar gibi kulun niyazı ile müyesser olur. Aksi halde taklîdî iman ile vuslata nâil olma imkânı yoktur.

İrgür bizi tahkîke yeter zâr u zebûn it
Taklîd ile olmayalum müdbir-i dergâh²⁷⁴

İmanın taklidden tahkîk mertebesine yükselebilmesi, tevhîd nûrunun kalbi aydınlatması ile mümkündür. Bu nûru yansıtacak da ehl-i tevhîd olan mürşid-i kâmiller-

273 İ.H.D., s.588.

274 İ.H.D., s.193.

dir. Bu sebeple imanını kuvvetlendirmek isteyene kâmil bir mürşid tavsiye edilmelidir.

İriş tahkike olma ehl-i taklîd
Yüri var ehl-i tevhdün elin tut²⁷⁵

J - AŞK - MAHABBET

Aşk, âşık ile mâşuk arasında bir ilgi, bir sevgi bağı olmasına rağmen daha çok aşığı ilgilendiren bir haldir. Çünkü aşka sebep, sevgilideki güzellik ve güzel sıfatlardır. Aşkı yücelten de aşığın bitmez tükenmez vuslat arzusudur. Ancak aşığın gönlünde sürekli büyüyüp derinleşen aşkın, sevgilide her an azalma ve hatta kaybolma tehlikesi vardır. Bu sebeple âşık, sevgilinin her türlü naz ve cilvesine katlanmak zorundadır. Sevgilinin bütün ezâ ve cefâsına rağmen âşığın aşktan en küçük bir şikayeti yoktur. Serâpâ ızdırıp bile olsa, o bu ızdırabın verdiği hazzı arar ve talep eder. Aşığı üzen bir tek konu vardır; o da, rakibin kendisini sevgiliye gammazlaması, sevgilinin de bu dedikoduya rağbet etmesidir. İşte sararan benzi ve kanlı gözyaşı, aşığın, gönlünde bir sır gibi sakladığı bu ızdırabın ifşâsıdır.

İsmail Hakkı'nın aşk konusunda söyledikleri, yukarıda bir mukayese amacıyla özetlemeye çalıştığımız, divan şiirine has klâsik aşk muhtevâsından oldukça fark-

lıdır. Bu aşk, menşei ve mahiyeti itibariyle tasavvur ve tahayyül değil, bizzat yaşanan ve tavsiye edilen ilâhî aşktır. Yalnız fûrkat ve yalnız elemden ibaret kalan tek taraflı bir aşk değil, sevgiliden sürekli karşılık gören mutlu bir aşktır. Elemin sebebi sevgilinin zulmü değil, bu dünyanın gerçek vuslata mani oluşudur. Bu aşkın yolu mihnetle dolu olsa bile, sadakate karşılık bu âlemde her an tecellî, öbür âlemde ise ebedî vuslat vardır.

Hakkıyâ ışkun yolu âsândur sanma bugün
Âşık-ı sâdıklar işbu yolda mihnetler çeker²⁷⁶

Âh ve enîn Ferhad'dan yâdigâr bir aşk emâresidir. O günden bugüne aşk derdinin dermanı, yine aşkın kendisi olmuştur²⁷⁷. Aşk öyle ilâhî bir nurdur ki, âşığın gönlünde tecellî eder ve onun kalb aynasının cilâsı olur²⁷⁸. Âşık ile rakib arasındaki husûmet şöyle dursun, ilâhî aşkın kadehindeki feyz, dost ve düşmanı birbiriyle kaynaştırır.

Neşve-yâb-ı sâgar-ı ışk-ı ilâhî eylemez
Yârdan agyârı vü agyârdan yârı cüdâ²⁷⁹

Tasavvuf düşüncesine göre kulun Allah'ı sevmesi ve övmesi aşk, Allah'ın kuluna özel bir yakınlık duya-

276 İ.H.D., s.272.

277 İ.H.D., s.288.

278 İ.H.D., s.198,

279 İ.H.D., s.198.

rak ona manevî haller bahşetmesi mahabbettir²⁸⁰. Buna göre mahabbet, sevgilinin âşığa gösterdiği iltifattır. Kul zikir ve ibadet vasıtasıyla Allah ile ünsiyet kurmaya çalışır, Allah da kulun kalbinde tecellî eder. Böylece gönülde bir mahabbet nûru parlamış olur.

Dil ü cânuma tolub nûr-ı mahabbet

Gele âyîne-i kalbe letâfet²⁸¹

Allah'ın kuluna olan mahabbeti vuslat kadar değerlidir. Kaldı ki, henüz dünyada iken vuslat, ancak bu kadar mümkün olabilir. Gönülde yanan mahabbet ateşi, kulun Allah'ı tazim etmesine ve onun rızasını her şeye tercih etmesine vesiledir.

Yanar tenûr-ı mahabbetde cân u dil Hakkı

Celâl-i ışk derûnı meger ider ilhâb²⁸²

K - FAKR

Fakr kelimesinin akla getirdiği ilk anlam yoksulluk ve mahrumiyettir. Gerek ihtiyârî gerekse zarûrî sebeplerle dūçâr olunan fakirlik, insanın dünya nimetlerine karşı olan ilgisini azaltır. Mâsivânın bir çok çeşidiyle olan temasına mani olur. Bir nevi riyâzet demek olan fakr, tasavvufî hayatın önde gelen prensiplerinden-

280 Altıntaş, a.g.e., s.130; Kuşeyrî, a.g.e., s.435.

281 İ.H.D., s.236.

282 İ.H.D., s.226

dir. Bir takdir neticesi olsa bile, fakirlik, aynı zamanda Allah'ın kuluna lutfettiği bir haldir. Yeryüzünün ahengini sağlayan da Allah'ın lutfuna mazhar olan bu seçkin kulların hatırıdır. Onların bereketiyle halkın rızkı bollaşır ve onların duası ile Allah, rahmân ve rahîm sıfatlarıyla tecellî eder. Bu yönüyle fakirlik, başlangıçta zillet gibi görünse de, aslında bir talih ve bir şereftir.

Kîmiyâ-yı fakrı bul devlet nasîb olsun sana
İhtiyâr-ı zillet it izzet nasîb olsun sana²⁸³

Diğer bir anlamıyla fakirlik, kişinin kendinde bir güç hissetmeksizin her bakımdan kendini Allah'a muhtaç görmesidir²⁸⁴. Rızkı dahi bedeni ayakta tutabilmek için ve farzları yerine getirememe korkusu ile istemektir. Bu yönüyle de fakr, bir nevi fenâ halidir ve sûfî nazarında fakr en büyük sultanlıktır.

Tâc-ı ışkun serime zînet-i zî-şânundur
Hırka-i fakr u fenâ hil'at-ı sultânundur²⁸⁵

İsmail Hakkı Divanı'nda fakrın yer aldığı yedi beytin beşinde, konunun "el-Fakru fahrî" hadisiyle temellendirilmeye çalışıldığı görülmektedir²⁸⁶. Genellikle

283 İ.H.D., s.209.

284 Kuşeyrî, a.g.e., s.381.

285 İ.H.D., s.278.

286 Bu hadisin sıhhat ve muhtevasıyla ilgili "Din" bölümünde, Hadisler başlığı altında bilgi verilmiş idi.

mütekerrir ifadelerin yer aldığı bu beyitlerde, görünüşte zillet olan fakirliğin aslında en büyük izzet olduğu²⁸⁷, zâhiren gedâ olanların mânen şah olduğu²⁸⁸ ve "fakr ile fahr" edenin "küntü kenz" in mahzenine nail olacağı²⁸⁹ ifade edilmektedir.

L - FEYZ - İLM-İ LEDÜN

Feyz, ulûhiyetiyle kalbinde tecellî ettiği kuluna, Allah'ın bahşettiği dînî bir heyecandır. Aynı zamanda bir marifet olan bu heyecanın sınırı yoktur. Miktarı, kulun Allah'a olan yakınlığı nisbetinde Allah'ın kuluna duyduğu mahabbet kadardır.

Feyz-i Hak'da buhl yokdur ey gönül
Lîk lâzımdur sana anı taleb²⁹⁰

Feyz halindeki kulun Rabb'i ile arasındaki perde kalkar ve gönül cemâlullâhı temâşâ etmenin zevkiyle coşar²⁹¹. Bu lezzetli şarabın kadehi melekût âlemine yükselen velâyet sahiplerinin elindedir²⁹². Bu sebeple böyle bir zevkin temini daha çok pîrlerin meclisindeki sohbet sayesinde mümkün olacaktır.

---

287 İ.H.D., s.743.

288 İ.H.D., s.399.

289 İ.H.D., s.277.

290 İ.H.D., s.229.

291 İ.H.D., s.256.

292 İ.H.D., s.226.

Nedür iksir dîrsen sohbet-i erbâb-ı irfândur
Nigâh-ı feyz-pâş-ı dîde-i bînâ-yı pîrândur²⁹³

Kulun feyzini artıracak etkenlerden bir diğeri de, Allah'ın sıfatlarının tabiat üzerindeki tecellîsini tafekür etmektir.

Katrada bahr-i muhîtum görmeyen emvâcını
Neş'e-dâr-ı feyz-i Mevlâ olmayup ummân arar²⁹⁴

Akil ve nakil vasıtası olmadan, marifet ve irfana dayalı olarak doğrudan doğruya Cenâb-ı Hakk'ın öğrettiği ilmin adı ledün ilmidir. Keşf ve ilham yoluyla elde edilen Allah'ın sırlarına ait hakikatin bilgisidir. İlm-i ledün, ilm-i aşk-ı ilâhîdir. Bu aşk sayesinde açılan kalb pence-resinden ilâhî hikmetler temâşâ edilir.

Her kimin kîlk-i ezel resm itdi ışkı kalbüne
Nüsha-i ilm-i ledünnîden okur âgâh olur²⁹⁵

İsmail Hakkı'ya göre ilm-i ledün, ibadet ve riyâzetler, mâsivânın tasfiye edildiği kalb ikliminde, ruhun tahsil ettiği ma^crifet ilmidir. Bu ilim, ibâre ile ifadesi mümkün olmayan ve bir hal ilmi olan tasavvuftur. Tasavvuf ise sūfî-meşreb bir karakter ve aşka müstaid bir gönül ilmidir. Kâl ehli denen zâhir ulemânın böyle bir ilimden nasibi yoktur.

---

293 İ.H.D., s.276.

294 İ.H.D., s.274.

295 İ.H.D., s.290.

Ledünnî ilminün zevkin yürî kâl ehline sorma
 Bu meşreb özge meşrebdür bu ma^cnâ özge ma^cnâdur²⁹⁶

M - ÂSİTÂNE - HALVET-HÂNE - MEKTEB-İ İRFÂN

Âsitâne, şeyhin hayatında iken meskûn olduğu, ölümünden sonra ise medfun bulunduğu yerdir. Kelime anlamı olan eşik ile mecâz-ı mürseli olan tekke kastedilmektedir. Âsitâne, madde ile mânânın sınırırır. Mâsivânın sona erip şeyhin mânevî atmosferine açılan dergâhın kapı eşigidir. Birçok mânevî imtihandan sonra sülûke istidatlı olduğu anlaşılınlar, şeyhin lutufkâr müsadesiyle ve intisâb etmek üzere buradan öteye geçebilirler. O andan itibaren de mürid, maddî ve mânevî bütün varlığını şeyhin himmetine fedâ etmiş ve teslim olmuş demektir.

Gedâyam âsitânende olup cân ile himmet-cû
 Revâdur ben fakîre feth idersen lutf ile kapu²⁹⁷

Halvet-hâne, mâsivâ ile alâkasını kesip zikir ve tefekküre koyulan mürid için tahsis edilmiş uzlet yeridir. Çile de denilen halvet, şeyhin takdirine göre, en az üç, en çok bin bir gün sürer. Halvetde geçen süre zarfında şeyhin nezâreti şarttır. Dolayısıyla halvet-hâne, dergâhın bu hususta müridler için ayrılmış bir kısmında yer alır. İsmail Hakkı'ya göre ise halvet-hâne-

296 İ.H.D., s.280.

297 İ.H.D., s.186.

ye en elverişli olan yer gönüldür. Çünkü ibadet ve ri-yâzetine karşılık Hak, kulun gönlünde tecellî eder ve Hakk'ın tecellî ettiği bir yerde mâsivânın bulunması mümkün değildir.

Gönüldür çünkü halvet-hâne-i Hak
Gönülden gayrıya yâr olma aslâ²⁹⁸

Mekteb-i irfân ise, marifet, ilham, keşf, hikmet, sır ve hakikat gibi tasavvuf ilmine ait müfredâtın tahsil edildiği yer olan tekkedir. İlm-i ledün adı verilen ilâhî esrâra ait bilgiler burada öğretilir. Tasavvuf ilminin tahsil edildiği bu mektepte talebenin okuduğu ilk ders ilâhî aşktır.

Işkdur ser-levha-i mecmua-i sırr-ı Hudâ
Mekteb-i irfânda ışk ile iderler ibtidâ²⁹⁹

N - HİMMET - İNÂYET

Himmet, şeyhin mürid üzerindeki manevî tesir ve otoritesidir. Mürid, tekkeye yakın ve uzak olduğu her zaman ve mekânda kendisini şeyhinin tesir sahasında hisseder. Maddî ve manevî bütün problemlerini şeyhine havale ederek onun himmetini talep eder. Çünkü intisab etmek, beden ve ruhun, şeyhin yüksek iradesine teslim edilmesi ve öbür âlem de dâhil olmak üzere, gele-

298 İ.H.D., s.204.

299 İ.H.D., s.196.

ceğin onun himmetine emanet edilmesidir. Bu sebeple mürid, gerek seyr-i sülûk esnasındaki makam ve hallerinin gerekse günlük hayatında yaşadığı olayların sebep ve neticelerini şeyhinin himmeti ile izah eder. Şeyhin himmetinin miktarı, müridin sadakat ve hizmeti ölçüsündedir. Bu da gönülün mâsivâdan temizlenip mahabbete tahsis edilmesi ile mümkündür³⁰⁰.

İsmail Hakkı'ya göre, himmeti talep edilecek olanlar tavır ve lisanıyla gönüllere nüfûz eden Allah'ın veli kullarıdır. Çünkü onlar Allah'a verdiği sözden caymayan merdânelerdir³⁰¹. Allah'ın bu merd kullarının atına binenler, sohbet ettikleri insanların gönül diyarlarını fethederler³⁰². Kâmil bir mürşidin eteğini tutup himmetine nâil olanlar asıl maksûd olan ebedî âlemin bahtıyarlığına ererler.

Hakkıyâ ser-menzil-i maksûda irişmez dime
Pîrden şol kimseler kim âlî himmet buldılar³⁰³

Ö - HÜZÜN

Hüzün, kalbin gaflete dalmasına mani olmak için sûfinin geçmişteki boş ve dalâlette geçen günlerine duyduğu üzüntüdür. Bu duygu, nefsi sevinç ve eğlenceden

300 İ.H.D., s.204.

301 İ.H.D., s.213.

302 İ.H.D., s.270.

303 İ.H.D., s.277.

alıklar, Allah'a yöneltir.

İsmail Hakkı'ya göre dünya, bir beytü'l-hazendir ve yaşadığı süre zarfında kula yakışan hüzün halidir. Süfî, Yakub'un Yusuf'a duyduğu hasretten daha yüce bir vuslat arzusuyla gözyaşı dökmeli ve mahzun olmalıdır.

Ya^ckûb-veş mihnet çeküp gözüm yaşın sel eyleyüp
Beytü'l-hazenden çıkmayup mahzûn olayum bir zaman³⁰⁴

Ö - ESMÂ - SIFAT

Hadislerde 99 olarak belirtilen esmâü'l-hüsna³⁰⁵ bazı tasavvufî kaynaklara göre 1001 tanedir. Hatta bu isimlerin, Allah'ın tecellî ediş şekli kadar çok olduğu ve bu sebeple sayı ile ifadesinin mümkün olamayacağı da ayrıca belirtilmektedir. İsmail Hakkı bu konuda 1001 rakamını verirken, Allah'ın bu kadar çok isimle müsemma oluşunu, kesretin vahdette mezc oluşu olarak ifade etmektedir.

Noktayı fehm eylemekdür bin bir esmâdan murâd
Hakkıyâ vahdet bilinmekdür bu kesretten garaz³⁰⁶

304 İ.H.D., s.459.

305 Miras, Kâmil, Sahih-i Buharî Muhtasarı Tecrid-i Sarîh Tercemesi ve Şerhi, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 4.bs., Ankara, 1978, VIII,191.

306 İ.H.D., s.353

Esmâü'l-hüsnâdan bazılarının ism-i azam olduğu ve ön planda geldiği belirtilirken, diğer bir görüşe göre ism-i azam tektir ve 1001 esmânın yer aldığı Kur'an'da gizlidir. İsmail Hakkı'ya göre ise, -biraz da vahdet-i vücûd nazariyesine ait bir telakkî ile- ism-i azam insan vücudunda gizlidir ve Allah bütün esmâsı ile insanda tecellî etmiştir.

Gör ne ism-i azam olmuşdur vücûd
Özge sırr-ı mübhem olmuşdur vücûd³⁰⁷

İnkâr edilemeyecek gerçek şudur ki, bütün esmânın bir tek müsemması vardır; o da Allah'tır. Esmânın çokluğu bir bakıma Allah'ın vahdâniyetinin delilidir. İşte kul için asıl marifet bu büyük sırrı idrak edebilmektir.

Cümle esmâdan murâd olan müsemmâdur begüm
Marifetden bil garaz feth-i muammâdur begüm³⁰⁸

Vahdet-i vücûd ekolüne bağlı olarak tanıdığımız İsmail Hakkı'nın bu nazariye ile ilgili izlere rastladığımız diğer bir beyti de, yine esmâü'l-hüsnâ konusundadır. İsmail Hakkı'ya göre Allah, insanı kendi isimlerinden bir sûret olarak yaratmış ve böylece insanın hakikati yakînen kavramasına yardımcı olmuştur.

Sûret-i esmâda halk itdi hakikat âdemi

Ma^cnî-i Hak anlamakdur işbu sûretten garaz³⁰⁹

307 İ.H.D., s.255.

308 İ.H.D., s.680.

309 İ.H.D., s.353

Fâil-i mutlak olan Allah'ın fiillerinde, isimle-riyle birlikte sıfatlarınının da tecellî ettiği görülmektedir. Bu sebeple insanlardan bir kısmı dikkatlerini O'nun fiilleri üzerine, diğer bir kısmı da sıfatları üzerine teksif etmişlerdir. Halbuki gerçek kullar, bütün bu esmâ ve sıfatların ötesinde, Allah'ın zâtını görmek istemekte ve vuslatı talep etmektedir.

Kimi ef^câle himmet eylemişdür
 Kimisi de sıfatı gözlemişdür
 Çü her biri bir izi izlemişdür
 Bana zâtın müyesser eyle Mevlâ³¹⁰

P - MELÂMET

Melâmet, kısaca nefsi kınamak demektir. Halkın hor ve hakir göreceği bir hayat tarzını benimsemek suretiyle nefsi zelil etmektir. Bu, sûfilerin nefislerinden emin olmak için baş vurdukları bir yoldur.

Ârı terk it yokdur andan fâide
 Kim melâmetdür bu yolda kâide³¹¹

Melâmetîlik, iyi ve güzel olan her şeyin Allah'a ait olduğunu bilip nefsi, bütün kötülüklerin kaynağı olarak görmektir. Bu sebeple nefse ait olan onur ve gurur ayaklar altına alınmalı, halkın istihzâsına rağmen aşkın

310 İ.H.D., s.668.

311 İ.H.D., s.513.

mihneti nefsin izzetine tercih edilmelidir.

Melâmetden gönül kaçmaz belâ-yı aşkdan âh itmez
Riyâ erbâbının ta'nın işidüp cân incinmez³¹²

Nefsine karşı müsamahakâr olanlar Allah'a karşı riyâkâr olmaktadır. Nefse ait bir utanma duygusu sebebiyle halkın görüşleri Hakk'ın görüşlerine üstün tutulmakta, bu sebeple de, ibadet ve taatta görünen halkın büyük çoğunluğunun amelinde riyâ bulunmaktadır. Hakk'ın âşıklar için biçtiği melâmet hırkası dururken, riyâ erbâbının atlas elbisesi gönül ehline yakışmaz.

Riyâ erbâbının Hakkı libâs-ı atlasdan geç
Melâmet hırkasın gey ışk ile âlemde bî-pervâ³¹³

Melâmetîler hayrı dışına vurmayan ve şerri içinde gizlemeyen kimselerdir. Riyâdan ziyadesiyle korkarlar, sâlih amellere farz ve nâfilelere sımsıkı sarılmayı tarikatin gereği sayarlar. Sahip oldukları ilim ve irfan cevherini hırkaları ile gizler, halkın yaşayış ve düşüncesine aykırı bile olsa, bu hırkadan vazgeçmezler. Bu sebeple İsmail Hakkı, melâmetden söz ederken onu hırkadan tecrid etmemiş, "hırka-i melâmet" terkiibini tarif için en uygun tabir olarak kabul etmiştir. Aslında hırka yündür ve sūfînin sembolüdür. Sūfî de aslında yün hırka giyen demektir. Yün hırka ise kaftan ve kabaya

---

312 İ.H.D., s.341.

313 İ.H.D., s.214.

karşı zühdün ve dünyaya tavır almanın tezahür şeklidir.

Hakkıyâ âşıklara besdür melâmet hırkası
Ârdur ehl-i dile ârâyiş-i ehl-i riyâ³¹⁴

R - MÜRİD

Mürîd, nefsinin beşerî arzuların tesirinden kurtarmaya çalışan, Hakk'ın rızasını talep ederek ibadet ve riyazete önem veren mutasavvıftır. İsmail Hakkı'ya göre mürîd, hayrın ve şerrin Allah'tan olduğunu bilmeli ve kendi iradesini Allah'ın iradesine teslim etmelidir. Kanını heder ve malını da mübah kabul ederek varlığını ilâhî aşk uğrunda feda etmelidir.

Mürîd-i ışk isen terk-i irâdet eyle ey sûfî
Vücûdun mahv-ı küllî kıl fenâdan geç bakâdan geç³¹⁵

Şiblî (ö.334/945), sûfîleri Allah'ın kucagındaki bebekler olarak tanımlamaktadır³¹⁶. İsmail Hakkı da mürîd için aynı tanıma yapmakta ve Hak yolunda onların ellerinden tutan, sağlam bir duvar gibi destek olup onları terbiye eden kimselerin kâmil mürşidler olduğunu belirtmektedir.

Mürîd kuvvet ile tıfla benzer ey sâlik
Basîret ehline dîvâr-ı muhkem oldu şüyûh³¹⁷

314 İ.H.D., s.199

315 İ.H.D., s.248

316 Kara, a.g.e., s.29.

317 İ.H.D., s.253.

Allah'ın, müridin kalbinden bir an bile ayrılmayan nazarı, hem o kalbi bir ayna gibi parlatır, hem de onun Allah'ın cemâline olan arzusunu artırır. Hayatın gayesinin ilâhî rızanın tansilinden ibaret olduğu gerçeği de ancak vuslat arzusuyla aydınlanan kalbinde zühur edebilir.

Zâhir olmaz ey gönül mir'ât-ı âlemde murâd
Şol mürîdün kim dilinde Hakk'a ikbâl olmasa³¹⁸

S - MÜRŞİD-İ KÂMİL (Evliyâ)

İsmail Hakkı, divanda yer alan "evliyâ" redifli gazelinde³¹⁹ kâmil mürşidi; "vâris-i enbiyâ"³²⁰, "peyrevân-ı Mustafâ", "matla-ı şems-i Hudâ", "mazhar-ı nûr-ı Hudâ", "rehnûmâ-yı ehl-i dil", "muktedâ-yı ehl-i ışk", "nûr-ı zât-ı Hakk'a mir'ât", "mefhar-ı arz u semâ", "pür-cilâ", "pür-safâ", "pâk-dil", "şîrin-edâ" sıfatları ile niteliyor.

Kelime anlamı itibariyle, yol gösterici demek olan mürşid, gerek sülûkü esnasında nefsiyle mücadele ederken,

318 İ.H.D., s.213.

319 İ.H.D., s.519.

320 "el-Ulemâu veresetü'l-enbiyâ". Hz. Ali tarafından rivayet edilen bu hadis Feyzu'l-Kadîr müellifi Münâvî'ye göre sahihtir (el-Aclûnî, Keşfu'l-Hafâ, II,65). Aliyyü'l-Kârî de bu hadisin sahih olduğuna işaret ettikten sonra Nahl sûresi 43. âyetinin bu hadisi destekler mahiyette dikkat çekmektedir (Aliyyü'l-Kârî, el-Esrâru'l-Merfûa fi'l-Ahbâri'l-Mevzûa, thk. Muhammed said Za^clül, Beyrut, 1985, s.144).

gerekse dünyaya ait problemlerine çare ararken müridinin hem yardımcısı hem de rehberidir.

Bilmem ne hâlet içreyin âvâre kalmışam

Göster ne semte ideyin ey mürşid azm-i râh³²¹

Tasavvufî düşünceye göre, Allah'a kul olmak ve O'na yaklaşmak için sevgisine lââyık olanları taklit etmek gerekir. Bu sebeple İsmail Hakkı, kâmil bir mürşide intisab etmek ve onu canından çok sevmekle vuslatın mümkün olacağını belirtmektedir.

Vâsıl-ı dergâh-ı Rabbü'l-âlemîn olmak durur

Mürşid-i kâmil ile âlemde sohbetden murâd³²²

Mürşid-i kâmilin gönlü, Allah'ın cemâl ve celâl sıfatlarının ma'kesidir. Müridin gönlü de mürşidin sohbetinde akseden irfan şulesiyle aydınlanmaktadır. Bu sebeple sohbet, tasavvuf geleneğinde evrâd ve ezkâra nisbetle daha müessir kabul edilmiştir.

Tâlib-i irfân isen var sohbet it mürşid ile

Sohbet-i mürşid virür çeşm-i dile nûr u ziyâ³²³

Kalbleri vasıtasız olarak Allah'a ve peygambere bağlı olan mürşidlere gavs, kutup veya aktab denir. Bunların yaşamış oldukları haller ve ulaştıkları makamlar, insanoglunun idrak sınırının ötesindedir. Bu sınırı geç-

321 İ.H.D., s.537.

322 İ.H.D., s.260.

323 İ.H.D., s.212.

me gücüne sahip olanlar ise evliyâ adı verilen mürşid-lerdir.

Kuvvet oldur ki evliyânundur
Yokdur âlemde öyle bir kuvvet³²⁴

Tasavvufî hayat, mürşid-i kâmile biatla başlar. ~~Tevbe veya inâbe de denilen biat esnasında mürid şeyhi-~~ nin elini tutarak günahlarına tevbe eder. şeyhi de onun mânevî terbiyesini üzerine almayı taahhüd eder. İsmail Hakkı'ya göre, bir mümin kâmil bir mürşidin irşâdına başvurmaz, huzur ve necâtı onun yanında aramazsa ömrünü boşa harcamış olur.

Hak yolunda mürşid eyle ittihâz
Sâlik-i Hakk'a gerek melce-i melâz³²⁵

İsmail Hakkı, tasavvuf ehlini kınayıp küçümseyen ve bu yolun bidat olduğuna hükmedenlerin ehl-i dalâlet olduklarını belirtmektedir. Bu şekilde düşünenlere de inadı bırakıp bir an önce kâmil bir mürşide intisab etmelerini tavsiye etmektedir.

Ey gönül şimdengeri insâfa gel
Mürşid-i kâmil bulup andan el al³²⁶

---

324 İ.H.D., s.636.

325 İ.H.D., s.267.

326 İ.H.D., s.696.

Ş - RİYÂZET

Fenâ fillâh mertebesine erişip vuslata nâil olabilmek için Allah'tan başka her şeyden yüz çevirmek ve yalnız Allah'a teveccüh ederek kalb ve fikri O'na hasretmek gerekir. Bu da, nefsin dünya ile olan alâkasını azaltıp kalpten mâsivâ sevgisini def etmekle mümkündür. Nefsi, şan ve şeref kazanmak veya zengin olmak gibi sevdalardan vazgeçirmek için yapılan bu perhize riyâzet denir.

İsmail Hakkı Divanı'nda yalnız bir tek beyitte rastladığımız riyazet ile kanaat üzerine durulmakta, yeme, içme ve giyinip kuşanma gibi ihtiyaçların en aza indirilmesiyle nefsin ıslah edilmesi tavsiye edilmektedir.

Riyâzet eyle yemekten kesil Hudâya iriş
Niçe bir kayd-ı gam-ı sevb ü şerâb u matbûh³²⁷

T - ŞERİAT - TARİKAT - MARİFET - HAKİKAT

Tasavvufî düşünceye göre "sırât-ı müstakîm", şeriatla başlayıp tarikat ve marifet merhalelerinden geçen ve sonu hakikate varan bir yoldur. Bu dört menzil birbirinden ayrı düşünülemeyen ve her biri diğerini tamamlayan dört mertebedir³²⁸. Bu dört mertebe, divanda üç

327 İ.H.D., s.253.

328 "Şeriat bir ağaçtır. Tarikat onun dalları, Marifet yaprakları, Hakikat ise meyvesidir". Bkz. Hacı Bektâş-ı Veli, Makâlât, haz. Esad Coşan, Ankara, 1971, s.112.

ayrı gazelde ve bir arada yer almaktadır³²⁹.

"Zâhir ile şeriat ehli ol"³³⁰,

"Şer^ca uymaz zâhirâ ahvâlümüz"³³¹ ve

"Zâhir-i şer^ci riâyet eyle"³³²

mısralarında görüldüğü gibi, İsmail Hakkı'ya göre şeriat, kitap ve sünnet ile sabit olan hükümlerin bütününe verilen isimdir ve dînî inanışın zâhirine müteallık bir kavramdır.

Divanda, tarikat, konunun izah ve yorumuna girilmeden bir ıstılah olarak yer almakta ve şairin kendi tarikatı olan Celvetiye'ye muzaf olarak kullanılmaktadır.

Gir tarikat gülşenine verd-i bî-hemtâya ir

Gel tarîk-i Celvetî'den menzil-i ma'nâya ir³³³

İsmail Hakkı, marifeti, kalbin kazandığı berraklık sebebiyle basiretin fethi ve gönül penceresinin ilâhî hakikatlerin müşahedesine açılışı olarak yorumlamaktadır.

Cümle esmâdan murâd olan müsemmâdur begüm

Ma^crifetden bil garaz feth-i muammâdur begüm³³⁴

329 İ.H.D., s.358. 706, 517.

330 İ.H.D., s.358.

331 İ.H.D., s.706.

332 İ.H.D., s.517.

333 İ.H.D., s.680.

334

Hakikat, hâlık olan Allah'ın kâinat üzerindeki hâkimiyetini görme ve ilâhî esrâra vâkıf olma demektir. Bu ise ancak ilm-i ledün sahiplerinin elde edebileceği bir mertebedir.

Hakkıyâ bilmez hakikat sırrını zâhid bugün
Hüsn-i Yûsuf neydüğün zirâ ki a^cmâ anlamaz³³⁵

İsmail Hakkı, Hz. Peygamber'den sonra gelen dört halifenin, bu dört mertebenin pîri olduklarına işaret etmekte, bu yüce şahsiyetlerin hayat ve fitratı esas alındığında şeriat, tarikat, marifet ve hakikat mertebelerinin daha iyi anlaşılacağını vurgulamaktadır.

Çâr erkân oldılar dîn-i mübîne dört velî
Kim Ebûbekr u Ömerdür dahî Osmân u Alî
Hem şerîat hem tarîkat zâhir oldı marifet
Hem hakikat pâyesine irdi bu dördün eli

Bunlar ile bilinüp anlandı bu dört mertebe
Dört bâğ içre açıldı bir aceb vahdet güli³³⁶

U - TERK

Terk, nefsi terbiye etmek suretiyle gönlün dünyaya karşı olan meyline son vermektir. Divanda, terk konusunun dile getirildiği beyitlerde, fâriğ, âzâde ve fânî

335 İ.H.D., s.340.

336 İ.H.D., s.629.

olmak tabirleri de terk ıstılahıyla eş anlamda kullanılmıştır.

Âlem-i terke düşüp fâriğ u âzâdeliğe
İbn-i Edhem gibi ışk iline sultân ister³³⁷

Terk, bir tasavvufî haldir ve kendi içersinde, terk-i dünyâ, terk-i ukbâ ve terk-i terk olmak üzere üç mertebedir. Süfî, dünya tamahından sonra yavaş yavaş cennet ümidinden de vazgeçmelidir. Çünkü her ikisi de mâsivâdir ve gönlün "alâik kaydına bend" olmasıdır.

Cihâna ragbet idüp cennet ümîdin itme
İki cihân degül durur Hudâ durur maksûd³³⁸

Bu üç mertebenin en yücesi terk-i terktir ki, Allah'ın rızası dışında her şeyi mâsivâ kabul edip terk etmek demektir. Zira gerçek sevgili olan Allah'ın sevgisi yanında ikinci bir sevgiye gönülde yer vermek şirk-tir.

İşi berk eyle terk-i şirk eyle
Terk-i terk eyle fânî ol ey yâr³³⁹

İsmail Hakkı, asıl terkin kulun kendi iradesinden vazgeçmesi olduğunu ve fenâ fillân mertebesine ancak böyle bir terk ile ulaşılacağını belirtmektedir.

337 İ.H.D., s.292.

338 İ.H.D., s.263.

339 İ.H.D., s.284.

Mürîd-i ışk isen terk-i irâdet eyle ey sūfî
 Vücûdun mahv-ı küllî kıl fenâdan geç bakâdan geç³⁴⁰

Ü - CEZBE

Cezbe, zikir veya tefekkür halindeki sūfînin bütün hal ve makamları geçmesi ve ilâhî huzura kabul edilmesidir. İsmail Hakkı, cezbeyi, şuurun yok olduğu sarhoşluk hâli değil, Allah'tan gelen feyz nisbetinde artan vecd hâli olarak nitелеmektedir. Cezbe, aynı zamanda, sâlikin sülûkünü süratle tamamlaması için, Allah'tan bir inâyet ve vuslat için ilâhî bir davettir.

Cezbe-i ışkınla âsân it sülûkin âşıkun
 İrgüren sensin sana sen dest-gîr ol yâ Vedûd³⁴¹
 Bu sirra cezbe ile vâsıl olur kâmiller
 Bakılsa sa'y ile yetmez hakikat ömr-i Nûh³⁴²

Cezbe, sūfînin Allah'tan gelen ihsanlara kavuştuğu vuslat anıdır. Sekr hâli bu anın tezâhürü, zikir-i tevhid ise sît u sadâsıdır.

Cezben irişse bir dile
 Derd ile ol bağrın dele
 Eğlence bes tevhid ile
 Sît u sadâyı nideyin³⁴³

340 İ.H.D., s.248.

341 İ.H.D., s.258.

342 İ.H.D., s.251.

343 İ.H.D., s.709.

V - ZİKİR (Dâire, Devrân, Halka-i tevhid)

Zikir, havf ve recânın muvâzeneli olarak kalpte yerleşmesi için Allah'ın ümid verici ve korkutucu esmâ ve sıfatlarını tesbih etmektir. Tarikat âdâbına göre belli zamanlarda ve belli biçimde yapılan zikrin adı ise virddir.

İsmail Hakkı, mâsivâ mahabbetiyle gelecek gaflet ve isyan âfetine karşı zikri bir tedbir olarak görmektedir.

Hakkiyâ müştâk isen nûr-ı Cemâle irmeğe

Var hicâb-ı gafletini ref eyle zikr it dâimâ³⁴⁴

Bunun yanında zikir, vuslatın en güzel vesilesi³⁴⁵, ilâhî huzurun tarifsiz lezzeti ve cennet sürûrunun bir numunesidir³⁴⁶. Zikir halkasını gümüş bir gerdanlığa benzeten İsmail Hakkı, bunun Allah'ın velî kullarına bir armaganı olduğunu belirtmekte, inad ve inkârla zikirden yüz çevirenlerin bu ilâhî lutuftan mahrum kalacağını hatırlatmaktadır.

Devr-i zikre girmeyen ehl-i inâd

Semt-i vasla bulmadı Hak'dan reşâd³⁴⁷

Sezâdur ehl-i inkâr olsa gerden-pîç-i zikrullâh

Ki zirâ tavk-ı sîm-i evliyâdur halka-i tevhid³⁴⁸

344 İ.H.D., s.212.

345 İ.H.D., s.637.

346 İ.H.D., s.216.

347 İ.H.D., s.259.

348 İ.H.D., s.637.

Bütün nebâtât ve cemâdât ile birlikte yerkürenin deverânı, evliyânın zikrine katıldığını göstermekte³⁴⁹, dünyada ve ukbâda makbul bir insan olmanın, ancak zikir dairesine girmekle mümkün olabileceğine işaret etmektedir.

Zikreyle Hakk'ı her dem gel dâireye âdem
Zâhirde vü bâtında mebrûr olasin mebrûr³⁵⁰

Y - FEYZ-İ AKDES

Allah'ın zâtının tecellîsi demek olan feyz-i akdes, divanda bir tek beyitte yer almaktadır. İsmail Hakkı bu beyitte, aynı zamanda vahdet-i vücudçu görüşünü de vurgulamakta ve vahdet-i vücud anlayışı ile neşv ü nemâ bulmayan irfân tohumunun hiç bir kıymeti olamayacağını belirtmektedir.

Feyz-i akdesden şular kim bulmadı neşv ü nemâ
Hakkıyâ bâzâr-ı irfânda ana yok zerre sûd³⁵¹

Z -DİVANDA ADI GEÇEN MUTASAVVIFLAR, TARİKATLAR VE KIYAFET İSİMLERİ

1 - MUTASAVVIFLAR

Divanda adı geçen mutasavvıfların sayısı 8'dir.
Bunlardan 7 tanesi İsmail Hakkı'dan önce yaşamış ve şö-

349 İ.H.D., s.210.

350 İ.H.D., s.291.

351 İ.H.D., s.258.

reti Islâm dünyasına yayılmış meşhur sūfilerdendir. Sekizincisi ise, İsmail Hakkı'nın zâhirî ve bâtinî ilimleri tahsil ettiği hocası ve şeyhi Atpazarlı Osman Fazlî'dir.

a. İbrahim bin Edhem (ö. 261/874)

İsmail Hakkı'nın, aşk iline sultan olan³⁵² ferzâne bir derviş³⁵³ olarak tanımladığı İbrahim bin Edhem'e, divanın dört ayrı beytinde rastlamaktayız. Bu beytlerde İsmail Hakkı, Belh sultanı iken tâcından ve tahtından vazgeçerek riyâzeti tercih etmesi³⁵⁴ ve dünya nimetlerini terkederek ilâhî aşk iklimine yönelmesi sebebiyle İbrahim bin Edhem'i örnek bir mutasavvıf olarak nitelemektedir.

Serv-ves ş âzâde ol itlâka düş derviş isen
İbn-i Edhem-vâr kalma kayd-ı taht u tâcda³⁵⁵

b. Hallâc-ı Mansûr (ö. 309/921)

Divanda yedi ayrı beytte adı geçen Hallâc-ı Mansûr, ilâhî aşkın cezbese ile şuur ve ihtiyârını kaybedişine³⁵⁶ ve "Ene'l-Hak" iddiasındaki ısrarı sebebiyle idam edilmişine³⁵⁷ yapılan telmihlerle ele alınmaktadır. Ayrıca, onun erbâb-ı fenâyâ örnek olması gereken gerçek bir ser-

352 İ.H.D., s.292.

353 İ.H.D., s.684.

354 İ.H.D., s.306.

355 İ.H.D., s.495.

356 İ.H.D., s.294.

357 İ.H.D., s.346.

dengeçti olduğu³⁵⁸ ve sülûk esnasında âşık-ı sâdıkları, buna benzer âkıbetlerin beklediği³⁵⁹ belirtilmektedir.

Eyledi nutk-ı ene'l-Hakkı'ı olup bî-ihtiyâr
Zâtun envârı tecellî itdi çün Hallâc'da³⁶⁰

c. Feridüddîn Attâr (ö.627/1229)

Divanda iki ayrı beytte adı geçen Feridüddîn Attâr, bunlardan birinde, aklî ve tecrübî ilimlerin sahibi olmasına ragmen, sûfiyâne bir hayatı tercih etmesi sebebiyle övülmektedir³⁶¹. Diğer beytte ise, Câmî'nin Nefehât'ında geçen Attâr ile ilgili bir menkıbeye telmih yapılmakta³⁶² ve malını, mülkünü terkederek riyâzete çekilişi tasavvuf erbâbına tavsiye edilmektedir.

Gel bugün Attâr olup her varunı yağmaya vir
Cânunı Mansûr gibi özge bir sevdâya vir³⁶³

358 İ.H.D., s.675.

359 İ.H.D., s.359.

360 İ.H.D., s.495.

361 İ.H.D., s.446.

362 Attâr bir gün dükkânında meşgul iken bir derviş gelip birkaç defa "Allah için bir şeyver" dedi. İşe iyice dalmış olan Attâr, fakire iltifat etmedi. Bunun üzerine derviş, "Efendi sen nasıl öleceksin" diye sordu. "Sen nasıl öleceksen öyle" cevabını alınca, "Sen benim gibi ölebilir misin?" dedi. Aldığı cevap "Gayet tabii" oldu. Bunun üzerine derviş elindeki ağaç çömleği yere koyup başını onun üzerine koydu ve "Allah!" deyip ruhunu teslim etti. Bu manzarayı gören Attâr'ın hâli değişti ve dükkânını terkedip riyâzete çekildi. Bkz. Lâmiî Çelebi, Terceme-i Nefehâtü'l-Üns, İstanbul, 1270, s.669.

363 İ.H.D., s.294.

d. Muhyiddin bin Arabî (ö. 638/1240)

Vahdet-i vücûd görüşü ile tasavvuf düşüncesine yeni bir boyut getiren Muhyiddin bin Arabî, tasavvuf çevrelerinin bazılarında benimsenip görüşleri ekol haline getirilirken, bazı çevrelerde de şiddetli tenkitlere uğramış, hatta bu görüşlerinden dolayı tekfir edilmiştir. İsmail Hakkı ise bu iki grubun ilkinde, yani vahdet-i vücûd ekolüne bağlı olanlar arasında yer almaktadır.

İsmail Hakkı, divanın iki beytinde adından söz ettiği Muhyiddin bin Arabî'nin, ilâhî hikmet ve sırların sahibi, büyük bir veli olduğunu ifade etmekte³⁶⁴ ve ona şeyh-i ekfer diyenlerin, dar görüşlü ve fikr-i sâbit kimseler olduğunu belirtmektedir.

Şeyh-i Ekber şeyh-i ekferdür dimiş ehl-i inâd
Her sözi ma'zûr tutmaktür kişi beyne'l-ibâd³⁶⁵

e. Şeyh San'ânî

Divan edebiyatının efsânevî kahramanlarından olan Şeyh San'ânî bir gün, hıristiyan bir güzele gönlünü kap-tırır. Bu aşk onun zühd ve takvâsını ruhbânî bir yaşayı-şa dönüştürür ve kalan ömrünü domuz çobanlığı yaparak

---

364 İ.H.D., s.185

365 İ.H.D., s.666.

tamamlar³⁶⁶.

Divanda, bu hikâyeye yapılan telmihle, şeyhin bu haline, düşmüş olduğu aşkın sebep olduğu ifade edilmekte ve bunun küfür olmadığı belirtilerek hayatındaki değişme mazur görülmektedir.

Işkına düşseyse kâfir olmadı uşşâk-ı Hak
Şeyh-i San^cân'a nazar kıl eyleme inkâr-ı ışk³⁶⁷

f. Muhammed Muhyiddin Üftâde (ö.988/1580)

Aziz Mahmud Hüdâyî (ö.1038/1628)

Celvetiye tarikatı silsilesinin iki güzide halkası olan Üftâde ve Hüdâyî'ye, divanın iki beytinde ve bir arada rastlamaktayız³⁶⁸. İsmail Hakkı, Üftâde ve Hüdâyî'ye yer verdiği beyitlerinde şeyhi Osman Fazlî'yi de ilâve ederek bu üç isimden Celvetî bağının üç gülü olarak söz etmektedir.

Celvetî bâğında üç gül hâsıl olmuşdur fakat
Biri Üftâde biri Mahmûd birisi Emir³⁶⁹

g. Atpazârî Osman Efendi (Fazl-ı İlâhî) (ö.1102/1690)

İsmail Hakkı, gerek tefsir, gerekse tasavvuf tarihi kaynaklarında belirtilen ilmî seviyesini ve tasavvufî ol-

366 Levend, A.Sırrı, Divan Edebiyatı, Erdem Kitabevi, İstanbul,1980, s.146.

367 İ.H.D., s.365.

368 İ.H.D., s.185.

369 İ.H.D., s.643.

gunluğunu Osman Fazlî'nin rahle-i tedarisinde kazanmıştır. Tahsil yılları esnasında kendisine hocalık etmiş birçok ilim ve fazilet sahibinin yanısıra en çok takdir ettiği ve etkilendiği Osman Fazlî olmuştur. Osman Fazlî, İsmail Hakkı'nın hem hocası, hem de şeyhidir. Tahsilini de, sü-lûkünü de yanında tamamlamış ve ondan icâzet almıştır. Bu sebeple, divanda Osman Fazlî'nin adına, diğer mutasavvıflardan daha sık rastlanmaktadır.

İsmail Hakkı Divanı'nda, Osman Fazlî ile ilgili, biri üçer beyitlik 17 bend halinde, diğeri ise altışar beyitlik 4 bend halinde iki müstakil manzume vardır. Bunlardan birincisi "Aziz Hazretlerine Yazılan Niyâznâme Sû-retidür"³⁷⁰ başlığı altında kaleme alınmıştır. Bu manzume İsmail Hakkı, şeyhine, azîzim, delîlim, mürşidim, efendim ve sultanım diye hitab etmekte, onun "sûret-i Rahmân" ve "rûh-ı musavver" olduğunu ifade ederek türlü sıfatlarla övgüde bulunmaktadır.

"Hitâb-ı Mürşid-i Müseddes"³⁷¹ başlığı altında kaleme aldığı diğer manzumede ise, Osman Fazlî'nin peygamber soyundan geldiğine işaret ederek, "siyâdet gülşenin'in gülü olarak nitелеmekte ve hakikat payesine erişmiş bir veli olduğunu ifade etmektedir.

Efendüm şeyh seyyid Hazret-i Osmân Efendi'nün

Yem-i irfânı içre Hakkı buldum dürr-i meknûnı³⁷²

370 İ.H.D., s.182.

371 İ.H.D., s.179.

372 İ.H.D., s.663.

İsmail Hakkı, tarikatın âdâb ve erkânı konusunda yazdığı diğer bir manzumede de³⁷³, kâmil bir mürşide iktidâ etmenin zaruretinden söz etmekte, Osman Fazlî'nin de gavs-ı azâm ve şeyh-i kâmil olduğuna dikkati çekerek, asrın, intisab edilmesi gereken yegâne mürşidi olduğunu belirtmektedir:

Her asırda bir hilâfet sahibi mevcûddur
 Halk-ı âlem zâhir u bâtında tâbidür ana
 Gavs-ı azam bir durur irşâd ehli çok durur
 Yani anlar kim bulupdur Hak ile dâim bakâ
 Şeyh-i kâmil mürşid-i vâsıl ki oldur lâ nazîr
 Rub^c-ı meskûn içre birdür şems-i pür-envâr-âsâ
 Zâhir u bâtın mükemmel Hazret-i Sultan Emîr
 Yanî kim Osmân Efendi Atbâzâr'e intimâ
 Rûh-ı âlemdür bugün anuğun ol sırr-ı azîz
 Aylemişdür şehr-i İstanbul'da ahbâb ile câ
 İsi-i vaktün nazar kıl hârik-ı âdâtına
 İşte mehdîdür gelen yârân-ı aşka es-salâ
 İşte râh-ı hazret-i Mevlâ sülûk eyle hemân
 Gayret eyle sana kâmiller diye merhabâ

2- TARİKATLAR

İsmail Hakkı'nın, aynı zamanda bir Celvetî şeyhi olması sebebiyle, divanda sadece Celvetiye'den söz edil-

mekte ve bu tarikatın fazileti üzerinde durulmaktadır.

Divanda Celvetiye tarikatı ile ilgili iki ilâhî ile bir rubâî vardır. İsmail Hakkı, bu üç manzume içinde kaleme aldığı beyitlerinde, Celvetiye tarikatına intisâbının Allah'ın bir lutfu olduğunu belirtmekte³⁷⁴ ve hidâyet-cû olup irfan tahsil etmek isteyenlere tarîk-ı Celvetiye'den "dest-i inâbet" tavsiye etmektedir³⁷⁵.

İsmail Hakkı'nın Celvetiye tarikatından söz etmesi, onu diğer tarikatlardan üstün gördüğü için değil, Celvetiye müntesibi bir mutasavvıf olduğu içindir:

Her ne denli vasf idersem Hakkıyâ hakdur tarîk
Her tarîk-ı Hak'da vardır lâ-cerem ni^cme'r-Refîk
Biri de anun tarîk-ı Celvetî'dür ey sadîk
Gel tarîk-ı Celvetî'den menzil-i ma'nâya ır³⁷⁶

Divanda, Celvetiye tarikatı dışında yalnız bir beyitte Mevlevî'den söz edilmektedir³⁷⁷. Ancak buradaki Mevlevî, Mevleviye tarikatı ile alâkalı olarak değil, ney ile mevlevî arasındaki münasebetin, beyitte bir teşbih unsuru olarak kullanılması sebebiyle nazma getirilmiştir.

3- KIYAFET İSİMLERİ

İsmail Hakkı Divanı'nda adı geçen kıyafet isimleri

374 İ.H.D., s.741.

375 İ.H.D., s.588.

376 İ.H.D., s.680.

377 İ.H.D., s.596.

divan edebiyatına ait malzemelerden seçilerek iki grupta ele alınmıştır. Bunlardan birincisi, kanaatin ifadesi olan ve sūfîler için uygun görülen kıyafetler, ikincisi ise kıymetli kumaştan yapılmış olup, zâhir-perestliği ve dünyaya ait şöhreti sembolize eden kıyafetlerdir.

İsmail Hakkı'ya göre, fakrı şiâr edinen ve mütevâzî bir hayat sürmesi gereken sūfîlere yakışan hırkadır³⁷⁸. Tâc, kabâ ve hil^cat gibi kıyafetler ise, fânî olan dünyanın nefse gurur veren nesnelere³⁷⁹.

Gider tâc u kabâ bir gün olurlar cümleden üryân

Yatarlar bir kul gibi hâk içre şol server olanlar heb³⁸⁰

İbadet ve riyâzetle mâneviyatın sultanı olan âbidlerin giydiği melâmet hırkası, fânî olan dünyanın tâcından ve hil^catından çok daha değerlidir.

Tâc-ı ışkun serime zînet-i zî-şânumdur

Hırka-ı fakr u fenâ hil^cat-ı sultânumdur³⁸¹

378 İ.H.D., s.569.

379 İ.H.D., s.224.

380 İ.H.D., s.224.

381 İ.H.D., s.278.

İKİNCİ BÖLÜM

DİVÂN

NÜSHALARIN TANITILMASI

1- Bayezid Kütüphanesi, Genel, No:3504 (BA)

Baş:

İksir-i ʿışkūn bes baḅa devlet
Pādişāhāna itmezem minnet

Son:

ʿInāyet Hakkıya Hak'dan
Hüve'l-Mevlā hüve'n-Māşır

Vrk.: 115, Öç.: 205x145 (160x100) mm., St.:15,

Yz.: Harekesiz ta'lik, Kt.: Âharlı, kalın ve sarımtırak renkli, Ct.: Sırtı ve içi koyu kahverengi, sarı zencirek içinde sarı renk şemseli, miklepsz, sonradan tamir görmüş.

Başlıklar kırmızı mürekkeple ve nesih hatla yazılmış. Ön kapağın iç yüzünde "Kütüphâne-i Ömer Efendi" kaydı var. Divanın mensur dîbâcesinden önce kafiye sırası gözetilmeden yazılmış 3 gazel yer almaktadır. Bu bölümdeki ilk gazelin başında, "Fütühât-ı Burusaviye fi's-seneti's-sâmineti ve't-tisʿin baʿde'l-elf" başlığı ile Hakkî tarafından divana verilen isim ve divanı yazmaya başladığı tarih belirtilmiştir. Dîbâcede geçen diğer tarihler dışında, nüshanın istinsah kaydı ve tarihi yoktur. Divanda, kafiye sırası içinde ve aynı hatla sayfa kenarına yazılmış 29 gazel vardır. Divan, mecmua içinde ve Hakkî'nin bazı mensur risalelerinin araya girmesiyle ikiye bölünmüş-

tür. Bu ikinci bölümde yer alan 128 gazel, ayrıca kendi arasında kafiye tertibine sokulmuştur. Mecmuanın muhtevası aşağıdaki gibidir:

- 1^a-7^b: "İ^clem enne'l-mezhebe vāhidūn fi'l-asl"
adlı mensur bir makale.
- 8^a-94^b: Dīvān-ı İsmā^cīl Hakkī
- 95^a: Der-hakk-ı kalb (mensur)
- 95^b: Sūret-i mektūb (mensur)
- 96^a-101^a: Şerh-i dū beyt-i ^cUrfī-i Şirāzī (mensur)
- 101^b-102^a: Şerh-i tārīh-i İbn-i Kemāl (mensur)
- 102^b-103^b: Ta^cbīr-i vak^ca-i Yahyā es-Sūfī (mensur)
- 104^a-104^b: Tahkīk isti^cmālū'l-^cilm bi'l-bā (mensur)
- 105^a: Hāzihi levā'ihun tete^callaku ba^czī'l-
āyāt ve'l-ehādīs (mensur)
- 105^b-159^a: Çazeliyāt ve rubā^ciyāt

2- Bursa Eski Basma ve Yazma Eserler Kütüphanesi,
Genel, No:745 (BU)

Baş:

Dā'im derūna āteş urur ^cişk u şevk-ı āh
Yandı ne sīne kaldı ne hırka ne hod külāh

Son:

Oldı imānı Hudā'ya küfri şāgūta nazar
Hāzret-i Kur'ān'a bak Kur'ān bunu bir bir yazar

Yrk.: 79, Öç.: 250x150 (190x100) mm., St.: 17,

Yz.: Harekesiz nesih, Kt.: Aharlı, kalın ve sarımtırak

renkli, Ct.: Sırtı ve içi koyu kahverengi, mukavva, düz ve miklepsiz.

Başlıklar aynı kalem ve aynı siyah mürekkeple yazılmış. Divanın mensur dîbâcesinden önce, kafiye sırası gözetilmeden yazılmış 9 gazel yer almaktadır. Bu bölümdeki 7. gazelin başında, "Fütūhāt-ı Burusaviye fi's-seneti's-sāmineti ve't-tis^cin ba^cde'l-elf" başlığı ile -BA'da olduğu gibi- Hakkî tarafından divana verilen isim ve divanı yazmaya başladığı tarih belirtilmiştir. Nüshanın istinsah kaydı ve tarihi yoktur. Divanda, bazı gazeller, kafiye sırası içinde ve aynı hatla sayfa kenarına yazılmıştır. Bu şekilde yazılmış 4 gazel vardır.

Divan, mecmua içinde, bazı makaleler ve Hakkî'ya ait birkaç küçük risâle ile bir aradadır. Mecmuanın muhtevası aşağıdaki gibidir:

- 1^a-28^a: Kânûnî'nin emri ile bir araya getirilmiş Ebussuûd Efendi'nin fetvaları (mensur)
- 28^b-40^a: "İ^clem enne'l-mezhebe vâhidün fi'l-aşl" adlı mensur bir makale.
- 40^b-118^b: Dīvān-ı İsmā^cil Hakkî
- 118^b-123^a: Es'ile-i Şeyh Mısrîye Ecvibe-i İsmā^cil Hakkî (manzum)
- 123^b-125^a: Şerh-i dū beyt-i ^cÜrfî-i Şirāzî (mensur)
- 125^b-126^a: Levā'ihun tete^callaku ba^czî'l-āyāt ve'l-ehādīs (mensur)

- 126^b-151^a: Bursa kadısı ^cĀrif Efendī Hazretleri'ne
^cale'l-fevr yazılıub irsāl olınan risāle
 151^b-168^a: Zıkr-i evsāf-ı Şeyh İsmā^cil Hakkī
 168^b-170^a: 1121 rakamına düşürülen tarih beyitleri

3- Süleymaniye Kütüphanesi, Haşim Paşa, No:77 (SÜ)

Baş:

İksir-i ^cişkuñ bes baña devlet
 Pādişāhāna itmezem minnet

Son:

Yā selīme'l-bāli ^can hāli'l-belā
 Kad ^cafāke'llāhü fī kālū belā

Vrk.: 76, Öç.: 238x170 (175x123) mm., St.:23,
 Yz.: Harekesiz rik'a, Kt.: Kalınca, nohudî renkli,
 Ct.: Kahverengi, meşin ve miklepsziz.

BA ve BU'ya göre daha az sayıdaki başlık aynı kalem ve aynı siyah mürekkeple yazılmış. Önceki iki nüshada bulunan mensur dîbâce, bu nüshada yer almıyor. Ayrıca müstensihin ihmalden doğan hatalar yer yer göze çarpmaktadır. Bu nüshanın, mensur makale ve risaleler çıkarılarak BA'dan istinsah edildiği anlaşılıyor.

Nüshanın, 61^b, 66^b ve 76^b'deki değişik satırlarında 1305/1887'de Ali Haydar b. Ahmed Muhtar Mollabeyzâde adında bir zat tarafından istinsah edildiğine dair kayıtlar görülüyor. Bu tarihle birlikte not edilen 216 rakamının ise ne olduğu anlaşılammaktadır.

4- Divanın Matbu Nüshaları

Divan, BA nüshasının sayfa kenarlarındaki gazeller dışta bırakılarak, mecmua halinde ve Makalât-ı İsmâil Hakkî adıyla iki defa basılmıştır.

1. baskı: Bulak, 1257/1841, 161 s.

2. baskı: İstanbul, Vezirhan Matbaası, 1288/1871,
139 s.

Bunun dışında, Ankara Üniversitesi D.T.C.F. Kütüphanesi, Raif Yelkenci Bölümü, No:906'da, İsmâil Hakkî Divanı adıyla kayıtlı bir yazma eser daha vardır. Ancak, baştan 48 varağın boş bırakıldığı 136 varaklık bu eser, divan dışında kalan bazı manzumelerin toplandığı bir antoloji hüviyetindedir. Eserin istinsah tarihi ve kaydı yoktur. Kafiye sırasına göre bir araya getirilen manzumelerin başında, çok ince ve küçük bir nesih ile, Hakkî'nin hangi eserinden alındığını belirten başlıklar vardır. Bu eserin İsmâil Hakkî Divânı ile bir benzerliği yoktur.

YAZMA NÜSHALARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

İsmâil Hakkî üzerinde daha önce yapılan araştırmalarda, divanın BA ve BU nüshalarının müellif hattı olduğuna dair ifadeler yer almaktadır. Bu konudaki tereddütlerin sebebi, her iki nüshanın da te'lif veya istinsah kaydının bulunmamasıdır.

Bu konuda yapılması gereken, her iki nüshanın ayrı ayrı ele alınıp değerlendirilmesi olmalıdır.

BA nüshası, 128 gazel fazlasıyla müellif hattı olma ihtimaline daha fazla sahip gözükmektedir. Divanın dîbâcesinde, şâirin eseri yazmaya başladığı tarihi belirtmiş olması da bu ihtimali kuvvetlendirmektedir. Ayrıca, divanın mevcut iki ayrı basımının BA nüshası esas alınarak yapılması, hatta SÜ nüshasının da BA'dan istinsah edilmiş olması, bazı müelliflerde BA nüshasının müellif hattı olduğu kanaatını uyandırmıştır.

Mahmud Nâsîhî, Sübhatü's-Sâlikîn'deki bazı manzumelerin başında, İsmâil Hakkî'nin Bayezid Camii kurbündeki kütüphanede bulunan müellif hattı divandan aldığını belirtmiştir. Bu ifadeden, Mahmud Nâsîhî'nin, BA nüshasının müellif nüshası olduğuna inandığı anlaşılmaktadır. Bu nüshanın müellif hattı olduğunu söyleyen diğer bir müellif de Mehmed Ali Aynî'dir. Türk Azizleri adlı eserinde (s.257), BA nüshasını tanıttıktan sonra, İsmâil Hakkî'nin "kendi el yazısıyla" yazdığı bir nüsha olduğunu belirtmektedir. Ancak, Aynî'nin ikinci bir nüshadan söz etmemesi, diğer divan nüshalarından haberdar olmadığını göstermektedir.

Halbuki, BA nüshası müellif hattı olma özelliğinden oldukça uzak görünmektedir. Çünkü, BA nüshasının müellif hattı olduğuna delil teşkil eden, Hakkî'nin divanı yazmaya başladığı tarihi belirttiği dîbâce, bütünüyle BU

nüshasında mevcuttur. Divan basımının BA nüshasından yapılmış olması da, bu konuda büyük bir delil teşkil etmektedir. Bunun dışında eserin müellif hattı olduğunu ispata yetecek herhangi bir işaret de yoktur.

Ayrıca, bu nüshanın, İsmâil Hakkî'nin, özellikle tasavvufî ve edebî eserlerinde kullandığı nesih yazı ile kaleme alınmayışı, yazının müellif hattı olmasındaki şüpheyi artırmaktadır. Nihayet, bu konudaki tecrübeleriyle tanınan şahıslarla yaptığımız görüşmeler sonunda, BA ve BU nüshalarının çağdaş olduğu ve metin üzerindeki sah kayıtlarından, bu nüshaların daha sonra meçhul bir nüshadan tashih edildiği kanaatine varmış oluyoruz.

BU nüshasının BA'ya göre eksik olması ve BA nüshası ile birlikte başka bir nüsha karşısında gözden geçirildiğine dair izler taşınması, BU'nun da müellif hattı olmadığını göstermektedir. Her ne kadar kütüphane kaydında, BU'nun müellif hattı olduğu yazılmışsa da, Mehmed Şemseddin, Yâdigâr-ı Şemsî'de (s.129), "Narlı şeyhi Sadreddin Efendi Hazretleri hatt-ı destiyle yazmış ve iftihâr eylemiştir" demesinden, BU nüshasını kasedettiği ve bu eserin de müellif hattı olmadığı anlaşılmaktadır.

TRANSKRİPSİYON SİSTEMİ

Arapça ve Osmanlıca alfabelerde bulunup da yeni Türk alfabesinde yer almayan harfler aşağıdaki gibi gösterilmiştir:

ء , ا	Hemze (°)
آ	Ā, ā
و	Ū, ū Ō, ō
ی	Ī, ī
ث	Ṡ, ṣ
ح	Ḥ, ḥ
خ	Ḫ, ḫ
ز	Ẓ, ẓ
ص	Ṣ, ṣ
ض	Ẓ, ẓ Ḍ, ḍ
ط	Ṭ, ṭ
ظ	Ẓ, ẓ
ع	Ayn (°)
غ	Ġ, ġ
ق	Q, q
ك	Ḡ, ḡ

DÎBÂCE

BA - 8b

BU - 40b

SER-MATLA^c-I MAKALAT-I İSMÂ^cİL HAKKI

BİSMİLLÂHİRRAHMÂNİRRAHİM

Erbâb-ı himmet ve aşhâb-ı ma^crifet ki kâr-âgâhân-ı kâr-gâh-ı hakikatdûr. Gâh ü bî-gâh mağlûbü'l-hâl ve meslûbü'l-ih^ctiyâr oldukça tennûr-i ten-i nizârda şuc^cle-dâr olan âteş-i işk-ı ciger-sûzî teskîn ve hevâ-yı câ-yı bî-câda pervâz-şifat olan mürğ-ı cân-ı tâ'ir-i kudsî be-sânî âşiyâne-i cisme redd ü makâm-ı âsüdegîde temkîn için tütî-i şeker-hâyide-vâr niçe kelimât-ı âb-dâr izhâriyle şîrin-kârlık eylerler vü hakâyık⁽¹⁾ u ma^cârif ile mülemma^c mensûr u manzûm elsine-i selâse üzerine matbû^c u mevzûn sözler söylerler. Tâ ki "kellimînî yâ Humeyrâ" mışdâkıncâ zülâl-i lehce-i pâkleriyle âteş-nişân-ı derûn-ı tâb-nâkleri olup hem kendüler ol câm-ı sermestî-i işkdan bir mikdâr ifâkat bulalar vü hem niçe erbâb-ı isti^cdâd "ve li'l-ardı min ke'si'l-kirâmi nasîbün" vefkıncâ hissedâr olalar. Nitekim her dilde semend-i belâgat-süvâr olanlar kalem-i

---

(1) hakâyık : hakâ'ik BU

çābük-^cināna meydān virüp girīve-i çep ü rāst-ma^cānide tekāpūlar iderler vü dest-yārī-i cevġān-ı himmetle gūy-rubā-yı letā'if olup meçāz u ḥakīkatden ṭuruk-ı şettāya giderler. Tā ki pey-revān-ı erbāb-ı ma^crifet olanlar menzileres-i emānī vü metālib olup müstefīd olalar. Ve li-hāzā bu çarḥ-ı pīr ki mānend-i kemān-ı Mısrī ḥam-geşte vü enfās-ı şerer⁽¹⁾-efşān-ı ^cālemiyān ile mīnā-yı dili jeng-beste olmuştur. Her ^casırda bir lüseyn-i şāhib-i temkīn ile dem-sāz olup vusūl-yāfte-i makām-ı nev-cüvānī olur. Zīrā intizām-ı gerdūn-ı perīşān-şücūn her zamān bir müşārun ileyh-i bi'l-beyān-ı şāhib-i beyāna menūt vü belki niçe erbāb-ı ifāde vü istifādeye merbūtdur.

Pes binā'en ^calā hāzā'l-mezkūr "mukīmü vādi-i ^cışk u mahabbet. Sümmiye ğonce-i gülzār-ı ḥillet" bu muhtāc-ı terakki İsmā^cil Ḥakki bu vechile ğüftār-pāş-ı müstemend-āne olur ki biñ ṭoksan sekiz sāl-i meymenet-āsāruñ ḥāvī oldığı şuhūr-ı fāzıla vü eyyām-ı mütefāzılada ref^c-i melāl-i hicret vü def^c-i kelāl-i ğurbet idüp taḳlīden lā-taḥkīkan "fe-eyne's-Süreyyā min yedi'l-müteṭāvil" ba^czı kelimāt-ı ma^crifet-āmiz lisānuma cārī olup söyledüm vü ṭıfl-ı dilümi ol makālāt-ı dā^ciye-engiz ile eglerdüm ki her birin bir feyz-i āşinā-yı ḥakīkatden işitmiş vü cām-ı himmet-i Rūhu'l-Kudūs'den nüş itmiş idüm. Tā ki bu ğidā-yı rūḥ ile çāşnī-dār olup ṭıfl-ı dilümi terbiyeyāb-ı mekteb-i ^cirfān eyleyüp vakt-i baṭāletümde kendi

---

(1) şerer-efşān : şerār-efşān BU

sözünden şerm-sār olup insāfa gelem. Ne ān ki izhār-ı āsār ile feyż-bahşā-yı tālibān olam. Heyhāt heyhāt... Ba^cde zā bu hāk-ālūde-i fenā vü garīk-ı deryā-yı inzivā aşhāb-ı vusūl vü erbāb-ı usūlden şahibü't-tesānīfi'r-rā'ika ve't-te'lifāti'l-fā'ika Hallāku'l-ma^cānī ma^cdenü'l-ilhāmi'r-Rabbānī vāriş-i esrāru'l-hallīfī mine'l-habībi'l-Mustafā şallallāhu ^caleyhi ve sellemü'l-hasībü'n-nesībü'l-ğaniyyü ^cani'l-beyānī'l-müşārun ileyh-i bi'l-beyān velvele-ārā-yı Tarīkat-ı Celvetiyye Hazret-i Şeyh Seyyid ^cOsmān ki mahatt-ı ricāl-i efāzil olan İstanbul'da Atbāzārī Emīr Efendi demekle nām ü ^cünvan bulmuşlar idi. Niçe zamān anlarūn hizmet-i şerīfelerinde kemer-beste-i ^cazīmet olup ^cākıbet biñ seksan beş tārīh-i evāsıtında sīr-āb-ı zülāl-i nefes-i pākleri olduğumda biñ seksan altıda cānib-i Rūm'da Üsküb-i behişt-uslūba gönderüp on sene mikdārı ol diyār-ı celīletü'l-āsārda gāh aşhāb-ı kıl ü kāl ile bahş ü cidāl ü gāh erbāb-ı vecd ü hāl ile müzākere-i Cemāl ü Celāl idüp bil'āhire işāret-i ^caliyye-i pīr-i mezkūr ile taraf-ı Rūm'dan cānib-i Anatol'da makarru'l-evliyā vü müstakarru'l-asfiyā medīne-i Burusa şıynet ^cani'l-be'sāya imāle-i licām idüp biñ tokşan altı tārīh-i cemāziye'l-āhiresi evā'ilinde ehl ü ^ciyāl ile mübtelā-yı belā-yı hicret olup mārri'z-zikr on sene tezā^cifinde tecerru^c itdüğüm ğuşaş u ālāmı vü okudüğüm kıssaş-ı havādis-i rüzgār-ı nā-fercāmı hāme-i dü-zebān ile takrīr hayyiz-i imkāndan bīrūn u hāric-i ez-kıyāsdur. Bi'hamdillāh güyā makām-ı farkdan cem^ca vü makarr-ı fer^cden asla nüzül idüp "levle'l-hicretü le-küntü'mraen mine'l-ensār" vefkınca peyrev-i Mustafā şallallāhu ^caleyhi ve sellem olmak müyesser oldı. Zihī

hikmet-i bedī^ca-i ilāhiyye ki "el-belā'ü ke'l-milh" mışdâkıncâ vüçüd-ı nâ-puhte-i sâliki belâ-y-ile ıslâh vü idhâl-i dâ'ire-i felâh eyler. Nitekim ol der-şâyeste-i deryâ-yı sermed Rasûl-i Yesrib ü Bathâ Muhammed Mustafâ ^caleyhi ekmelü't-tehâyânun "mâ üziye nebiyyü misle mâ üzitü" buyurdıkları makâle-i hakikat-uslûbı ashâb-ı tezkiye vü erbâb-ı tasfiye "ey mâ suffiye nebiyyü misle mâ suffitü" diyü tefsîr eylemişlerdür. Fi'l-hakika ibtilâ bir tâziyânedür ki semend-i dil-i ^câşığı vatan-ı aslıye sevk ider Vü berîd-i kudretdür ki nâ-binâyân-ı reh-revân-ı tarîkatı serây-ı hakikata yider gider. Bir pütedür ki nakd-i mağşûş-i ahvâli şayrefân-ı esmâ-ı hüsnâ yediyle âteş-i mahabbet ile güdâhte kılup küdürât-ı dilden ^câşığı tahlîş idüp sîm ü zer-vâr bazar-ı hakikatde revâc-pezir eyler vü mukaddimât-ı gill ü gışşı tayy idüp bahş-i kuvvet-i nâtika-i hikemiyye itmekle izhâr-ı netâyic kılur. "fütihat küllü mihnetin minhaten" ma^ca-hâzâ hükmi kabzateyn-i cilve-ger hayyiz-i husûl olmak için merâ-yı ^câlemde nîk ü bed zuhûrî eksük degüldür. Herkesün kemâli be-mikdâr-ı ibtilâdur. Sâye-perver olup germ ü serd-çeş-i rûzgâr vü mihnet ü belâ-keş-i günbed-i devvâr olmayanlar bu h^vân-ı ilâhiye tufeyl olmayup dest-i gayret ile merdûd oldılar.

Allâhümme yessir lenâ'l-vusûle ilâ cenâbı kudsike ve'l-vülûce mahâziri ünsike. Âmin.

ME SNEVÎ

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

CAZİZ HAZRETLERİNE YAZILAN NİYAZ-NÂME SÜRETİDÜR

- 1 Reh-nümā-yı sālīkân-ı Kibriyā
Muktedā-yı Cāşıkân-ı bī-riyā
- 2 Maṭlab-ı a^clā-yı Cuşşāk-ı İlāh
Maḳşad-ı aḳşā-yı ehl-i intibāh
- 3 Sensin ol Ka^cbe ki eylerler ṭavāf
Kudsiyān-ı Hāḳ idüp zātun meṭāf
- 4 Vech-i pakūn kible-gāh olsa sezā
Sendedür sırr-ı ezel sırr-ı bekā
- 5 Çünki ḳalbün Cāyn-i Beytu'llāhdur
İki ḳabẓān pes yemīnu'llāhdur
- 6 Kad ra'eyna'r-rabbe min mir'ātiküm
Kad semi^cnā kavlehū min zātiküm
- 7 Küntü sem^can sırrı oldı āşikār
Men ra'āhūnden göründi vech-i yār
- 8 Ey serīr-i sırda sultānū'l-kemāl
Hüsn-i yektā ile Carz iden cemāl

(1) Bu manzume SÜ'de, aynı zamanda birer mahlas beyti olan 11. ve 20. beyitlerden bölünerek üç ayrı bend halinde "Mu^caşşer der-hakk-ı ehl-i sülük" başlıklı manzumenin sonuna ilave edilmiştir.

Başlık : SÜ'de yok .

- 9 İşbu yüzden bir tecellî eylesen
Kalb-i Cusşâka tesellî eylesen
- 10 Bu başarıla bir nefes kılsañ nazar
Bir nazarla şad keder dilden gider
- 11 Bende-i Hakki'ya eyle bir nigâh
Olmasun hicrân ile hâli tebâh
- 12 Gösterüp vasluñ yolın gömrâhuña
Da^cvet eyle ol ulı dergâhuña
- 13 Kad ezâle'l-huzne C^cannî tākātî
Zâde bi'l-hicrâni hemmî miñnetî
- 14 Devletî yâ C^cizzetî yâ rif^catî
Cüd bi-enfâsin tüzîhu C^cilletî
- 15 Varmâğa çârem yok ol dergâha ben
Ol elemden mahv olupdur cân u ten
- 16 Himmetün cezb eylese ol dillere
C^cİşk ile ben bende düşem yollara
- 17 Kaşramı deryâya ırgürsem hemân
Olsam ol deryâdan C^cummâna revân
- 18 Öyle C^cummân ki dil anda nâ-berîd
Mevcine pâyân yok ka^crı ba^cîd
- 19 On sekiz biñ C^câlem anuñ kaşrası
Mihr u mâh u çarh o şemsün zerresi
- 20 Yâ ilâhî gösterüp râh-ı sefer
Hakki'yı ol semte ırgür bî-haşar
- 21 Ol iki mihr u meh-i çarh-ı vefâ
Bahır u nehr-i sırr-ı Muhammed Mustafâ

- 22 Ol iki nev-res-nihāl-i menkabet
 Şāh-ı bālā-yı dıraht-ı ma^crifet
- 23 Sidre vü tūbā ider reşk anlara
^cArş u kürsī bakdı ^cārından yire
- 24 Seyr idüp rif^catlerini āsümān
 Ğayretinden yıldızı düşdi hemān
- 25 Anlaruñ ^cışkına devr eyler felek
 Hizmetinden bir dem ayrılmaz melek
- 26 Görđi Zemzem feyz-i bī-pervāların
 Yirlere girdi degiştirdi yirin
- 27 Ka^cbe gibi dā'im ola kible-gāh
 Ehl-i ^cışka ol iki nūr-ı ilāh
- 28 Gün gibi rahşan olup ehl-i dile
 Anlarun nurından alem nur ala
- 29 Kābe kavseyne irüp himmetleri
 Sırr-ı ev ednā ola rif^catleri

MUSAMMÂTLAR

Ze .....- ar bilmez

BA - 37a

1

BU - 66b

SÜ - 23b

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

TAHMİS

- 1

Hayıflar aña kim Hak'dan bu cālemdē haber bilmez
 Tecelliden nişān bulmaz teselliden eser bilmez
 Bu nāsūt cālemin mesken idinmiş gayrı yir bilmez
 Felek bilmez melek bilmez ne sırdur ya beşer bilmez
 Kalup çāh-ı cehāletde hayıflar nef^c u zarr bilmez
- 2

Bu iklim-i Canāsırda nedür sultān olan bu cān
 Nedür bu taht-gāh-ı dilde dā'im eyleyen seyrān
 Nesin sen kendüni bildün mi bir dem ey garīb insān
 Vatandan ayrılup düşdün cihāna seyre geldün san
 Velī a^cmā olan ādem hakikatde nazar bilmez
- 3

İrişmek pāye-i cīrfāna hayli himmete mevkūf
 Eger himmet idersen cārif olduñ Hak saña ma^crūf
 Yürü tehziḫ-i ahlāk it kemālāt ile ol mevsūf
 Eger böyle kalursān bī-hüner sen de saña sad yuf
 N'iderler sūret-i insānı kim aslā hüner bilmez

- 4 Serāy-ı ʿiṣka girmekdür murādı ehl-i ʿirfānūn
 Makām-ı kurbe irmekdür dem-ā-dem matlabı anūn
 Tarīk-ı maʿrifetden Ḥakk'a vāsıl oldı akrānūn
 Senūn fūrkat odına yandı āhir cism ile cānūn
 Zihī bī-ʿār u bī-gayret nedür maʿnīde er bilmez
- 5 Yatarsın pister-i gâfletde dâ'im olmayup āgâh
 Seni sen yolda sanursın sakın olmayasın gümrâh
 Niçe bir dürli dürli arzū vü hubb-i māl ü cāh
 Ḥakikat mü'min iseñ saña besdür cümleden Allāh
 Anuñçün Ḥakka vāsıllar anı bilür dīger bilmez
- 6 Gözüñ aç Ḥakkıyā Ḥak bilmege geldün cihāna sen
 Basiret çeşmine kühl-i cilā vir ʿiṣk ile irken
 Nazar tevḥidedür nefsinde gâfletdür dimeñ sen ben
 Bu gülşende gül-i vahdet direnler dâ'im olur şen
 Derünün pāk iden ʿāşık bu ʿālemde keder bilmez

Mefā^cilün Mefā^cilün Fa^cülün

HİTĀB-I MÜRŞİD-I MÜSEDDES¹

- 1 Elā ey sākī-i bezm-i mahabbet
Elā ey feyz-pāş-ı cām-ı vahdet
- 2 Elā ey mahrem-i rāz-ı hakikat
Elā ey āşinā-yı sırr-ı hazret
- 3 Elā ey gonca-i gülzār-ı vuslat
Elā ey bülbül-i bāğ-ı kerāmet
- 4 Çü sensin mazhar-ı āsār-ı kudret
Çü sensin matla^c-ı nūr-ı velāyet
- 5 Ezelden yāruñ olmışdur sa^cādet
Açılmışdur saña bāb-ı hidāyet
- 6 ^cināyet eylemişdür Hak Ta^cālā
Anunçün cümleden a^clāsın a^clā
- 7 Şerī^cat ilminün sen kāmilisin
Hakikat māyesinün vāsılisin
- 8 Bugün ^cāşıklarun tutar elisin
Benüm bir zerre şübhem yok velisin

---

1 Müstensih tarafından orjinal metinde müseddes olarak adlandırılan bu şiir, aslında nazım şekli itibariyle terkiib-i benddir.

- 9   Hakāyık burcina mihr-i celīsin
       Senūnle buldı zikru'llāh celīsin
- 10   Hakikat mazharı sırr-ı ^calīsin
       Velāyet mezra^cinuñ hāşılısın
- 11   Sa^cādet bāğinuñ cānā gülisin
       Siyādet gülşeninūñ bülbülisin
- 12   Revādur nağme-sāz olsan keremden
       Ki tā cānum halāş ola elemeden
- 13   Benem bir āşinā-yı bahr-i hicrān
       Benem bir mübtelā-yı derd-i ^cışyān
- 14   Benem bī-māye-i bāzār-ı ^cirfān
       Benem bī-pāye-i meydān-ı ihsān
- 15   Benüm hālüm degüldür saña . pinhān
       Baña rahm it gözüm yaşın sil ey cān
- 16   Kapūndur mesned-i eşrāf-ı insān
       Tapūndur cilve-gāh-ı sırr-ı Sübhān
- 17   Benüm gibi gedāya eyle dermān
       Baña bir himmet it ey fażl-ı Yezdān
- 18   Bugün zīrā Mesīhā'sın dem ile
       Devā kıl hastaya bir merhem ile
- 19   Kadīmī bendedür Hakki-i nā-çār
       Dem-ā-dem himmet ü ihsānuñ umar

- 20 Olursañ himmet ile sen aña yār
 Hayāt-ı nev bulur ey nūru'l-envār
- 21 Aradan ref^c olup sevdā-yı aġyār
 Kāla yār ile ide gizli bāzār
- 22 Baña virmez safā bu bāġ-ı gülzār
 Beni kıl gülsitān-ı Hāk'da sen zār
- 23 Bu dünyā kaydı oldu üstüme bār
 Bu dār-ı mihnet oldu başuma tar
- 24 Geçür dünyā vü ^cukbā barzahından
 Beni vādī-i zāta irgür irken

Mim .....- Nazardan dūr kılma ben fakīri gözle sultānum

BA - 54b

BU - 83a

SÜ - 75a

3

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

^cAZİZ HAZRETLERİNE TESVİD OLINAN NİYAZ-NĀME
SÜRETİDÜR

- 1 ^cAzizüm çāre-sāzum nūr-pāş-ı dīde-i cānum
Melāzum dil-nevāzum feyz-bahş-ı kalb-i sūzānum
- 2 Delīlüm mürşidüm ey ma^cden-i esrār-ı cānānum
Efendüm seyyidüm ey menba^c-ı eltāf-ı Rahmān'um
- 3 Dirīg itme gedādan himmetün lutf eyle sultānum
Nazardan dūr kılma ben fakīri gözle sultānum
- 4 Sen ol feyz-āşinā-yı sāgar-ı mīnā-yı vahdetsin
Sen ol ritl-ı girān-bahşā-yı erbāb-ı hakikatsin
- 5 Çü sen bir yekke-şāh-ı ^calem-i kurb u velāyetsin
Benüm gibi gedāya lutf idersin ehl-i himmetsin
- 6 Dirīg itme gedādan himmetün lutf eyle sultānum
Nazardan dūr kılma ben fakīri gözle sultānum
- 7 Bugün sen sūret-i Rahmān'sın mir'āt-ı ^cālemde
Şu hālet ki virilmişdür saña yok sāgar-ı Cem'de
- 8 Hemān rūh-ı muşavversin bakılsa şekl-i ādemde
Sezādur bir nefes kılsañ baña bir vaqt-i hurremde
- 9 Dirīg itme gedādan himmetün lutf eyle sultānum
Nazardan dūr kılma ben fakīri gözle sultānum

- 10 Yüzünden nūr alur her zerre ey hurşid-i t̄abānum
Sözünden feyz alur her kaṭra ey deryā-yı ʿummānum
- 11 Özünden bahş olur her maʿrifet ey sırr-ı pinhānum
Gözünden yüz bulur kılma nazar āyine-i cānum
- 12 Dirīg itme gedādan himmetün lutf eyle sultānum
Nazardan dūr kılma ben fakiri gözle sultānum
- 13 Güşād olur nesim-i nuṭk ile kalbi insānū
İrişür ʿālem-i hejdeh hezāra b̄y-ı ihsānū
- 14 Uyar t̄ıfl-ı dilüm sensin bugün çün anası anu
İrişün cānuma tā ki hitāb-ı lutfi cānānu
- 15 Dirīg itme gedādan himmetün lutf eyle sultānum
Nazardan dūr kılma ben fakiri gözle sultānum
- 16 Yeter ālüde-i çirk-āb-ı ʿisyān u hevāyam ben
Yeter bīgānelerle lāʿubālī āşināyam ben
- 17 Yeter fūrkat şebinde āh u zāra mübtelāyam ben
Baṅa rahm it kapuṅda cümleden kemter gedāyam ben
- 18 Dirīg itme gedādan himmetün lutf eyle sultānum
Nazardan dūr kılma ben fakiri gözle sultānum

11a sırr-ı pinhānum : sırr-ı nihānum sū

11b āyine-i cānum : āyineye cānum sū

17a zāra mübtelāyam : zār-ı mübtelāyam sū

- 19 Yeter çıkđum kenār-ı mihnete bahr-i gama taldum
Dür-i yektā-yı maksūdı değışđüm bir hazef aldum
- 20 Yeter her zāga şehbāz-ı dili zabt itmeyüp saldum
Girībānum halās it nefis elinden çāresüz kaldum
- 21 Dirīg itme gedādan himmetün lutf eyle sultānum
Nazardan dūr kılma ben fakīri gözle sultānum
- 22 Hazānum vaktidür āhir bahār-ı cömre irdüm ben
Gerekmez cays ü cişret baña geçdüm tatlu cānumdan
- 23 Hümā-yı devlet-i bākī şikārın eylesem irken
Fenā gelse vücūd-ı fāniye bir himmet itseñ sen
- 24 Dirīg itme gedādan himmetün lutf eyle sultānum
Nazardan dūr kılma ben fakīri gözle sultānum
- 25 Habībī yā habībī erteci minke cināyātin
Tabībī yā tabībī hel li-cürhī min müdāvātin
- 26 Lekād enzerte inzāran febeşşir bi's-sa'ādāti
Ve evsılñi ilā ravhın ve rayhānin ve hālātin
- 27 Dirīg itme gedādan himmetün lutf eyle sultānum
Nazardan dūr kılma ben fakīri gözle sultānum
- 28 Saña imān getürdüm cān u dilden bendeyem bende
Kapuñdan gitmeyem mā-dām cānum tendedür tende
- 29 Ledünnī cilmini bildür baña tā kalmayam zanda
Nefes kıl bir dem-i cān-bahşuñ ile eyle dil-zinde
- 30 Dirīg itme gedādan himmetün lutf eyle sultānum
Nazardan dūr kılma ben fakīri gözle sultānum

- 31 Kimi Üftāde halkūn kimi Mahmūd u Ayāz ister
Kimi Şeyh-Ekber-āsā bir veliyy-i ehl-i rāz ister
- 32 Çü herkes sayd-ı ma^Cnā kılmaga bir ^Cışk-bāz ister
Benüm gönlüm senün gibi bugün bir şāhbāz ister
- 33 Dirīg itme gedādan himmetün lutf eyle sultānum
Nazardan dūr kılma ben fakīri gözle sultānum
- 34 Hākīkat servine irsün elüm büstān-ı ^Cirfānda
Açılsun gonce-i vahdet hemīşe gülşen-i cānda
- 35 Nazar kıl kalmasun aslā nazar hūrī vü gilmānda
Baña ol zātı göster dīde-i sır ile her anda
- 36 Dirīg itme gedādan himmetün lutf eyle sultānum
Nazardan dūr kılma ben fakīri gözle sultānum
- 37 Kanā^Cat gelmez isminden müsemādan haber sorsam
Kilīd-i kalbüm açılma mu^Cammādan haber sorsam
- 38 Yeter terkīb ü lafz u savt u ma^Cnādan haber sorsam
İkilik mahv olup tevhd-i Mevlā'dan haber sorsam
- 39 Dirīg itme gedādan himmetün lutf eyle sultānum
Nazardan dūr kılma ben fakīri gözle sultānum

31a Mahmūd u Ayāz : Mahmūd Ayāz BU

38a savt u ma^Cnādan : savt ma^Cnādan BU

- 40 Esīr-i bend-i gurbetdür bugün Hakkı-i biçāre
Halās it bend-i fūrkatden anı luṭf eyle bir pāre
- 41 Gūlistāndan haber vir bülbul-i şeydā-yı pūr-zāra
Yine sen yāreye tīmār it bī-çāreye çāre
- 42 Dirīg itme gedādan himmetūn luṭf eyle sultānum
Nazardan dūr kılma ben fakīri gözle sultānum
- 43 Kalem alsañ eline kaṭradan deryālar eylersin
Dilūne nokta düşse noktadan her c ilmi söylersin
- 44 Kitāb-ı sırrı şerh itdükçe işbu cānum eglersin
Gehī feyz-i kalemden cūr^c sun deryāyı neylersin
- 45 Dirīg itme gedādan himmetūn luṭf eyle sultānum
- 46 Delīlüm mürşidüm tā evvel āhir sensin ey meh-rū
Zihī bī-neng ü bī-^cārı içersem Hızr elinden su
- 47 Gedāyam āsitānende olup cān ile himmet-cū
Revādur ben fakīre feth idersen luṭf ile kapu
- 48 Dirīg itme gedādan himmetūn luṭf eyle sultānum
Nazardan dūr kılma ben fakīri gözle sultānum
- 49 Cemī^c-i enbiyā vü evliyā vü asfiyā-y-içün
Cemī^c-i mazhar-ı envār-ı zāt-ı Kibriyā-y-içün
- 50 Ol iki nev-nihāl-i ravza-i şıdk u safā-y-içün
Ol iki c ırk-ı pākīze Muhammed Mustafā-y-içün
- 51 Dirīg itme gedādan himmetūn luṭf eyle sultānum
Nazardan dūr kılma ben fakīri gözle sultānum

Mef^cülü Mefā^cilü Mefā^cilü Fa^cülün

MU^cAŞŞER DER-HAKK-I EHL-İ SÜLÜK¹

- 1 Ey sūfī yeter reng-i hayālāta boyanduñ
Fikr ile varup h^vāba vü mekr ile uyanduñ
- 2 Nūş eylemeyüp cām-ı visālinden o yāruñ
Bilmezlik ile fūrķate düşdüñ oda yanduñ
- 3 Da^cvā ile biñ bir dir iken ismini Hakkuñ
Zikr eylemedüñ bārī birin birden usanduñ
- 4 Küstāhlık idüp pençe-i Kahhār'ı unutduñ
Beñzer ki bugün hānde-i Ğaffār'a tayanduñ
- 5 Keşf olmadan evvel saña esrār-ı ilāhī
Hayfā ki bilüp bilmedüğüñ şey'i o sanduñ
- 6 Dünyā ne kadar gör saña efsāneler itdi
Erdür diyu bir zen sözine varduñ inanduñ
- 7 Meydāna kadem basduñ o dem ki depe tenhā
Vecd irdi diyu yok yire yatduñ yuvalanduñ
- 8 Reşk eyleyeli dūrlerine bahr-i muhītuñ
Derler dökerek hayli sulanduñ da bulanduñ
- 9 Kıldun şol ezel bezminün ^cahdin ferāmūş
İnsāf bu mıdur gör kanı ^cahdüñ kanı anduñ
- 10 Bir ritl-ı girān hāzır iken feyż-i ezelden
Sen ğaflet idüp cām-ı mey-i ğaflete kanduñ

¹ Müstensih tarafından orjinal metindemuaşşer olarak adlandırılan bu şiir, aslında nazım şekli itibariyle terkib-i benddir.

- 11 Ey sūfī eger var ise Cakluñ beni diñle
Hak'dan haber al ehl-i dilün hak sözün anla
- 12 Fark eyle cihān içre nedür yār ile aġyār
Bilmezlik ile olmayasın dāma giriftār
- 13 İhlāsa kadem baş yūri Cırfānuñ elin tut
Cıřkuñ yolına harc idegör varuñı ey yār
- 14 Sūr ġayrı gönülden silüp āyīneñi sāf it
İstersen ola cān u dilün mazhar-ı envār
- 15 Aldanma hayālāta yūri Hakk'a irince
Vardur sol u sağunda senün rehzen-i seyyār
- 16 Ser-menzile irişmege var hayli mesāfe
Süst olma reh-i Hak'da sakın ġaflet ile var
- 17 Efkār-ı derün eylemesün kalbūni mecrūh
Zıkr ile Cıilāc eyle anā fikr ile timār
- 18 Kes küfr elini kılmaya İmānuñı yağma
İklīm-i vücūduñda senün var niçe tātār
- 19 Var ġülbün-i tevhīdi diküp bāġ-ı derūna
Şol ġonca-i maġşūduñı Hak'dan dile her-bār
- 20 Samt u seher u cūCıile kıl derdüñe dermān
Halvetde otur zıkrini Hakk'un idüp iksār
- 21 Cid eyle irince elün ol ġenc-i yakīne
Cehd eyle netice açılınca der-i dildār

15b senün : sakın SÜ

19a tevhīdi : tevhīd SÜ

- 22 Geç mahrem-i rāz ol oturup şadr-ı şuhūda
Vākıf olagör istedüğün sırr-ı vücūda
- 23 Bir mürşid elin tutmağa himmet dile sende
Düş ayacağına gir yolına cışk ile irken
- 24 Bir mürşidi tahsıl idegör k'ola muhakkık
Mürşid didüğün kimse şakin olmaya rehzen
- 25 Şahin-i dilün eyleme her zāğa şalup h^vār
cAnkā'yı gözet anı şikār eyle yüri sen
- 26 Bir āyine peydā idegör şāf-dil ola
Bakdukça cemāline anuñ kalbün ola şen
- 27 Bir mühr-i Süleymān ele al cālem içinde
Nakşın görenün hātırına gelmeye sen ben
- 28 Bir cevher-i yek-pāre idin bahr-i talebde
Gördükçe safāsını anuñ reşk ide ma^cden
- 29 Var mısır-ı hakikatde kul ol şöyle cāzīze
Kim Yūsuf-ı Ken^cān-veş ola cümleden ahsen
- 30 Var semt-i Sıfāhān'a yüri eyle seyāhat
Bir kühl-i cevāhirle idüp dīdeni rūşen
- 31 Var Kāf'a iriş ma^crifet ehlini bulunca
Bir ādem-i ma^cnā bulagör kim bile her fen
- 32 Esrār u hakāyıkla ola hāsılı memlū
Bir tabl-ı tehī gibi hevāya olmaya mahzen
- 33 Gel uyma hevāya sonı bir bād-ı fenādur
Var ehl-i hūdā isrine git gör ne şafādur

- 34 N'eylerler anı kim ğam-ı Hakk'dan haberi yok
 Cibretle bakup cāleme bir hōş nazarı yok
- 35 Derd ehline sor var yine sen zahmını cıŝkuñ
 Derdi ne bilür ol kim anuñ derd-i seri yok
- 36 Bir sedre-i cırfāna yūri dest-res olgıl
 N'eyler şecer-i bīdi kişi kim ŝemeri yok
- 37 Maksūd eger mīve-i ŝirīn ise ey dil
 şol huşk şecerden ne biter bār u beri yok
- 38 şol çüb-i hāma beñzeyen ehl-i riyāyı ko
 cūd olmaduđı bellü durur hōş eŝeri yok
- 39 Mermer saña hem yekdür o la^cl-i cāmelīden
 Terk eyle var ol ma^cdeni kim bir güheri yok
- 40 Pervāz uramaz sidre-i maksūdına āhir
 N'eylerler o mürĝi ki Hudā-dād peri yok
- 41 Fark eylemege Hakk'ı basīret gözi ister
 N'eylerler o çeŝmi kim anuñ nūr u ferī yok
- 42 Her yirde egerçi kaŝab-ı būriyā biter
 Ammā ney-i Mısrī gibi ŝirīn-ŝekeri yok
- 43 Bir şem^caya pervāne olup nārına düş kim
 şaf ola zıyāsı anuñ aslā kederi yok
- 44 Ağyāra uyan yāra irişmez buñı duy sen
 Ger Ka^cbe dilerseñ bir rehberē uy sen
- 45 Var halvet idüp arduña it iki cihānı
 Kūt eyle saña ŝubh u mesā nīme-i nānı

- 46 Şāhīn-i kaẓā kebğ-i vücūdūn kapar āhīr
Sen göz yumup açınca saña virmez emānı
- 47 Gūlzār-ı hakikatden eger ister iseñ hū
Var şubha degin eyleyegör āh u figānı
- 48 Şayd eyle bugün ^Cışk ile ^CAnkā-yı murādı
Ferdāya koma bil dem-i fursat bu zamānı
- 49 Dil-beste olup kalma şakin kūy-ı fenāda
Var olma cihānda ne zamānī ne mekānī
- 50 Dil-teşne iseñ çeşme-i ^Cirfān saña besdür
Gel sūfī unut dünyāda Āb-ı hayvānı
- 51 Dest-i dile çevgān alagör himmet idüp sen
Cid eyle nasīb ola saña gūy-i ma^Cānī
- 52 Bākī hayāta irmege sa^Cy-i belīg idüp
Aldanma hele bākī degül ^Cālem-i fānī
- 53 Bir kimseye bu pister-i hāk olmadı cāvid
Ġafletden uyar ^Cākıl iseñ dīde-i cānı
- 54 Sırruñ gözine zāhir olup nūr-ı ilāhī
Her zerrede seyr eyleyesin hāsılı anı
- 55 Hakdan irişüp zerrece bir māye-i tevfiķ
Luṭf u kereminden ide taklīdūnī tahkīķ
- 56 Hakkı ne ^Caceb kaht-ı ricāl-i budalādur
Şimdi ^Cukalānuñ budalāsı sūfehādur
- 57 Bir himmeti bālā ere irmek ne ^Caceb güç
Bir yirde bulunmaz arasañ sanki Hūma'dur

- 58 Geşt eylesen ey h^vāce bu bāzār-ı cihānı
 Tahsīl idemezsin zer-i hāliş katı nādır
- 59 Ger cākıl iseñ var sen cışret kat^c it
 Ālūdelerün sohbeti şimdi ne belādur
- 60 Da^cvāya gelince kimisi kutb-ı cihāndur
 Zu^cminca kimi hāsılı caynū'l-culemādur
- 61 Da^cvā ile merd olsa kişi bezm-i cihānda
 Heb olur idi zen de muhannes de bahādır
- 62 İksīr-i hakikat bulayum dirse bir ādem
 Bezl eylemege yolına cān zerre bahādur
- 63 Fakr cālemine düşmege zillet gerek ey dil
 Kimdür ki bugün peyrev-i erbāb-ı fenādur
- 64 Süretde geyer fakr u fenā tācını çok kes
 Maksūdı velī hīle ile celb-i ğınadur
- 65 Kendi yakasın dest-i kazādan alamazken
 Halk içre sözi ref^c-i belā redd-i kazādur
- 66 Gel kendüni ıslāh için Allāh'a niyāz it
 Dergāhına düş rişte-i efgānı dırāz it
- 67 Di ey kerem ü luḡfına mu^ctād iden Allāh
 Sādıklarını zātına irşād iden Allāh
- 68 cĀşıklarınun gözlerini yaş ile Ceyhün
 cĀriflerinun gönlünü ābād iden Allāh
- 69 Bir demde tecellī idüp a^cyān-ı vücūda
 Bir emr ile cālemleri icād iden Allāh

- 70 Evvelki deme ırmege lutf eyle meded it
 Ğafletten uyar cānumuzı kıl bizi āgāh
- 71 Kıl ğonca-i ümmüdümüzi feyz ile handān
 Çöz ^cukdelerin kalbümüzün āh meded āh
- 72 İrgür bizi tahkika yeter zāru zebūnit
 Taklīd ile tā olmayalum müdbir-i dergāh
- 73 Sun sāgar-ı sahba-yı safāyı bize bir dem
 Mest eyle hitābuñla dil ü cānı seher-gāh
- 74 Biz kanda bugün pāye-i rif^cat nerelerde
 Pest itme bizi fūrkat ile vasluñı vir cāh
- 75 Bizden bize yok fayda senden yine dermān
 Heb senden umar lutf u kerem bende vü ger şāh
- 76 ^cAzm eylemişüz Ka^cbe-i vasluñ diye kıl sen
 Tevfīkuñı rehber kerem ü lutfuñı hem-rāh
- 77 Varup harem-i vasluña girdikte emīn it
 Envār-ı cemālünle tecelliye karīn it

Dal .....- dur Allah'um meded

BA - 89b

4

BU - 117b

SÜ - 67a

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

MÜNACĀT DER-HAKK-I SEFER-İ BEÇ

- 1 Hayli demdür şīşe-i çeşm-i cihān pür nem durur
^cAsker-i İslām'ı bir dem güldür Allāh'um meded
- 2 Kalb-i mecrūh-ı güzāta nusretün merhem durur
 Cümlenün maksūdı şimdi oldur Allāh'um meded
- 3 On sekiz biñ ^cālemi var eyleyen sensin yine
 Kimin ağyār u kimin yār eyleyen sensin yine
- 4 Nārı İbrāhīm'e gülzār eyleyen sensin yine
 Güldür İmānı vü küfri şoldur Allāh'um meded
- 5 Ğarka-i hūn-ābe-i kahr u celāl it kāfiri
 İçmesün āb-ı zülāl-i rāhāt-ı kalbi biri
- 6 Niçe bir itsün Muhammed ümmeti āh u ğırı
 Ortadan āsar-ı zulmı kaldur Allāh'um meded
- 7 Enfüs ü āfākun ahvāli perişāndur bugün
 Halk-ı ^cālem āteş-i miñnetde biryāndur bugün
- 8 Merd ü zen bī-tāb olup derd ile giryāndur bugün
 Cümlenün kalbin ferahla töldur Allāh'um meded

Başlık : SÜ'de yok.

- 9 Niçe demlerdür ki İslām ehli dir Allāh bes
 Vaktine merhūndur zāhir huşūle bu heves
 10 Mu^ccizāt-ı Ahmedī birle ^curūk-ı küfri kes
 Kāfire küfrün cezāsın buldur Allāh'um meded
- 11 Menzil-i maksūda irgür gösterüp rāh-ı şavāb
 Sūre-i innā fetahnā hakkı'çün kıl feth-i bāb
 12 Hakkı-ı bī-çārenūn eyle du^cāsın müstecāb
 Niçe günlerdür ki ğam-gīn-dildür Allāh'um meded

10a küfrün : küfri SÜ

11a irgür : ir SÜ

GAZELLER

Elif ..... - ā

BA - 10b

BU - 42b

1

SÜ - 1b

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātünn Fā^cilün

FA SLU' L-ELİF

- 1 İşkür ser-levha-i mecmu^ca-i sırrı Hudā
Mekteb-i Cîrfānda Cîşk ile iderler ibtidā
- 2 İşkür şol şu^cle-efrüz-ı vücūd-ı kâ'ināt
Kim kılupdur Cālem-i hejdeh-hezārı pür-ziyā
- 3 Kār-gāh-ı Cālemün Cîşk eyledi bünyādını
Düzdi üstād-ı ezel bir san^cat ādemden aña
- 4 Küntü kenzen den vücūda geldi evvel bir güher
Ol güherden saçdı yüz biñ gevheri bî-intihā
- 5 Bahr-i cūd-ı bî-kerān-ı Hak temevvüc eyledi
Düşdi asdāf-ı vücūd-ı ādeme dürr-i şafā

Başlık : EL-ELİF BU. SÜ'de yok.

2b hejdeh-hezārı : hejdeh-hezār SÜ

4b saçdı : saçıldı SÜ / gevheri : gevher SÜ

6 Ol dūr-i yektāya bir ğavvās olmaz dest-zen
Olmayınca işbugün deryā-yı cışkā āşinā

7 Hakkā kurbet ister iseñ varuñı cışkā degiş
Hakkıyā bī-cışk olanlar oldılar Hakdan cüdā

7a varuñı cışkā degiş : var bahr-i cışkā düş BA, BU

Elif ..... - ā

BA - 10b

2

BU - 42b

SÜ - 1b

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Kad tecelle'l-Hakku min mir'āti aṣḥābi's-safā
Min muhayyāhüm bedā nūru'l-Habībi'l-Mustafā
- 2 ^cIşk bir nūr-ı ilāhīdür kim eyler ādemi
Mazhar-ı tāb-ı tecellī maṭla^c-ı şems-i hüdā
- 3 Neşve-yāb-ı sāgar-ı ^cişk-ı ilāhī eylemez
Yārdan ağıyārı vü ağıyārdan yārı cüdā
- 4 Cilve-i hüsn-i ezeldür Yūsuf'un mir'ātını
Eyleyen bu resme çeşm-i ehl-i ^cişka pür-cilā
- 5 Yādigār-ı ^cişkdur kalmış bugün Ferhād'dan
Şol şadā-yı āh kim ^caks eyler āh itsen saña
- 6 ^cIşkdur menzil-resān-ı ^cālem-i ins ü huzūr
Vādi-i zühd ü riyādan gel güzār it sālīkā

5a bugün : bugüne SÜ

- 7 Hakkıyā cāşıklara besdür melāmet hırkası
cĀrdur ehl-i dile ārāyiş-i ehl-i riyā

Elif ..... - ā

BA - 11a

3

BU - 43a

SÜ - 2a

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 inne ehle'l-^cışkı kad sārū bi-nūri'l-Kibriyā
Dalle ^can-hāza't-tarīkī'l-Hakkı aṣḥābū'r-riyā
- 2 Cāy-ı bī-cāy-ı Hudā'dur cilve-gāhı ^cāşıkuñ
Füşhat-ı meydān-ı ^cışka tengdür arz u semā
- 3 Bir dile ^cışk-ı ilāhīnūñ konulsa zerresi
Şübhe yok elbet nuḥāsın eyler anuñ kīmyā
- 4 ^cİşkdur bir bād-pā Refref ki ilter ^cāşıkı
Bir nefesde bār-gāh-ı kurb-ı ev ednāya tā
- 5 Hakkıyā cüyā-yı nūr-ı zāt-ı pāk-ı Hak iseñ
^cİşk ile mir'āt-ı kalbe dem-be-dem vir sen cilā

Elif .....- er peydā

BA - 11a

BU - 43a

SÜ - 2a

4

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

- 1 Şu dem ki feyz-i Hāk itdi tecelliden eser peydā
Merāyā-yı cihān içinde oldı nūr u fer peydā
- 2 Temevvüc eyledi deryā-yı zāt-ı bī-kerān-ı Hāk
Açıldı küntü kenz oldı niçe rengin güher peydā
- 3 Dū dest-i kudret-i eltāf u kahır muktezāsınca
Olupdur kā'ināt içre niçe nef^c u zarar peydā
- 4 Dıraht-ı cışkı dikdi çün zemīn-i kalb-i ādemde
Acebdür bir şecerden oldı bunca bād ü ber peydā
- 5 Nikāb-ı len terānī urdı vech-i pākine āhir
Anuñçün Hāk nihān oldı melek peydā beşer peydā
- 6 Egerçi tekve-gāh-ı çerh-ı pīrūn çokdur abdālı
Velī nādirdür ey Hākı k'ola bir gerçek er peydā

3a DÜ dest : Dōst SÜ

Elif ..... - ā

BA - 11a

BU - 43a

SÜ - 2a

5

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Mustafā'dur cümle halka reh-nümā
Mustafā'dur ehl-i ^cışka muktedā
- 2 Tutagör dāmān-i şer^c-i Ahmed'i
İresin ser-menzil-i maḫşūda tā
- 3 Kimse bulmazdı bugün rāh-ı vusūl
Olmasaydı rehberi ger Mustafā
- 4 Sālik-i rāh-ı ḫakīkat dā'imā
İtdi nūr-ı Mustafā'ya iktidā
- 5 Teşne-i cām-ı vişāl-i Ḥak isen
Bezm-i ^cışka var duhūl it ^cāşıkā
- 6 Zühd ile gümrāh olanlar oldılar
^cİşka uy Ḥakḫ'ı seversen sālikā
- 7 Zāhir u bāṭın şefā^cat kıl ümīd
Ümmet isen Mustafā'ya Ḥakḫıyā

Elif .....- ānı sensin yā Muhammed Mustafā

BA - 11b

6

BU - 43b

SÜ - 1b

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

1 Cānumūn cānānı sensin yā Muhammed Mustafā

Derdümün dermānı sensin yā Muhammed Mustafā

2 Çıkmadı bahr-i mahabbetden senün gibi güher

°ilm ü hikmet kānı sensin yā Muhammed Mustafā

3 Cümle °ālem °ilmüne nisbet senün bir kaḫradur

Ma°rifet °ummānı sensin yā Muhammed Mustafā

4 Nūr-ı zātuındur cihān mir'ātı içre cilve-ger

Yūsuf'un da ānı sensin yā Muhammed Mustafā

5 Kulluğunla iftihār eyler nebī vü ger velī

Cümlenün sultānı sensin yā Muhammed Mustafā

6 Nūr-ı zāta mazḫar-ı tām olduğunda şübhe yok

Hakḫı'nun bürhānı sensin yā Muhammed Mustafā

Elif .....- lā

BA - 11b

BU - 43b

SÜ - 3b

7

Mefā^cilün Mefā^cilün Fa^cülün

- 1 Göñüldür matla^c-ı envār-ı Mevlā
Göñüldür cilve-gāh-ı Hāk Ta^cālā
- 2 Göñüldür çünki halvet-hāne-i Hāk
Göñülden gayrıya yār olma aslā
- 3 Dil-i ^cuşşāk olupdur nūr-ı Hāk^k'a
Begüm ^cışk ile mir'āt-ı mücellā
- 4 Göñüldür rāz-dār-ı lī ma^callāh
Gider ağıyār u kalur Rabb-i a^clā
- 5 Dil ehli olmayınca kimse itmez
Bu nāsūt içre bir seyr-i mu^callā
- 6 Derūnuñ pāk idegör māsivādan
Olagör Hākkiyā himmetle bālā

Elif .....- vā

BA - 12a

BU - 44a

8

SÜ - 3b

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

- 1 Ezelden eylemiş Hāk^c āşıkuñ sermāyesin belvā
Belāsuz işbu bāzār içre geçmez zerrece da^cvā
- 2 Sivādan rişte-i meyli kesüp Hāk ile olmakdur
Nedür bildün mi ey zāhid hakikatde bugün takvā
- 3 ^cAzīmet Ka^cbe vü ruhsat senün eski mekānuñdur
Bilindi sālīkā bundan nedür takvā nedür fetvā
- 4 Sivā-yı Hāk'dan eyle bir ^caceb perhīz ey ^cāşık
Nüzül itsün gīdā-yı rūh yensün menn ile selvā
- 5 Mahabbetdür bugün maşşud işbu bezm-i ^cālemden
Şu kim bī-behredür andan nedür bilmez begüm halvā
- 6 Tenūr-ı gāmda sūzān olduñ ise āglama Hākki
Bilürsin düşmez ^cuşşāka belā-yı ^cişkdan şekvā

4b selvā : sevā SÜ

Elif .....- ā

BA - 12a

9

BU - 44a

SÜ - 3a

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Ka^cbe-i vasluṅda kurbān olmaĝa cānlar fedā
Tek iriṣṣün ol makāma sālik-i rāh-ı fenā
- 2 Zerre-vār ey ^cāşık-ı sādık maḥv it kendüni
Ta tecellī eyleye hurşid-i nūr-ı Kibriyā
- 3 Hāk-i pāy-i ehl-i dil olmak durur devlet bugün
Kim kılüb ehli ider hāki nazarla kīmyā
- 4 Ey bugün bu ^cālem-i milk içre gurbet-keş kişi
Bulagör bir rehber ile Hakk'a rāh-ı ihtidā
- 5 Hakkıyā gir pūte-i ^cışka vücūdun eyle kāl
Hāl ü kālī bir yaña kıl bulasın sırr-ı Hudā

Elif .....- āl-i Muṣṭafā

BA : 12b

10

BU : 44a

SÜ : 2a

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Garkā-i nūr eyledi halkı cemāl-i Muṣṭafā
Feyz-i cām-ı ma^crifet kıldı makāl-i Muṣṭafā
- 2 ^cArş-ı a^clā pāye-i kadrinde pest oldu anuñ
Gör neye irdi hakikatde kemāl-i Muṣṭafā
- 3 Süfre-i ümmid māl-ā-māl-i ma^cnā oldu hep
On sekiz biñ ^cāleme irdi nevāl-i Muṣṭafā
- 4 Ve'd-üdhā dur gün cemāline anuñ zāhir delil
Anlanur ve'l-leyli den sırr-ı celāl-i Muṣṭafā
- 5 Tutagör Hakki bugün dāmān-ı şer^c-i Ahmedi
Mürşid-i kāmil saña besdür hısāl-i Muṣṭafā

4.beyit : SÜ'de yok.

Elif .....- ller olur peydā

BA - 13a

11

BU - 45a

SÜ - 2a

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

1 Gözüm ^cişkuñla giryān olıcağ seller olur peydā
Yüzümde keşret-i giryeyle hem yollar olur peydā

2 Gam-ı cānānı çek ey ^cāşık āhır iresin vaşla
Bu gülzār içre zīrā hārdan güller olur peydā

3 Meşām-ı cāna irse her kaçan gülzār-ı Hāk'dan bū
Gönül dirler derün bāğında bülbüller olur peydā

4 Derūnı ehl-i ^cişkuñ şimdi bir hum-hānedür gūyā
Kızār tāb-ı mahabbetden niçe müller olur peydā

5 Eger nūş eyledünse Hızr elinden Āb-ı hayvānı
Dehānuñ Hākkiyā pür-feyz olup diller olur peydā

1b yollar : pullar BU

2a vaşla : visāle SÜ

5a Āb-ı hayvānı : Āb-ı hayvān SÜ

Elif .....- et nasīb olsun saña

BA - 13b

BU - 45a

SÜ - 4a

12

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Kīmyā-yı fakrı bul devlet nasīb olsun saña
İhtiyār-ı zillet it ^cizzet nasīb olsun saña
- 2 Tā^cat ile cennete ir yoklıg ile kurbete
Zāhir u bātın iki ni^cmet nasīb olsun saña
- 3 Dil-firīb-i kesret olma ^cālemi bir vehm bil
Kesret-i tevhid ile vahdet nasīb olsun saña
- 4 Çok durur emmārelıkde ıztırāb-ı nefis-i dūn
Mutma'inne olagör rāhat nasīb olsun saña
- 5 Derd-i ^cışka düşmeyen dil-haste-i hicrān olur
Zāhidā var ^cışka düş sıhhat nasīb olsun saña
- 6 Kimi dünyāda kimi ^cukbāda halkuñ Hakkıyā
Sen cemāl-i Hakkā bak vuslat nasīb olsun saña

Elif .....- a

BA - 13b

13

BU - 45b

SÜ - 3a

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Bülbüli neyler gönül çün kendi bülbüldür şehā
Feyz-i Hak bağında bitmiş ^cışk bir güldür ana
- 2 Sensin ey pākīze-rū cām-ı Cem-i gītī-nümā
Sūret-i āyīne-i Hak'sın gözün var baksaña
- 3 Sıdk-ı dil sermāye-i bāzār-ı Hak'dur sūfiyā
Nakd-i ihlās olmasa müflis geçer ehl-i riyā
- 4 Bunca yıllardur ki ārām itmeyüp subh u mesā
Bir nefesle devr ider dölāb-ı çerh-ı bī-vefā
- 5 Menzil-i makşūduña āhır bulursın ihtidā
İsr-i ehl-i Hak'dan ayrılma cihānda Hakkiyā

1b bitmiş ^cışk : şems-i ^cışk BU

Elif ..... - lā

BA - 14a

BU - 45b

14

SÜ - 4a

Fā^cilātūn Fā^cilātūn Fā^cilātūn Fā^cilūn

حرقتي زادت بنار الابتلا 1

ليت أُمِّي لم تلدني بالبلا

أَيَّ قَلْبٍ زَارَهُ عَشَقَ الْحَبِيبِ 2

أَخْرَجَ الْإِغْيَارَ صَوْنًا لِلْوَلَا

كَحَلَنْ بِالْعَشَقِ قَلْبًا لَا يَرَى 3

أَنَّهُ فِي عَيْنِهِ عَيْنَ الْجَلَا

كوكبي من مقتضاه الاستفال 4

مقتضي شمس الحبيب الاعتلا

أيها الحقِّي من افني ذاته 5

واصل العشوق و الآ فلا

Elif ..... a

BA - 14a

BU - 45b

15

SÜ - 2b

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Gel hakikat erlerinün yolına gir sālīkā
Bulmak istersen eger dergāh-ı Hakkā ihtidā
- 2 Şem^c-i envār-ı tecellī yakduñ ise dilde sen
Kalmadı akl-ı ma^cāşuñ nūr ne hācet saña
- 3 Tālib-i irfān isen var sohbet it mürşid ile
Sohbet-i mürşid virür çeşm-i dile nūr u ziyā
- 4 Sūrete bakmaz hakikat ehli sīretdür murād
Sāyede yeksān görünür baksaña şāh ü gedā
- 5 Hakkıyā müştāk isen nūr-ı cemāle irmege
Var hicāb-ı gāfleti ref^c eyle zıkr it dā'imā

1b ihtidā : iktidā SÜ

5b hicāb-ı gāfleti : hicābī gāfleti BU

Elif .....- ādur evliyā

BA - 14b

BU - 46a

SÜ - 2b

16

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün

- 1 Maṭla^c-ı şems-i hüdādūr evliyā
Maẓhar-ı nūr-ı Hudā'dur evliyā
- 2 Evliyādur reh-nümā-yı ehl-i dil
Ehl-i ^cıṣka muktedādur evliyā
- 3 Enbiyānuñ vārisi anlar durur
Peyrevān-ı Mustafā'dur evliyā
- 4 Nūr-ı zāt-ı Hakk'a mir'āt oldılar
Pür-cilādur pür-safādur evliyā
- 5 Evliyāyı eyleme inkār var
Meẓhar-ı arz u semādur evliyā
- 6 Hakkıyā merdāneden himmet dile
Pāk-dil şırın-edādur evliyā

Elif ..... - ā

BA - 14b

BU - 46a

17

SÜ - 4b

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

- 1 Yakanlar nakd-i hālin āteş-i ihlāşda cānā
Safā-yı vakte irüp pāk olurlar sīm ü zer-āsā
- 2 Yüri ālāyiş-i reng-i cihāndan kalbünü pāk it
Olup hem-reng-i āb-ı sāf çıksun cümleten sevdā
- 3 Yeter mürğ-i dilün pā-beste-i kayd-ı ^calāyıkdur
Anı āzād kıl tā āşiyān-ı Hāk'da ide cā
- 4 ^cAcebdür ehl-i ^cışkuñ kevkebi rif^catdedür dā'im
Teveccüh eylese seyrinde pest olur anuñ tūbā
- 5 Riyā erbābinuñ Hākı libās-ı atlasından geç
Melāmet hırkasın gey ^cışk ile bī-pervā

Elif ..... - ā

18

BA - 15a

BU - 46a

SU - 3b

Mefā^cīlūn Mefā^cīlūn Fa^cūlūn

رعانا الساقى للشرب المصفا 1

فحيّاه الاله الحقّ الاعلى

ولا تنظر الي مجنون عشق 2

بتحقير بحقّ حبّ ليلي

لئن أكثرت من شرب المدام 3

فها انت الذي صاحبت عقلا

مذاق الوصل احلي كل شيء 4

لذيذ الطعم من منّ و سلوى

رجلى منك ان لاتعرفى عنا 5

حبيبي بالذي اعطاك حسنا

سلام ايها الاخوان عليكم 6

فانّ الحقّي اختار البلايا

Elif ..... - a

BA - 10a (1)

19

BU - 46b

SÜ - 2b

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Kīmyā-yı ^cışka mazhar olmasa ehl-i fenā
Yüzleri hergiz sararmazdı zer-āsā dā'imā
- 2 Dil durur miftāh-ı hazret ^cışk ile hıfz it anı
Bār-gāh-ı vuslata girmek dilerseñ ^caşıkā
- 3 Zevk-i zikri bulmayan ādem dimāgında leziz
Bakmadı şol cennet-i Firdevs-i ma^cnādan yaña
- 4 Neylesün bu çerb ü şirīn-i cihān-ı fāniyi
Menn ü selvā-yı hakikat kalbe olmışken gıdā
- 5 Gurbet ü fūrkatde kalmak şān-ı ^cākıldan degül
Var kadīmī yāruñ ile olagör sen āşinā
- 6 Bir mekesdür māsivā ^cAnkā şikār itmez anı
Sen de var himmet bülend ol ^cārif iseñ Hakkıyā

(1) Divana ait mensur girişin bulunduğu sayfe kenarına sonradan yazıldığı anlaşılan bir manzume.

5b yāruñ : yārin SÜ

Elif ..... - ā

20

BA - 130b

SÜ - 67a

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilatün Fā^cilünBİN TOKSAN TOKUZ TĀRĪHĪ HĀVĪ OLDIĞI
KELİMĀTDANDUR

- 1 El-meded ey āşinā-yı bahr-i zāt-ı Kibriyā
El-kerem ey feyz-baḥşā-yı gürüh-ı aşfiyā
- 2 Gonca-i ümmīd açılısun bāğ-ı kalb içre bugün
Nefha-i lutfuñ irişdür yā Rasūla'llāh baña
- 3 Hikmet-i Lokmān nutkuñdan virildi tā ezel
Mahzen-i Cırfān ilmünden güşād oldu şehā
- 4 Nūr-ı zātuñ Cālemi kıldı münevver ser-te-ser
Toğmadı vechuñ gibi Cālemdede şems-i pür-ziyā
- 5 Sen o şāh-ı pür-kerem pür-feyzsin Cālemdede kim
Devlet-i Cışkuñla bulmuşdur fenā ehli ğinā
- 6 Bir gedādur dā'imā sen şāhı eyler arzu
Ümmetünden Hakkı-ı bī-çāre ey nūr-ı Hudā

Elif .....- ā

21

BA - 156b

SÜ - 4b

Mefā^cilün Mefā^cilün Fa^cülün

- 1 Kalemdür ibtidā-yı halk-ı Mevlā
Kalemdür ser-nüvis-i levh-i a^clā
- 2 Kalemdür nükte-perdāz-ı ma^cānī
Kalemdür vehb-i mahz-ı Hak Ta^cālā
- 3 Bu bir şah-ı nebāt-ı ma^crifetdür
Şeker-riz olmada halka ser-ā-pā
- 4 Bu bir Hızr-ı hakāyıkdur hakikat
Çıkarur Ab-ı hayvānı-ı mu^cammā
- 5 Kalem teskīn ider tāb-ı derūnı
Kılır feyz-ı Hak'ı tahrīr u ibkā
- 6 Sakın dahl itme nazm-ı ehl-i c^cışka
Nedür hikmet te'emmül eyle cānā
- 7 Sözi c^cāşıklarun cān-bahş olupdur
Odur Hakki cihanda sırr-ı c^cisā

Elif .....- ā

BA - 22a

SÜ - 3a

22

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Bülbülem zārī benüm eglencem olmışdur şehā
Eylere**m** büstān-ı ^cāle**m**de ğarībāne ne**vā**
- 2 Çık**ı**şam hubbū'l-va**ṭ**andan hayli demdür ben ğarīb
Yok midur bu dār-ı ğurbetde benümle ā**ş**inā
- 3 Bu ma**ḥ**abbet bahrinün hiç haddi vü pāyānı yok
Dā'ima andan çıkar ^cā**ş**ıklara dürr-i safā
- 4 Olmayınca hak-i pāy-i zümre-i ^cu**ş**şāk-ı Hak
Cān gözine ^cā**ş**ikā mümkün mi bulmak tūtiyā
- 5 Çünki çevgān-ı ka**z**ā gösterdi güy-ı mihneti
Kondı meydān-ı ma**ḥ**abbetde dinildi e's-şalā
- 6 Āh kim gülzār-ı ^cömrün bir gül-i bī-hārı yok
Sad hezārān āh u vāh itseñ revādur Hak**k**ıyā

5a gösterdi : gösterür BA

Elif' .....- ā

BA - 17a

23

SÜ - 3a

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Āsitān-ı ı̇şkı bekle feth-i bāb olsun saña
Gözle dīdār-ı murādı terk idüp sayt u sadā
- 2 Dest-res bulmazsañ ey dil dāmen-i maksūda ger
Şāh iseñ de senden a^clādur cihānda bir gedā
- 3 Bakma tāk u tūmturak-ı gāfilān-ı dehre sen
İster iseñ kabrūñ ola c^cākibet cennet-serā
- 4 Bātil u bī-hūdeden gūş-i dil ü dīden sakın
Sırr-ı Kur'an'ı bilüp tā göresin nūr-ı Hudā
- 5 Enbiyā vü evliyā isrine gitmekdür murād
Kim anuñla menzil-i vasla irersin sālīkā
- 6 Zāhir u bāṭın yūri ey Hakkı vīrān ol hemān
Her taraḫdan tā tecellī ide nūr-ı Kibriyā

Elif .....- ā

BA - 153b

24

SÜ - 74b

Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

- 1 Diyelüm gel derün-ı dilden tā.
Hasbiya'llāhu vahdehu ve kefā
- 2 İdelüm Hakk'a teveccüh dā'im
İnehū muhsinün ilā men āsā
- 3 Zikr u tevhīdi pişe idinelüm
Leyse fī mā sivāhümā cedvā
- 4 Ni^cmete şükr ü mihnete sabr it
İn eradte'n-necāte fi'l-uhrā
- 5 Tālib-i Hak iseñ eger gerçek
İrfa^ci'l-kizbe ^canke itlākā
- 6 Degme kes menzile irer sanma
Dalle ehlü'r-riyā ^cani'l-ma^cnā
- 7 Hakkiya isr-i mürşide iregör
İnehū müsülün ila'l-Mevlā

7a iregör : giregör SÜ

Elif ..... - ā

25

BA - 132a

SÜ - 4b

Mefā^cilün Mefā^cilün Fa^cülün

- 1 Hayāl-i hāba beñzer hāl-i dünyā
Niçün mağrūr olur insān āna ya
- 2 Hakikat sanduğūn zā'il olur heb
Göçer bir sāyedür bakılssa güyā
- 3 Kebüter-hānedür sayd eyler āhir
Seni bir lu^cb ile bu çarh-i minā
- 4 Virür sükker yirine zehr-i kätil
Bu cellādın budur mu^ctādı kat^cā
- 5 Hudā'ya Hakkiyā ^cāşık olanlar
Göze göstermedi dünyā vü ^cukbā

Elif ..... - lā

26

BA - 141a

SÜ - 34b

Fā^cilātūn Fā^cilātūn Fā^cilūn

ايها السلاك في وادى الولا 1
ايها العشاق اهل الابتلا

ان القياكم رواء للعليل 2
ان سقياكم شفاء للغليل

قربوا الا رواح من ارواحكم 3
ناولونا شربة من راحكم

ليلة المعراج تمضى كالرياح 4
ايقتوا من نومنا قبل الصباح

ان فى انفاسكم سر النسيم 5
ان فى اخلاقكم رمز النعيم

منذ عاشقنا لكم فى شانكم 6
ترتجى بالبال من اسانكم

ان اسماعيل قربان لكم 7
طيبوا فى حق اقوالكم

Be .....- er olanlar heb

BA - 14b

BU - 46b

SÜ - 5b

27

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

FAŞLU'L-BĀ

- 1 Güzergāh-ı fenādan geldi geçdi er olanlar heb
irişdi menzile hem āhir er-perver olanlar heb
- 2 Gider tāc ü kabā bir gün olurlar cümleden cūryān
Yatarlar kul gibi hāk içre şol server olanlar heb
- 3 Meta^cı cümleñ āhir çıkar çün yevm-i tüblā da
Ayaklarda sürünür bunda ya^cnī ser olanlar heb
- 4 Tutarlar cārsa-gāh-ı haşrı sayt-ı hasretā ile
Bugün bezm-i cihānda ehl-i şūr ü şer olanlar heb
- 5 Kurulur taht-gāh-ı cadl-i Hāk meydān-ı mahşerde
Sorulurlar ra^ciiyyetden bugün dāver olanlar heb
- 6 Başarlar ol besāt-ı cadle bir bir Hakkıyā akdām
Turur cümle berāber dāver ü çāker olanlar heb

Başlık : SÜ'de yok.

Be .....- āb

BA - 15a

BU - 47a

SÜ - 5b

28

Meḥ^culū Fā^cilātū Meḥā^cilū Fā^cilün

- 1 Bir gün gelür ki bu kafes-i ten olur ḥarāb
Ḥāk-i fenāyı mesken ider cümle şeyḥ u şāb
- 2 Kaşrı mezār u mesnedi seng-i mezār olur
San cāme-h^vāb-ı rāhat olur cismine türāb
- 3 Ey teşne gönül Āb-ı ḥayāt-ı ḥakīkat iç
Sūretde ābdur bu cihān ma^cnāda serāb
- 4 Bir gün mukaddem eyle tedārik zevādeni
Derd ile ağla bağruñı del kıl seni kebāb
- 5 Yā Rab eyle Ḥakkiya çok lutf u çok kerem
Kaḥruñ yüzünden eylemegil zerrece ^citāb

5a Yā Rab : Yā Rabbī SÜ

Be ..... - āb

BA - 15a

BU - 47a

29

SÜ - 4b

Mefā^cilün Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

- 1 Açarsa bāb-ı şuhūdı Müfettihi'l-ebvāb
Derūna dāhil ola nūr-ı zāt-ı cālem-tāb
- 2 Ne denli kend'özinün çehresin yire sürse
Safā-yı kalbe yine beñzeyemez āb-ı nāb
- 3 Şuhūd-ı rüy-ı hakikat iderdi hep agyār
Velī bu bābı ider sed gayret-i ahabāb
- 4 Anuñçün cālem-i işkuñ lezīzdür feyzi
Sürüş-ı gayb durur eyleyen anı işrāb
- 5 Yanar tenūr-ı mahabbetde cān u dil Hakkı
Celāl-i işk derūnı meger ider ilhāb

1b ola : olur SÜ

2a denli : denlü SÜ

3b ider : iderse SÜ

Be .....- āb

BA - 14b

30

BU - 47a

SÜ - 5b

Mef^cülü Fā^cilātü Mefā^cilü Fā^cilün

- 1 Gerden-keş olma kibr ile asluñ durur türāb
Her çend ^culüvv-i cāha eger itsen̄ intisāb
- 2 Bir demdür ^cömri ādemün ey ğurre-i emel
Gör bir nefesde zā'il olur habbe-i habāb
- 3 Cāvid sanma ^cālemün ey dil ^cimāretin
^cibret göziyle bak ki harābdur begüm harāb
- 4 İtmez riyāset ādemi ma^cnāda ser-bülend
Süretde kalma ister isen̄ şāfi cevāb
- 5 Ehl-i reşāduñ ey gönül isrin gözet yürü
Rāh-ı hatāya gitme tururken rāh-ı savāb
- 6 Ahır hazāna irse gerek nev-bahār-ı ^cömr
Ey Hakkı zahm-ı hārı çeker cümle şeyh u şāb

1b cāha : cāhdan BU

4a ādemi : ādem BA, BU

5a reşāduñ : reşādın SÜ

Be .....- āb

BA - 15b

31

BU - 47b

SÜ - 4b

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Sālikā Hāk'dan dilerseñ saña ola feth-i bāb
Dest-i himmetle aradan idegör ref^c-i hicāb
- 2 Pāk-meşreb sâf-dil olmak gerekdür cāşıkā
Tā ki gūş-ı cāna ire Hāk ta^cālādan hitāb
- 3 Var hakikat Yūsuf'ınun bī-nikāb it seyrini
Niçe bir Ken^cān ilinde olasın pūr-iztīrāb
- 4 Tā-be-key meyl-i sivā-yı Hāk gönül insāfa gel
Rāh-ı Hāk'da sen de bir seyr ü sülūk it iktisāb
- 5 Hakkıyā çokdur gamı mahbūb u maṭlūbuñ senün
Cānuña minnet bil itse kahrı yüzinden cītāb

Be ..... - ab

BA - 16a

32

BU - 48a

SÜ - 5a

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 İrişince bir kula eltāf-ı Rab
Bāb-ı hizmetde çeker renc ü ta^cab
- 2 Her biri bir yüzden olur şād-kām
Kimi esbāb ile kimi bī-sebeb
- 3 Ger harīm-i kurba istersenē duhūl
Gözle dā'im bāb-ı Mevlā'da edeb
- 4 Feyz-i Hak'da buhl yokdur ey gönül
Līk lāzımdur saña anı taleb
- 5 Hakkıyā cāşıklar içre işbugün
Vuslat-ı ma^cşūkdan yokdur ehab

2a şād-kām : şāz-kām BA, SÜ

Be .....- ab

BA - 16a

33

BU - 48a

SÜ - 5b

Mefā^cilün Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

- 1 Kemāle irmege ādem çeker hezār ta^cab
Mülāzemet iderek hāsil oldu her maṭlab
- 2 Ne şeyh kaldı ne sūfī ne kādī vü müftī
Zebūn-ı fitne-i āhır-zamāne oldu heb
- 3 ^cAceb olur mı ki bir gün boşalmağa çāre
Ġam-ı cihān ile dil toldı oldu leb-ber-leb
- 4 Elünde rişte-i tesbīhi zāhidā kıragör
Bahāne tañrısıdır istemez ^catāya sebep
- 5 Bu ^cışık bādiye-i bī-nihāyet ey Hakkı
Nereye çıkırsa gerekdür ^cacabā rāh-ı taleb

1b oldu : olur BA, BU

2b zamāne : zamān SÜ

Be .....- eb

34

BA - 155b

SÜ - 5a

Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilün (1)

- 1 Güzer itdi niçe eyyām-ı taleb
Olmaduk dahı vāsıl-ı maṭlab
- 2 Māh ü sālün hisābına düşme
Bī-şümār eylesen teveccüh-i Rab
- 3 Bu serāyuñ nesine mağrūr ol
Fikr u sevdādasın aña ne ^caceb
- 4 Sebeb ister iseñ eger cennāta
^cAmel-i şālīh oldı aña sebeb
- 5 Serseri gezmedesin mihr-āsā
Sende yokdur ^cibādete kevkeb
- 6 Vay ol gāfile kim dünyāda
Zikr ile itmeye tahrīk-i leb
- 7 Haḳkiyā bu^cd-i Hudā āteşdür
Āteş içre kişi eyler mi tarab

---

(1) Bazı beyitlerde: Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

Be .....- ārı ^Caceb

35

BA - 145b

SÜ - 5b (1)

Fā^Cilātün Fā^Cilātün Fā^Cilātün Fā^Cilün

- 1 Görmemek dā'im tecellī iden envāri ^Caceb
Bilmemek her sīnede seyr iden esrāri ^Caceb
- 2 Zāhiri mazharla yeksān görmenün ma^Cnāsı ne
Hāsılı fark itmemek nakş ile dīvāri ^Caceb
- 3 Olmamışken bir nefes şol sohbet-i gülden cüdā
Bülbül-i şürīdeden efgān ile zārī ^Caceb
- 4 Çün bilürsin bī-vücūd olmak gerek erbāb-ı ^Cışk
Silmemek āyineden kird-i ğam-ı ^Cārı ^Caceb
- 5 Kanda buldı āteş-i Nemrūd ol hāsıyyeti
Sırr-ı İbrāhīm'i pür-nūr eyleyen nārı ^Caceb
- 6 Niçe bir ola giriftār-ı ğam-ı zenb-i vücūd
Vakt-i ^Cafv olmadı mı Hakkı günehkarı ^Caceb

(1) Sayfa kenarına sonradan yazıldığı anlaşılan bir manzume .

5b pür-nūr : nūr BA

Te .....-ür it

BA - 16b

BU - 48a

SÜ - 5b

36

Mefā^cilün Mefā^cilün Fa^cülün

FASLU'T-TĀ

- 1 Yüri cısr-i mecaziden ^cubür it
Hakikat menziline ir huzür it
- 2 Dilersen halvet-i cânanı ^caşık
Gönülden cümle-i ağıarı dūr it
- 3 Vücüd iklīminün Mehdī'si sensin
Yeter mestürsın ahır zuhūr it
- 4 Bakā-yı zāta irmek ister isen
Fenā vādilerinden gelimürür it
- 5 Hudā'dandur yine her hayra tevfiķ
Yeter a^cmālüne ey dil gurūr it
- 6 Hakikat dilberini gözle Hakki
Yeter meyl-i cinān u meyl-i hūr it

Başlık : SÜ'de yok.

Te .....- est

BA - 16b

BU - 48b

37

SÜ - 6b

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Māsivā asnāmını deyr-i dilünden kıl şikest
Ka^cbe-i ^culyā-yı kalbün pāyesini itme pest
- 2 Cilve-gāh-ı dilde şol ma^cşukayı görmez gözi
Niçe nā-binālar olmışdur anuñçün put-perest
- 3 Sa^cy idüp cām-ı musaffā-yı mahabbet nüş kıl
Tā-ebed ayılmadı ^cışk ile her kim oldı mest
- 4 Māsivā-yı Hāk Ta^cālāyı ferāmüş eyledi
Her kime bir cur^ca sundı sākī-i bezm-i Elest
- 5 Rāh-ı ^cışka cümleten vārını şarf eyler bugün
Sanma ^cāşık ola bu bāzār içinde teng-dest
- 6 Geç izāfāt u kuyüdü Hāk ile Hāk olagör
Niste gam çekme Hākı olmagıl handān-ı hest

2b put-perest : büt-perest SÜ

3b ^cışk ile : ^cışkuñla SÜ

Te ..... - āt

BA - 18a

BU - 49b

SU - 7a

38

Fā^cilātūn Fā^cilātūn Fā^cilūn

1 يا عباد الله طلاب النجات
جاهدوا في محو سفاف الصفات

2 واذكروا ذكراً كثيراً رانماً
ان ذكر الرب يحق السيئات

3 ان اهل الذكر فازوا بالمراد
فانظروا آثارهم في الكائنات

4 قد مضت أيام العمر في الهوى
ليت شعري كيف احوال الممات

5 ايها الحقي تأهب للبقاء
ان شربت الكأس من ماء الحيات

Te ..... - ām it

BA - 18a

BU - 50a

39

SÜ - 7a

Mefā^cilün Mefā^cilün Fa^cülün

- 1 Kapuñda ber-karār-ı ı̇ı̇şk-ı pākem
ilāhī vuslatuñla şād-kām it
- 2 Niçe bir künc-ı ğamda derd-nākem
Elüm tut vāsıl-ı genc-ı merām it
- 3 Dil ü cānum tolup nūr-ı mahabbet
Gele āyīne-ı kalbe letāfet
- 4 Yeter kahr u celālün virdi heybet
Cemālünden nikābı keşf-ı tām it
- 5 Esirge Hakkı'yı feyz-ı catā kıl
İçür dārū-yı ihsānuñ devā kıl
- 6 Yem-ı faẓluñla dā'im āşinā kıl
Tarīk-ı Hak'da anı ber-devām it

4a kahr u celālün : kahrı vü celālün BU

Te ..... - et

BA - 18b

BU - 50a

SÜ - 7a

40

Mefā^cilün Mefā^cilün Fa^cülün

- 1 Kemāl erbābına eyle mahabbet
İrişe kalbüne te'sir-i sohbet
- 2 Terakkī bulmaga hālün makāmūn
Gerekdür senda dā'im şükr-i ni^cmet
- 3 Yeter meftuñ-ı āsar olduñ ey dil
Yüri zāt u sıfāta eyle himmet
- 4 Bulan el-fakru fahrī ^cizzetini
Görür bu ^cizzet-i dünyāda zillet
- 5 Bugün ıslāh idersenē nefsüni ger
Olursın bir büyük şahib-kerāmet
- 6 Yeter kesretdesin Hakkı fenā bul
Yüri şimden geri var eyle vahdet

4b ^cizzet-i dünyāda : ^cizzeti dünyāda SÜ

Te .....- Ehl-i diller itmediler māsivāya iltifāt

BA - 18b

41

BU - 50b

SÜ - 6b

Fā^Cilātün Fā^Cilātün Fā^Cilātün Fā^Cilün

- 1 Eylemez ^Cāşık olanlar hūy u hāya iltifāt
Sen de ey dil eyleme hergiz hevāya iltifāt
- 2 Sālike lāyık degül zevk u safāya iltifāt
Ehl-i diller itmediler māsivāya iltifāt
- 3 Hakkā ^Cāşıksın egerçi ey gönül da^Cvā-y-ile
Aşinālık kılmaduñ bir dem velī Mevlā-y-ile
- 4 Niçe bir dil-bestesin sen Sidre vü Tübā-y-ile
Ehl-i diller itmediler māsivāya iltifāt
- 5 Hakkıyā dünyā vü ^Cukbā cisrini eyle ^Cubūr
Bu fenā vādīlerinden idegör evvel mūrūr
- 6 ^CĀkıl iseñ olmağıl ışk-ı Hudā'dan zerre dūr
Ehl-i diller itmediler māsivāya iltifāt

Te .....- ā-yı mahabbet

BA - 19a

42

BU - 50b

SÜ - 6a

Mef^Cülü Mefā^Cilü Mefā^Cilü Fa^Cülün

- 1 Her kimde ki zāhir ola ma^Cnā-yı mahabbet
Her hāline gālib gele sevdā-yı mahabbet
- 2 Zāhid bileyin dirsen eger hālet-i ^Cışkı
Nüş eyle bugün ^Cışk ile sahbā-yı mahabbet
- 3 Çārem ne durur eylemesem ^Cışkla semā^C₁
Üflendi gūş-ı cān u dile nāy-ı mahabbet
- 4 Bir zerre gelür gūşesine ^Carş konulsa
Ol deñli durur vüs^Cat-ı sahrā-yı mahabbet
- 5 Çok ^Cākılı mecnūa ide āhır göresin sen
Germ olur ise hāline Leylā-yı mahabbet
- 6 Nazmuā ne ^Caceb olsa durur bār-ı ma^Cānī
Cūş eyledi Hakkı yine deryā-yı mahabbet

2a bileyin : bileyim SÜ

3a semā^C₁ : semā^C BA, SÜ

Te .....- ūr-1 mahabbet

BA - 19a

43

BU - 50b

Mef^cūlü Mefā^cīlü Mefā^cīlü Fa^cūlün

- 1 Bir hāne-i dil kim ola pür-nūr-1 mahabbet
Elbette olur her yiri ma^cmūr-1 mahabbet
- 2 Sūzān-1 ğam-1 cıışk niçe olmasun ādem
Yakdı bütün cālemleri tennūr-1 mahabbet
- 3 Yā āba vü yā nāra düşerse n'ola cāşık
Ġālib gelür insāna begüm rüz-1 mahabbet
- 4 Zāhid ğam-1 cıışk-1 Hakkā düşmezse derūnū
Niçe olasın dünyede mesrūr-1 mahabbet
- 5 Hakkı kadem-i sıdk ile sālīklere dā'im
Açık görünür şāh-reh-i Tūr-1 mahabbet

Te .....- est

BA - 12b

BU - 51a

SÜ - 7b

44

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Tāk-ı mīnā-yı felek lābūd olur bir gün şikest
Böyle cāli künbedün kadri olur gāyetde pest
- 2 Zehr-i mār olur na^cimi cākıbet seyr eylegil
Süfre-i cūd-ı cihāna cākıl isen urma dest
- 3 Zevk-ı bezm-i cālemün degmez humārına anuñ
cākıl isen var nüş it sāgar-ı bezm-i Elest
- 4 cākıl ü ferzāne zann itdüklerün dīvānedür
Kanı bir huşyār ādem cümle-i insān mest
- 5 Hakkıyā sermāyedür erbāb-ı cışka nīstī
Her kim ol iksīri buldı olmadı mağrūr-ı hest

2a zehr-i mār : zehr bār SÜ / na^cimi : ta^camı SÜ

Te .....- lmağa sa^cy it

BA - 9a

SÜ - 6b

45

Mefā^cilün Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

- 1 Semend-i tab^cuña bakma yol almağa sa^cy it
İriş makām-ı dile Hakk'ı bulmağa sa^cy it
- 2 Boşal bu fikr-i sivā-yı Hudā'dan ey sālīk
Ġam-ı mahabbet ile var tolmağa sa^cy it
- 3 Niçe bir menzil-i ten bekleyesin miñnet ile
Bu hāneden göçüp ol cānda kalmağa sa^cy it
- 4 Hümā gibi yūri bālāya per-güşād eyle
Hevā-yı cışka dil-i pāki salmağa sa^cy it
- 5 Dem-i cigerle vuzū eyle pāk ü tāhir ol
Namāz-ı dā'imi var sen de kılmağa sa^cy it
- 6 Çıkarmak ister iseñ ger güherlerin cışkuñ
Yem-i derün-ı dile Hakkı talmağa sa^cy it

Te .....- at

46

SÜ - 7b

Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilün

- 1 Niçe bir ders-i fütühāt u füsūs ve'l-me^cāt
Sūfiyā kāl ile hiç kimse bulur mı hālāt
- 2 Ele alduñsa nusūşı bulup ol miftāhı
Açılır bāb-ı hakikat içilür çok reşehāt
- 3 Kimseye sırrın açar şanma kitābü'l-esrār
İtmeyince leb-i şirīn hüküm ile kelimāt
- 4 Muntazam kılrsa seni silsile-i nazm-ı sülūk
Dürr-i mansūruñ ola kıymeti fevka'l-gāyāt
- 5 Hakkiyā levh-ı ma^cānī okıyan ehl-i beyān
İrişür cāyn-ı cıyāna görünür tal^cat-ı zāt

Se .....- ar baḥs

BA - 19a

47

BU - 51b

SÜ - 8a

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

FASLU' S-SĀ

- 1 Eyleme sırra-ı kaderden var baḥs
Eyleme ol nükteden izhār baḥs
- 2 Her taṣarruf Hālik'unḍur çünki hep
Oldı bil ehl-i fenāya ^cār baḥs
- 3 Mübtelā-yı i^ctirāz oldı melek
Ādem için itme sen tekrār baḥs
- 4 Ey ^caceb bilsem nedür aslı anūn
Yār baḥs eyler bugün aḡyār baḥs
- 5 Zeyd ü ^cAmr ile cedelden fāriḡ ol
Sūfiyā var eylegil inkār baḥs
- 6 Aḡzuḅa mühr-i sükūt ur Hakkıyā
Ehl-i dilden itmedi deyyār baḥs

Başlık : SÜ'de yok.

Se ..... - is

BA - 19b

48

BU - 51b

SÜ - 8a

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

- 1 Riyādur Hāk'dan ey dil dā'imā dur olmağa bā^cis
Yüri isbāt-ı vahdet kıl gidüp s̄anī ile s̄alis
- 2 Bu dünyā mezra^c-ı c̄ukbā olupdur çünki sa^cy eyle
Vücūdün dānesin tarh eyle ol Allāh için h̄aris
- 3 Niçe bir k̄il ü k̄āl-i medrese insāfa gel şimdi
Ledünnī c̄ilmin öğren enbiyāya olagör v̄aris
- 4 Tecellī eylediyse sirruña nūr-ı kadem ey dil
Gidüp bu zulmet-i c̄unşur nedür feh̄m eyledün hadis
- 5 Yüri tahkik-ı imān eyleyüp eyle yemīn Hākı
Sivā-yı Hāk'ı tarh it t̄ā-ebed var olmağıl h̄anis

Se .....- ār olmağa bā^cis

BA - 19b

49

BU - 51b

SÜ - 8a

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

- 1   Gurūr-ı dil durur pā-bend-i pindār olmağa bā^cis
Riyā-yı nā-sezādur ehl-i inkār olmağa bā^cis
- 2   Şakın demsāz-ı ehl-i ğaflet olma bezm-i dünyāda
Ki zīrā hem-nişīn-ı bed durur h^vār olmağa bā^cis
- 3   Kalurdı pister-i ğafletde dā'im bī-haber ^cāşık
Velī dest-i ^cināyet oldı bīdār olmağa bā^cis
- 4   Yine hüsn-i ezeldür ^candelībe bā^cis-i feryād
Necān ki ğülsitānda ğül ola zār olmağa bā^cis
- 5   Hakīkat şemsinün bir pertevīdür Hakkıyā cümle
Cihān halkı bu güne ğark-ı envār olmağa bā^cis

1b nā-sezā : nā-şerā BU

Mef^cülü Fā^cilātü Mefā^cilü Fā^cilün

FASLU'L-CİM

- 1 Bāzār-ı ^cışk içinde bugün zühde yok revāc
Var ise kanlu yaş getür ey h^vāce gözün ac
- 2 Var ^cākıl iseñ sen de bir özge ticāret it
^cİşkuñ gınāsı gelmez ise gitmez ihtiyāc
- 3 Kıldı ihāta zulmet-i ^cunsur vücūdunı
Yak şems-i Hākdan ^cālem-i cān içre bir sirāc
- 4 Togdı hakikat ehline bir özge nūr-ı pāk
Şol dem ki itdi cism ile cān anda izdivāc
- 5 Sıhhat dilerseñ eyle tabībe mürāca^cat
Derd-i derūna eyleyegör Hākkiyā ^cilāc

Cim .....- ādan geç

BA - 20a

51

BU - 52a

SÜ - 8b

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

- 1 Vefā istersenē Allāh'dan bugün cev̄r-i cefādan geç
Şafā ümīd idersenē ^cişret ü zevk-i şafādan geç
- 2 Dilā bigānelerle ^cāşinālık saña düşmez
Kesil bigāneden Mevlā'dan ayrı āşinādan geç
- 3 Senün gibi hezāruñ bağrına hār oldu bu gülşen
Ṭa^calluk eyleme hergiz bu dehr-i bī-vefādan geç
- 4 İrişmek ister isenē menzil-i maḫşūda sen āhir
Ṭarīk-i evliyāyı gözle cīs-r-i māsivādan geç
- 5 Mürīd-i ^cışk isenē terk-i irādet eyle ey sūfī
Vücūduñ mahv-ı küllī kıl fenādan geç bekādan geç
- 6 Elün ^carş-ı berīne irse Ḥakkı olmağıl mağrūr
Ev ednā merkezin gözle maḫām-ı mūntehādan geç

Cim .....- āc

52

BA - 156a

SÜ - 8b (1)

Mefā^cilün Mefā^cilün Fa^cülün

- 1 Cihānda şād olmak ^cışka muhtāc
Gönül-ābād olmak ^cışka muhtāc
- 2 Gelince sīneye hayl-i ğam-ı ^cışk
İder fikr-i sivāyı cümle tārāc
- 3 Tarīk-ı ^cışkuñ ey dil āhırı yok
Kodı başın bu yolda niçe Hallāc
- 4 Şunuñ kim ^cışkı yokdur bir gedādur
Geyerse sūretā ger şāh-veş tāc
- 5 Cemāl-i Hakk'ı görmek ister iseñ
Bugün ^cışk ehline hōş bak gözün ac
- 6 Geyenler Hakkıyā ^cışkuñ libāsın
Gerekmez anlara atlas ne dībāc

---

(1) Sayfa kenarına sonradan yazıldığı anlaşılan bir manzume.

Hā .....- āh

BA - 20b

53

BU - 52b

SÜ - 8b

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

FASLU'L-HĀ

- 1 Her ne deñli zāhidā olsañ bugün ehl-i şalāh
Düşmeyince ^cışka bulmazsın yine yarın felāh
- 2 Söylese erbāb-ı dil her bir nefesden cān toğar
Zulmet-i ğam mahvolur ol demde mānend-i şabāh
- 3 Kabza-i dest-i celāl-i Hāk'da münkirler kalup
Bulmadılar zerrece nur-ı Hudā'dan inşirāh
- 4 Tā'ir-i Kudsī gibi pervāzına göz irmedi
Şol ki itdi ^cışk u şevkı seyrine iki cenāh
- 5 Ruhsata aldanma Hākķı gir ^cazīmet yolına
^cİşkdan mahrūm ider bilmezleri zūhd-i mübāh

Başlık : SÜ'de yok

1a deñli : deñlü SÜ

4b şol ki itdi ^cışk u şevkı : şol ki açdı ^cışk u şevk SÜ

5b bilmezleri : bilmezler SÜ

Ha .....- üh

BA - 20b

BU - 52b

SÜ - 8b

54

Mefā^cilün Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

- 1 ^cināyet eylese Fettāh açıl̄sa bāb-ı rūh
irerdi ^cālem-i sırdan derūn-ı kalbe fütūh
- 2 Tecellī eyler iseñ subh-gāh-ı bīdār ol
O demde sākī-i Hākdan irer dimāga sabūh
- 3 Senūn dilūnde taleb yokdur ey kişi yohsa
Basīretūn var ise işte bāb-ı Hāk meftūh
- 4 Bu sırra cezbe ile vāsıl olur kāmiller
Bakıl̄sa sa^cy ile yetmez hakikat ^cömr-i Nūh
- 5 Füyūz-ı Rūh-ı Kudūs Hākki itmese imdād
Bu deñli lutf-ı ma^cānī neden iderdi sūnūh

2a subh-gāh-ı bīdār : subh-gāh-ı bīdār BU

3b işte : iste BU

H1 .....- aḥ

BA - 20b

55

BU - 52b

SÜ - 9a

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

FASLU'L-HĀ

- 1 Oldı kalbüm ^cışkuñ ile iki şāḥ
Çeşmüme teng oldı bu sahn-ı ferāḥ
- 2 Na^cra-i sermest-i cām-ı ^cışk ile
Günbed-i mināya tolmışdur sūrāḥ
- 3 ^cArş-ı maksūda irişmekdür hüner
İstemem ^cālī serā zer-nakş kāḥ
- 4 İsteyenler ^cālem-i sırra sülük
Bulsun evvel cim ü cāndan insilāḥ
- 5 Mazḥar-ı Hāk olduğı-y-çün pīrlər
Hāk söze Hākı tutar cāndan şimāḥ

Başlık : SÜ'de yok

2b sūrāḥ : surāḥ BA, BU

4b cism : çeşm SÜ

Hı .....- üh

BA - 21a

56

BU - 53a

SÜ - 9a

Mefā^cilün Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

- 1 Derün-ı 'āşık-ı sādıkda bulsa 'ışk rüsüh
Ne 'ār kulur ne nāmūs hep olur mensüh
- 2 Mürīd kuvvet ile tıfla beñzer ey sālīk
Basīret ehline dīvār-ı muhkem oldı şüyüh
- 3 Serāy-ı vasla girer şanma her denī küstāh
O semte yol bulamaz hāsılı bugün her şüh
- 4 Riyāzet eyle yemekden kesil Hudā'ya iriş
Niçe bir kayd-ı gam-ı sevb ü şarāb u maṭbūh
- 5 Hakkı dünyā vü aña 'tālīb olanlar misli
Fi'l-hakīka bir ālāy-ı kelb ü lāşe-i menfūh

4b, 5a vezin : Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilün

5b : vezni bozuk.

2b muhkem : SÜ

Dal .....- ār-ı Muhammed

BA - 21a

BU - 53a

57

SÜ - 9a

Mef^cülü Mefā^cilü Mefā^cilü Fa^cülün

FA^cSLU'D-DĀL

- 1 ^cAlemleri nūr eyledi dīdār-ı Muhammed
Būlbūlleri zār eyledi ruhsār-ı Muhammed
- 2 Aşdāf-ı ezelden yine bir dürr-i yetīmi
^cAşıklara ^carz eyledi bāzār-ı Muhammed
- 3 Her bir gülinün rāyihası ^cālemi tutdı
Feryāda getürdi dili gülzār-ı Muhammed
- 4 Üftādelere dest-res oldı kereminden
Her-bār budur ehl-i dile kār-ı Muhammed
- 5 ^cAcizlere her demde şefā^catle seneddür
Kudretle yapıldı belī dīvār-ı Muhammed
- 6 Ğam çekme bugün cümle-i agyār-ı Hudādan
Hakkı olabildünse eger yār-ı Muhammed

Başlık : SÜ'de yok.

Dal ..... - em olmuşdur vücūd

BA - 21b

BU - 53b

SÜ - 9b

58

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Gör ne fism-i a^czam olmuşdur vücūd
Özge sırr-ı mübhem olmuşdur vücūd
- 2 Süretā kılsān nazar bir kaṭradur
Ma^cnāda ammā yem olmuşdur vücūd
- 3 Semme vechu'llāh bir āyinedür
Ey ^caceb cām-ı Cem olmuşdur vücūd
- 4 Fil-hakikat süret-i Rahmān iken
Zāhirā bir ādem olmuşdur vücūd
- 5 Dīde-i hak-bīn ile āyāta bak
Zī-keḷām-ı muhkem olmuşdur vücūd
- 6 Hakkiyā ketm eylemek mümkün degül
Dest ü güş u dīdem olmuşdur vücūd

4a Fil-hakikat : Fil-hakika SÜ

Dal .....- ān oldu tevḥīd

BA - 22a

BU - 53b

SÜ - 9b

59

Mefā^cīlūn Mefā^cīlūn Fa^cūlūn

- 1 Gönül tahtında sultān oldu tevḥīd
Şeh-i iklīm-i ^cirfān oldu tevḥīd
- 2 Zemīn ü āsūmāna sığmaz iken
Serāy-ı dilde mihmān oldu tevḥīd
- 3 İrişmez ^cakl-ı küll künhine anuñ
Bilinmez sırr-ı pinhān oldu tevḥīd
- 4 Olur dil-mürdeler anuñla zinde
Kamu ^caşıklara cān oldu tevḥīd
- 5 Komaz bir zerre dilde şekk ü inkār
Anuñcün dīn ü imān oldu tevḥīd
- 6 Vücūdun katrasın mahveyle Hakkı
^cAceb deryā-yı ^cummān oldu tevḥīd

Dal .....- üd

BA - 22a

BU - 54a

SÜ - 9b

60

Mef^cülü Fā^cilātü Mefā^cilü Fā^cilün

- 1 Yā men edāre dā'irate'l-cūdi ve'l-vücūd
İc^cal teveccühenā ilā merkezi'ş-şuhūd
- 2 Fūrkat şebinde böyle koma beste-i elem
Übsüt yedī nevāleke sümme'rfa^ci'l-kuyūd
- 3 Yok senden özge hālümüze rahm ider bizüm
Ente'r-Rahimü ve'l-keremü minke yā Vedūd
- 4 Dest-i ecel yakamuzı çāk eyler cākıbet
Yessir lenā bi-lutfike fi'l-cenneti'l-hulūd
- 5 Yā Rab harīm-i vuslatı Hakkıya kıl nasīb
Bi'l-hurmeti'lletī hiye bi'r-rukke^cı's-sücūd

Dal .....- ūd

BA - 22a

61

BU - 54a

SÜ - 10a

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Yā ilāhī zerreler mihrünle bulmuşdur vücūd
Kaṭralar hep senden almışdur nemi ey bahr-i cūd
- 2 Kibriyā-yı lenteranī-den nikāb urdun yeter
Feyz-i envār-ı cemāl it idelüm zātun şuhūd
- 3 Yüz sürüp dergāhuña fānī olanlar cümleden
Kıldılar anlar saña zāhirde bātında sücūd
- 4 Cezbe-i ^cıškuñla āsān it sülūkin ^cāşıkuñ
İrgüren sensin saña sen dest-gır ol yā Vedūd
- 5 Feyz-i akdesden şular kim bulmadı neşv ü nemā
Hakkıyā bāzār-ı ^cirfānda aña yok zerre sūd

Dal .....- ād

62

BA - 22b

BU - 54a

SÜ - 10a

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Devr-i zikre girmeyen ehl-i ^cinād
Semt-i vasla bulmadı Hak'dan reşād
- 2 Feyz-i Feyyāz-ı ezel eksük degül
Bi'r-rızkı'l-^cārifine min nefād
- 3 Cüd bi-nefsin cüd bi-kalbin cüd bi-rüh
Huz bi-sirri'llāhi vakta^c külle vād
- 4 Dest-i Hak'dan iç şarāb-ı vuslatı
Mest ü medhüş ol ilā yevmi't-tenād
- 5 Zāhidā tevhide gel tevhide gel
Yok durur bāzār-ı ^cışk içre kesād
- 6 Hakka teslīm eyledüm ser-rişteyi
Yola girdüm Hakkıyā 'vallāhi hād

Dal .....- etden murād

BA - 22b

63

BU - 54b

SÜ - 10a

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Ey gönül taḥsīl-i sīretdür bu şüretden murād
Aşınā-yı ma^crifet olmakdur ülfetden murād
- 2 Devlet-i dünyāya yokdur raġbeti ^cāşıklarun
Kīmyā-yı ^cışk imiş^c alemde devletden murād
- 3 Garka-i mahv ü fenā ol terk idüp inniyyeti
Bir dür-i yektāya irmekdür ḥakīkatden murād
- 4 Vāsıl-i dergāh-ı Rabbü'l-^cālemīn olmak durur
Mürşid-i kāmīl ile ^cālemde sohbetden murād
- 5 Mübtelā-yı derd-i ^cışk ol cidd ü cehd it ey gönül
Bu gönül derdin kazanmakdur bu sıhhatden murād
- 6 Ḥakkıyā sevdā-yı hām-ı māsivādan fāriġ ol
Māsivā-yı Ḥakkı terk itmekdür ^ciffetden murād

1a taḥsīl-i sīretdür bu : sīret durur olan bu SÜ

5a cidd ü cehd : cidd cehd BU

Dal .....- ed

64

BA - 23a

BU - 54b

SÜ - 10b

Fā^cilātūn Fā^cilātūn Fā^cilūn

1 قَلَّ من يدعوا الي الله الاحد
جَدَّ من يهدي الى الحق الصمد

2 انما الدنيا مكان الابتلاء
فاستعن بالله في رفع الكمد

3 ان ارادت رؤية نور الجمال
فامح نقش الغير من لوح الخلد

4 تب الى الله الغير المنتقم
ايها المغرور مت قبل اللحد

5 ان نور الحق يذهب بالظلام
ليت يوماً ترتجى منه المدر

6 ايها الحق الي من تلتجى
ماللا مما سوى الله سند

Dal .....- ād

BA - 24a

BU - 55a

SÜ - 10b

65

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

TĀRĪH-İ NESH-İ TUHFĒ-İ ŞĀHĪDĪ

- 1 بحمد الله رسیدن جامه این تخفه مقبول
زدست من قلم در نسخ اوشد سرووش آزاد
- 2 بحدی یافت آرایش بتصحیح و بتحریر
تفرج هرکه میگرد جمالش میشود دلشاد
- 3 بسان خط خوبان باغیارین خط کرداگرد
رخ کلکونه اوراخواشی حسن و بهجت داد
- 4 چو اتمام میسر شد تأمل کردمش تاریخ
بدقت حقیا بیٹی همان ازخاطر من زاد
- 5 در آندم شاهدی من که ازرویش نقاب انداخت
نکه میکن بکل چون در گلستان از نظر افتاد (1)

Başlık : SÜ'de yok.

(1) BA ve BU'da manzumenin sonunda 98 rakamı var.

Dal .....- ūd

BA - 16b

66

BU - 55a

SÜ - 10b

Mefā^cilün Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

- 1 Hemīşe hāk-i mezelletde yatar ehl-i şuhūd
Bakılssa zerrece yokdur gönüllerinde vücūd
- 2 Kimisi ehl-i Celāl ü kimisi ehl-i Cemāl
Tarīk-ı Hāk'da durur fil-hākīka her mevcūd
- 3 Cihāna ragbet idüp cennet ümīdin itme
İki cihān degüldür Hudā durur maksūd
- 4 Şular ki oldı cihānda şanem-perest-i hevā
Yed-i celāl ile dergāhdan oldılar merdūd
- 5 Meger ki ^cışk imiş ey dil müfīd ^cālemde
Bu sūka girmeyen ādem netice itmez sūd
- 6 Niyāz-ı hażret ile Hākkiyā seher-hīz ol
Hemīşe cān u gönülden hemān di yā Ma^cbūd

3b degüldür : degül durur BA, BU

6b heman di : di var BA, BU

Dal .....- id

67

BA - 141a

SÜ - 10a (1)

Mefā^cilün Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

- 1 Şafā-yı kalbe sebep oldu zevb-veş tevhd
Cilā-yı rūha medār oldu ^cāşıkā tecrīd
- 2 Kalurdu varta-i da^cvāda heb mükāşifler
^cIyān yüzinden eger eylemezse Hak te'yīd
- 3 Dirīg ki tuymadı sırr-ı Hudā'yı dānişmend
Egerçi fen ile akrān içinde oldu ferīd
- 4 Tarīk-ı ^cışk u mahabbetde ictihād eyle
İriş menāzil-i tahkīke tay idüp taklīd
- 5 Şular ki ru'yet-i dīdāra vāşıl oldu bugün
Cināna dāhil olup bildi nedür yevm-i mezīd
- 6 Cihān-ı fāniye aldanma Hakki ^cākıl ol
Serāy-ı ^cışka duhūl it ki ol durur cāvid

---

(1) Sayfa kenarına sonradan yazıldığı anlaşılan bir manzume .

Fā^cilātūn Fā^cilātūn Fā^cilātūn Fā^cilūn

ای کواه عشق من جسم نزار و روی زرد منکرا در حجت منکر مکن با من نبود	1
در کلستان ازل آزاده بودم سرووش عشقم آورد و بخار این جهان موشوق کرد	2
گر غریق عشق باشی غم مخورای آشنا کوه در مان یابی در تک دریای درد	3
تا پندار یکه آسان شد سلوک راه عشق چونکه یل باریک باشد بگذرندش فرد فرد	4
صوفیان شهر در آرایش همچون زنان ای جهان پیموده دیدی هیچ یک پاکیزه مرد	5
برک گل بگذار بلبل چون بریزد صرصرش هین بساط عیش و عشرت از حریمش در نورد	6
حقیا سوزان تاب آتش عشقم هنوز از که خواهم از کجا یابم عجب من آب سرد	7

Zel .....- erden leziz

BA - 24b

69

BU - 55a

SÜ - 10b

Fā^Cilātün Fā^Cilātün Fā^Cilātün Fā^Cilün

FA^CSLU'Z-ZĀL

- 1 Bezm-i ^Cālemdē dilerseñ āb-ı Kevserden leziz
Şerbet-i ^Cirfān olupdur şehd ü şekkerden leziz
- 2 Feyz-i Hakkdan ehl-i dil güftāre gelse tütī-vār
Yok durur ^Cālemdē aslā bil o sözlerden leziz
- 3 Ehl-i ^Cişkun derd ile bir kerre āh u nālesi
Dillerine bil gelür kand-i mükerrerden leziz
- 4 Derd ü gam mihr u mahabbet kalb-i ^Cuşşāka gelür
H^Vān-ı elvān-ı mülük-i misk-perverden leziz
- 5 ^CIşk ile Hakkı içenler kalbinün hün-ābesin
Buldılar zevkini anuñ şire-i terden leziz

Başlık : SÜ'de yok.

Zel ..... - āz

BA - 24b

BU - 55b

SÜ - 11a

70

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Hāk yolında mürşid eyle ittihāz
Sālik-i Hākka gerek melce-i melāz
- 2 Geldi bezm-i Cışka cümle ehl-i dil
Oldı ol meclisden ehl-i zühd şāzz
- 3 Ehl-i derde cümlesi yeksāndur
Zehr ile sükker ile eyler iltizāz
- 4 Bir Caceb te'siri vardur Cāřıkun
Küh-ı pülāda ider āhı nefāz
- 5 Kimisi nār-ı cehennemden kaçar
Kimisi cennetden eyler el-Cıyāz
- 6 Zātuñı eyle müyesser Hākki'ya
İki Cālemden geçür yā MüsteCāz

R1 .....- etdür

BA - 25a

BU - 55b

SÜ - 15b

71

Mefā^cilün Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

FASLU'R-RĀ

DER-EZĀN U İKĀMET

- 1 Nedür ezān u ikāmet Hudā'ya da^cvetdür
Teveccüh-i ehadīdür namāz vuşlatdur
- 2 Nefahāt-ı şamedī rüz u şeb hübüb eyler
Namāz aña ta^carruza bir özge hey'etdür
- 3 Hakikat üzre nedür bil teveccüh-i kible
Bu māsivādan alup gönli meyl-i hazretdür
- 4 Şun dem ki eyleye tekbir Hudā'ya el götürüp
Mukārin olan aña dilde sıdk-ı niyyetdür
- 5 Gönülde olmasa sıdk u sadakat ey sâlik
O namāzuñ soñı ahir şaňa nedāmetdür

Başlık : SÜ'de yok.

2a rüz u şeb : rüz şeb BU

2a Nefahāt-ı şamedī : Fevāyih-i şamedī SÜ

3b meyl-i hazretdür : meyli hazretdür SÜ

5b soñı ahir şaňa : ahir şaňa soñı BU

- 6 Nedür rukū^c u sücūduñ hakikatın fehm it
Hudā yolında dem-ā-dem fenā vü zilletdür
- 7 Kıyām u ka^cde ider cümle fırka-i imān
Ki mülk ü hem melekūta iki işāretdür
- 8 Nedür selām yemīn ü yesāra bildūā mi
Ki ya^cnī bu sol u sağuñ soñı selāmetdür
- 9 Şular ki tezkiye-i nefsi eyledi ihmāl (1)
Ne namāzı namāz u ne ābdesti ābdestdür
- 10 Egerçi çok durur ey dil şerā'it-i zāhir
Huzūr-ı kalb hakikatde vech-i sıhhatdür
- 11 Hudā'ya eyleyegör var teveccühi Hakki
İder namāz u niyāz kim ki Ehl-i Sünnet'dür
- 12 Kimisi farz u kimi vācib ü kimi mendūb
Bular neticesi hep Hālık'a hidāyetdür
- 13 Kimisi fi^cl ü kimisi sıfāt kimi zāta
Bakılsa nefsü'l-emirde anā delāletdür

7a fırka-i imān : fırka imān SÜ

7b Ki : Ger SÜ

(1) BA'da dokuzuncu beyitten itibaren küçük bir tire ile manzume ikiye ayrılmış.

R1 .....- ar Cāşıklar

BA - 8a

72

BU - 40b

SÜ - 11b

Mefā^cilün Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

- 1 Semend-i himmete oldı süvār Cāşıklar
Derūnı eyledi Cāzm-i diyār Cāşıklar
- 2 Şu dem ki rişte-i bār-ı vücūdı eylese kaṭ^c
İrişse menzil-i yāre ne var Cāşıklar
- 3 Ne deñli mühlik ü müzī olursa rāh-ı fenā
Bakar mı hār u has u mūr u mār Cāşıklar
- 4 Bu bahr-i ğam dili eyler mülevves ü nā-pāk
Kenār-ı Cışkı ider ihtiyār Cāşıklar
- 5 Nigāh itmez olupdur hemişe aġyāra
Hudā-y-ile olalı Hakkı yār Cāşıklar

3b mūr u mār : mūra yār BU, mūr u bār SÜ

5a olupdur : o birer SÜ

5b Hudā-y-ile : Hudā ile SÜ

5b Hakkı yār : Hakkıyā SÜ

R1 .....- ā ider

BU - 56a (1)

73

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Ey nesīm-i rahmetün dil-mürdeler ihyā ider
Bir nefes senden has u hārı gül-i ra^cnā ider
- 2 Niçe yıllar nār-ı kahrunda yanar mücrimlerün
Feyz-i lutfuñ yirlerini cennet-i me'vā ider
- 3 Tutsa ger mir'āt-ı dil jeng-i ^canāşırdan keder
Bir nazar senden yüzini cām-ı Cem-āsā ider
- 4 Kaṭra-ı feyzün recāsıyla gelür erbāb-ı cürm
Bīm-i ^cadlün gözlerini gerçi kim deryā ider
- 5 Kudretün yanında olmaz hiç bir nesne muhāl
İltifatun zerreyi mihr-i cihān-ārā ider
- 6 Neşve-i feyzünle tahmīr eyle Hakkı neş'esin
Niçe demlerdür yazup evsāfuñı inşā ider

---

(1) Sayfa kenarına sonradan yazıldığı anlaşılan bir manzume.

R1 ..... er

BA - 25b

BU - 56a

SÜ - 16b

74

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Ey gönül ārāyiş-i dehr-i deniden kıl güzer
Rāh-ı mevte cākıbet cūryān eylersin sefer
- 2 Bir seferdür rāh-ı Hāk kim rāhatı olmaz anuñ
Anuñ içün didi sālİKler aña kīt^ca-i sakar
- 3 Nāzūkāne Hāk yolına kim ki eylerse sülük
cākıbet yolda kalur bulmaz murādına zafer
- 4 Bu sefer nāzūklere oldı harām ey pāk dil
Kim bu yolda ibtidā komak gerekdür cān u ser
- 5 Çünki sālİksen reh-i Hākka cilā vir kalbūne
Şaykal-ı tevhd ile gitsün derūnuñdan keder
- 6 Hākkiyā cışkuñ yolu āsāndur sanma bugün
cāşık-ı sādıklar işbu yolda mihnetler çeker

2b kīt^ca-i sakar : kīt^ca sakar SÜ

R1 .....- ā nedür

BA - 25b

75

BU - 56a

SÜ - 14b

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Bir ^caceb sevdādayam kim bilmezem sevdā nedür
^cAşık u ma^cşuk kimdür ^cışk-ı bī-pervā nedür
- 2 Cümlesi ehl-i nazar yanında birdür ey gönül
Zāhir u bātın nedür pinhān u yā peydā nedür
- 3 Dilfirīb-i ^cālem-i sugrā olan kütēh nazar
Bilmedi hergiz hakikat ^cālem-i kübrā nedür
- 4 Ol kadar gark-ı yem-i deryā-yı tevhid oldı kim
^cArif olan bilmedi isbāt ü istinşā nedür
- 5 Tālib-i Hak olana ^carz eyleme kevineyni var
Kim anuñ yanında bu dünyā nedür ^cukbā nedür
- 6 Hakkiyā nefy eyledünse dilden agyār-ı Hak'ı
Yāri bulduñ sırrı bildün añladuñ illā nedür

---

la kim : ki BA, BU

R1 .....- ān arar

BA - 26a

76

BU - 56b

SÜ - 11a

Fā^Cilātün Fā^Cilātün Fā^Cilātün Fā^Cilün

- 1 Nūr-ı Hāk zāhir iken gör halk āna bürhān arar
Nefsi bilmez anuñ içün dā'imā Rahmān arar
- 2 Kaṭrada baḥr-i muḥiṭuñ görmeyen envācını
Neş'e-vār-ı feyż-i Mevlā olmayup ^Cummān arar
- 3 Niçeler dermānı virmiş derd-i ^Cişkuñ yolına
Niçeler derd-i derūna dem-be-dem dermān arar
- 4 Nūr-ı zāt-ı pāk-i Hakk'un tālibi kem-yābdur
Ekseri ^Cābidlerün hūrī diler ğilmān arar
- 5 N'eylesün zevk-i cinānı Hakkıyā erbāb-ı dil
^CAşık-ı sādık olanlar cān ile cānān arar

1b Nefsi : Nefsini BA, SÜ

2b Neş'e-vār : Neş'e-dār BA, SÜ

R1 .....- āyı n'eylerler

BA - 26a

BU - 56b

SÜ - 11a

77

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

- 1 İçenler bezm-i ^cışkuñ cur^casın sahbāyı n'eylerler
Ciger pür-dāğ olanlar lāle-i hamrāyı n'eylerler
- 2 Bugünki sidre-i feyzuñdan olsa mīve-çīn ^cuşşāk
Yarınki mühtehā-kad va^cd olan tūbāyı n'eylerler
- 3 Bu terkīb-i ^canāsırdan yūri tevḥīdi fehmi eyle
Mücerred dildeki şol lafz-ı bī-ma^cnāyı n'eylerler
- 4 Hakikat bilmesēñ ^cilm ile bahr olsañ degül nāfi^c
Dür-i şeh-vār çıkmaz bir kuru deryāyı n'eylerler
- 5 Per-i himmet-güşād ol Hakki seyr-i cāy-ı bī-cā kıl
Şikeste-bāl-i mürğ-ı ^cālem-i ednāyı n'eylerler

1b pür-dāğ : ber-dāğ SÜ

3a Bu terkīb-i : Terkīb-i SÜ

4a Hakikat : Bu hakikat SÜ

R1 .....- āndur

BA - 26a

78

BU - 57a

SÜ - 15a

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

- 1 Nedür iksir dirseñ sohbet-i erbāb-ı ^cirfāndur
Nigāh-ı feyz-pāş-ı dīde-i bīnā-yı pīrāndur
- 2 Göñül bir sâf gevherdür ki hergiz rīsmān tutmaz
Egerçi cism-i bīmārı tutan bir rişte-i cāndur
- 3 ^cilim deryā-yı gevher-riz-i ^cirfāndur velī ey dil
Hakikat iste kim ol bir dūr-i nā-yāb-ı ^cummāndur
- 4 Hayāt-ı nev bulupdur cism ü cānum nārven-āsā
Nesīm-i nev-bahār el-hak bugün enfās-ı Rahmān'dur
- 5 Ülü'l-ebşār olup Hakkı geçenler berzah-ı tenden
Görürler haşri bunda bir kurulmuş özge dīvāndur

Rı .....- et buldılar

BA - 26b

79

BU - 57a

SÜ - 11a

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Şol gönüller kim bugün yār ile halvet buldılar
Kesret içre vahdet ü vahdetde: kesret buldılar
- 2 Añlayanlar remzini el-fakru fahrinün dilā
Küntü kenzün mahzeninden özge devlet buldılar
- 3 Zer gibi hālis ^cayār oldılar āhır ey gönül
Bir velāyet ehline şunlar ki sohbet buldılar
- 4 Kibr ile şeytān oldı ^cākıbet merdūd-ı Hāk
Secde ile gör melekler bunca rif^cat buldılar
- 5 Bulmadılar rāh-ı Hāk^k'a ihtidā erbab-ı zühd
Ehl-i ^cışkuñ her biri Mevlā'ya vuslat buldılar
- 6 Hākkiyā ser-menzil-i maksūda irişmez dime
Pirden şol kimseler kim ^cālī himmet buldılar

R1 ..... - ānumdur

BU - 57a (1)

80

Fe^Cilātün Fe^Cilātün Fe^Cilātün Fe^Cilün

- 1 Tāc-ı ^Cişkuñ serime zīnet-i zī-şānumdur
Hırka-i fakr u fenā hıl^Cat-ı sultānumdur
- 2 Hızmet-i pādīşeh-i ^Cālem-i mīlk-i melekūt
Sebeb-i ^Cizzet-i cāh-ı beden ü cānumdur
- 3 N'ola eylersem eger hıfz u mūrā^Cat-ı hudūd
Haddüm üzre hareket mūcib-i ^Cirfānumdur
- 4 Mīve-i ma^Crifet ü tāze-nihāl-i ^Camelüm
Eser-i sidre-bālā ser-i imānumdur
- 5 Sūfī-i sāf-dilem cām-ı müzevvak tutaram
Suhanum ehl-i dile feyz-i ferāvānumdur
- 6 Vezn-i ahkām u hakā'ikde müsāvāt gerek
Hakkı bu ma^Cnā benüm ^Cuhde-i mizānumdur

(1) Sayfa kenarına sonradan yazıldığı anlaşılan bir manzume.

R1 .....- rmediler

BA - 26b

81

BU - 57a

SÜ - 11b

Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilün

AHBĀBDAN BİRİNE BİR HUSŪS İÇÜN YAZILDI

1 Bezm-i dünyāda bizüm ağzumuz açdurmadılar

Bir içim suyu dirīg eylediler virmediler

2 Herkesün menzil-i maksūda iriŝdi rāhı

Bizi yolda kodılar menzile irgürmediler

3 Gayrılar sürmededür gülşen-i ^ciŝretde safā

Biz perīŝanı koyup bir gülümüz dirmediler

4 Ziŝt-rüyān-ı belā üstümüze hamle salup

Eyidür başımuza gözümüze urmadılar

5 Hakkıyā rüz-ı ezel kısmetine rāzī ol

Āna şükr it ki Hudā'dan seni ayırmadılar

Başlık : SÜ'de yok.

3b dirmediler : virmediler SÜ

Rı .....- ādur

BA - 27a

82

BU - 57b

SÜ - 15a

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

- 1 Keder gelmez gönül mir^cātına ğamdan mücellādur
Bulanmaz işbu deryā ğill ü ğışdan hep müberrādur
- 2 Bugün bir noktanūn fehminden ^cāciz kaldılar ^cālem
Buna ^cakl-ı ma^cāş irmez ^caceb özge mu^cammādur
- 3 Ledünnī ^cilminūn zevkın yūri kāl ehline sorma
Bu meşreb özge meşrebdür bu ma^cnā özge ma^cnādur
- 4 Derūn-ı ^cāşıkā gir sen de seyr it n'eydüĝin vūs^cat
K'anunū tengin fezāsı ey gönül şahrā-yı dünyādur
- 5 Kalanlar zühd ile nūr-ı Hudā'yı görmedi āhir
Ne bilsün Yūsuf'ı kimdür şu kim dünyāda a^cmādur
- 6 Cihānı virseler bir habbeye Hakkı nazar kılmaz
Şunun kim ādem-i kāmil olup maksudı mevlādur

R1 .....- âle mazhar olur

BA - 27a

83

BU - 57b

SÜ - 21a

Mefā^cilün Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

- 1 Celāl-i zāta irenler cemāle mazhar olur
Zülāl-i vaslı içenler kemāle mazhar olur
- 2 Fenā-yı zāt ile Hāk'dan bakā bulan diller
Bu kāl ü kīli geçer özge hāle mazhar olur
- 3 Bu zehr-i cālem-i nāsütı nüş iden cāşık
Meleküte irişür sâf bāle mazhar olur
- 4 Niçe gün düşdi ise tengnā-yı hicrāna
Giderek cāşık-ı bī-dil vişāle mazhar olur
- 5 Kime kim luṭf ile kahrı Hudānuñ olmadı bir
Cihānda Hakkı o çok çok melāle mazhar olur

5a bir : ki SÜ

R1 .....- ak olur dervîşler

BA - 27b

84

BU - 57b

SÜ - 11b

Fâ^cilâtün Fâ^cilâtün Fâ^cilün

- 1 Râh-ı Hâk'da hâk olur dervîşler
Şu gibi hem pâk olur dervîşler
- 2 Bûlbûl-i şürîde-veş gâh zâr ider
Gül gibi gâh çâk olur dervîşler
- 3 Gûş idüp firrû ila'llâh emrini
Rûz u şeb çâlâk olur dervîşler
- 4 Râh-ı cışk içre olup sâbit-kadem
Ta^cneden bî-pâk olur dervîşler
- 5 Mâsivâ-yı Hâk için bir zerrece
Sanma kim gam-nâk olur dervîşler
- 6 Hâkkiyâ ilhâm-ı Hâk'dan feyz alup
Sırr-ı erselnâk olur dervîşler

3b Rûz u şeb : Rûz şeb BU

R1 .....- ānuḿdadur

BA - 27b

85

BU - 58a

SÜ - 14b

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 ^cAlleme'l-esmā senün şānuḿdadur
Cennetü'l-me'vā senün cānuḿdadur
- 2 Kalb-i pākün ^cayn-i Beytu'llāh'dur
^cArş u kürsī cümleten yanuḿdadur
- 3 Sen ḥakīkat Ka^cbesisin ey gönül
Ka^cbe dā'im gizli seyrānuḿdadur
- 4 Destüne girsün bugün çevgān-ı Ḥak
Güy-ı ^cışkı ur ki meydānuḿdadur
- 5 On sekiz biñ ^cālem içre ne ki vār
Ḥakkiyā şād ol ki ^cirfānuḿdadur

---

2 : BU'da yok

4a girsün : girmiş BA, BU

4b ur ki : özge BU, SÜ

R1 .....- ar

BA - 27b

BU - 58a

SÜ - 16a

86

Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

- 1 Niçe bir dār u niçe bir deyyār
Niçe bir yār u niçe bir agyār
- 2 İşi berk eyle terk-i şirk eyle
Terk-i terk eyle fānī ol ey yār
- 3 Ger gözün var ise Hudā'yı gözet
Sen de gör gördüğün ülü'l-ebsār
- 4 Sırr-ı nūr-ı Muhammed'e iriş
Kalma zulmetde aç gözün zinhār
- 5 ^cAks ide nūr-ı Hudā ey Hakkı
Pāk-dil ol cihānda āyine-vār

R1 .....- ār

BA - 28a

BU - 58b

87

SÜ - 16a

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Çün senün feyzün bugün deryâyı eyler şerm-sār
Katra-ı ihsāna lāyık eylesen benden ne var
- 2 Bir mücellā āyine kılduñ bir avuç toprağı
Çehresinde zāhir oldı süret-i Hak āşikār
- 3 Mevc-hiz olsa n'ola deryā-yı luṭfuñ Cāşıka
Garka-ı ihsānuñ olmışdur sadef-ves her ki var
- 4 Bir tecellī eyle kim hayrānuñ olsun cān u dil
Kalmasun bir zerre mahvolsun gam-ı dār u diyār
- 5 Hakkı-i bī-çāreye senden irişsün çāreler
Yā ilāhī merkez-i Cışkuñda eyle ber-karār

1b eylesen benden ne var : bendeñi itsen ne var SÜ

5a Hakkı-i bī-çāreye : Hakkı bī-çāreye BU

R1 .....- ān sendedür

BA - 28a

BU - 58b

SÜ - 13b

88

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Sensin ey dil ādem-i ma^cnā ki ^cirfān sendedür
^cAlleme'l-esmā da ta^clīm olınan şān sendedür
- 2 Bu vücūd iklīminün sultānı sensin cümle hep
 Taht-ı teshīrūndedür mühr-i Süleymān sendedür
- 3 Şol emānet kim virilmişdür hakikat ādeme
 Bir dür-i yektā durur ol dürre ^cummān sendedür
- 4 Nūsha-i şümü'l-kitāb olsañ ^caceb mi ey gönül
 Süre vü āyāt-ı Kur'ān sırr-ı Furkān sendedür
- 5 Tutalum Hakkı hakikatde kemālāt ehlinin
 Zāhirā baksañ velī hep-cürm ü ^cisyān sendedür

3b yektā durur : yektādur SÜ

R1 .....- ā̇r olmak vaktidür

BA - 28b

89

BU - 58b

SÜ - 15a

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 H^vāb-ı ğaflet niçe bir bīdār olmak vaktidür
Her seher bülbul gibi pür-zār olmak vaktidür
- 2 Geçmeden bu rūzgār evvel bahār-ı ^cömri gör
Bir gül-i bī-hār için ğam-h^vār olmak vaktidür
- 3 Her zamān eyyām-ı dehr olmaz müsā^cid ādeme
Ġafleti ko işbu gün huş-yār olmak vaktidür
- 4 Tā-be-key zühd ü riyā var olmagıl Hākdan cüdā
Derd ile bir ^cāşık-ı dīdār olmak vaktidür
- 5 Hakkıyā tütī-i cān pervāz ider bir gün şakın
Söyle ^cirfāndan ki pür-ġüftār olmak vaktidür

1b pür-zār : pervāz SÜ

R1 .....- akdadur

BA - 28b

90

BU - 59a

SÜ - 14b

Fā^Cilātün Fā^Cilātün Fā^Cilātün Fā^Cilün

- 1 ^CAşıkuñ derdine dermān derd-mend olmaḡdadur
Serv-veş āzāde olmaḡ ^Cişka bend olmaḡdadur
- 2 Şem^C-i zāt-ı Hāk'dan olmaḡ ister iseñ bā-haber
Ol haber ey bī-haber pervāne-veş yanmaḡdadur
- 3 ^Cişk-ı Leylā-y-ile Mecnūn oldı Kays ammā kemāl
Cām-ı vaslın nüş idüp dil-daruñ uslanmaḡdadur
- 4 Küntü kenzūn tılsımın feth itmeḡe bir çāre bul
Çāresi ol devletūn bil dest-i ehl-i Hāk'dadur
- 5 Hākkiyā kālū belādan dönme bir hāl ile var
Hāk'a vuslat şol ezel peymānına turmaḡdadur

R1 .....- āre bakmazlar

BA - 28b

91

BU - 59a

SÜ - 12b

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

- 1 Görenler vech-i yāri ^cālem-i agyāre bakmazlar
Bulanlar sohbet-i şāhı der u dīvāre bakmazlar
- 2 Olanlar dā'imā sermest-i ^cışk-ı lemyezel bunda
Kırarlar şīşe-i nāmūsı aslā ^cāra bakmazlar
- 3 Ne dünyāya ider ragbet ne ^cukbāya kılur minnet
Hakikat yolına girmişler ag u kara bakmazlar
- 4 Bulurlar devleti yoklukda dā'im rāh-ı ^cışk içre
Fenā ehli olanlar zerre denli vara bakmazlar
- 5 Cemāl-i semme vechu'llāh ı Hakkı gözleyen ^cuşşāk
Bu dār içre Hudādan gayrı bir deyyāre bakmazlar

R1 .....- āh olur

BA - 29a

92

BU - 59a

SÜ - 13b

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Himmeti bālā-bülendün kalbi ^carşu'llāh olur
Menzil ü me'vāsı dā'im ol ulı dergāh olur
- 2 ^cĀlem-i hākka'l-yakīn e ^cazm iden ehl-i sülūk
Kābe kavseyni ev ednā anā seyrān-gāh olur
- 3 Her kimün kilik-i ezel resm itdi ^cışkı kalbine
Nüsha-i ^cilm-i ledünniden okur āgāh olur
- 4 Zāhidā ^cayb eyleme hāk içre görsen ^cāşıkı
Kim gedālar ^cākıbet ol zillet ile şāh olur
- 5 Bir gül-i bī-hār için bülbül gibi feryāda gel
Hākkiyā kārı bugün erbāb-i ^cışkuñ āh olur

1b ulı : ulu SÜ

3b ledünniden okur : ledünden okuyup SÜ

R1 ..... - ūr

BA - 29b

BU - 59b

93

SÜ - 16a

Mef^cülü Mefā^cilün Mef^cülü Mefā^cilün

1 Yād eyle Hudā ismin mezkūr olasin mezkūr
Sırruṅda şafā bitsün mesrūr olasin mesrūr

2 Dil Ka^cbe'sini rüşen kıl nūr-ı hakīkatle
Rūhānīlere beyt-i ma^cmūr olasin ma^cmūr

3 Zikreyle Hakk'ı her dem gel dā'ireye adem
Zāhirde vü bātında mebrūr olasin mebrūr

4 Eşyāya tecellīsi Hakk'uñ katı zāhirdür
Aç dīdeñi rüşen kıl pür-nūr olasin pür-nūr

5 Hakkı dilüñi şaf it geç gayrıden insaf it
Āyīne-i vahdetde manzūr olasin manzūr

1a ismin : hemmin BU

3b Zāhirde vü bātında : Zāhirde bātında SÜ

R1 .....- ān ister

BA - 29b

BU - 60a

94

SÜ - 14a (1)

Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilün

- 1 Kaşr-ı ^cirfāna bugün girmeye insān ister
Belī insān dimeğe kişide ^cirfān ister
- 2 ^cĀlem-i terke düşüp fāriğ u āzādelige
İbn-i Edhem gibi ^cışk iline sultān ister
- 3 Zāhidā kalbūni sâf eyle koyup inkāri
Cennet-i ^cışka duhūl itmeğe imān ister
- 4 Böyledür tā ezeli kısmet-i Mevlā halka
Kimi gilmānı diler kimisi Rahmān ister
- 5 Mis-i hālūn zer-i hāliş gibi olmak Hakkı
Nazar-ı ehl-i nazar himmet-i pīrān ister

---

(1) Divanın 110. manzumesi olarak 16a'da mükerreren yazılmış.

1 .....- üt olur

BA - 30a

BU - 60b

SÜ - 21a

95

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

°Aşıkun dem° u demi lülü-y-ile yākūt olur

Zikr u fikri ādem kalbine güyā kūt olur

Sür çıkar deyr-i dil ü cāndan nukūşın °ālemün
Māsivā sūretleri erbāb-ı °ışka put olur

Kangı cāna nūr-ı Hākden kim sekīnet iriše
Cismi bir sandūka-veş āhır āna tābūt olur

Dest-i kahrı degmesün bir kimseye billāh ki
İbtilā çāhına düşmiş olda bir Hārūt olur

Hakkıyā lāhūta pervāz eyle kudsīler gibi
Vay āna kim pāy-bend-i °ālem-i nāsūt olur

lülü-y-ile : lü'lü ile BU

Zikr u fikri ādem : Zikr fikri ādem BU, Zikri vü fikri ādemi SÜ

nukūşın °ālemün : nukūş-ı °ālemün BU, nukūş-ı °ālemi SÜ

Kangı : Kangı BU

ki : kim SÜ

R1 ..... - āya vir :

BA - 30b

96

BU - 60b

SÜ - 16b

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Gel bugün ^cAttār olup her varuñı yağmaya vir
Cānuñı Mansūr gibi özge bir sevdāya vir
- 2 Derd-i ^cışk ile ciger-hün ol bugün meydānda
Ġarka-i seylāb-ı ^cışk ol varlıguñ deryāya vir
- 3 Hil^catı bir hırka-i peşmīneye irken deġiř
Zühdi ^cışka hāsılı fetvāyı var takvāya vir
- 4 N'eyleyüp n'itsen gerek dünyā metā^cın ey kişi
Cismüñi ^cukbāya cānuñ Ġazret-i Mevlā'ya vir
- 5 Bu fenā gülzārınuñ yokdur bakāsı ^cākıbet
^cAndelībā işbu hārı verd-i bī-hem-tāya vir
- 6 Ġakkiyā ^cışkdan nasīb alduñsa ^cirfāndan haber
Lafz u şavt u harfi cümle var yürü ma^cnāya vir

3a Hil^catı : Hilkatı SÜ

4b cānuñ : cānuñı SÜ

R1 .....- ān görünür

BA - 31a

97

BU - 61a

SÜ - 13a

Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilün

- 1 Kanda bak^sam göz^üme ş^üret-i Rahmān gör^ünür
^cAşıkam ^cAşık olan cānlara cānān gör^ünür
- 2 Ka^trada cilve urur zāhir olup bah^r-i muh^īt
 Zerrel^erd^en bir ^caceb mihr-i dıra^hşān gör^ünür
- 3 Zāhir olsa nazar-i ehl-i dile sırr-i Hudā
 Küllü yevmin ve zemānin hüve fī şān gör^ünür
- 4 Nūru'l-envāradur erbāb-ı kemālün nazarı
 Sanma kim gözlerine hūrī vü gilmān gör^ünür
- 5 ^cAşıkun her gicesi Leyle-i Mi^crāc oldı
 Belki her bir demine bir niçe seyrān gör^ünür
- 6 Gerçek ^cAşık olanun Hakkı nişānı vardır
 Lu^tf u ka^hr-i ezeli anlara yeksān gör^ünür

1b cānān : tā cān BU

4a Nūru'l-envāradur : Nūr-ı envāradur SÜ

4b hūrī vü gilmān : hūr u gilmān SÜ

6a nişānı : nişān SÜ

R1 .....- āyı gör

BA - 32a

BU - 62a

SÜ - 12b

98

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Zerrelerde āfitāb-ı vahdet-i Mevlāyı gör
Katrallarda dīde-i Hāk-bīn ile deryāyı gör
- 2 Var ise kalbünde envār-ı tecelliden eser
Her dıraht-ı sun^ca bak bir defter-i ma^cnāyı gör
- 3 Var ise nūr-ı basīret sende ey sāhib-nazar
Zerrelere al gözün mihr-i cihān-ārāyı gör
- 4 Var yūri sermest-i cām-ı gaflet olmakdan sakın
Sākī-i bezm-i ezelden içdügün sahbāyı gör
- 5 Seyr-i ^carş u kürsiden geç evc-i ev ednā ya ir
pest-i himmet olma Hākı matlab-ı a^clāyı gör

Rı .....- üridür

BA - 32b

99

BU - 62a

SÜ - 13b

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

- 1 GÖNÜL bir cennet ü ol cennet içre ^cışk hürîdür
Tecellî eyleyen ehl-i dile ol hürî nürîdur
- 2 Hakikatde kamu eşyâ egerçi Hakk'a vâsıldur
Bakılsa ^câlem-i mülke velî fûrkat zarûrîdür
- 3 Bugün nûş idegör cām-i musaffâyı ma^cânîden
Yarınki va^cd olan cennet mücerred zevk-i sūrîdür
- 4 Suvâr olan semend-i mahva lâbûd menzile irdi
Ki zîrâ bâ^cis-i dūrî-i dil varlık zuhûrîdur
- 5 Tırâş it levh-i dilden resm-i gayrı kıl ü kâli ko
^cilim bir noktadur ol noktânûn ^câlem sutûrîdur
- 6 Yanupdur micmer-i ^câlemde tâb-i ^cışk ile ^cuşşâk
Çıkan dūd-i kebūd-i âh anuñ ey dil buhûrîdur

- 7 Revādur zāhid-i bī-dil yem-i hicrāna gark olsa
 0 girdāba şalan anı yine bād-ı gurūridur
- 8 Virürse halka-i c'uşşāka ta^cn ü cerh ile rahne
 0 rahne ehl-i inkāruñ yine kendi kuşūridur
- 9 Huşūl-i c'akl-ı fa^cāle bugün yok hācet ü minnet
 Bi-hamdi'llāh ey Hakkı hele c'ilmūñ huzūridur

R1 .....- ālar

BA - 33

BU - 62b

SÜ - 12a

100

Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilün

- 1 Gözümün yaşına ğark oldu bugün deryālar
Āşinālık haberin bundan alur dānālar
- 2 Mazhar-ı tāb-ı tecellī iken ^cālem cümle
Kaldılar görmediler nūrını çok a^cmālar
- 3 Bezm-i meyhāne-i ^cışkā giremez hercāyī
İremez pāye-i ^cirfāna bugün hod-rālar
- 4 Çār ^cunsurla niçün şeş cihete bend olasın
Ey gönül mürġı koyup pesti gözet bālālar
- 5 Benem ol ^cāşık-ı Leylī-i hakikat Hakkı
Kadem-i kalbūme teng oldu bugün sahrālar

2a cümle : cism ile BA, SÜ

4b mürġı : mürġ BU

R1 .....- ānı bulmak arzular

BA - 33a

101

BU - 62b

SÜ - 12a

Müster^cilün Müster^cilün Müster^cilün Müster^cilün

- 1 Zāhid kırı da^cvā ile ^cirfānı bulmak arzular
Zünnārını ka^c itmeden İmānı bulmak arzular
- 2 Beytü'l-hazende rüz u şeb Ya^cküb-veş gam çekmeden
Kimdür bugün ol Yūsuf-ı Ken^cān'ı bulmak arzular
- 3 Zāhirde tā^cat itmeden bātında erkān gütmeden
Kullık yolında yitmeden sultānı bulmak arzular
- 4 Sūfī bugün yog olmadan yoklıkda varı bulmadan
Nefs-i hakikat bilmeden Rahmānı bulmak arzular
- 5 Ey Hakkı derd ehlini bul derd ehline cāndan kul ol
Kimdür ki derdi bulmadan dermānı bulmak arzular

4a yog : yok SÜ

R1 .....- 11i vaktidür

BA - 33a

BU - 63a

SÜ - 15a

102

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Şubh-dem bîdâr olagör kim tecellî vaktidür
Derd-nâk olanlara Hâk'dan tesellî vaktidür
- 2 Sâ'il-i dergâh-ı Hâk ol fakr ile fahr eyleyüp
Kân-ı küntü kenz den ihsân-ı küllî vaktidür
- 3 Bu zen-i dünyâ gibi ârâyişi terk it gönül
Zîver-i zikr-i Hudâ-y-ile tecellî vaktidür
- 4 Niçe bir nâsût ilinde ihtiyâr-ı zillet it
Cân-ı ev ednâ -yı lâhûta tevellî vaktidür
- 5 Tutmadan ceyb-i bahâr-ı cömrüni dest-i hazân
Hakkıyâ feryâda gel şimdi muhallâ vaktidür

R1 .....- lmişdur

BA - 33b

BU - 63a

103

SÜ - 22a

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

- 1 Gönül bir deyre beñzer mäsivā nakşı put olmuşdur
Kuvā-yı bed-güherle sağ u sol ol deyr tolmışdur
- 2 Gel imdi bezm-i hāss-ı yārdan ağıyārı tarh eyle
Keder gelmiş safā-yı rüha çok noksān bulmuşdur
- 3 İrişmişdür fenā gülzār-ı cāna rüzgār ile
Gül-i nev-hiz-i dil bād-ı kederden hayli solmuşdur
- 4 Gönül milkin^c imāret eyle elden gitmeden şāhum
Peri-rüyān-ı rüha div-peykerler koşulmuşdur
- 5 Nigeh-bān-ı emānet ol uyan gafletden ey Hakkı
Senün kalbün harābatında gencine konulmuşdur

R1 .....- lanlar

BA - 33b

BU - 63a

104

SÜ - 12a

Mef^cülü Mefā^cilü Mefā^cilü Fa^cülün

- 1 İtmez heves-i saltanat ey dil kul olanlar
N'eyler bu cihān gā'ilesin Hakk'ı bulanlar
- 2 Kutb olmağ ile ^cāleme fahr eylemediler
Zāt ^cālemine vāsil olup mansıb alanlar
- 3 Toğrulmak imiş Hakk'a namāz ey yüzi mihrāb
Hiç bakmadılar sağ u sola anı kılanlar
- 4 ^cAşık per-i ^cışk ile idüp Hālık'a pervāz
Halk içre bugün zühdi ile kaldı kalanlar
- 5 Sevdā-yı mecāzı birağup zehri kodılar
Şahbā-yı hakikatden içüp Hakkı tolanlar

2a olmağ : olmağa SÜ

3a namāz : namāzı BU

5a zehri : zehr SÜ

R1 .....- er

BA - 34a

BU - 63b

SÜ - 21a

105

Mef^cülü Fā^cilātü Mefā^cilü Fā^cilün

- 1 Kem-yābdur cihānda bugün tālib-i güher
Deryā-yı dilde yohsa begüm çok durur dürer
- 2 N'eylerseñ eyle ma^crifetün tut elin dilā
Erbāb-ı hāl içinde bugün yokdur öyle er
- 3 Ey h^vāce nakd-i hālüne ^cirfāndur mehek
Mizān-ı ^cışk-ı ma^crifeti pek ağır çeker
- 4 Dīdār-ı ^cışk fātihadur sanki vuslata
Yokdur kitāb-ı dilde bugün öyle pāk eser
- 5 Kāl olmadan belā vü gam u derd-i yār ile
Olmak dilerseñ ey kişi kıymetle mu^cteber
- 6 Kühl-i cilā-yı vahdet ile çeşmi rüşen it
Kesretde Hakkı hāsılı bisyārdur keder

4a ^cışk : ^cāşık BU

5a gam u derd-i yār : gam-ı derd-i yār BU

R1 .....- nde olur

106

BA - 34a

BU - 63b

SÜ - 21a

Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilün.

1 Pāk gevher yine ma^cdende olur
Gül ü gonca yine gülşende olur

2 ^cIşkuñuñ Āb-ı hayātın kim içer
Ölmez aslā ebedī zinde olur

3 Pīr-i irşādı bulan ^cākıllar
Terk ider ^carı aña bende olur

4 ^cIşkı inkār iden ādem āhır
İtdügi işlere şermende olur

5 Nūr-ı pāk-i Hudā'yı ister isen
^cĀleme bak niçe tábende olur

6 Şem^c-i ^cışk-ı ilāhī ey Hakkı
Zulmet-i tende ara anda olur

2a ^cIşkuñuñ : ^cIşkuñ BU

5 : BU'da yok.

R1 .....- ālı n'eylerler

BA - 34a

BU - 63b

SÜ - 12a

107.

Mefā^cilün mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

- 1 Tururken ^cizzet-i el-fakru fahri mālı n'eylerler
Ġinā-yı hāl-i ġālib var iken şol kālî n'eylerler
- 2 Geyenler İbn-i Edhem-vār işkun şalını bir gün
Libās-ı fāhiri vü hil^cat-ı iclālî n'eylerler
- 3 Bugün derd ehline derdün mezākı hoş gelür dilde
Bu şerbetden içenler sükkeri vü balı n'eylerler
- 4 Ebu'l-vakt oldun ise sūfiyā şahib-makām oldun
Āna vāsıl olanlar kāl ile ahvālî n'eylerler
- 5 Mahabbet şeh-periyle Hakkıyā pervāz iden diller
Bu mihnet-hānede ġayrı peri vü bālî n'eylerler

1b Ġinā-yı : Ġinā-i BU

5b peri vü bālî : per ü bālî SÜ

R1 .....- āna gelmekden kaçır

BA - 35a

108

BU - 64a

SÜ - 22a

Müster^cilün Müster^cilün Müster^cilün Müster^cilün

- 1 Şunlar ki ^cışk ile bugün meydāna gelmekden kaçır
Tavus-i Kudsi olmayup cevāna gelmekden kaçır
- 2 Zāhid ne bilsün hālet-i ^cışk içre olan devleti
İnkāra düşmişdür özi imāna gelmekden kaçır
- 3 Her kim başiret ehlidür Hakk'ı görür peydā velī
A^cmā olanlar Yūsuf'ı seyrāna gelmekden kaçır
- 4 Gerçek kul olan kişiler Hak'dan cüdā olmak ba^cid
Hizmetde taksirāt iden sultāna gelmekden kaçır
- 5 Kesret ilinde Hakkıyā her kim olur sāhil-nişin
Bir kaṭra-i nāçizdür ^cummāna gelmekden kaçır

3b Yūsuf'ı : Yūsuf BU

4b Hizmetde : Hizmet BA, SÜ

R1 .....- ānı bilmezler nedür

BA - 35a

109

BU - 64b

SÜ - 15b

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

1 Zühd ile dil-besteler seyrānı bilmezler nedür
Dīdesüzler Yūsuf-ı Ken^cān'ı bilmezler nedür

2 Hakk'ı inkār eyleyenler küfr içinde kaldılar
Mü'minüz dirlerse de İmānı bilmezler nedür

3 Görmeyenler şol ledünnī dersini üstāddan
Zu^cm ile cālem geçüp Kur'an'ı bilmezler nedür

4 Bu vücūd iklīminün seyr itmeyenler şāhını
Kullığı zāyi^c kılup sultānı bilmezler nedür

5 Bir tecellīdür görünmiş enfüs ü āfākdan
Hüsn-i Yūsuf bilmeyenler ānı bilmezler nedür

6 Hakkı ten-perver olanlar cālem-i nāsūtda
Bī-haberdür cāndan cānānı bilmezler nedür

R1 ..... - var

BA - 35a

BU - 64b

SÜ - 21b

110

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

- 1 Benüm derd ile dilde dāğ-ı hün-ālūd yārem var
Bugün bir derd-mendem derdüme sanmañ ki çārem var
- 2 Gehī ümmīd-i vasl-ı yār ile handān u şādānem
Gehī fūrkatle giryānem degüldür hāl-i men hem-vār
- 3 Felek dā'im bu tās-ı ser-nigūndan sem şunar halka
Ayak çek işbu meclisden ko bu bezm-i fenāyı var
- 4 ^cAceb niçün bu deñli mübtelā-yı fūrkatem ben āh
Tahassürle geçer vaktüm gözümde yaş ile dem var
- 5 ^cAceb mi Hakkıyā sultān-ı berr ü bahr-i ^cışk olsam
Gözümde yaş u dilde dağdan deryā vü karam var

3a tās : kās sÜ

5b dilde : dilden sÜ

Rı .....- āğum var

BA - 35b

111

BU - 65a

SÜ - 21b

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

1 Cihānuñ hūy u hāyın gūşuma almam ferāğum var
Sivā hengāmesin şehr-i dile koymam yasāğum var

2 Teferrūc eylerem dā'im görüp ezhār-ı envārı
Fezā-yı dilde seyr it bir ^caceb büstān u bāğum var

3 Bahār-ı köhnenün reşk itmezem bir lālesine hiç
Benüm gülzār-ı dilde gül gibi çok tāze dāğum var

4 Emīnem tāb-ı gam te'sir kılma^cz kalbūme aslā
Semender gibi zīrā nār-ı ^cışk içre turāğum var

5 Reh-i ^cışka girenler Hakkı dā'im menzili gözler
Aña toğrulmuşam ben de ne solum var ne sağum var

1a hūy u : hevā vü BA, BU

3a reşk : şekk BA, BU

R1 .....- er

112

BA - 13b (1)

BU - 65a

SÜ - 22b

Mefā^cilün Mefā^cilün Fa^cülün

- 1   ^cAcebdür gaflet ehli ey birāder
Olur bir zerre-i mihaetle muğber
- 2   Bu nefis-i şüm ile ey dil dem-ā-dem
Olupdur rüy-ı mir'ātuñ mükedder
- 3   Koma elden kitāb-ı ^cışk u şevki
Hemīşe eyle ders-i ^cışkı ezber
- 4   Hakikat ^cāşık iseñ işbu yolda
Yüri Mansür gibi sen de ser ver
- 5   Bulunmaz tekye-gāh-ı ^cālem içre
Aransa gerçek ādem ehl-i dil er
- 6   Hudānuñ emr u fermānın kabül it
Dilersen olasin ey Hakki server

---

(1) Sayfa kenarına sonradan yazıldığı anlaşılan bir manzume.

5b gerçek ādem ehl-i dil er : gerçek ādem-i dil er BU

R1 .....- zer

113

BA - 159a

SÜ - 16b

Fe^Cilātün Mefā^Cilün Fe^Cilün

- 1 Ey göñül gel sevdādan eyle hāzer
Kalma berzahda eyle anı güzer
- 2 Nefsdür saña bil işid berzah
Di kuli'llāhü şümme nefseke zer
- 3 Açağör gözlerüni irkenden
İdegör var cemāl-i Hakka nazar
- 4 Niçe bāzār-ı Hak'da rā'ic ola
Hāl-i dil olmasa mişāl-i zer
- 5 Hakkı Hak-cū olan olur şābit
Meyl iden māsivāya turma gezer

2a saña : sālīke SÜ / bil : BA'da yok.

4a Hak'da : Hakk'a SÜ

R1 .....- erler

114

BA - 134b

SÜ - 17a

Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

- 1 Pîr u evliyā olan erler
Menzil-i vaşla āhir irerler
- 2 Ğark-ı bahr-i safā olan ādem
Çıkarur dürli dürli gevherler
- 3 Niçe meydān olur bu hāk-i fenā
Ki yatur bunda niçe biñ serler
- 4 ^cIşk ile bāş olur gedālar heb
Kalur ayakda begüm serverler
- 5 ^cIşk ile devr ider bu nüh eflāk
Hayret içre turur göre yirler
- 6 Niçe pinhān ider bu ^cişkî gönül
Ehl-i dil birı birin añlarlar
- 7 Rūz u şeb sırr-ı ^cişkî Hakkı-i zār
Mekteb-i dilde dā'im ezberler

R1 .....- ālı n'eylerler

115

BA - 138b

SÜ - 17a

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

- 1 Hākikat ^cilmine vāsıl olanlar kālī n'eylerler
O kānuñ gevher-i pākin bulanlar mālī n'eylerler
- 2 Bugün şol cennet-i ^cācildedür zevk-i visāl ey dil
Bu nakd-i hāzırı terk idüp istikbālī n'eylerler
- 3 Gönül peymānesi bir bāde-i ^cişk-ı ilāhī'dür
Anı nüş eyleyenler cām-ı māl-ā-mālī n'eylerler
- 4 Mükāşifler irer ancak begüm tafsīline ^cilmün
O tafsīli bilen erbāb-ı dil icmālī n'eylerler
- 5 Murād-ı ^cārif-i bi'llāh olanlar Hāk cemālīdür
Olar elvānı bu eşkālī bu emsālī n'eylerler
- 6 Ölüp ölmezden evvel Hāk cemālīn görmege sa^cy it
Elünde Hākı fırsat vār iken ihmālī n'eylerler

Rı .....- ā olmak diler

116

BA- 141b

SÜ- 17a

Fā^Cilātün Fā^Cilātün Fā^Cilātün Fā^Cilün

- 1 Derd-i ^Cıřkuñla derūnum mübtelā olmak diler
Gözlerüm deryā-yı nemle āşinā olmak diler
- 2 Bahr-i nāsūtı geçüp lāhūt iline bāl açub
Evc-i riġ atde dilüm mürġ-ı Hümā olmak diler
- 3 Kimi varlık çāhına düşmiş bu halkuñ tā-ebed
Kimi ^Cāşıklar gibi ehl-i fenā olmak diler
- 4 Kangı dilde derd-i Ya^Ckūb olsa peydā lā-cerem
Sanma kim Yūsuf yüzinden ol cüdā olmak diler
- 5 Hakkıyā hōş gör kazā-yı Hazret-i Mevlā'yı sen
Ol kazāyı fehm iden sāhib-rizā olmak diler

Rı .....- et gerek dirler

117

BA - 148b

SÜ - 17b

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

- 1 Nazar ehli gözetmez süreti sîret gerek dirler
Kumâş u kâş yetmez erde hem gayret gerek dirler
- 2 Kırî taklîd ile tut âdemi tennüre-püş olmuş
Begüm cāşık olan âdeme germiyyet gerek dirler
- 3 N'iderler şöreti şöret tarîk ehline âfetdür
Bu âfetden halâs olmaklığa himmet gerek dirler
- 4 Kifâyet eylemez fakr u fenâ erbâbına hırka
Derûnî zühd ü takvâdan da bir kisvet gerek dirler
- 5 Ko kîl ü kâli hâl istersen ey Hakkı eger Hak'dan
Kişi nâ-cins ile terk-i dem-i sohbet gerek dirler

R1 .....- le āhır

118

BA - 132a

SÜ - 17b

Mef^Cülü Mefā^Cilü Mefā^Cilü Fa^Cülün

- 1 ^CIşk ehline yār oldum u düşdüm dile āhır
Hālüm n'olısar gide gide kim bile āhır
- 2 Şebbāz-ı hakikat olub āzād idüm evvel
^CIşk dāmına tutuldum u geldüm ele āhır
- 3 Kim ağlar ise fūrkat ile hāline ey dil
Vuslat demine vāsıl olup ol güle āhır
- 4 Ger virmez iseñ cānuñı cānāna mukaddem
Kahrın eli kabz eyleye anı ala āhır
- 5 Gerçekligi zāhir olıcak ^Cışk yolında
Fāş eyledi esrārını gül bülbüle āhır
- 6 Şol nāz ile reftār iden ey Hakkı cihānda
Toprağa düşüp toprağı menzil kıla āhır

R1 .....- ār

119

BA - 140a

SÜ - 18a

Mefā^cilün Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

- 1 Semend-i ^cışk-ı Hudā'ya şu dil ki ola süvār
Tarīk-ı kurba girüp kat^c-ı rāha aña ne var
- 2 Serāy-ı ma^crifete degme kes duhūl itmez
Meger ki yār ile yār ola terk idüp aġyār
- 3 Dirīg ki şems-i hakikat tecellī kılmış iken
O yüzden ide seni men^c perde-i pindār
- 4 Cihānda cümle velīler bu söze kâ'ildür
Ki kimse yol bulamaz olmayınca cezbe-i yār
- 5 Ne fikr-i rāhat-ı h^vāb ola aña ey Hakkı
Şu dīde kim ola gerçekten ^cāşık-ı dīdār

R1 .....- 1r

120

BA - 142b

SÜ - 18a

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Lafz u ma^cnādan ferāğat eyledi erbāb-ı sır.
İkilik zā'il olup āhır tecellī kıldı bir
- 2 Mescid ü meyhānenün sırrından āgāh olmayan
Münkir-i imān olup şol küfre olmışdur mukır
- 3 Kubbe-i minā-yı çarhuñ sırrına iden duhul
Şiše-i nāmūs u cārı zāhidā elbette sır
- 4 Saklama cān u tentün bey^c u şirā kıl Hāk ile
Lā-cerem mel^cundur zīrā bilürsin muhtekir
- 5 Rāh-ı cışka cān u dilden Hākkiyā eyle sülük
Gide gide işbu yolda, menzil-i maksūda ir

Ri ..... er

1 21

BA - 144a

SÜ - 18a

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Eyledünse ey sabā yāre güzer
Hāk-i rāhunda senün ^canber biter
- 2 Kul li-ma^cşukın tecellā bi'l-celāl
Yā cemilü'l-vechi mā hāzā'l-keder
- 3 Pūte-i ^cışka girüp kāl olmada
Kalb-i ^cāşık dā'imā mānend-i zer
- 4 Āh kim meydān-ı mihnetde bugün
Dest-i kahr-ı Hāk niçe serler keser
- 5 Inneme'l-vaşlu bi-kadri'l-iftirāk
İstemi^c min cānibī hāzā'l-haber
- 6 Hakkıyā seyr it kemālāt-ı Hāk'ı
Kad bedet min mazhari nev^ci'l-beşer

4b Dest : BA'da "Tig" kelimesi ile sah kaydı var

R1 .....- endidür

122

BA - 157b

SÜ - 18a

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

MEDH-İ HAZRET-İ ŞEYH KUDDİSE SİRRUH

1 Bi-hamdi'llāh ki mürşid baña Şeyh^cOsman Efendi'dür
Tarik-ı Celveti vü Halveti'nün ercümendidür

2 Siyâdetle sa^câdetle müşerref hem mübeşşerdür
Serir-i Cilm ü Cîrfânun şeh-âsâ nâz-mendidür

3 Melâhat mazharıdur vechi envâr-ı tecelliden
Halâvetle hüd^c cîrfân mısırınun şîrîn kandidür

4 Harimî Ka^cbe vü kalbi anuñ Carş-ı mu^cazzamdur
Tavâf eyler anı Ka^cbe o babuñ müstemendidür

5 Aceb midür kılursa her nefes Mi^crâc-ı rûhânî
Ne vardur kat^c-ı râha himmet anuñ kim semendidür

6 Ne deñlü Cışk-ı Şîrîn ile Ferhâd olsa da meşhûr
Serây-ı hazret-i şeyhuñ yine bir taş-kendidür

Başlık : SÜ'de yok

1,2,3 : SÜ'de yok

- 7 Virürler cism ü cāna gevher-i mihr ile ārāyiş
Hamā'il gibi erbāb-ı kulübün sīne-bendidür
- 8 Nazīri gelmez anuñ müntehādur sidre-veş ey dil
Hakikat bāğınuñ her vech ile serv-i bülendidür
- 9 Pür olmışdur derūnı Hakkıyā 'ilm-i ilāhī'den
Nazar erbabınun 'ilmi anuñ yanında 'indidür

Rı .....- endidür

123

BA - 157a

SÜ - 18b

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

- 1 Bi-hamdi'llāh ki mürşid baña Şeyh ^cOsman Efendi'dür
O şeyh-i pāk-dil kim cümle halkuñ ercümendidür
- 2 Siyādetle sa^cādetle hem mübeşşerdür
Hamā'il gibi erbāb-ı kulübün sine-bendidür
- 3 Melāhat mazharıdur vech-i envār-ı tecelliden
Halāvetle hōd ^cirfān mısırınuñ ^cayni-y-le kandidür
- 4 Anuñ bir pāyesinde pest olup kaldı cihān halkı
Bu bāgun serv-veş sad-pāye ile ol bülendidür
- 5 Niyāz erbābinuñ hācetlerin Hakkı revā gördi
Anuñçün taht-gāh-ı vuslatuñ bir nāz-mendidür

2a sa^cādetle : SÜ'de yok.

3a tecelliden : tecelidür SÜ

R1 .....- an ağladur

124

BA - 133b

SÜ - 18b

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 İhtiyārın selb idüp insani hicrān ağladur
Ādemi fūrkat helāk eyler meded kan ağladur
- 2 Yūsuf'ından her kim oldı-y-sa bugün ey dil cüdā
Ol cüdālık gönli Ya^cküb'ını her ān ağladur
- 3 Düşmemek mümkün midür çāh-ı belāya ey gönül
Herkesi hālince bu dünyāda ihvān ağladur
- 4 Dest-ber-dest-i dīgerdür dem-be-dem aġyār ile
Āh kim yārān-ı cışkı cevri devrān ağladur
- 5 Hakkıyā te'sir Hāk'dandur degül eflākden
Cümleyi Hāk güldürür hem yine Rahmān ağladur

Ri .....- ir

125

BA - 144a

SÜ - 19a

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Şara kalbī min tecellī'l-^cışk ke'l-bedri'l-münir
Min muhayyāhu beḍā bi'llāhi nūrun müstetir
- 2 ^cİşk ile dā'im gedālar pādişāh olmaḡdadur
Pāy-māl olup gider efsürdelikle her emir
- 3 ^cAkla uyma zāhid Eflātün-vakt olsañ eger
^cĀlem-i takdīre irgürmez meger tedbīr-ı pīr
- 4 Zāle inkāru'l-verā lemmā ra'ev şemse'l-felek
Keyfe hüm lev küşifū ^can vechi Settārin Kadir
- 5 Tıfl-ı ebced-h^vān olub gel mekteb-i ^cirfāna gir
^cĀlem-i ekber nedür mürşidden öğren ey saḡir
- 6 Hakkıyā şol kesret-i esmāya kılma sen nazar
Dā'imā iden tecellī yine ol bir oldı bir

2b emir : mir SÜ

R1 .....- il olur

126

BA - 140b

SÜ - 19b

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

1. Kaṭrası ^cilm-i ledünnün sad-hezārān Nīl olur
Noktası bu nüshanun ey dil niçe tafsil olur
2. ^cĀlem-i vasluṇda yāruṇ her demi ^caşıklarun
Ol kadar memdud olur kim niçe ay u yıl olur
3. Ders-i tevḥīdi mükerrer idegör her rüz u şeb
Māsivā-yı zikr-i Ḥak zīrā ki kāl ü kīl olur
4. Taht-gāh-ı dilde şāh-āsā karār itdiyse ^cışk
^cİzzet-i dāreyn ey dil başuna iklīl olur
5. Hemdem-i mürşid olan yār ile yār olur bugün
İller ile sohbet idenler yine hem il olur
6. Ka^cbe-i vaslinda yāruṇ cānı kurbān idegör
Ḥakk'a kim teslīm olursa Ḥakkı İsmā^cil olur

R1 .....- ār olur

127

BA - 149b

SÜ - 19b

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Kilk-i ^cārif şafha-i ^cālemdē ^canber-bār olur
Bir nefes kılşa cihāna hār iken gūlzār olur
- 2 Tā ezelden irtibāt itmiş durur ervāh ile
Sanma kim yār-i kadīmi yār ile aġyār olur
- 3 Ey dirīgā habs olup kalduk kafesde tūtī-vār
^cĀlem-i milk içre ^cuşşāka begüm yir tar olur
- 4 Nakd-i cāndan ġayri aslā kalmadı bir varlığum
Kalmaz ol da şarf olur elbette bir bāzār olur
- 5 Hāk ile seyr eyleyen sırra nazar kıl zāhidā
Sanma kim ten gözlerini nāzır-ı dīdār olur
- 6 Vakt olur kim Hākkiyā sālīk ila'llāh oluna
Ka^cbe-i vaşla vusūle cism ile cān bār olur

R1 .....- emdür

128

BA - 141b

SÜ - 20a

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

- 1 Bu yolda niçe bir ağlarsın ^cāşık gözlerün nemdür
Ciger pür-hün u dil pür-tāb u derd ü miñnet ü ğamdur
- 2 Senün hōd kendi mir'ātūndadır seyrün nazar eyle
Nukūş-ı Hāk-nümāsın kalb-i pākūn sāğar-ı Cem'dür
- 3 Derün-ı dilde seyr it çok oñulmaz yāreler vardur
Hākikatde velī derdün saña hem ^cayn-i merhemdür
- 4 Ne demler zāyi^c oldu fūrkat-i yār ile ^cālemde
Yüri var ibn-i vakt ol ^cārif iseñ dem de bu demdür
- 5 Yüri bir pīr elin tut tekye-i ^cālemde ey Hākı
Hākikat mazharı ^cālemde zīrā kāmil ādemdür

1a yolda : yönde SÜ

5b mazharı : mazhar SÜ

R1 .....- et sayarlar

129

BA - 147a

SÜ - 20a

Mefā^cilün Mefā^cilün Fa^cülün

- 1 Dili ^cuşşāk-ı Hāk cennet sayarlar
Ġam-ı ^cişkin anuñ rahmet sayarlar
- 2 Ne deñli hāk ile olsañ berāber
Begüm pest olmağı rif^cat sayarlar
- 3 Ġurūr erbābına yüz tutma hergiz
K'iderler eylūgi minnet sayarlar
- 4 Ġam-ı dānā vü nādānuñ sürürin
Hudā ehli olan hikmet sayarlar
- 5 Mezāk erbābı ^cişkuñ vecd ü zevkin
Efendī özge keyfiyyet sayarlar
- 6 Şular kim dil-perişān-ı cihāndur
Ġinā-yı mālī cem^ciiyyet sayarlar
- 7 Nedīm-ı bezm-i ihlās olmayanlar
Riyāyı Hākkiyā tā^cat sayarlar

6a dil-perişān-ı cihāndur : dil perişāndur cihāndur SÜ

R1 .....- lmek vaktidür

130

BA - 133a

SÜ - 20b

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 ^cAndelībā ağla kim feryāda gelmek vaktidür
Sanma kim fūrkat deminde saña gülme vaktidür
- 2 Niçe bir reng-i ta^calluk bu fenā gülzārda
Kalbünün āyīnesinden ğayrı silmek vaktidür
- 3 Dağ dağ olmağ yaraşur sīnesi ^cāşıkklarun
Kalb ü rühi hançer-i ^cışk ile delmek vaktidür
- 4 Da^cvet-i Hakk gūşe girdiyse hakikatde eger
Rāh-ı ^cışkun zādi elbette görülmek vaktidür
- 5 Hakkıyā sevdā-yı ferdāyı dimāğundan çıkar
Kim bugün hem nefsüni hem Hakk'ı bilmek vaktidür

R1 .....- emdür

BU - 40a

131

Mef^cülü Mefā^cilü Mefā^cilü Fa^cülün

- 1 Vuşlat demini sürmeğe sa^cy eyle ki demdür
Vuşlatdan e^ser bulmaz iseñ soñı elemdür
- 2 Zāhid bize cışk ehlinün ahvālını söyle
Dilden giderürsek sühan-i zühdi keremdür
- 3 Yol toğrı durur ehl-i fenā olına ammā
Güm-geşte kılan sāliki efkār-ı deremdür
- 4 Gevher çıkarur lü'lü' ü mercān gibi çeşmüm
Bu iki gözüm sanki cihānda iki yemdür
- 5 Hāk söyler efendi bu sözi Hākı dilden
Güftāre gelen gerçeğe sor nereki femdür

Rı .....- u midur

BU - 39b

132

Mef^cülü Fā^cilātü Mefā^cilü Fā^cilün

- 1 Süfî safā-yı kalbe sebeb zikr-i hū midur
Yā pāk iden derūnuñı āb-ı vuzū midur
- 2 Dünyā vü āhiret ki olupdur iki ^carūs
Ehl-i nazar katında güzel o mı bu midur
- 3 Açmış nikāb-ı hüsnini gülşende goncalar
Sermest-i bülbül eyleyen iyyā ki bu midur
- 4 Cem^c eylemişdür ^caskerin pādīşah-ı ^cışk
Maksūdı şehr-i kalbūme bilmem ^calev midür
- 5 Meydān-ı ^cışka girmege zāhidler istemez
Hakkı semend-ı nefsi ^caceb tünd-hū midur

R1 .....- ar

BU - 65b

133

Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

- 1 itteku'llāhe yā üli'l-elbāb
ünzuru'llāhe yā üli'l-epsār
- 2 Len tenālū hı̇tābını gūş it
Eyle varuñ Hudā içün İsar
- 3 Hāzihi'd-dāru hāzihi'd-dünyā
Semmāhā kätılün hazār hazār
- 4 Hakkıyā bār-ı vüçüdü terk it
Dürdur hayli menzil-i ebrār
- 5 İnneme'l-ömrü serī^cu'l-evkāt
Aceben li'l-mukīmi fi'l-evzār

3b Semmāhā : vezin ve anlam bakımından kelimenin "Semmühā" olması gerekir.

Ze .....- āyuz

BA - 35b

BU - 65b

SÜ - 22b

134

Mef^cülü Mefā^cilü Mefā^cilü Fa^cülün

FASLU'Z-ZĀ

- 1 Ey h^vāce bugün mālīk-i iklīm-i fenāyuz
Sultān-ı hakikat kuliyuz özge gedāyuz
- 2 Bir mīr-i velāyet nefesi mazharıyuz biz
Pākīze-neseb silsile-i Āl-i ^cabāyuz
- 3 Alduk niçe himmet niçe erbāb-ı hünerden
Cārū-keş-i meydān-ı fenā-yı budalāyuz
- 4 Seirmāye bize nakd-i kanā^cat yeter ey dil
Bāzār-ı hakikatde muhibb-i fukarāyuz
- 5 Hakki heves-i ^cilm-i rusūmı koyup āhir
Reşk-āverī-i ^cilm-i ledünnī-i Hudā'yuz

Başlık : SÜ'de yok.

Ze .....- ân istemez

BA - 36a

BU - 66a

SÜ - 22b

135

Fa^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Dard-i ^cıŝkuñ hem-demi ^cālemdē dermān istemez
^cĀŝık-ı bī-pāk olan pervāneler cān istemez
- 2 Seyrinūñ bir lahzasında nūh felek pā-māl olur
^cĀŝıkūñ çeŝm-i dili seyr-i gülistān istemez
- 3 Māsivādan ^cārif-i bi'llāh olan müstagnīdür
Virseler almaz bugün mīlk-i Süleymān istemez
- 4 Matlab-ı a^clā-yı zāt-ı pāk-i Hakk'ı isteyen
Sidre vü ^carŝdan gezer hūrī vü ğilmān istemez
- 5 Hakkıyā tāvus-ı kudsīlerle cevlnān isteyen
Bu fezā-yı ^cālem-i fānīde seyrān istemez

Ze .....- anmaz

BA - '36a

BU - 66a

SÜ - 22b

136

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

- 1 Görenler işbugün yārin dem-ā-dem ansuz eglenmez
Ülü'l-ebsār olanlar va^cde-i ferdāya katlanmaz
- 2 Şu deñlü germ ider tāb-ı mahabbet kalb-i ^cuşşākı
Yedi deryāyı birden nūş iderse zerrece kanmaz
- 3 Halās oldu şu kim zenb-i vücūdından bu dünyāda
Yanup pervāne-veş kül oldu yarın bir dahı yanmaz
- 4 Cemāl-i semme vechu'llāh idüpdür bir tecellī kim
Merāyādan ne vardur görse ^cārif anı hak sanmaz
- 5 Hakikat üzre Hakkı peyrev-i pīr-i tarīkat ol
Makām-ı sıdka tālibler dūrüg-i dehre aldanmaz

3b bir : SÜ'de yok.

Ze .....- ardan āh itmez

BA - 36a

BU - 66a

SÜ - 23a

137

Meḫā^cilün Fe^cilātün Meḫā^cilün Fe^cilün

- 1   Ṣafā-yı vakti bulanlar kederden āh itmez
Makām-ı emne girenler hatardan āh itmez
- 2   Bu yolda mihnete mu^ctād olan sülük ehli
Hemīse menzili gözler seferden āh itmez
- 3   Devām-ı zıkr-ı Ḥak ile iden ticāret-ı rūḥ
Beden helākine bakmaz zarardan āh itmez
- 4   Bu kār-gāh-ı fenāda mü'essiri gözeden
Nukūş-ı gayra bakup bir eserden āh itmez
- 5   Ḥakkı Mansūr-ı ḥakīkī olan erbāb-ı fenā
Ne gelürse başına şūr u şerden āh itmez

1a Ṣafā-yı vakti : Ṣafā-yı vakt SÜ

4b bir : bu SÜ

Ze ..... - āz

BA - 36b

138

BU - 66b

SÜ - 23a

Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilün

- 1 Kimi kim eyleye Hāk kendüsine mahrem-i rāz
Vechi var eyler ise cümleden anı mümtāz
- 2 Sen anuñ dürli niyāz ile gözet dergāhın
Ol saña her ne kadar eyler ise ey āil nāz
- 3 Nūr-ı zātına idüp tīre-i hāki mir'āt
Pūte-i cⁱşka koyup virdi aña sūz u güdāz
- 4 Her kimün bāl ü per-i sırrına kuvvet virdi
c^aArş-ı a^clādan öte cⁱşk ile itdi pervāz
- 5 Bir büyük lutfı durur şükr idelüm her şeb u rüz
Hakkıyā bezm-i ezelden gelür oldı āvāz

1b Vechi : Veche SÜ

2a dürli : dürlü SÜ

5a Bir : Bu BU

Ze .....- ārsuz

139

BA - 36b

BU - 66b

SÜ - 23a

Mef^cülü Fā^cilātü Mefā^cilü Fā^cilün

- 1 Deryā-yı ^cışka düşdi gönül ihtiyārsuz
Zühd ehli kaldı taşrada gör i^ctibārsuz
- 2 Nāmūs odur ki ^cārını terk eyleye kişi
N'eylerler anı kim ola gayretsüz ^cārsuz
- 3 İrdi hevā-yı ^cışk ile āhum feleklere
Şanmañ bu yolda anı ola iktidārsuz
- 4 Ferhād u Kays olmağ ile mübtelā-yı ^cışk
Hayretde kaldı ^cışk ile dār u diyārsuz
- 5 Hakkı saña ezelde sükün olmamış nasīb
Kalduñ cihān içinde anuñçün karārsuz

Ze .....- ā anlamaz

140

BA - 37b

BU - 67a

SÜ - 23a

Fā^cilātūn Fā^cilātūn Fā^cilātūn Fā^cilūn

- 1 Resm-i ^cişki zāhide tarḥ itme ma^cnā anlamaz
Kim zarāfet neydügin har-tab^c aslā anlamaz
- 2 Hālikı tevḥid ider eşyā lisān-ı hāl ile
Degme bir kāl ehli ol tevḥidi ammā anlamaz
- 3 Muşhaf-ı sırr-ı ezeldür kâ'inātuñ cümlesi
^cAklı kāsırlar velī ol sırrı kaṭ^cā anlamaz
- 4 Cān kulagına gelür her dem dem-i bezm-i elest
Gāfilūñ gūşına girmez girse cidden anlamaz
- 5 Hakkıyā bilmez hakikat sırrını zāhid bugün
Hüsn-i Yūsuf neydügin zirā ki a^cmā anlamaz

4a dem-i bezm-i elest : niçe bezm-i elest SÜ

5a sırrını : sırrına SÜ

Ze .....- ān incinmez

BA - 37b

141

BU - 67b

SÜ - 23b

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

- 1 Gam-ı dünyādan ey dil kāmīl insān incinmez
Ki zīrā hār u hasdan baħr-i bī-pāyān incinmez
- 2 Ne deñli mübtelā-yı derd ü mihnet olsa ehl-i dil
Görür te'sīri Ĥak'dan kimseden bir ān incinmez
- 3 Bu deñlü vüs^cat-ı ahlāk ile mevsūf iken dā'im
Kulından cürm ü ^cisyan görse de sultān incinmez
- 4 Melāmetden göñül kaçmaz belā-yı ^cişkdan āh itmez
Riyā erbābinuñ ta^cnın işidüp cān incinmez
- 5 Atarlar seng-i cevri dā'imā ^cāşıklara Ĥakki
Dıraht-ı mīve-dār andan olur handān incinmez

2a denli : denlü SÜ

Ze .....- reyüm bir kez

BA - 38a

142

BU - 67b

SÜ - 23b

Mef^cülü Mefā^cilün Mef^cülü Mefā^cilün

1 Seyr eyleyüm yārūn vechin göreyüm bir kez
Tübā-yı cemālünden mīve direyüm bir kez

2 Bu cālem-i nāsūtun tā-key çekeyüm cevrin
Şol sidre-i lāhūta bārī ireyüm bir kez

3 Şimden geri zühhādun zühdinden elüm çekdüm
İşk bezmine irişüp zevkin süreyüm bir kez

4 Gurbetde kalup gitdüm ben hayli zamān oldı
Aşlum vatanum aņup aña varayum bir kez

5 Kāmet olalı cışka bir kerre namāzum yok
Şimden geri dergehde divān turayum bir kez

6 Sevdā-yı sivā-y-ile Haktan niçe bir dürem
Şol halvet-i cānāna Hakkı gireyüm bir kez

3a Şimden geri : Şimden girü BU

6a sivā-y-ile : sivā ile BU

S̄in .....- ās

BA - 38a

143

BU - 68a

SÜ - 24a

FĀ^cilātün FĀ^cilātün FĀ^cilātün FĀ^cilün

FA SLU' S-SİN

- 1 İtmeyen mişkāt-ı mürşidden bugün nūr iktibās
Zulmet-i ^cunsurda kaldı tutdı mir'ātını pās
- 2 İ^ctimād itme mücerred zühde ey magrūr dil
Çok peşimānī çeker āb üzre her kim kor esās
- 3 Evliyā hakdur kerāmātını inkār eyleme
Vāsılı mahcüb görme kendüñe itme kıyās
- 4 Zen gibi ārāyiş-i dünyāya virme gönlüñi
Merd olan ^cāriflere yoklıktan özge yok libās
- 5 Enbiyānuñ vārisidür ^cārif-i bi'llāh olan
Hakkıyā nātıkdur ol sirri kelām-ı hayr-ı nās

Başlık : SÜ'de yok.

Sîn ..... es

BA - 38b

144

BU - 68a (1)

SÜ - 24a

Müster^cilün Müster^cilün Müster^cilün Müster^cilün

- 1 Ölmezden evvel aç gözün dilden sivāya meyli kes
Allāh'a teslim it özüñ Allāh bes bākī heves
- 2 Peyk-i ecel bir gün gelür senden senüñ cānuñ alur
Cānuñ gider cismün kalur fānī olur işbu kafes
- 3 Hālin seven mecnün olur mālın seven meftün olur
Ālin seven mağbün olur anlara yok feryād-res
- 4 Dünyāya aldanma gider ^cakbāya kıl cānā nazar
Mavlāya irmezseñ eğer bil zāyi^c oldı her nefes
- 5 Yüzüñ yire sür ke'l-firāş yanup yakıl mislü'l-firāş
Gözden akıt var kanlu yaş mānend-i Ceyhün u Aras
- 6 Hakkı koyup cān u teni esrāruñ olmak mahzeni
^cAklun işi sanma anı irmez aña fikr-i meges

---

(1) BU'da her mısra birer beyit biçiminde.

Şin .....- âya iriş

BA - 39a

145

BU - 68b

SÜ - 24a

Fe^cilâtün Fe^cilâtün Fe^cilâtün Fe^cilün

FASLU'Ş-ŞİN

İvme bu yolda te'ennî ile Mevlâ'ya iriş
Kâbe kavseyni geçüp sırr-ı ev ednâ ya iriş

Cümle câlem aña yoldur didiler cârifler
Sûret-i Hakkâ nazar kıl yürî ma^cnâya iriş

Niçe bir katra gibi sâhil-i kesret bekle
Birlige irmek için var leb-i deryâya iriş

Gâh Ferhâd gibi küh-ı gam u mihnete çık
Gâh Mecnûn gibi ışık ile sahrâya iriş

Ölmeden ölmege sa^cy eyle hayât isterseñ
Bugün ey Hakkı çalış hâlet-i ferdâya iriş

Şın ..... aş

146

BA - 39a

BU - 68b

SÜ - 24b

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

1 Sırr-ı Hakk'ı eyleme nâşiye fâş
Var sadef-vâr ey gönül hāmüş baş

2 Dāra çekdi gayret-i Hak Cākıbet
Hak için Mansūr kodı yolda baş

3 Her tasarruf Hālik'unđur sūfiyā
Tā-be-key bu Zeyd ü CAmr ile savaş

4 Nakd-i bāzār-ı hakikat ey h^vāce
Oldı ehl-i Cışk içinde kanlu yaş

5 Hak durur Cāriflerün gönlindeki
Himmeti iden degüldür göz ü kaş

6 Gösteren hakkı tecellî nürıdur
Hakka irmez Hakkıyā Cakl-ı ma^cāş

6a Cāriflerün : Cāriflerin SÜ

Şın .....- eti neymiş

BA - 39a

BU - 68b

SÜ - 24b

147

Mefâ^cilün Mefâ^cilün Mefâ^cilün Mefâ^cilün

Mezāk-ı ehl-i dilden sor cihānda lezzeti neymiş
Şarāb-ı ^cışkı nüş it sen de bil keyfiyyeti neymiş

Züleyhā gibi meftūn olmayan şol hūsn-i yek-tāya
Kesüp el cümleden ^cışk içre bilmez hayreti neymiş

Gözinden āb-ı hūn-ālūd dā'im olmada cārī
Bugün ^cāşıklarun bildün mi cānā san^catı neymiş

Elinde vārını cānān yolına itmeyenler şarf
Düşüp sevdā-yı hāma bilmediler devleti neymiş

Hitāb-ı ^cizzeti gūş eyle Hakkı Hak Ta^cālādan
Bil andan ol sadā-yı sūz-nākūn hāleti neymiş

Şın .....- idelüm ey dervîş

148

BA - 136a

SÜ - 24b (1)

Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilün

- 1 Gel Hakk'ı zikr idelüm ey dervîş
Lutfını fikr idelüm ey dervîş
- 2 Bunca ihsânına ol Allâh'un
Cân ile şükr idelüm ey dervîş
- 3 Hakk-ı bâkî mahabbetin idelüm
Mâsivâyı n'idelüm ey dervîş
- 4 Yolumuz feth iderse ger tevfi̇k
Togrı Hakk'a gidelüm ey dervîş
- 5 Hakkı-veş yaş yirine şol kanı
Dâ'imâ akıdalum ey dervîş

---

(1) Sayfa kenarına sonradan yazıldığı anlaşılan bir manzume .

Şın .....- rsem hōş

149

BA - 136b

SÜ - 24b (1)

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

- 1 Açıl̄sa bāğ u feyz u andağ̄ı ezhārı d̄irsem hōş
Saçıl̄sa cur^calar bezm-i dile ol zevki sūrsem hōş
- 2 Yeter bu perde-i pindār içinde şöyle maḥbūbam
Bu varlık nakdini yoklık yolına cümle virsem hōş
- 3 Demidür ^cālem-i vasl̄ına Mi^crāc eyleyüp anuñ
Açup cān gözlerin şol pertev-i cānānı görsem hōş
- 4 Fenā yolında dā'im hāk ile yeksān olup ben de
Bu yolda gide gide menzil-i ihsāna irsem hōş
- 5 Elüm dergāh-ı Hāk'da bağlayub Hākı hakikatde
Makām-ı semme vechu'llāhı görsem anda tursam hōş

---

(1) Sayfa kenarına sonradan yazıldığı anlaşılan bir manzume.

la andağ̄ı : andaki SÜ

Sad .....- āyedür ihlās

BA - 39b

150

BU - 69a

SÜ - 24b

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

- 1 Dilā bāzār-ı ^cirfān içre bil sermāyedür ihlās
^cAmel san ribha beñzer güyyā bir māyedür ihlās
- 2 Egerçi cümleden zāhirde evvel rutbedür baksan
 Hākikatde merātib içre a^clā pāyedür ihlās
- 3 ^cArūs-ı nev-res-i halvet-serāy-ı dil durur a^cmāl
 Ser-ā-pā zātına hil^cat gibi pīrāyedür ihlās
- 4 Ümīd-i istirāhat ister iseñ milk-i bākīde
 Kıyāmet tābını def^c eyleyen şol sāyedür ihlās
- 5 Dem-ā-dem Hākıyā tıfl-ı dili var terbiyet eyle
 Hākikat tālibi iseñ nemāya dāyedür ihlās

Dad.....- āz

BA - 40a

BU - 69b

151

SÜ - 25a

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

FAŞLU'Z-ZAD

- 1 Eylemez ^cāşık olan ef^cāl-i Hakk'a i^ctirāz
Varlığa yoklığa gelmez inbisāt u inkıbāz
- 2 Kār-gāh-ı ^cışkda eksük degüldür ehl-i dil
Ol neseb kim Hakk'adur gelmez anuñçün inkırāz
- 3 Şöyle muhkem tutmuşuz hablü'l-metīn-i ^cışkı kim
Haşre dek ser-rişte-i ahvāle gelmez intikāz
- 4 Lafz u ma^cnā ^cālemi yeksāndur ehl-i dile
Pākdür reng-i cihāndan ne sevād u ne beyāz
- 5 ^cĀlem-i āfākda seyr it misālin Hakkıyā
Nefs ü rüh olmuş durur sırr-ı semāvāt ü arāz

Başlık : SÜ'de yok.

5b sırr-ı semāvāt : semāvāt SÜ

Dad .....- et-i feyyāz

BA - 40a

152

BU - 69b

SÜ - 25a

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

- 1 Elā ey ^caşık-ı nūr-i cemāl-i hazret-i Feyyāz
Elā ey rāğıb-ı sırr-ı kemāl-i kudret-i Feyyāz
- 2 Gözün yaşlarını dök hāk-i rāh-ı ^cālem-i ^cışık ol
İrişe derdüne dermān bulasın rahmet-i Feyyāz
- 3 Yeter fürkatdesin bu ^cālem-i nāsūt-ı dünyāda
İriş lāhuta tā kim hāsıl ola vuslat-ı Feyyāz
- 4 Yeter bu gülşen-i gurbetde bülbül gibi feryād it
Yürü yād eyle aslun tā bulasın kurbet-i Feyyāz
- 5 Dilünde zikr-i a^clā kalbün içre fikr-i Mevlā yok
Ne vaktin idesin dünyāda şükr-i ni^cmet-i Feyyāz
- 6 Bugün lutfı elin tut Hakkıyā Hakk'un ^cibādet kıl
Yarın irişmeden halka celāl ü şavvet-i Feyyāz

Dad .....- etden ġaraż

BA - 40b

153

BU - 69b

SÜ - 25a

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Rāhat-ı ^cukbā durur dünyāda zahmetden ġaraż
^cizzet-i ma^cnā durur sūretde zilletden ġaraż
- 2 Gerçi ef^cāl-i Hudā olmaz mu^callel bil-ġaraż
Ma^crifetdür lik insānda bu hilkatden ġaraż
- 3 Sūret-i esmāda halk itdi hakikat ādemi
Ma^cnā-yı Hak añlamakdur işbu sūretten ġaraż
- 4 Luṭf u kahrı Hak Ta^cālānuñ begüm yeksāndur
Şol mahabbet sırrıdur ^cālemde mihnetden ġaraż
- 5 Noktayı fehm eylemekdür biñ bir esmādan murād
Hakkiyā vahdet bilinmekdür bu kesretten ġaraż

T1 .....- āt

BA - 40b

BU - 70a

154

SÜ - 25b

Mef^cülü Fā^cilātü Mefā^cilü Fā^cilün

FASLU'T-TĀ

- 1 Ger ^cāşık iseñ eyleme nās ile ihtilāt
Bīgānelerle tā-be-key it böyle irtibāt
- 2 Hün-i cigerle virmez iseñ cāna perveriş
Sırruñ öniye inmeyiser nürdan simāt
- 3 Cānuñ serāyın eyledi mānenā-i āsümān
Cismüñ zemīni sahnına Hak virdi inhitāt
- 4 Dergāh-ı kurba girmenüñ erkānı var dilā
İşbu namāzı kılmāğa pek çokdur iştirāt
- 5 Hakkıyı yā Rab eyleme gümrāh-ı ^cışk-ı pāk
İkşif ^cammā basā'iranā vehdine's-sırāt

Başlık : SÜ'de yok

1a nās ile : nāşıyle BA, BU

2b inmeyiser : inmese SÜ

T1 .....- āt

BA - 40b

BU - 70a

SÜ - 25b

155

Fā^cilātūn Fā^cilātūn Fā^cilātūn Fā^cilūn

- 1 Ārif-i billāh olanlar söylemez hergiz sakat
Münkirā fehmiñdedür ger var ise sehv ü galat
- 2 Cān u başı māl ü milki Āşikuñ yağmā durur
İbtilānuñ her birisi aña olmışdur farat
- 3 Geç bugün suğrā vü kübrāsından iki Ālemūn
Gir sırāt-ı müstakīme gözleyüp hadd-i vasat
- 4 Ağlama kahr u celālinden Hudā'nun sūfiyā
Gelmeyince başa olmaz her ne yazıldıysa hat
- 5 Hāme-i esrāra ey Hakkı bugün Āşikuñ gamı
Tiz-ber gizlikdür aña üstüh^vānumdur mikat

3b Gir : Ki SÜ

4a Ağlama kahr u celālinden : Ağlama vü kahr u celālinden SÜ

Z1 .....- emden haz

BA - 41a

BU - 70b

156

SÜ - 25b

Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

FASLU'Z-ZĀ

- 1 Alagör var şarāb-ı gāmdan haz
Dil-i ^cāşık ider elemden haz
- 2 Sen de Ya^cküb-veş olup giryān
Dīde-nemnāk ol eyle nenden haz
- 3 Hoş gelür ehl-i derde kahr u celāl
Sükker-āsā ider o semden haz
- 4 Bes durur ^cārife dil-i pāki
Eylemez zerre cām-ı Cem'den haz
- 5 Dem gelürse gözinden ^cuşşākuñ
Eyler anlar belī o demden haz
- 6 Hakkı'ya yā ilāhī lutf eyle
Kim gedālar ider keremden haz

Başlık : SÜ'de yok

Ayn .....- i^c

BA - 41a

BU - 70b

157

SÜ - 25b

Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilünFA^cSLU'L-^cAYN

1 Nür-ı Hak olsa kalbünellāmi^c
Açılır ^cışk ile o dem tāli^c

2 Kalbün eylerse havātır-ı vīrān
Hālık'a yüz tutup di yā Dāfi^c

3 Bir tecellī ile terakkīye
^cİşkdan gayrı olmadı şāfi^c

4 Oldı kibr u riyā bugün zāhid
Harem-i kurbe duhūle māni^c

5 Pādişāh ise de gedā oldı
Her ki hāline olmadı kāni^c

6 Pest durur pāyesi kāl ehlinün
Cümleye olsa da fā'ik bāri^c

Başlık : SÜ'de yok

6a Pest durur : Pestür BA, BU

6b fā'ik bāri : fā'ik u bāri^c SÜ

- 7 Yol ararsañ saña yeter ey dil
 Hük-m-i şāri^c dahı nass-ı kātı^c
- 8 zāhir ile şerī^cat ehli ol
 Bātın ile hevāyı ol kāmī^c
- 9 Kibr u pindārı yūri vaz^c eyle
 Fakr u zūlli olup bugün dāfi^c
- 10 Hakkıyā hasta-i hicrāna bugün
 Şerbet-i ^cışk olupdur nāfi^c

Ayn ..... - ā^c

BA - 41b

158

BU - 71a

SÜ - 26a

Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

- 1 Eyleyenler iki cibāna vedā^c
İtdiler sırr-ı Hakk'dan istitlā^c
- 2 Bildiler mes'ele-i cışk nedür
Ehl-i dil Hakk'a itdiler icmā^c
- 3 Nür-ı Hakk'dur görünen cālemdē
Hüccet-i vāzihadur şemse şu^{cā^c}
- 4 Güş-ı sırra gelür hitāb-ı Elest
Līk herkesde yokdur anı simā^c
- 5 Varlığın zāhid eylemez ifnā
Havf ider gelmesinden aña ziyā^c
- 6 Hakkıyā cışk itdi bünyādın
Eyleyen bu serāçeyi ibdā^c

Gayn .....- ağ

BA - 42a

159

BU - 71a

SÜ - 26a

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fe^cilün

FASLU'L-GAYN

- 1 Māsivāya yār olan Hāk'dan olur lābūd ırag
İki ^cālemden anuñçün kaldı ^cāşıklar ferāğ
- 2 Var hayāt-ı bākīye şarf eyle ^cömr-i fānīyi
Ölmeyen ölmezden önden olmadı ma^cnāda sağ
- 3 Bülbül-i gülzār-ı vahdet ol Hāk'a pervāz idüp
Bāğ-ı ^cālem olmasun kesret ilinde saña bāğ
- 4 Kūhsār inler zemīn ağlar belā-yı ^cışk ile
Derd ile yakmış derūnī lāleler bağrına dāğ
- 5 Er iseñ aldanma Hākki reng ü bŷy-ı ^cāleme
Tā ki meydān-ı hākīkat içre yüzün ola ağ

Başlık : SÜ'de yok.

Gayn .....- aġ

BA - 42a

BU - 71a

SÜ - 26a

160

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Tālib-i Mevlā olup kıl iki ^cālemden ferāġ
^cArş u kürsiden geçüp yak nūr-ı zātından çerāġ
- 2 Gülşen-i dilde yüri ezhār-ı envārı gözet
Niçe bir seyr ü sülük-i ravza vü büstān u bāġ
- 3 Bir marāzdur derd-i fūrkat mübtelāsı çok durur
Var şarāb-ı ^cışkı nūş it eyle tashīh-i dimāġ
- 4 Bir ^caceb hikmet ki ekser saġ olanlar hastadur
Haste-diller var durur zāhirde vü bātında saġ
- 5 Da^cvet-i Hakk'ı kulüb ehline irgürdün yine
Hakkıyā dirsen ^caceb olmaz eger hāzā belāġ

3a derd-i fūrkat : der-i fūrkat SÜ

4b zāhirde vü bātında : zāhir u bātında SÜ

Fe .....- āf

BA - 42b

BU - 71b

161

SÜ - 26b

Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilün

FASLU'L-FĀ

- 1 Niçe bir ceng ü cidāl ü niçe bir lecc ü hilāf
Hālik'uhn emri saña bu mıdur eyle insāf
- 2 Niçe bir beste-i ğam bend-i kasāvet olasın
Sūfiyā āyine-i kalbe cilā vir kıl sāf
- 3 Melekūt ^cālemini geçmege himmet eyle
Cennete bakma sakın kanda kalupdur a^crāf
- 4 Nakd-i ^cirfān bulagör var ise isti^cdādun
Māye-i ^cömri yeter yok yire itdün isrāf
- 5 Olmasa sende tecellī iden ol sirru'llāh
Ādemi Hāk neden eylerdi bugün istihlāf
- 6 Hakkıyā cenneti bir dāneye satāi Ādem
Sen de ger hayr-ı halefseñ gözet isr-i eslāf

Başlık : SÜ'de yok

la lecc ü hilāf : lüce hilāf BU

Kaf .....-āk

BA - 42b

BU - 72a

SÜ - 26b

162

Mefā^cilün Mefā^cilün Fa^cülün

FASLU'L-KĀF

- 1 Tecellī eyleyüp envār-ı Hallāk
Pür oldı nūr ile mir'āt-ı āfāk
- 2 Toğup hürşīd-i rahşān-ı hakikat
Münevver oldılar hep cümle ^cuşşāk
- 3 İzāfāt u kuyūdı terk idegör
^cAzīmet-gāhuñ olsun semt-i ıtlak
- 4 Zihī nūr-ı cemāl-i hazretu'llāh
O nūr-ı pāke her bir zerre müştāk
- 5 Bu sırrı kāl ile bir kimse bilmez
Bilenler eylediler mahv-ı evrāk
- 6 Hakikat ister iseñ Hakkı sen de
Yüri pervāne-ves çānuñ oda yak

Başlık : SÜ'de yok

kaf .....- āna bak

BA - 43a

BU - 72a

SÜ - 26b

163

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Devlet-i dāreyne bakma vuslat-ı Rahmān'a bak
Hārdan bir nesne bitmez ol gül-i handāna bak
- 2 Zillete yüz tutmayınca isteme ^cizzet sakın
Çāha gir cāh ister iseñ Yūsuf-ı Ken^cān'a bak
- 3 Degme bir taşdan hakikat cevherin itme ümīd
Tālib-i gencīne iseñ ādem-i ^cirfāna bak
- 4 ^cĀlem-i fūrkatden al kendün yeter agyārı gör
Cism ile cān perdesin aç vuslat-ı cānāna bak
- 5 Cāmi^c-i Kur'ān u Fūrkān kim durur dirseñ eger
Dīde-i sır ile Hakkı var Şeyh ^cOsmān'a bak

Kaf .....- ar-ı ^Cışk

BA - 43a

BU - 72b

SÜ - 27a

164

Fā^Cilātün Fā^Cilātün Fā^Cilātün Fā^Cilün

- 1 Zāhidā bīrūn olaydı sīneden aġyār-ı ^Cışk
Çeşmüne zāhir olurdu ^Cālem-i dīdār-ı ^Cışk
- 2 ^Cışkına düşdiyse kāfir olmadı ^Cuşşāk-ı Hāk
Şeyh-i Şan^Cān'a nazār kıl eyleme inkār-ı ^Cışk
- 3 Küllü şey'in dāllün enne'l-īlāhe vāhidün
Cān bir cānān bir birdür begüm bāzār-ı ^Cışk
- 4 ^Cışk bir sırdur ki kalb-i pākdür gencīnesi
Yok yire hiç itmesün ālūdeler izhār-ı ^Cışk
- 5 Eylese çeşm-i dili nūr-ı tecellī rūšenā
Bir görünür Hākkiyā ol demde nūr u nār-ı ^Cışk

Kaf .....- āna bak

BA - 43b

165

BU - 72b

SÜ - 27a

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Būlbül ol ey dil cihānda ol gül-i handāna bak
İşk Mısırında mukīm ol Yūsuf-ı Ken^cān'a bak
- 2 Ğarka-i seylāb-ı işk eyle cefā vü miñneti
Hār u has cevrin çeküp incinmeyen Cummāna bak
- 3 Kāfir-i işk olmaduñsa dīde-i sır ile gel
Ādem-i ma^cnā yüzinden sūret-i Rahmān'a bak
- 4 Rub^c-ı meskūn içre dört müşafdur ey dil okınan
Enfūs ü āfākı gör Kur'ān ile Furkān'a bak
- 5 Hakkıyā feyz alduñ ise ger ülü'l-epsārdan
Aç gözün her zerrede bir cilve-i cānāna bak

Kaf ..... - anmasun ^cāşık

BA - 43b

166

BU - 72b

SÜ - 27a

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

- 1 Şakın maksūda el irmek kolaydur şanmasun ^cāşık
Uyup iller diline yok yire aldanmasun ^cāşık
- 2 Bu gülşende hezār olup ümīd-i vuslat eylerse
Fenā bāğı gülinün büyına boyanmasun ^cāşık
- 3 Dem-ā-dem gayret itsün nüş idince cām-ı vuslatdan
Kalup künc-i elemde nār-ı hecre yanmasun ^cāşık
- 4 Temaşā-yı cemāl-i yār idince bezm-i vahdetde
Şu resme nüş-i cām-ı hayret itsün kanmasun ^cāşık
- 5 Dilerse ^cakl-ı külden behre-mend olmak hakikatde
Geçüp zencir-i ^cışka Hakkıyā uslanmasun ^cāşık

Kaf .....- âri Hâk

167

BA - 44a

BU - 73a

SÜ - 27a

Fâ^cilâtün Fâ^cilâtün Fâ^cilâtün Fâ^cilün

- 1 Bir tecellî eylese ^câşıklara envâr-ı Hâk
Gülşen-i dilde açılır niçe biñ ezhâr-ı Hâk
- 2 Mâsivâ levsinden eyle ^cârif iseñ kalbi pâk
Kalb-i pâk içre bulunur gevher-i esrâr-ı Hâk
- 3 Sırr-ı tefrîd eyleyenler bildiler sırrın anuñ
Lâ vü illâ ^câleminden ötedür etvâr-ı Hâk
- 4 Gayret eyle bezm-i dilden mâsivâyı sür çıkar
Yâr-ı Hâk kılmaz tecellî var iken agyâr-ı Hâk
- 5 Zâhidâ her zerre bir sırr-ı ilâhî kânıdur
^cÂrif-i bi'llâh olagör eyleme inkâr-ı Hâk
- 6 Ceyb-i inkâr u ^cinadı çâk çâk itdi bugün
Hâkıyâ kâlû belâ da eyleyen ikrâr-ı Hâk

Kaf .....-āk

168

BA - 148a

SÜ - 26b

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Bulmadum ^cişkuñ gibi ^cālemde bir şīrīn mezāk
Görmedüm derdün gibi tiryāk-ı fārūk-ı revāk
- 2 Ab-ı vaşluñla söyündür tāb-ı hicrān u gamūn
Sen esirge yā ilāhī yakmasun nār-ı firāk
- 3 Herkesi bir merkeze döndürdi pergār-ı ezel
Sanma kim ta^cyīn-i maṭlabda ide halk ittifāk
- 4 Eylese şol esba^c-ı kudret işāret kalbüne
Hāsıl olurdu kamer-veş aña sırr-ı inşikāk
- 5 Hakkıyā gel ihtiyārī sohbet-i gayrı bırak
İztirārī şōñ demi itmezden evvel iftirāk

Kaf .....- ar-ı ııık

169

BA - 150b

SÜ - 27a

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Bellüdü^r ey dil gözi açıklara āsar-ı ııık
Sanma kim pinhān ola cāriflere etvār-ı ııık
- 2 On sekiz biñ cālemi çeşm-i dile eyler cıyān
Eylese bir dem tecellī bir dile envār-ı ııık
- 3 Nūş-ı dārū-y-ile olmaz meşreb-i cāşık dürüst
Kimse bilmez bir caceb hāletdedür bīmār-ı ııık
- 4 Būlbül-i dil ider ııık ile tekellüm şad zebān
Ol zamān kim açıla hōş-büy ile gülzār-ı ııık
- 5 Bezm-i dilde n'eylerem agyār ile sohbet idüp
iki cālemde baña besdür hemīşe yār-ı ııık
- 6 Zulmet-i fūrkat gidüp pür-nūr olur şahn-ı derün
Hakkıyā kılsa tecellī bir nefes dīdār-ı ııık

Kef .....- ān olam dirseñ

BA - 44a

170

BU - 73a

SÜ - 27b

Mefā^Cilün Mefā^Cilün Mefā^Cilün Mefā^Cilün

FA SLU' L-KĀF

- 1 Şu gibi alçağa ak vāsıl-ı Cummān olam dirseñ
Yüzün yirden ayırma mazhar-ı ihsān olam dirseñ
- 2 Yanuñda lutf u kahrı Hāk Ta^Cālānuñ bir olunca
Çalış^C irfān yolında dem-be-dem insān olam dirseñ
- 3 Meşām-ı cāna bŷy-ı Hāk irince çāk çāk olgıl
Çekegör cevrini hāruñ gül-i handān olam dirseñ
- 4 Gehi sahrāya dŷş Mecnŷn-veş gāh tağa Ferhād ol
Hākikat dilberine āşinā-yı cān olam dirseñ
- 5 Yŷri var derd ile vīrāne ol mahv-ı nişān eyle
Hākikat gevherin bulup aña sen kān olam dirseñ
- 6 Niçŷn şol zerre gibi pāy-māl olmazsın Cālemede
Begŷm evc-i ma^Cānide eger rahşān olam dirseñ
- 7 Şular kim Hākki ister Hākkiyā mihnetden incinmez
Belā cāmını nŷş it sen de ger şādān olam dirseñ

Kef .....- eri Cāşıklarūn

BA - 44b

171

BÜ - 73a

SÜ - 27b

FāCilātün FāCilātün FāCilātün FāCilün

- 1 Nūr-ı tevfk-ı Hudā'dur rehberi Cāşıklarūn
Cİşk u şevk-i Kibriya'dur şeh-peri Cāşıklarūn
- 2 Eylemezler atlas-ı gerdūna ednā iltifāt
Cevher-i zikr-i Hudā'dur zīveri Cāşıklarūn
- 3 Dā'imā olur muCattar büy-i enfās ile cān
Ahker-i Cİşk ile pürdür micmeri Cāşıklarūn
- 4 Bu merāyā-yı cihānda nūr-ı Hāk'dan feyz alup
Dā'imā Hāk seyrim eyler gözleri Cāşıklarūn
- 5 Nüşha-i ümmü'l-kitāb olmuş durur ehl-i dile
Hākkiyā Hāk ile baksañ yüzleri Cāşıklarūn

Kef .....- ānuñ olmışdur senüñ

BU - 73b (1)

172

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Nār-ı ^cışkuñda gönül sūzānuñ olmışdur senüñ
Bu harāretten ciger-püryānuñ olmışdur senüñ
- 2 Tıfl-ı dil bu dār-ı gurbetde sitem-gerler bula
Anuñ içün dā'imā giryānuñ olmışdur senüñ
- 3 Çün neyistān-ı ezelden ney gibi oldu cüdā
Derd-i hicrānuñ ile nālānuñ olmışdur senüñ
- 4 Kıl ^cimāret dest-i lutf ile vücūdum gehrini
Niçe bir kahruñ ile vīrānuñ olmışdur senüñ
- 5 ^cİşkuñ ile yu vücūdum zenbini zerre koma
Sad-hezārān mücrime gufrānuñ ermişdür senüñ
- 6 Cezbe-i ^cışk ile irmek bār-gāh-ı kurbüne
Şeyh Hakkıya ^cazīm ihsānuñ olmışdur senüñ

(1) Sayfa kenarına sonradan yazıldığı anlaşılan bir manzume.

Keif .....- irlereün

173

BA - 45a

BU - 73b

SÜ - 28a

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Zikr u fikri Hāk durur zākirlerün
Virdi dā'im ol durur şākirlerün
- 2 Gözlerinden gā'ib olmışdur sivā
Hāk'dadur ancak dili hāzırlaruñ
- 3 Girmedi envār-ı Hāk'dan zerre nūr
Gözlerine degme bir nāzırlaruñ
- 4 Kāmili nākış görürler dem-be-dem
Dide-i Hāk-bīni yok kāsırlaruñ
- 5 Şuretā gerçi beşerdür cism ile
Desti Hāk destidür ammā pırlerün
- 6 Bir nazar biñ kimyādur Hākkiyā
Himmetin al cāşık-ı mähirlerün

Kef .....- ār olmak gerek

BA - 45a

174

BU - 74a

SÜ - 27b

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Şem^c-i ^cışkı isteyen pervāne-vār olmak gerek
El çeküp ağıyardan yār ile yār olmak gerek
- 2 Būy-ı gülzār-ı kadīme tālīb iseñ ey gönül
Ol gülün ^cışkına bülbül gibi zār olmak gerek
- 3 Mecma u'l-bahreyne irmez dest-i mürşid tutmayan
Hızr u Mūsā'yı bilenler nūr u nār olmak gerek
- 4 Menzil-i maksūda irmek isteyen ehl-i sülūk
Rāh-ı ^cışk içre dem-ā-dem ber-karār olmak gerek
- 5 Hakkıyā ^cakl-ı ma^cāş olmaz bu yolda reh-nümā
^cışk ile cān bezl idüp bī-ihtiyār olmak gerek

Kef ..... - ā senün

BA - 46a

175

BU - 75a

SÜ - 28a

Müstef^cilün Müstef^cilün Müstef^cilün Müstef^cilün

- 1 Ey Hālik-ı arz u semā suğrā senün kübrā senün
V'ey Rāzık-ı şāh u gedā a^clā senün ednā senün
- 2 Nūr eyledün ^calemleri ^cid eyledün her demleri
Def^c eyledün hep gamları bu lutf-ı bī-pervā senün
- 3 ^cIşkuñ şalup bu dillere sevk eyledün hak yollara
Cezb eyledün ol illere Mi^crāc'da isrā senün
- 4 Cennet senün nīrān senün hūrī senün gilmān senün
Bu bāğ u bu büstān senün hem sidre vü tūbā senün
- 5 Çok çok idüp lutf u kerem Hakkıdan itdün def^c-i gam
Şükründe n'idüp n'eylesem bu ni^cmet-i ^cuzmā senün

3b illere : iller BU

5a lutf u kerem : lutf kerem BU

Kef .....- ek

BA - 46b

BU - 75a

176

SÜ - 30a

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 ^cIşka düşmiş devr ider etrāf-ı ^carşı her melek
Şem^c-i nūr-ı zāta pervāne olupdur her felek
- 2 Gūş iden sırr-ı ezelden ma^cden-i ^cirfān olur
Nūş iden sahbā-yı vuslatdan ayılmaz haşre dek
- 3 Nakd-i hālün bulmağa sūk-ı hakikatde revāc
Pūte-i ^cişka girüp derd ile kal olmak gerek
- 4 Var ülü'l-ebşārdan kühl-i cilā al çeşmüne
Hakk'ı gör Hakk'ı işit tā kalmaya kalbünde şek
- 5 Çok yanup yakılmak ister olmağa kāmil ^cayār
Hakkıyā bāzār-ı ^cirfān içre ^cişk oldu mehek

Kef .....- ek

BA - 46b

BU - 75b

SÜ - 29b

177

Müfte^cilün Fā^cilün Müfte^cilün Fā^cilün

AḤBĀBDAN BİRİNE BİR HÜŞÜŞ İÇÜN YAZILDI

- 1 Ey peder-i muhterem ve'y şeh-i ^cālī-himem
Sellemeke'llāhü ^can müftereyātü'l-felek
- 2 Zikr-i cemflūn ide gökde melā'ik senūn
Vaşfuñi vaşşāf-ı dehr eyleye tā haşre dek
- 3 Oğluñuza eyleyüp luṭf yüzinden ^citāb
Garka-i deryā-yı der oldı bu bī-çāre pek
- 4 Ayine-i hātıra gerd-i keder-pāş olup
Kimden ola kalbünüz böyle gamın eylemek
- 5 Gūş-güzār-ı ^cadüvv tab^ca televvün virür
Bu dahı meşhürdur "sebbeke men bellāḡek"

Başlık : SÜ'de yok.

4a keder-pāş : keder pās BU

5a BA ve BU'da "Gūş-güzār" kelimesi üzerine "fısıltı ma^cnāsına"
açıklaması flave edilmiş.

- 6 Vaz^c-ı hilāf-ı cenāb^c akla mülāyim degül
Māni^c-i istīzedür ortada nān ü nemek
- 7 Hakkı-i rūşen-dilün kalbi size şāfdur
Şāf oluñuz siz dahı tā olalum müşterek
- 8 Dilden açılmazsa ger gaym-ı gam u iztırāb
Eylemege def^c-i şek hāsılı şohbet gerek
- 9 Ey peder-i pāk-dil gül gibi şen ol açıl
Mahlaşa yād olmagıl bākf ne lāzım dimek

Kef ..... - am dirseñ

BA - 19b

BU - 75a

178

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

- 1 Derün āyīnesin pāk eyle nūr-ı Hāk bulam dirseñ
Şafā-yı ^cışk ile saykal vir aña açılam dirseñ
- 2 Vücūdün cāmi^cinde var yüzün bir kibleye dönder
Namāz-ı ehl-i ^cışkı bir vakit sen de kılam dirseñ
- 3 Gerekdür hizmet-i erbāb-ı ^cışk itmek bu ^cālede
Rumūz-ı ^calleme'l-esmā'yı ey sūfī bilem dirseñ
- 4 Şadef gibi derünün pür-dür-i esrār-ı ma^cnā it
Bu bezm-i ma^crifetde cur^ca-veş ger saçılam dirseñ
- 5 Ta^calluk kıl tahalluk kıl tahakkuk üzre ol Hākı
Bilem dirseñ bulam dirseñ Hāk ile Hāk olam dirseñ

Kef .....- erlerün

BA - 11b

BU - 75b

178

Mef^cülü Fā^cilātü Mefā^cilü Fā^cilün

- 1 Zāhid senün de var ise nazm it hünerlerün
Meydān-ı ^cışka gel bize göster eserlerün
- 2 Zühd ile dā'im itmedesin celb-i menfa^cat
Tutdı cihānı ser-te-ser ammā zararlarün
- 3 Bulmaz cihānda zühd ile bir kimse tesellī
Gir bezm-i ^cışk u hālete çıksun kederlerün
- 4 Ehl-i riyāya zen di vü erbāb-ı ışka merd
^cAvretler ile farkı katı çokdur erlerün
- 5 Güftār-ı zāhid oldı cihānda dürüg-ı mahz
^cAşıkdadur dilersen esahhı haberlerün
- 6 Hakkı cihāne gelmedi ehl-i riyā gibi
Var adın anma tē'ife-i şūr u şerlerün

Kef .....- ā Hadīce'mün

179

BA - 131a

SÜ - 68b

Mef^cülü Fā^cilātü Mefā^cilü Fā^cilün

MERSİYYE-İ Ü

- 1 Soldı bahār-ı Cömri dirīğa Hadīce'mün
Toprağa düşdi gün yüzi hayfā Hadīce'mün
- 2 Dillerde kaldı nāmı o şirīn cemālinün
Cismi cihāna gelmedi güyā Hadīce'mün
- 3 Ebr-i ecelde oldı nihān āfitāb-veş
Gözden hayāli çıkmadı ammā Hadīce'mün
- 4 Bag u bahār açıla gülzār-ı dehrde
Açılmaya misāli o ra^cnā Hadīce'mün
- 5 Hakkı belā-yı tazedür Allāh'dan baña
Bugün firākı āteşi derdā Hadīce'mün

Kef .....- āruñ

180

BA - 133b

SÜ - 29a

Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

- 1 Lutf-ı Mevlā olursa ger-kāruñ
Yār olur cümle ey dil aġyāruñ
- 2 Gice gündüz esüp nesīm-i
Tāze güller bitürür gülzāruñ
- 3 Hāk-ālūd-ı zillet ol ey dil
Girye olsun bu ^carsada kārūñ
- 4 Sālik-i rāh-ı Hak'da ^cār olmaz
Çāk kıl imdi perde-i ^cāruñ
- 5 Pādişāhuñ cemāli zāhir iken
Bakma hergiz yüzine dīvāruñ
- 6 Hākkiyā bende-vār ümīd it
^cAfv ider Hāk suçın günehkārūñ

1a kārūñ : yāruñ BA

3a zillet : zāt SÜ

Kef .....- enün

181

BA - 144a

SÜ - 29a

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Mecma^cu'l-esmā vücūduñdur senün
Kaplamişdur ^cālemi cān u tenün
- 2 Sırr-ı zātı ister iseñ sende bul
Ma^cdeni sırruñ durur ey dil anuñ
- 3 İşbu meydān içre çün yek-dānesin
Māsivādan pāk idegör hırmenuñ
- 4 Sūretā gerçi tılsım olduñ ^caceb
Gevheri sensun yine bu ma^cdenün
- 5 Derdün içre niçe dermān gizlidür
Merhemi sensin yine bu yārenün
- 6 Küntü kenzi Hakkıyā fāş eyleme
Sakla var miftāhın işbu mahzenün

Kef .....- āruñ

182

BA - 144b

SÜ - 29a

Mefā^Cilün Mefā^Cilün Mefā^Cilün Mefā^Cilün

- 1 Niçün dermān ararsın derd-i bī-dermānına yāruñ
Çü ^Cāşıksın be hey ^Cāşık senün de yok midur ^Cāruñ
- 2 Eger şol bāde-i ^Cışk-ı Hudā'dan neşve-yāb iseñ
Bu bezm-i ^Cālem içre anma adın dār u deyyāruñ
- 3 Sipihri dā'imā dest-i irādet döndürür yohsa
Ne cürmi var be hey gāfil hakikat çarh-ı devvāruñ
- 4 Begüm iklīm-i ^Cışka pādişāh ol ^Cizzet ister iseñ
Ki tā ikbāle tahvīl ide Mevlā cümle idbāruñ
- 5 Yakup kül itdün ise māsivā hāşākini dilde
Bu nār içre göründi saña vechi nūru'l-envāruñ
- 6 Tavāf-ı Ka^Cbe-i vuslat dilerseñ āhır ey Hakki
Fedā kıl sen de İsmā^Cil gibi yāruñ içün varuñ

Kef .....- ānuñ

183

BA - 148b

SÜ - 29a

Mef^Cülü Mefā^Cilü Mefā^Cilü Fa^Cülün

- 1 Gūş itme sözün münkir olan şol ^Culemānuñ
Yok farkı o gūne ^Culemānuñ cūhelānuñ
- 2 ^CĀlimlerūñ elfāz durur māyesi ancak
Ger kutbı geçerse begüm iklīm-i cihānuñ
- 3 İnkāra düşen ādemi sen ādemī sayma
Kim anlar ile tıyneti birdür hayevānuñ
- 4 ^CĀkıl niçe dırsün o gürūha bu sıfatla
Kim sözlerini fehmi idemezler budalānuñ
- 5 Ey bī-haber etvār-ı derūna dil uzatma
^CĀklı iremez bātına zāhirde kalanuñ
- 6 Sūretde eger pest durur zerre-veş ammā
Kevkebleri rif^Catdedür erbāb-ı fenānuñ
- 7 Envār-ı Hak'a mazhar olan ^Cāşık-ı Hak'dur
Hakki o cemāli gözet aç dīde-i cānuñ

Kef .....- ānuñ

184

BA - 136b

SÜ - 29a

Mefā^Cilün Mefā^Cilün Mefā^Cilün Mefā^Cilün

- 1 Ne gözdür şol ki dā'im Hakk'ı görmek şānidur anuñ
Ne candur şol ki ayrılmaz vişälinden o cānānuñ
- 2 Ne sırdur safha-i kevn içre her bir yirde yazılmış
Ne yirdür şol ki birdür sırrı anda iki deryānuñ
- 3 Yenilmez mevc-i cışk-ı cāşıkān deryā gibi ey dil
Eser dā'im nesim-i lutf ile ihsānı Mevlā'nuñ
- 4 Cemāl-i Yūsuf'ı seyr eylemek bezm-i mahabbetde
Degüldür kārı el-hāsıl cihānda her bir a^Cmānuñ
- 5 Serāy-ı vasla yol bulmak katı āsāndur Hakkı
Olursa zerre deñlü cāşıka tevfiķi Rahmān'uñ

4a bezm-i mahabbetde : BA'da "işbu merāyāda" ilavesiyle sah kaydı var.

5b cāşıka : BA'da "sālike" ilavesiyle sah kaydı var.

Kef .....- ānuūdur senūn

185

BA - 138b

SÜ - 29b

Fā^cilātūn Fā^cilātūn Fā^cilātūn Fā^cilūn

- 1 Nūr-ı cihān-ı ezel ey cān cānuūdur senūn
Sendeki sırr-ı emānet özge şānuūdur senūn
- 2 Āşiyān tutma şakın bu ^cālem-i nāsūtda
Mürg-ı cana lā-mekān a^clā mekānuūdur senūn
- 3 Dā'imā mir'ātuña ol vech nāzırdur velī
Perde-i ru'yet bugün gerd-i kemānuūdur senūn
- 4 Her biri bir muntehā-kad sidre vü tūbā durur
Zıkr u fikr u şükr-i Hak bāg-ı cinānuūdur senūn
- 5 Sen bu hādis ^cālem-i seyrāna geldūn ey gönül
Ol kadīmī yār sırr-ı cāvidānuūdur senūn
- 6 Gerçi bu rāh-ı hatar-nāk-i hakikat dūrdur
Zıkr-i hū her dürli reh-zenden emānuūdur senūn
- 7 Niçe bir ^cilme'l-yakīn vādīlerine kıl sülūk
Hakkıyā ^cayne'l-yakīn semt-i ^cıyānuūdur senūn

Kef .....- āgum vardur gerçek

186

BA - 158b

SÜ - 29b

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

- 1 İki ^cālemden ey ^cāşık ferāgum vardur gerçek
Fenā tahtında sultānum yasāgum vardur gerçek
- 2 Feraḥ virmez cihān-ı bī-bakānuñ baña gülzārı
Derūnum ^cāleminde niçe bāgum vardur gerçek
- 3 Teb-i ^cışk ile germ olmaḡdadur bu kalb-i sūzānum
Semender gibi ^cāteşde turāgum vardur gerçek
- 4 Reh-i ^cışkında yārun cism ü cānum pāymāl itdüm
Belā-yı ^cışk ile sīnemde dāgum vardur gerçek
- 5 Ne hācet yanmaḡa dūnyā ḡamıyla ey ḡönül hergiz
Serāy-ı cism ü cān içre ocaḡum vardur gerçek
- 6 Hākīkat sırrını Hāk'dan işitdüm ḡuş-i cān ile
Yalan mı Hākkiyā dirsem kulāḡum vardur gerçek

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

FASLU'L-LĀM

- 1 Ey göñül şems-i vücūda bir gün irişür zevāl
Sāye-veş cismün düşer hāke kalursın bī-mecāl
- 2 ^cĀkībet-endiş olanlar ^cĀkībet mahmūd olur
^cĀkıl iseñ sen de dā'im eylegil fikr-i me'āl
- 3 Zıll-i zā'ilde ikāmet kimseye bākī degül
Tā-be-key ey dil olursın böyle magrūr-ı hayāl
- 4 Hıl^cat-ı fāhir yirine bir kefendür geydüğün
Olma magrūr-ı kabā kim üstüne kalur vebāl
- 5 Bu müsāfir-hāne-i dünyāda çün itdün nüzül
Tā^cat ü zıkr u ^cibādetden yuri var zād al
- 6 Hakkıyā lutf-ı ilāhī mültecāmuzdur bugün
Var durur ümmidümüz kim yakmaya nār-ı celāl

Başlık : SÜ'de yok.

5b zıkr u ^cibādetden : zıkr ^cibādetden SÜ

Lam .....- ār eksük degül

BA - 47b

BU - 76b

SÜ - 32b

188

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Derd-i ^cı̇şka mübtelā bir dil-figār eksük degül
Āh bāzār-ı belāda böyle kār eksük degül
- 2 Bu ^cacebdür bir gül-i şad-berg elinde var iken
Bülbül-i dilden yine şad āh ü zār eksük degül
- 3 Rüz u şeb izhār-ı sırr-ı zāhir u bāṭın içün
iki ^cālemde dem-ā-dem yog u var eksük degül
- 4 Bāğ-ı kalb-i ehl-i ^cirfānda gül-i handān çok
Feyz-i akdesden nesim-i cān-nisār eksük degül
- 5 Cevherün sāf idegör ey Hakkı bu bāzārda
Nakd-i vakti fark ider kāmil-^cayār eksük degül

3a Rüz u şeb : Rüz şeb BU

Lam .....- ü

BA - 48a

BU - 76b

189

SÜ - 33a

Me^cülü Fā^cilātu Me^cilü Fā^cilün

- 1 Bir gün diyesin itmez iseñ hakkı ger kabül
Yā leyteni't-tehaztū sebīlen me^ca'r-Rasūl
- 2 Açık durur hemīşe bugün bāb-ı feyz-i hak
Men cedde fi'l-mukāra^cati fāze bi'd-duhūl
- 3 N'eylerseñ eyle elde iken fursatı koma
El-vaktū lā-yūsā^cidü yevmen ^cale'l-vusūl
- 4 hak-ı zamāne ile gider ^cayş ü ^cişreti
Lā-nef^ca fi'l-hakīkati fī mā siva'l-humūl
- 5 hakkı cihānda ^cāfiyet-i kalb diler iseñ
Müt fi'l-belā'i'l-^cişki velā taşhabī'l-cehūl

Lam .....- emde bil

BA - 48a

190

BU - 77a

SÜ - 32b

Fā^Cilātün Fā^Cilātün Fā^Cilātün Fā^Cilün

- 1 Devlet-i dareyn ey Cāşık nedür Cālemde bil
Mecma u'l-bahreyn ey sādık nedür ādemde bil
- 2 Tab^C-ı gülşen şol nesīm ile güşād olmak nedür
Sırrını enfās-ı Hakk'un Cīsī-i Meryem'de bil
- 3 Eylemiş İskender'ün āyīnesin gītī-nümā
Hak ne hāletler komış Cālemde cām-ı Cem'de bil
- 4 Şāfi-i mutlak Hudā-yı feyz-bahş-ı cān iken
Ehl-i derde gör ne sırlar vaz^C ider merhemde bil
- 5 Kiminün telh-āb ta^Cmı kiminün şirīn olup
Bir iken menba^C televvünler nedür her yemde bil
- 6 Hakkıyā rūhu'l- Kudūsden nefha-yāb olduñ ise
Eylegil hulk-ı cedīdün fehmini her demde bil

1a ey Cāşık : el-Cāşık BU

5a ta^Cmı : tam^Cı BU

Lam .....- ir ol

BA - 20b

BU - 77a

191

Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

- 1 Gam gelürse sürūra hāzır ol
 °Āfiyetde belāya nāzır ol
- 2 Ey ümīd olma gönüülde pinhān
 Gel vücūd °āleminde zāhir ol
- 3 Bu ikilik nikābını hark it
 Sırr-ı vahdet bilüp yürü bir ol
- 4 Çünki bildün bu san^cat-ı °ışkı
 Bāri var san^catuında māhir ol
- 5 Şehr-i dilde karar idüp eglen
 Kūy-ı cism içre begüm nādir ol
- 6 Hakkıyā Hakkı ister iseñ eger
 Zāhir u bātın anı zākir ol

Lam .....- tevḥīde gel tevḥīde gel

BA - 48a

BU - 77b

192

Müstef^cilün Müstef^cilün Müstef^cilün Müstef^cilün

1 Gir halka-i zikr-i Ḥakk'a tevḥīde gel tevḥīde gel
İr sirr-ı pāk-i mutlakā tevḥīde gel tevḥīde gel

2 Tevḥīdden ^cār itmek nedür Ḥak'dan firār itmek nedür
Zikr itmeyen dīvānedür tevḥīde gel tevḥīde gel

3 Seni ne sanursın begüm bir gün uyanursın begüm
Ḥak'dan utanursın begüm tevḥīde gel tevḥīde gel

4 Kalbün güli bula güşād ḥāsıl ola cümle murād
Allāh'ı dā'im eyle yād tevḥīde gel tevḥīde gel

5 Gerçek Muhammed ümmeti tevḥīde eyler himmeti
Ḥakkı'dan işit da^cveti tevḥīde gel tevḥīde gel

Lam .....- ān ol

BA - 48b

BU - 77b

SÜ - 30b

192

Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

- 1 Genc-i ^cişk ister iseñ vīrān ol
Tārik-i cism ü tārik-i cān ol
- 2 Nakd-i mağşūş-ı zühd ile kalma
Gevher-i ma^crifete var kān ol
- 3 Niçe bir nūr-ı Hakkı münkirsin
Şirki nefy eyle kān-ı imān ol
- 4 Derd-i ^cişki devā yirine bilüp
Hikmet aıla netice Lokmān ol
- 5 İsr-i ehl-i hakikate uyagör
Sen de ^cālemde sâhib-^cirfān ol
- 6 Hakkıyā aç basiretün gözini
Mūra merdāne bak Süleymān ol

Lam .....- āl

BA - 48b

193

BU - 77b

SÜ - 33a

Fe^cilātün Me^{fā}cilün Fe^cilün

- 1 Komadı ^cışk dilde zerre melāl
Kad safa'l-vaktü ^can kūdūrāti'l-bāl
- 2 H^vāce-i ^cıška iktidā idegör
Kā'im ol bi'l-ğudüvvi ve'l-āsāl
- 3 Cezebātü'l-ilāhi lā tefnā
Ve lizā dāme vaktü ehli'l-hāl
- 4 Sırr-ı Hak bākī vü cihān fānī
Küllü fānin feleyse fīhi makāl
- 5 Hakkiyā nūr-ı zāta sa^cy eyle
Niçe bir bu sıfāt u bu ef^cāl

5b sıfāt u bu ef^cāl : sıfāt u ef^cāl BU

Lam .....- āyı gönül

194

BA - 49a

BU - 78a

SÜ - 32a

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Feth iden hūdur tılısm-ı kenz-i ma^cnāyı gönül
Geç bu sūret ^cālemin ko gayrı sevdāyı gönül
- 2 Feth-i bāb olsun diyen gelsün fenā meydānına
Kanda bulur kıymayan cānına Mevlā'yı gönül
- 3 Açdı pergār-ı ezel devr-i vücūda dā'ire
Merkez-i maksūdı var sen ara şeydāyı gönül
- 4 Hū ile seyr eyleyen irdi muhīt-i vahdete
Kaṭra iken mevce geldi buldı deryāyı gönül
- 5 ^cAşık-ı bī-pāk olup Hakkı reh-i cānānda
Dā'imā Mecnūn-veş gel ara Leylāyı gönül

5a reh-i cānānda : rāh-i cānānda SÜ

Lam .....- āndan güzel

BA - 50a

195

BU - 79a

SÜ - 30b

Fā^Cilātün Fā^Cilātün Fā^Cilātün Fā^Cilün

- 1 Rāh-ı ^Cıŝkuñ zerresi hırŝıd-ı rahŝāndan güzel
^CAŝıkuñ gözi yaşı lü'lü' ü mercāndan güzel
- 2 Zāhid-ı fersūde dā'im ^Cāfiyet ister velī
Mübtelā-yı derd-ı ^Cışk olmak baña andan güzel
- 3 Mazhar-ı hüsn-ı ezeldür cümle zerrāt-ı cihān
Her neye bakŝam görünmez baña Rahmān'dan güzel
- 4 Dīde-ı Ferhād u Mecnūn Leylā vü ŝirīn'dedür
Herkeseye yok ^Cālem içre rüy-ı cānāndan güzel
- 5 Hakkıyā bezm-ı cihānda fakr ile fahr eyleyen
Bir gedādur sūreta ma^Cnāda sultāndan güzel

Lam .....- il

BA - 50a

196

BU - 79a

SÜ - 33a

Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

1 Şohbet-i kāmīl olmasa ḥāşıl
Vāsıl olmaz Hudā'ya bir ğāfil

2 Ālim-i Āilm-i ilāhī olagör
Zühd-i şırf içre kalma ey cāhil

3 Bir eli sidre bir eli tūbā
Olsa da Ḥakk'a iremez bātıl

4 Var iken zevk-i Ālem-i bākī
Fāniye aldanur mı hiç Ākıl

5 Olmaya sırr-ı Hālık'a mahrem
Olmasa şerha şerha ger bir dil

6 Yā ilāhī saña niyāzum bu
Ḥakkı-i zārı eylegil mukbil

3b iremez : irişmez BA, BU

5b Olmasa şerha şerha ger bir dil : Olsa şerha şerha bir dil S

Lam .....- ādan fārig ol

BA - 50b

BU - 79a

SÜ - 32a

197

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Ey göñül sevdā-yı hām-ı māsivādan fārig ol
 Ālem-i bākī gözet dehr-i fenādan fārig ol
- 2 Matlabuñ a^clā-yı ev ednā iken pest olma var
 Arş u kürsiden geçüp arz u semādan fārig ol
- 3 Arzū-yı cennet ü bīm-ı cehennem tā-be-key
 Berzah ehli olmagıl havf ü recādan fārig ol
- 4 İşk ile bir derd tahşil eyle kim dermānı yok
 Bir dahı āmed-şüd-i dāru'ş-şifādan fārig ol
- 5 Çık aradan Hālık'a tefviz eyle her işi
 Fānī fi'llāh ol kazādan da rizādan fārig ol
- 6 Yār ile ağıarı bir gör sırr-ı tevhīde iriş
 Hakkıyā bigāneden geç āşinādan fārig ol

Lam .....- āl

BA - 50b

BU - 79b

198

SÜ - 33b

Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

- 1   Āyine olmasaydı kahr u celāl
       Zāhir olmazdı nūr-ı lutf-u cemāl
- 2   Lutf u kahruñ ikisini bir gör
       Olmak istersen eger ehl-i kemāl
- 3   Vehme tābi^c olan kişi bunda
       Rahberi oldu anuñ zıll-i hayāl
- 4   İrişince ^cināyet-i Mevlā
       Vāsıl olur Hudāya kul fi'l-hāl
- 5   Yürü tahsīl-i kemāl eyleyegör
       İrmeden āfitāb-ı ^cömre zevāl
- 6   Hakkıyā ir makām-ı temkīne
       Niçe bir bu tagayyür-ı ahvāl

2b eger : ger SÜ

5b irmeden : irmedi SÜ

Lam ..... İL

BA - 51a

BU - 79b

199

SÜ - 33b

Me^cülü Fā^cilātü Me^cilü Fā^cilün

- 1 Feyz-i Haka vesiledür enfās-ı Cebre'İl
 Āb-ı hayātı kim bula Hızr olmasa delİL
- 2 Men enkerā'l-vuṣūle ilā ru'yeti'l-habīb
 Kad kâne fākide'l-basari dālle e's-sebİL
- 3 ^cİṣkuñ yolında ṣādık olan cāndan geçer
 Hİllet makāmın isteyen olur bugün halİL
- 4 Yokdur cihānda teṣne-i feyz-i Hudā velİ
 Kad fāza min meṣāri^ci'l-ihsāni selsebİL
- 5 Hakkı'yı yā Rab eyleme gark-ı yem-i celāl
 Ente'l-müfīdu minke'l-^catā inneke'l-cemİL

 1a Cebre'İl : Cebra'İl SÜ

Lam .....- il ol

200

BA - 134a

SÜ - 31a

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 ^cIşka vir vārun cihānda ^cākıl ol
Soḥbet-i ^cirfān kıl ehl-i dil ol
- 2 Niçe bir Ḥak'dan kaçarsın zāhidā
Gel beri şimdengeri gel mukbil ol
- 3 Olagör gül-çin-i bāg-ı ^cışk-ı Ḥak
^cAndelībā tarik-i āb u gil ol
- 4 Peyrev-i ehl-i kemāl ol bir nefes
Sen de anlar gibi Ḥakk'a vāsıl ol
- 5 Gāh luṭfı gāh kahrı gözleme
Mecma^cu'l-bahreyn olup var kāmil ol
- 6 Zikr u fikri Ḥakkıyā vird eyleyüp
Māsivāyı tarḥ idüp sāfī-dil ol

1a vir : viren SÜ

3a olagör : Olagelür SÜ

Lam .....- el

201

BA - 133a

SÜ - 31a

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Hālümüz āyā n'olur yā Rab hengām-ı ecel
Göz yumup açınca bir dem kılmaduk hüsni^c amel
- 2 Āb-ı gufrānuñla mahv it nakş-ı gayrı sīneden
Dest-gīrüm ol efendüm vākı^c oldıysa zelev
- 3 Kudret-i nuḡk = dirīg itme dilümden el-meded
Şol nefes kim görmeye göz tutmaya a^czā vü el
- 4 Defter-i cürm ü günāhı itmedüm yā Rab tay
Kılmadum kaşr-ı haṭā aldı beni tül-i emel
- 5 Haḡkiyā āhır demi yād eyle gözden dök demi
Bir gün evvel eylegil hüsni^c amel terk-i halel

Lam .....- 11

202

BA - 150b

SÜ - 31b

Mef^cülü Mefā^cilün Mef^cülü Mefā^cilün

- 1 ^cİbretle nazar eyle bu ^cāleme ey gāfil
Gel Hakk'a sefer eyle ser-menzile ol vāsıl
- 2 Dünyāya yeter taldun gāfletde yeter kaldun
Sevdāya gönül şaldun bī-fāyide bī-hāsıl
- 3 Tut cevher-i imānı hıfz eyle yürü anı
Ol ^cāşık-ı Rahmānī şimden geri yan yakıl
- 4 Dünyā evine geldun fānī idügin bildun
Sālih ne ^camel kıldun ^cukba içün ey ^cākıl
- 5 Hakkı Hakk'ı zıkr eyle in^cāmına şükr eyle
Ahvālünü fikr eyle evvelce tedārik kıl

2b bī-fāyide : bī-^cā'ide SÜ

Lam .....- āl

BU - 39b

203

Fā^cilātūn Fā^cilātūn Fā^cilātūn Fā^cilūn

- 1 Muntehādur kâmetūn ey serv-i büstân-ı kemâl
Sensin ^câlemde dirâht-ı vahdet-i Mevlâ-yı dâll
- 2 Mazhar-ı hüsn-i ezelsin tâ ezelden yâ Rasûl
Feyz-i hüsnüdüdür ki buldı dünyede Yûsuf-cemâl
- 3 Nokta-i zâtuında çün meyl-i şefâ^cat var durur
Her taraftan dâ'imâ mücrimler eyler ^carz-ı hâl
- 4 İbtidâ-yı hulkinuñ levh u kalemden yazdılar
Tâ-ebed şems-i vücûd-ı pāküne gelmez zevâl
- 5 ^cİşkuña dil-bestedür ^câlemde her âdem ki var
^cİşkuñ ile sâha-i dilden ider def^ci melâl
- 6 Zâhir u bātın yed-i lutfuñladur feyz-i Hudâ
Hakki-i nâ-çârūñ eyle kalbine feyz-i zülâl

Mim .....- ānı gözle dem-be-dem

BA - 51a

204

BU - 80a

SÜ - 33b

Fā^Cilātün Fā^Cilātün Fā^Cilātün Fā^Cilün

FASLU'L-MİM

- 1 Sır içinde sırra baḳ Rahmān'ı gözle dem-be-dem
Can içinde cānı gör cānānı gözle dem-be-dem
- 2 Kaṭrada deryā vü her deryāda niçe kaṭra var
Her birinde niçe biñ ^Cummānı gözle dem-be-dem
- 3 Kesreti vahdetde gör vahdetde kesret seyrin it
Bu merāyāda yūri Sübhān'ı gözle dem-be-dem
- 4 Muṣḥaf-ı ^Cışkında yārūn okı āyāt-ı Hakk'ı
Levh-i ^Cālemdede yūri Kur'ān'ı gözle dem-be-dem
- 5 Hakkdur aṣluñ kâ'ināt eyler şehâdet hakkūña
Hak Ta^Cālā virdügi bürhānı gözle dem-be-dem
- 6 Bu der u dīvār heb aḡyārdur ^Cāşıklara
Hakkıyā ger kul iseñ sultānı gözle dem-be-dem

Başlık : SÜ'de yok.

4a ^Cışkında : ^Cışkuñda SÜ

Mim .....- erdür ādem

BA - 51b

205

BU - 80a

SÜ - 35a

Mefā^cilün Mefā^cilün Fa^cülün

- 1 Egerçi süretā asgardur ādem
Velikin ma^cnāda ekberdür ādem
- 2 Vücūd-ı māsivā asdāfa beñzer
İçinde bir ^caceb gevherdür ādem
- 3 Virilmişdür aña gayret ezelden
Zen-i dünyāya bakmaz erdür ādem
- 4 Cihān anuñla buldı zīb ü zīnet
Vücūd-ı ^cāleme zīverdür ādem
- 5 Okundu nāmına ^cışkuñ kitābı
Anuñçün kāmāta serdür ādem
- 6 Düter dā'im hakikat ^cūdı andan
Şanasın Hakkiyā micmerdür ādem

5b serdür : serverdür SÜ

Mim .....= ĩm

BA - 51b

206

BU - 80a

SÜ - 37a

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 İrse bāg-ı feyz-i Mevlā'dan nesim
Vāsıl olsa cān meşāmına şemim
- 2 Olsa bezm-i ıışkda ehl-i kulüb
Mazhar-ı eltāf-ı Rahmān u Rahim
- 3 Kahruñ ile eyleme yā Rab nazar
Lutfuñ ile kıl tecellī ey Kerim
- 4 Kağı dilde zāhir olsa nūr-ı Hak
Gill ü gışdan cümleten olur selim
- 5 Eylemez Āşıklar ümmid-i bihiş
Nārdan yokdur olarda havf ü bım
- 6 Togrı yoldan Hakkı olma münharif
Zāhir oldu çün sırāt-ı müstakim

2 : SÜ'de yok.

1b şemim : adım SÜ

5b olarda : olara SÜ

Mim .....- ārum bırakdum

207

BA - 51b

BU - 80b

SÜ - 35a

Mefā^cilün Mefā^cilün Fa^cülün

- 1 Virüp yağmaya her varum bırakdum
Görüp ol yārum agyārum bırakdum
- 2 Melāmet ihtiyār itdüm cihānda
Kamu nāmūs ile ^cārum bırakdum
- 3 Yanup pervāne-ves şem^c-i cemāle
Vücūdum mahv idüp zārum bırakdum
- 4 Baña ^cişk-ı Hāk oldu çünki pişe
Anuñ yolında her kārüm bırakdum
- 5 Hākikat semtine kıldum ^cazīmet
Cihān milkinde bāzārüm bırakdum
- 6 Veliler izine sürdüm yüzümi
Bugün ey Hākki inkārüm bırakdum

Mim .....- ūm

BA - 52a

BU - 80b

208

SŪ - 37a

Fe^cilātūn Fe^cilātūn Fe^cilātūn Fe^cilūn

- 1 Hāk̄dur ey dil bu cihān içre muhakkak ma^clūm
Sā'irūn yohsa hakikatde vücūdı mevhum
- 2 Menzili gözle basiret eri ol yohsa şakin
Rāh-ı Hakda saāa reh-zenlūk ider nefis-i şūm
- 3 Eyledi bār-ı emānetle vücūdını dü-tā
Oldı insān anuñ için göre nefsine zalūm
- 4 ^cUrve-i ^cışka yapış habl-i metīn ister iseñ
^cİşk ile feth olur ^cuşşāka ledünniden ^culūm
- 5 Raht u bahtı yūri var garka-i mahv it evvel
İtmeden seyl-i fenā ^cömr diyārına hücūm
- 6 Kesret içre nazar-ı vahdeti tahsīl eyle
Būm meşreblere yār olma olursın meş'ūm
- 7 Hakkıyā var idegör nefse cihād-ı ekber
Bu vücūd içre nedür bildūn ise ^casker-i Rūm

Mim .....- āyam

BA - 52a

BU - 81a

SÜ - 37b

209

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

- 1 Reh-i tahkīk içinde āh ben bir bī-ser u pāyam
Gulām-ı kemterīnem cümle ednālardan ednāyam
- 2 Karīb-i reng ü büy-ı sūret oldum bāg-ı ^cālemdē
Görenler zann ider bülbül gibi güyā-yı ma^cnāyam
- 3 Mu^cammā-yı müsemmādan haberdār olmadan evvel
Mücerred ism ile bir mübtelā-yı derd-i da^cvāyam
- 4 Kimisi āfitāb u kimisi deryā geçer halkūn
Ben ammā katrāyam bir zerre-i nāçiz-i dünyāyam
- 5 Tecellīden tesellīden fenā-i küllīden Hakkı
Niyāz-ārende-i dergāh-ı Hakk'am^cabd-i Mevlā'yam

Mim .....- ānem

BA - 52b

BU - 81a

SÜ - 35b

210

Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

- 1 Tālib-i genc-i vasl-i cānānem
Rāgib-i sırr-i pāk-i Rahmān'em
- 2 Bir güherdür cihānda istedüğüm
Bir cemāl-i cemīle hayrānem
- 3 Niçe bir hasret ile giryānem
Niçe bir nār-i gānda biryānem
- 4 Döne döne meded kebāb oldum
Yandı kül oldu cism ile cānum
- 5 Kandasın ey hayāt-bahş-ı Hızır
Vir hayāt ābını baña kanam
- 6 Hakkıya kıl nigāh zerre kadar
Sensin ey cān mihr-i rahşānum

2a istedüğüm : istedigim SÜ

Mim .....- ān olalum

BA - 53a

BU - 81b

211

SÜ - 37b

Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilün

- 1 Gelünüz nār-ı gam-ı cışk ile sūzān olalum
Koyalum cān u teni vāsıl-ı cānān olalum
- 2 Gülşen-i vahdete pervāz idelüm bülbül-ves
Gül-i hüsn-i ezeli cışkına nālān olalum
- 3 Cümle eşyāda görüp nūr-ı Hudāyı zāhir
Şirki nefy eyleyelüm ma^cden-i imān olalum
- 4 İbn-i Edhem gibi āzāde olup cālemede
Geçelüm milk-i fenā tahtına sultān olalum
- 5 Hakkıyā atlas-ı çerh cāriyetidür çün kim
Bir gün evvel soyunup cümleden cūryān olalum

3b Şirki nefy : terk-i nefy SÜ

Mim ..... - em

BA - 53a

212

BU - 81b

SÜ - 35a

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Gel fenāfi'llāha ir meydān-ı ^cışka baş kaDEM
Rāh-ı Hākda cümleden makbūldür semt-i ^cadem
- 2 Mecma^cu'l-bahreyne irmek ister iseñ sālīkā
Hızr elin tut kaHrı hoş gör bulasın luTF u kerem
- 3 Bu hudūs-ı cism ü cānuñ zulmetinden kurtulur
Her kimün kılse tecellī sırrına nūr-ı kaDEM
- 4 Zerredür ^cıŝkuñ gözine āfitābı ^cālemün
KaTra gelmez ^cāŝıka kılse naZar deryāya hem
- 5 Bir ^caceb mecnūnıyam sahrā-yı ^cıŝkuñ iŝbugün
Derdümün pāyānı yokdur zerresinden söylesem
- 6 Hākkiyā nuTK-ı ene'l-Hāk'ı iden Mansūr olur
Sen de ger Mansūr iseñ var uragör haKKānī dem

Mim ..... - am

BA - 53b

BU - 82a

SÜ - 37b

213

Müster^cilün Müster^cilün Müster^cilün Müster^cilün

- 1 Ten ğāri içre çek çile aġyārdan eyle şıyām
Tūr içre tā Mūsā gibi Hākdan ire gūşa kelām
- 2 Sen varlığıñ taġın bugün ger pāre pāre kılmasañ
Nūr-ı tecellī sırruñuñ gözlerine olur harām
- 3 Bir mürşid-i kāmīl bulup hı̇zmetde eyle ihtimām
Hāl ehli ol kālī bırak tā bulasın ^cālī makām
- 4 ^cİşkuñ izini izleyen şıdkuñ yolını gözleyen
Ser-menzil-i vasla irüp oldu netice şād-kām
- 5 Feryād ider derd ile ney bu h^vāb-ı ğaflet tā-be-key
Bīdār ol gel sen de ey Hākki nedür bunca menām

---

la çile : SÜ'de yok

Mim .....- ār olalum

BA - 53b

BU - 82a

214

SÜ - 37b

Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilün

- 1 Gice gündüz çalışup mazhar-ı envār olalum
Niçe bir zulmet-i nefis içre yanup zār olalum
- 2 Yüz sürüp yirlere şular gibi cummān arayu
Kalbi sâf eyleyelüm cāşık-ı dîdār olalum
- 3 Şol ezel gülşeninün vaslı gülinden direlüm
Hārdan gel beru şimden geri bizār olalum
- 4 Āb-ı hayvān içelüm sākî-i Hākdan bir dem
Cümleden fānî olup Hāk ile biz var olalum
- 5 Çün bizümle biledür zāhir u bātında Hudā
Niçün ol yāri koyup yār ile agyār olalum
- 6 Tā-be-key gaflet idüp görmeyelüm nūr-ı Hakk'ı
Hakkı insāf idelüm gel beru bîdār olalum

Mim .....- em

BA - 21b

BU - 82a

215

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

- 1 Cihān içre begüm cām-ı tecerrüd nūs iden ādem
Ne ādem sohbetin ister ne ^cālemdede dil-i ^cālem
- 2 Fenā hākinde pā-māl olmayınca tālīb-i Mevlā
Ne iksire olur vāsıl ne derdine bulur merhem
- 3 Şular kim tıfl-veş gehvāre-i rāhatdadur dā'im
^cAceb mi nuṭk-ı ma^cnādan olurlarsa bugün ebkem
- 4 Cefā-yı ^cışkı hoş gör ger vefā isterseñ Allāh'dan
Anuñ nāzına sen yüz biñ niyāz it gice gündüz hem
- 5 Kul olmak yeg durur Hakkı cihānuñ pādişāhından
Nedür Cem kim anuñ cāmına ādem baş eger bir dem

Mim .....- anı gözler gözlerün

BA - 54b

216

BU - 83a

SÜ - 38a

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Kaṭraya kılman nazar ^cummānı gözler gözlerüm
Zerreyi n'idem meh-i tābānı gözler gözlerüm
- 2 Dürr-i ^cirfān tālibiyem bahr-i ^cilm içre bugün
Himmetüm bir gevheredür anı gözler gözlerüm
- 3 Bakmazam kaṣr-ı celāl-i pādişāhāna bugün
Ben harābāt ehliyem vīrānı gözler gözlerüm
- 4 Eyleme kühl-i Şifāhān'ı baña ^carz ey kişi
Hāk-i pāy-i ādem-i ^cirfānı gözler gözlerüm
- 5 Hakkıyā dünyā vü ^cukbāyı n'idir ^cāşık olan
Anun için dā'imā Rahmān'ı gözler gözlerüm

2b bir gevheredür : bir gözedür çün SÜ

3a Bakmazam : Bakmaz SÜ

Mim ..... - em

BA - 54b

BU - 83a

217

SÜ - 37a

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Mübtelā-yı derd-i ^cışk olmuş cihānda bir benem
Bend-i zencir-i ^cgam-ı ^cışk u esir-i miñnetem
- 2 Tengnāy-ı hayret oldı işbu dem ^cālem baña
Döstlar bir çāre eylen şimdi n'idüp n'eyleyem
- 3 Degmenün olmaz meşāmı büy-ı Hakkdan hisse-mend
Anı ancak ^cāşıkun eyler meşām-ı cānı şemm
- 4 Şerha şerha kılsalar cism-i nizārum işbugün
Sırr-ı Hakkı söyleyüp nāşilere fāş eylemem
- 5 Derd-nāk ^cāşıklarun yanında deryā anma kim
Anlarnun eşkine gark olur gör nmez niçe yemm
- 6 Hakkıyā gayret senüñdür ayagun merdāne baş
Tekye-gāh-ı dehr içinde uragör hakkānı dem

1b Bend-i zencir-i ^cgam-ı ^cışk : Bende zencir-i ^cgam-ı ^cışk SÜ

Mim .....- em

218

BA - 132a

SÜ - 34a

Mef^cülü Fā^cilātü Mefā^cilü Fā^cilün

- 1 Hakk'un vişāli bāgına bir gün ola irem
Zevk u safā-yı mīve-i şirīnini sürem
- 2 İşkūn eliyle yırtam ikilik nikābını
Fūrkatle tā-be-key bu hicāb içre oturam
- 3 Da^cvet iderse lutf ile Mi^crāc'ına beni
Hakk'un cemāli nūrını sırrumla hōş görem
- 4 Vakti degül mi Ka^cbe-i vaşlına ^cazm idüp
Rāh-ı firākı bādiye-i hecri heb dürem
- 5 Hak'dan ^cināyet oldı ise Hakkıyā baña
Ölmezden öñdin ölüben ölüp yine tıram

4a vaşlına : vaşluña SÜ

Mim .....- ārem

219

BA - 136b

SÜ - 34a

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

- 1 Esīr-i derd-i ^cışkam āh bir biçāre bīmārem
Devā-cūyam kapuṅda ey ṭabībüm haylidür zārem
- 2 Benüm hālüm bilür yok çünki işbu kā'ināt içre
Bu genc-i ğamda Ḥak'dan ğayrı ya ben kime yalvaram
- 3 Bu gülşende dirīgā bülbul-i cāna naşībüm yok
Niçe demdür giriftār-ı ğam u āzürde-i hārem
- 4 O Yūsuf ^cışkına düşdüm bugün beytü'l-hāzenlerde
Elemden Ḥazret-i Ya^cküb-āsā kan āglaram
- 5 Tecellī eyleye rūy-ı ümīdüm kāş bir kerre
Gözüm da'im anı gözler anuñçün böyle bīdārem
- 6 Bu derdün çāresin ey Ḥakḳı çün bī-çārelik buldum
Ḥakīkatde Ḥudā'dan ğayrıdan heb cümle bīzārem

Mim .....- em

220

BA - 139a

SÜ - 34a

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Ey gönül bülbül gibi gülzār-ı ^cışka baş kadem
Uragör gül ^cışkına gel şubh-dem hakkānī dem
- 2 Dil-firīb-i reng ü büy-ı lāle-i kuhsār olan
İtmedi şol gülşen-i dilde gül-i ma^cnāyı şem
- 3 Āb-ı hayvān ister isen tutagör bir Hızr elin
Yohsa her İskender olmaz vāsıl-ı bahr-i kerem
- 4 Hikmet-i Lokmān'dur ^cāriflerün her bir sözi
Nutk-ı cān-bahşı dem-i ^cIsā olur ey cān hem
- 5 Eyledi mir'āt-ı kalb-i Hakkıya ol Hak nazar
Anuñ için ol yüze nāzırdur ol da dem-be-dem

5a kalb-i Hakkı'ya : kalbi Hakkı'ya SÜ

5b nāzırdur ol da dem-be-dem : nāzır durur ol dem-be-dem SÜ

Mim ..... - ām

221

BA - 140b

SŪ - 34a

Fe^cilātūn Mefā^cilūn Fe^cilūn

عجبا للمحب كيف ينام 1
كل نوم على المحب حرام

من له في فؤاده وجع 2
من هوى كيف يعتريه منام

يا عشيقا لوجه معشوق 3
افتح العين متى ما لا حلام

ان هذا الجمال يشهده 4
كل من غاب عن هوى الاوهام

دون لقا الحبيب وا اسفا 5
قد مضت منك هذه الايام

عين الاعيان لا تنام ولا 6
قلبهم خذ نفيس كل كلام

ان اردت النجاة يا حقى 7
اجعل القلب عاشق العلام

Mim .....- em

222

BA - 143b

SÜ - 34b

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

- 1 ^cAceb sırdur ki hergiz ^cālem-i ādemdedür ^cālem
Egerçi levh-i ^cālemdē konulmuş noktadur ādem
- 2 Yem-i ^cışk-ı ilāhī ol kadar vāsi^c durur ey dil
Yedi deryāyı saymaz kaṭraya dīdemdeki bir nem
- 3 Fünūn-ı dehri bilseñ ol kadar kim Bū ^cAlī olsañ
Yine takrīr-i sırr-ı ^cışka gelseñ lālsin ey fem
- 4 Bu ^cışkuñ pūtesine kim ki girdi zer gibi yandı
Eridi ğill ü ğışdan hālīs oldı sīnesi dem dem
- 5 Bu ^culviyyāt-ı süfliyyāta nāzır olma ey Hakkı
Geçüp bāğ-ı mecāzīden hakīkat būyın eyle şem

Mim .....- ĩm

223

BA - 151a

SŪ - 34b

Fe^cilātūn Mefā^cilūn Fe^cilūn

- 1 هب من جانب الاله نيم
عيق الروح الاله نيم
- 2 افتحوا الباب ايها الاحبلب
طال شوقى الى لقاء كريم
- 3 هجم العشق من ديار حبيب
زبح القلب مثل ابراهيم
- 4 وصله رحمته لاهل و دار
ان هجر انه عذاب اليم
- 5 رحمته العشق قتل العشاق
انه عد منه خلق عظيم
- 6 وجهك الباقي مطلب الحقى
يا الهى مجالى انت عليم

SŪ جانب الانيم : جانب الاله نيم la

Mim .....- İrüm

224

BA - 145a

SÜ - 36a

Müster^cilātün Müster^cilātün

- 1 Sensin ümīdüm ey yār u pīrüm
Kaldum bu yolda ol dest-gīrüm
- 2 Bār-ı emānet haylī girāndur
Sen ol mu^cinüm sen ol zahīrüm
- 3 Çokdur hazīneñ ey ğaniyyu'llāh
Lutf eyle baña ben bir fakīrem
- 4 Tā^cat yolında süstem velīkin
İsyāna gelsem haylī dilīrem
- 5 Şāhīn-i kalbüm saldum hevāya
Yā Rab halās it ğamdan zamīrüm
- 6 Rāh-ı fenāda pāy-māl olmış
Şol zerre gibi Hakkı hakīrem

Mim .....- em

225

BA - 147b

SÜ - 36a

Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilün

- 1 Mübtelā-yı firāk olan ādem
Niçe gülsün bu cihānda bir dem
- 2 ^cİşk ile girye ider bülbüller
Rüz u şeb güller olurlar hurrem
- 3 Girmeyenler serāy-ı ıška bugün
Niçe esrāra olurlar mahrem
- 4 Ğam çeker ^cākıl olanlar Hāk için
Kāmil insān olan olmaz bī-ğam
- 5 Sen saña eyle nazar ey ^cāşık
Sendedür feyz-i pāk-i cām-ı Cem
- 6 Hākkiyā Hāk'a teveccüh eyle
Girmesün kalbe şevk-i bāğ-ı İrem

Mim .....- et neydügin bilmem

226

BA - 149b

SÜ - 36a

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

- 1 Bugün bir t̄alib-i fakram ki devlet neydügin bilmem
Mezellet mesnedinde şāhem ^cizzet neydügin bilmem
- 2 Derūnum ol kadar evkār-ı cām-ı feyz-i ma^cnādur
Ki dā'im mest-i ^cışkam ğayri hālet neydügin bilmem
- 3 Gedālar defterinde yok durur k̄anūn-i sultānī
Beni ta^cyīb itme resm ü ^cādet neydügin bilmem
- 4 Gözüm şol bir cemālūn Ka^cbesin dā'im tavāf eyler
Bu sahn-ı ^cālem-i vehm içre kesret neydügin bilmem
- 5 Benüm hūrī vü ğilmānum dilümde ^cışk u şevkumdur
Bugün dāru's-selāmem ğayrı cennet neydügin bilmem
- 6 Hākā'ik Hākkiyā kalb oldı ^cışk-ı pāk ile baña
Tecellī itdi bir rahmet ki zahmet neydügin bilmem

1a Bugün bir : Bugün kim SÜ

2a evkār : evgār BA

Mim .....- abum

BA - 159a

227

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 İhtilāf-ı mezheb olmaz bende hakdur mezhebüm
Mezheb-i vāhidde buldum cākibet ben maṭlabum
- 2 Feyz-i Hak olsa ne sek anı kabül itmek gerek
Ol ki ilhām olmaya anı götürmez meşrebüm
- 3 Ben belā burcundayım togdum togaldan āh āh
Mihnet ü derd oldu āhir iktizā-yı kevkebüm
- 4 Feth-i dil olmaz baṅa derd ile serh olmazsa sadr
Hāl-i derdi söylemekden gayrı açılmaz lebüm
- 5 Hem hurūf-ı cāliyāt hem sūtūr-ı sāfilāt
İkisi de Hakkiyā olmuş durur ümm ü ebüm

Mim .....- etdür begüm

228

SÜ - 35b

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Devlet-i pāyende vuslatdur begüm
Hil^cat-ı zībende vuslatdur begüm
- 2 Rāhat-ı her-dü-cihān vasl iledür
Māsivā ^cayn-i mihnetdür begüm
- 3 Zillet-i ^cışkı kabūl eyle yūri
^cĀlem içre gör ne ^cizzetdür begüm
- 4 Şevket-i Dārā vü İskender nedür
Semt-i Hāk'dan kalbe kuvvetdür begüm
- 5 Gūşe al Hākı gedānuñ sözlerin
Pāk-ma^cnā ^cayn-i hikmetdür begüm

Nun .....- ādan

BA - 57a
BU - 85a
SÜ - 38a

229

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

FA SLU'N-NÜN

- 1 Mücellā eylegil mir'āt-ı kalbi jeng-i sevdādan
Eser bulsun derūnū nūr-ı pāk-i Hāk Ta^cālā'dan
- 2 Semā-ı sirruña eyle per-i tevhīd ile pervāz
Geçüp sidreyle tūbāyı haber al sen ev ednā dan
- 3 Safāsın sürmek istersen eger sen lī ma^ca'llāh un
İdüp Mi^crāe-ı rühānī kesil dünyā vü Cukbādan
- 4 Serāy-ı sirruñı cārüb-ı tevhīd ile pāk eyle
Ki şāyed sırr-ı Hāk mihmānuñ ola cāy-ı bī-cādan
- 5 ^cAcebdür ey gönül kayd oldı saña ^cālem-i terkīb
Ne vaktin hal ola bilmem murāduñ bu mu^cammādan
- 6 Yeter Hākı nazar-endāz-ı gül-ruhsār-ı esmāsın
Yeter bu renge aldandun olup gāfil müsem mādan

Başlık : SÜ' de yok.

4a cārüb : çārüb BU

Nun .....- ān

BA - 57^a

BU - 85b

230

SÜ - 38a

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

- 1 Serfir-i ^cışk kalbündür aña rūhuñ olup sultān
Kūvāy-ı rūh ^caskerdür topludur sīne san meydān
- 2 Vezīrūndür senūñ ^cakluñ anuñ tedbīrini gözle
Hücūm it ol kuvāy ile hisār-ı nefsi kıl vīrān
- 3 ^cAlem-efrāş-ı tevhiid ol fezā-yı dilde ey sālīk
Ki feth u nusret āyātı görünsün olmasun pinhān
- 4 Havādis çok durur bahr-i belā-yı rūzgār içre
Duhūl it zevrak-ı ^cışka seni incitmesün tūfān
- 5 Olagör fāris-i meydān-ı ^cışk u şevk ey Hakkı
Sa^cādet topını kapduñ elünde var ise cevgan

Nun ..... - eyn

BA - 57b

BU - 85b

SÜ - 38b

231

Mefā^cilūn Mefā^cilūn Mefā^cilūn Mefā^cilūn

1 الا يا طالب الوصل من الاين الى لاين
من الفرع الى الاصل من العلم الى العين

2 صا معلوم العشاق عن الموهوم اطلاقا
بتوفيق آلهى مضوا عن عالم البين

3 ملت اقداح ارواح المحبين بحالات
مضى القال عن القلب بدا العين من الغين

4 تجلى في مراياه بدا منها محياه
فاحيانا و احياه فخذ هذا بلا مين

5 ينادى اليوم كل الكائنات ايها الحق
عليك الواحد الحق و اياك والاتنين

Nun .....- emden

BA - 57b

232

BU - 85b

SÜ - 38b

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

HEM-TARİKUMUZ HULEFĀDAN ŞEYH HÜSEYİN
MİSRİ'YE YAZILDI

- 1 Müheyyādur Hüseyn'e meşhed-i lāhūti aḳdemden
Sunulmuşdur aña Āb-ı hayāt-ı hū mukaddemden
- 2 Niçe pür-hilye-i ^cilm ü ma^cārif olmasun zātı
Zuhūr-ı māye-i ^cirfāndur maksūd ādemden
- 3 Hayāt-ı nūr virür erbāb-ı isti^cdāda enfāsı
Ne cānlar bahş ider ^cİsī gibi her demde ol femden
- 4 N'ola ^caks eylese envār-ı kudsi kalbine anuñ
Musaffādur derūnı cām-ı safvet-güster-i Cem'den
- 5 Yiridür fahr iderse hıttā-i Şirāz ü Bağdād'a
Anuñla Mısr olupdur Hakkıyā mümtāz ^cālemden

Başlık : SÜ'de yok.

Nun .....- ār eyleyen

BA - 58b

233

BU - 86b

SÜ - 40a

Fā^Cilātün Fā^Cilātün Fā^Cilātün Fā^Cilün

- 1 Gel berü ey gül gibi kendini izhār eyleyen
^CAşık-ı sādıklar-ı bülbül gibi zār eyleyen
- 2 Cilve-gāh-ı nūr-ı zāt idüp ser-ā-ser ^Cālemi
Kā'inātı mazhar-ı ^Cışk eyleyüp vār eyleyen
- 3 Lā-mekān milkinde kurup haymesin ^Cāşıklarūn
Bunca vüs^Catle cihānı anlara tar eyleyen
- 4 Geydürüp ehl-i fenā-yı zāta Hakkānī vücūd
Bu vücūd-ı fānī'i almakda bāzār eyleyen
- 5 Gözleyüp nār-ı celālinde cemāli nūrını
Ey Halīl'e āteş-i Nemrūd'ı gülzār eyleyen
- 6 Hakkı-i bī-çāreye vasluñdan özge yok ümīd
Ey dem-ā-dem ^Cışk-ı pākine dili yār eyleyen

4b fānī'i : fānī SÜ

6a Hakkı-i bī-çāreye : Hakkı bī-çāreye BU

Nun .....- ālinden

BA - 58b

234

BU - 86b

SÜ - 38b

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

- 1 Kızardukça gülün ruhsarı te'sir-i cemālinden
Derün-ı ^candelibe od düşer Hakkun celālinden
- 2 Tenür-ı fürkat içre zāhiren yanmaktadur ^cālem
Velī herkes hakikatde içer āb-ı visālinden
- 3 Yazup āyāt-ı hüsn-i pākini levh-i cihān üzre
İdüp bir noktanun şerhini gösterdi kemālinden
- 4 Tutup bir Hızr elin şunlar ki geçmez zulmet-i tenden
İrüp Āb-ı hayāt-ı ^cışka kanmazlar zülālinden
- 5 O sırrı bilmek isterse bugün bir kimse ey Hakkı
Okur ^cışkun kitābindan geçer vehm ü hayālinden

4b: kanmazlar : kanmaz SÜ

Nun .....- āneyem ben

235

BA - 59a

BU - 88a

SÜ - 41a

Mefā^cilün Mefā^cilün Fa^cülün

- 1   Şarāb-ı ^cışk ile mestāneyem ben
Yitürdüm ^caklumu dīvāneyem ben
- 2   Tecellī nārına yakdum vücūdum
Kül oldum bir ^caceb pervāneyem ben
- 3   Mukaddemdür egerçi benden ^cālem
Velī ^cālemlere hep anayam ben
- 4   Temevvüc eyledi bahr-i mahabbet
Vücūd asdāfına dūr-dāneyem ben
- 5   Benüm şem^c-i cemālīdür murādum
Aña pervāneyem bes yanayam ben
- 6   Tenezzül itmezem dünyā-yı dūna
Anuñçün Hakkıyā şāhāneyem ben

Nun .....- ānı bugün

BA - 59a

BU - 88a

SÜ - 44b

236

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Hayret-i kübrādudur ^cāşıklarun cānı bugün
İstemezler derd-i ^cışka zerre dermānı bugün
- 2 Şol ki gāvvas-ı hakikatdür alur dürler dilā
^cİşk u şevkuñ bir ^caceb mevc urdı ^cummānı bugün
- 3 Eyleyen bezm-i ezelde hüsnini seyrān anuñ
Gözine göstermedi meh-rüy-ı Ken^cānı bugün
- 4 Devlet-i vuslat durur ^cāşıklarun sermāyesi
Satdılar bir dāneye hürī vü gilmānı bugün
- 5 Tā-ebed dil-zindesin ölmekden aslā gam yime
Hakkıyā nüş eyledünse Āb-ı hayvānı bugün

2b ^caceb mevc urdı : ^caceb urdı SÜ

Nun .....- ālardan

BA - 59b

237

BU - 88b

SÜ - 39b

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

- 1 Hākīkat sırrını tuymak dilersen āşınālardan
Ferāgat eyle ey bigāne var cevri u cefālardan
- 2 Şu tohm-ı ma^crifet kim hāsıl itdün mezra^c-ı dilde
Sakin nāşilere neşir itme havf eyle belālardan
- 3 Yürü hem-bāl-i zāg-ı ehl-i dünyā olma ey ^cāşık
Bülend it himmeti evci gözet olgıl hümālardan
- 4 Hākīkat sohbetin kıl dā'imā ehl-i Hakkā yār ol
Dürüg-ı dehre aldanma elün çek bī-vefālardan
- 5 Devā-yı derd-i ^cışk isterseñ ey dil ^cışkdan ayrılma
Ayaguñ çek cihān bezminde var dāru'ş-şifālardan
- 6 Dil-i Hakkīya nutk it tütü-vār ey tā'ir-i kudsi
Dirig itme şeker-güftāruñı şirīn-edālardan

Nun .....- ān

BA - 59b

BU - 88b

238

SÜ - 40a

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

1 Nūr-ı zāt-ı Hakk'un ey dil cilve-gâhıdur cihân
Vahdet-i Mevlâ'yı her bir zerre şerh eyler cıyân

2 Gün gibi her zerreden nutk-ı şehâdet var iken
Hakkı nefy itdi bugün cehl ile niçe münkirân

3 Olmayınca bî-nişân mahv-ı sıfat idüp dilâ
Kimse bulmaz zāt-ı Hak'dan tâlib olsa bir nişân

4 Çün nefahtü sırrını rûh itdi cism-i Âdem'e
Bilmeyen anı nedür bilmez bugün peydâ nihân

5 Hakkıyâ işbu sûtür-ı sâfilâta bakma var
Ol hurûf-ı cāliyâtı noktadan fehm it hemân

4b peydâ nihân : peydâ vü nihân SÜ

Nun .....- ārı terk eyler bugün

BA - 59b

239

BU - 89a

SÜ - 44b

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Ma'il-i dīdār olan dīnāri terk eyler bugün
^cAşık-ı dildār olan her varı terk eyler bugün
- 2 Yarına kalursa sad derd ü belāya yār olur
 Sohbet-i yār isteyen agyāri terk eyler bugün
- 3 Bulmaga andan nişān terk eyle evvel cism ü cān
^cAşık-ı ser-bāz olanlar ^cāri terk eyler bugün
- 4 Ehl-i tevhiḍ ehl-i tecrīd ehl-i tefrīd olmaga
 irmege ser-menzile her bāri terk eyler bugün
- 5 Tuymaga būy-ı gül-i handān-ı ma^cnādan eser
^cŞureti kor Hakkıyā ol hāri terk eyler bugün

1a dīnāri : dünyāyı SÜ

5b şureti : tavrını BU

Nun .....- ādan

BA - 60a

BU - 89a

SÜ - 39b

240

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

- 1 Elā ey mürşid-i kāmīl haber vir sırr-ı esmādan
Elā ey hazrete vāsıl nedür bildür müsemādan
- 2 Zuhūrı gözlere girmiş yine yok anı bir görmiş
Bu sırra var mı hiç irmiş bilüp bir kaṭra deryādan
- 3 Kimi bahr u kimi berde melek gökde beşer yirde
Açıldıysa serā-perde cıyān eyle bu ma^cnādan
- 4 Nedür ādemdeki şūret o şūretde sırr-ı hazret
Begüm var ise ger gayret güşād eyle mu^cammādan
- 5 Nedür ^cabd ü nedür Mevlā nedür Mecnūn nedür Leylā
Nedür ednā nedür a^clā haber vir Hakkı müsennādan

Nun .....- ān yine sensin

BA - 60a

BU - 89a

SÜ - 40b

241

Mef^cülü Mefā^cilü Mefā^cilü Fa^cülün

- 1 Yā Rab tene cān cānlara cānān yine sensin
^cAşık^claruñuñ derdine dermān yine sensin
- 2 Bunca güher-i pāk-nihād eyledün izhār
 Şol genc-i nihānī dinilen kān yine sensin
- 3 Bir noktadan aldum haberin cümle ^culūmuñ
 Her katrada mevvāc olan ^cummān yine sensin
- 4 Bir dilber-i ra^cnā gibidür cümle ^cavālim
 Vechinde anuñ cilve uran ān yine sensin
- 5 Tekrīm idüp insānı didün çün ve nefahtü
^cHakkı kuluñuñ cismine de cān yine sensin

2a pak-nihād : pak-i nihān BU

4b uran ān yine : uran yine SÜ

Nun .....- ü1 haberin sen

BA - 60b
BU - 89b
SÜ - 40b

242

Mef^cülü Mefā^cilü Mefā^cilü Fa^cülün

- 1 Var bülbül-i şeydāya sor ol gül haberin sen
Gül-goncadan al hem yine bülbül haberin sen
- 2 Keyfiyyet-i ^cışkı ne bilür zāhid-i hüş-yār
Mestānelere sor yine ol mül haberin sen
- 3 Keşf itdi nesīm-i Yemenī bāg-ı derūnı
Keşf ehline sor nefha-i sünbül haberin sen
- 4 Bir nokta imiş levh-i cihāndan yine maksūd
^cAttāra su'āl eyle o fülful haberin sen
- 5 Çok nāz u niyāz ehli tolaşdı aña ammā
Mecnūn'a sor ol Leylā'da kākül haberin sen
- 6 Şol vāhidü ke'l-elf dinilen mürşid-i hakdur
Andan ara ey Hakkı yüri kül haberin sen

5b Leylāda kākül : Leylī-i kāmīl SÜ

Nun .....- ūr olmadan

BA - 60b

BU - 89b

SÜ - 39b

243

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Gel hakikatden dem urma sen de Mansūr olmadan
Yāre vuslat isteme agyārdan dūr olmadan
- 2 Var tecellī-i cemāl-i Hakk'ı ümīd eyleme
Cān fenā bulup bugün cismünde makbūr olmadan
- 3 Dest-i kudret yapıdı kalb-i ādem-i pāki dahı
Arş u kürsī Ka^cbe vü hem beyt-i ma^cmūr olmadan
- 4 Cennet-i ışk-ı ilāhī zevkin eylerdi göñül
Cennet-i a^cmāl ü gilmān u dahı hūr olmadan
- 5 Hakkiyā nār-ı mahabbetde yanup pervāne-ves
Görmedi nūrını yāruñ kimse tā nūr olmadan

4b a^cmāl ü gilmān : a^cmāl gilmān SÜ

Nun .....- āyı n'eylesün

BA - 61a

244

BU - 90a

SÜ - 41a

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1   Derd-i ^cışka mübtelā olan devāyı n'eylesün
Mihnet-i ^cışk aña rāhatdur şafāyı n'eylesün
- 2   Kāsr-ı kurba irişüp Hāk ile olan āşinā
Yüz urup mahlūka gayrı āşināyı n'eylesün
- 3   Lā-mekān milkinde seyrān eyleyen erbāb-i dil
Bu harāb-ābād çarh-ı bī-vefāyı n'eylesün
- 4   Gūş-ı cāndan kıl ü kāl-i ^cālemi bīrūn iden
Özge bir ^cālemedür şayt u sadāyı n'eylesün
- 5   Hakkıyā Hakkūn cemāli nūrına müstagrak ol
Vāsıl olan ol makāma māsivāyı n'eylesün

Nun .....- ādan

BA - 61a

245

BU - 90a

SÜ - 39a

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

- 1 Hākīkat bezmine iriş içüp cām-ı muşaffādan
Kemāl ehli ile görüş geçüp a^clā vü ednādan
- 2 Bilüp bir mantıku't-tayrı Süleymān gibi kıl seyri
Silüp āyīneden gayrı haber bil Hāk Ta^cālā'dan
- 3 Kamu eşyā aña yoldur neye baksañ hemān oldur
Şu kim gerçek Hākka kuldur toyupdur işbu ma^cnādan
- 4 Tecellī zevkini süren cemāli nūrını gören
Hākīkat sırrına iren açar mühri mu^cammādan
- 5 Yanan cışk odına bunda zer-i hāliš gelür anda
Çalış Hāk yolına sen de fenā bul cümle sevdādan
- 6 Sakın agyāra tayanma firāk āteşine yanma
Mücerred isme aldanma bil ey Hākki müsemmādan

5a zer-i hāliš gelür : hāliš gelür SÜ

5b cümle sevdādan : cümle fenā sevdādan SÜ

Nun .....- ersin sen

BA - 61b

246

BU - 90b

SÜ - 40b

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

- 1 Ma^crifetden dem urma çünki Ḥakdan bī-habersin sen
Tekellüm itme küntü kenzi çünki bī-gühersin sen
- 2 Hemīşe ^caybdur bu kār-gāh-ı Ḥak'da istignā
Ne deñli bī-niyāz olsañ o deñli bī-hünersin sen
- 3 Cilā virmezseñ ^cışk-ı pāk ile āyīne-i kalbe
Ṣafā-yı bātınun yokdur netice pür-kedersin sen
- 4 Fezā-yı kurb-i ev ednāda var kūr haymeñi cānā
Çün āhir rihlet eylersin bu ^cālemden gidersin sen
- 5 Elünden zāyi^c oldu gevher-i gencīne-i vahdet
Añā giryān degülseñ keşret-i dünyā ararsın sen
- 6 Bu meydān içre nefsün niçe sen burduñsa ey Ḥakki
Saña şad āferīn olsun ḥakikat şīr-i nersin sen

3b yokdur : kadar SÜ

4a haymeñi : hayme sen SÜ

Nun .....- ān

BA - 62a

BU - 90b

SÜ - 43a

247

Mefā^cilün Mefā^cilün Fa^cülün

- 1 Bi-hamdi'llāh ki geldi māh-ı şa^cbān
Açıldı gülşen-i dil oldu handān
- 2 Muhammed Muştafā'nuñ ayı geldi
Sa^cādetle müşerref oldu her cān
- 3 Aña ta^czīm idenler oldu ümmet
Bilenler kadrin anuñ buldı gufrān
- 4 Husūsan kim Berāt'ı gicesinde
Niçe suçlar olur āzād-ı nīrān
- 5 Mübārekdür şeb ü ruzı ol ayuñ
İrişür her deminde luţf-ı Rahmān

3b kadrin : kadrün SÜ

- 6   Hudā'ya sen de ṭā^cat eyle anda
Geçürme fursatı ey gāfil insān
- 7   Muhammed'den şefā^cāt ister iseñ
Ol aya hürmet it zikr eyle her ān
- 8   Cemālin görmek istersen̄ Hudā'nuñ
Uyan ey Hakkı var gafletden uyan

Nun .....- en

BA - 62b

BU - 91a

SÜ - 44a

248

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Oldı ^cāşıklar Süleymān-ı zemen
Yokdur anlar arasında Āhremen
- 2 Her kimün ^cirfānı yok hayvāndur
^cĀkıl iseñ olma var hayvān sen
- 3 ^cArş-ı maksūda iren erbāb-ı ^cışk
Ma^crifetle oldı ^cālī cümleden
- 4 Her biri ratbu'l-lisān olmuş turur
HālİK'ı tevhiā ider serv ü semen
- 5 Gösterür āsār-ı sun^c-ı HālİK'ı
Gör ne yüzden halk olunmışdur çemen
- 6 Varlığun efnāya sa^cy it Hākkiyā
Bulmadı Hākki bugün sen ben diyen

Nun ..... et neydügin

BA - 63a

249

BU - 91b

SÜ - 44a

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Yanmayan pervāne-veş bilmez hakikat neydügin
Dönmeyen ol şem^caya bilmez sekinet neydügin
- 2 İçmeyen sahbā-yı cışkı zāhid-i huşk-magz-vār
Bir mekesdür ol ne bilsün dilde lezzet neydügin
- 3 Arş ile kürsī degüldür matlab-ı a^clā-yı cışk
Evc-i ev ednā ya iren bildi rif^cat neydügin
- 4 Şol yedi deryāyı nüş eyler de kanmazlar yine
Ehl-i cışkdan gayrılar bilmez harāret neydügin
- 5 Tālib-i cırfān olan geysün melāmet hırkasın
Añlasun bilsün dahı görsün kerāmet neydügin
- 6 Hakkiyā zevk eylemez telh-āb-ı fūrkat nüş iden
Bezm-i hās-ı yārda sahbā-yı vuslat neydügin

Nun .....- akdan

BA - 63a

250

BU - 91b

SÜ - 44a

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

- 1 Nedür maksūd ey dil ^cālem içre halk olunmağdan
Tutup ^cirfān yolın Allāh'a vuslatdur muhakkakdan
- 2 Berāzih ehline yār olma haşri neşri gör bunda
Kiyāmetden mukaddem olagör āgāh isen Hāk'dan
- 3 Cihānı bir pula almaz bulanlar devlet-i ^cukbā
Geçerler iki ^cālemden tıyanlar sırr-ı mutlakdan
- 4 Ümīd-i ^cışk-ı pāk itme sakın zāhiddin ey ^cāşık
Kabāhatden hatādan gayrı nesne gelmez ahmakdan
- 5 ^cibādet eyle ey Hākki teveccüh kıl o dergāha
Sakın gönlün bir an ol Hāzret-i Mevlā'dan ırmakdan

Nun .....- etden

BA - 63a

BU - 92a

251

SÜ - 39a

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

- 1 Mahabbet bezminün cāmin şun ey sākī kerāmetden
Tola kalbüm o lezzetden bula cānum o hāletden
- 2 Şular kim tutmadı ^cışk u mahabbet lezzetin aslā
Mezākı yokdur anlarun haber bilmez halāvetden
- 3 Çeküp ^cışkuñ yükin bugün melāmet ihtiyār iden
Ezel bezminde Mevlā'dan nasīb aldı sa^cādetden
- 4 Eger dünyā eger ^cukbā fedādur rāh-ı cānāna
Şu kim ol menzile irdi eşer buldı hidāyetden
- 5 Delīl ister isen ey Hakkı cemāli nūrına Hakk'ın
Gözün aç bak cihān tolmış durur her dürli āyetden

Nun .....- ānı n'eylersin

BA - 63b

BU - 92a

252

SÜ - 43a

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

- 1 Çü yokdur dilde derd-i ^cışk-ı Hāk dermānı n'eylersin
Degülsin kadr-i gevher fehm ider ya kānı n'eylersin
- 2 Marīz-ı ^cışk olan kendi hākīm olmak gerek ey dil
Devasuz derd bul var hikmet-i Lokmān'ı n'eylersin
- 3 Vücūd iklīm ü dil bir taht-gāh u ^cışk sultāndur
Bugün sultān-ı ^cışka kul iseñ sultānı n'eylersin
- 4 Bilenler matlabuñ a^clāsını ednāya bakmazlar
Hudā'yı ister isen hūrī vü ğilmānı n'eylersin
- 5 Gönül vīrānesine her taraf toĝmış ezel nūrı
Gör ol hūrşīdi ey Hākki meh-i tābānı n'eylersin

Nun .....- isun

BA - 64a

253

BU - 92b

SÜ - 41a

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

- 1 Harīm-ı Ravza'ya girsün şefā^cat isteyen gelsün
Rasūlü'llāh'ı görsün Ravza'sında hāk-i pāy olsun
- 2 Odur bir Ravza kim ^cAdn ile Firdevs āna reşk eyler
Selāmu'llāh irişsün anda dā'im güller açilsun
- 3 Şunuñ kim matlabı kühl-i cilā-yı dīde bulmakdur
Habīb'ün yolına gitsün türāb-ı Ravza'sın bulsun
- 4 Metāfidur gürüh-ı kudsiyānuñ dā'im ol Ravza
Cihān turdukça nūr-ı Hazret-i Mevlā ile tolsun
- 5 Cihānda tālib-i cennet olanlar Hakkıyā varsun
Medīne şehrini mesken idinsün Ravza'da kalsun

Nun .....- ün olayum bir zamān

BA - 64a

254

BU - 92b

SÜ - 43b

Müstef^cilün Müstef^cilün Müstef^cilün Müstef^cilün

- 1 Sed itmeyüp gözüm yaşın Ceyhün olayum bir zamān
Sahrāya düşüp ben dahı Mecnün olayum bir zamān
- 2 Hüsn-i ezeldür Yūsuf'um hiç andan özge sevmedüm
Hayrān olup ol hüsne ben meftün olayum bir zamān
- 3 Ya^cküb-veş miñnet çeküp gözüm yaşın sel eyleyüp
Beytü'l-hazenden çıkmayup mahzün olayum bir zamān
- 4 Ol kāmēt-i tūbā için ol sidre-i ma^cnā için
Ol şāh-ı müsteşnā için ben nün olayum bir zamān
- 5 Yağmaya virüp varumı Hakkı birağup ^cārumı
Bu şehri dilden ^cākıbet bīrün olayum bir zamān

Nun .....- en

BA - 64a

BU - 93a

SÜ - 39b

255

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Ey gönül ma^cnāya bak baḥş eyleme eifāzdan
N'eyler asdāfı kişi ger bulmasa dürr-i ^cAden
- 2 Kālbūni hubb-i sivā zabt eyleye insāf mı
Gör Süleymān tahtını mesken idinmiş Ahremen
- 3 Hātem-i dil çıkmasun destünden eyle ihtimām
Bu vücūd iklīminün sultānı ol sen her zemen
- 4 Varlığun kühsārını vīrān kıl Ferhād-veş
Şohbet-i sırr-ı Hudādan behre bulmaz ben diyen
- 5 Hakkıyā dīdār-ı yāre cān u başun kıl fedā
Şem^c-i ^cışka dā'imā pervāne-veş yak cān u ten

Nun ..... en

256

BA - 64b

BU - 93a

SÜ - 44b

Fe^cilātün Me^{fā}cilün Fe^cilün

- 1 Rişte-i ihtiyār elde iken
Eyle tahsīl-i ma^crifet irken
- 2 Bulmada bu nehār-ı ^cömr zevāl
^cĀkıbet hākdür bize mesken
- 3 Nakd-i hālün revāc bulmazsa
Saña ey dil ne fā'ide andan
- 4 ^cİşk bir güldür açılsa dilde
Ol gül ile olur gönül gülşen
- 5 Ğam yime bu belā-yı gerdūna
Bir gün olur ki kalbün olur şen
- 6 Herkes ey Hakkı menzilin buldı
H^vāb-ı rāhatdasın gibi dahı sen

4b gülşen : rüşen SÜ

Nun .....- ān

BA - 64b

BU - 93a

SÜ - 40b

257

Mefā^cilün Mefā^cilün Fa^cülün

- 1 Tı̇lism oldu bugün bu cism ile cān
Anuñçün kaldı mahfī sırr-ı cānān
- 2 ^cAnāsırdan bakan göz anı görmez
İderler sır ile ol yāri seyrān
- 3 Müzāhir çokdur ef^cāl ü sıfāta
Velikin zāta mazhar düşdi insān
- 4 Şular kim gördiler Hakkūñ cemālin
Sivāya bakmadılar bāri bir ān
- 5 Makām-ı hulleti isterseñ ey dil
Yüri var derd ile āteşlere yan
- 6 İrişdükte visāli Ka^cbe'sine
Kıl İsmā^cil Hakkı cānı kurbān

6b cānı : cān SÜ

Nun .....- ār eyleyen

258

BA - 65a

BU - 93b

SÜ - 40a

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Ey kemāl-i kudretin ^cālemdē izhār eyleyen
V'ey cemāl-i zātına ^cālemleri zār eyleyen
- 2 Semme vechu'llāh sırrın keşf idüp ^cāşıklara
Düşmeni dost eyleyüp ağıyarı heb yār eyleyen
- 3 On sekiz biñ ^cālemün esrārını cem^c eyleyüp
Yükledüp bār-ı emānet ādemi var eyleyen
- 4 Zerre feyz-i lutfuñ ile hārdan güller biter
Ey nesīm-i rahmetünle nārı gülzār eyleyen
- 5 Hüsnine mazhar kılup kāmillerün mir'ātını
Dem-be-dem ^cāşıklarına ^carz-ı dīdār eyleyen
- 6 Zulmet-i ^cunsurdan eyle Hakkıyı tahlīs sen
Ey cemāli nūrına kalbi sezā-vār eyleyen

Nun .....- ā-yı ^Cışk olan
 BA - 65a
 259 BU - 93b
 SÜ - 44b

Fā^Cilātün Fā^Cilātün Fā^Cilātün Fā^Cilün

- 1 Hikmet-i Lokmān'ı n'eyler mübtelā-yı ^Cışk olan
 İstemez taht-ı Süleymān pür-hevā-yı ^Cışk olan
- 2 Eylemez ağyār ile ^Cışk u mahabbet bir nefes
 Bezm-i yāre vāşıl olup āşinā-yı ^Cışk olan
- 3 El uzatmaz māsivāya cümle nā-mahrem bilür
 Böyledür hem āşinā-yı merhabā-yı ^Cışk olan
- 4 N'eylesün n'itsün bugün dāru'ş-şifā-yı ^Cālemi
 Zāhidā derd ile cüyā-yı devā-yı ^Cışk olan
- 5 Hakkıyā ^Cālemde dermān istemez bil hāşılı
 Pister-i gāmda kalup sāhib-i belā-yı ^Cışk olan

Nun .....- ān

260

BA - 64b

BU - 93b

SÜ - 43a

Mefā^cilün Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

- 1 Niçe kitāb-ı ma^cānī okundı niçe beyān
Velik olmadı sırr-ı bedī^c-i ^cışk ^cıyān
- 2 Gel imdi mantık-ı tayr-ı hakikatı fehmi it
Usüle gir yeter itdüñ bu ^cömri sarf u ziyān
- 3 Bu bezm-i ^cāleme çok ehl-i ma^crifet geldi
Kamusu içdi mey-i "küllü men ^caleyhā fān"
- 4 Bu deñli hikmet ile bû ^cAlī vü Fārābī
Niç'oldı bunca gürüh-ı efāzıl-ı devrān
- 5 Yarınki garka-i şerm ü hacālet olmakdan
Bugün bu püte-i ^cışka girüp neticesi yan
- 6 Gül-i murāda zafer bulmağa çalış sen de
Bu bāğ-ı dehre niçün geldüñ ey garīb insān
- 7 Gel imdi bāl ü per-i himmet ile pervāz it
Yanuñda pest ola eflāk ü ^cālem-i ekvān

- 8 Karış neticesi bir cezbe ile hizbe
Gidā-yı rūh ola feyz-i sūhanları her ān
- 9 Cīnāyet olmaz ise Hakkı Hakk-ı mutlakdan
Bu sirra irmege yok zerre çāre vü inkān

Nun .....- ān

BA - 64b

261

BU - 94a

SÜ - 43b

Mefā^cilün Mefā^cilün Fa^cülün

1 Cemāl-i Hāk tecellī itdi çün kim
Bir oldı heb bihişt ü hür u gilmān

2 Celāli pertevi ^caks eyleyince
Göründi safha-i hikmetde nīrān

3 Bu iki sır ile itdi tecellī
Vücūd-ı ādeme ey kāmīl insān

4 Nazar kıl ādemün āyīnesine
K'olupdur mecma^cu'l-envār-ı Rahmān

5 Nedür Hābīl ü Kābīl anladañ mı
Ki zāhir oldı anlarda iki şān

6 Peder sırrına vāriş oldı bunlar
Gelüp fi^cle göründi sırr-ı imkān

1b heb : BA'da yok

1b Bir oldı : Pür oldı BA, BU

- 7 Biri oldu cemāli ile handān
Biri oldu celāli ile giryān
- 8 Gehī izhār ider bātın umūrın
Gehī zāhirleri Hak eyler ibtān
- 9 Bedī^c-i sun^cını seyr eyle Hakk'uñ
Eger var ise gözde nūr-ı rahşān
- 10 Bu ma^cnādan haberdār olmayan er
Anuñ hālinde vardur niçe noksān
- 11 Şuna kim feyz-i akdes sundı Mevlā
Getürdi bu söze sıdk ile īmān
- 12 Basīret gözlerin eyle güşāde
Hakkuñ nūrı degüldür Hakkı pinhān

Nun .....- adan

BA - 11a (1)

BU - 87a

262

Mefā^cilün Mefā^cilün Fa^cülün

1 Ferāğ-ı dil gerekdür mäsivādan
Ki tā pür ola feyz-i Kibriyā'dan

2 Görem dirseñ eger nür-ı Hudā'yı
Nazar sal ara anı her aradan

3 Kalur ğurbetde dā'im fūrkat ehli
Haber bilmez vatandaşan āşinādan

4 Keser Ćirk-ı hevāyı tālib-i Hāk
Geçer nefsindeki kibr u riyādan

5 Cihād-ı ekber itmek hayli güçtür
Dilā ger virse kuvvet ol yaradan

6 Kuyūd ehlinedür dünyā vü Ćukbā
Geçer Ćāşık olanlar bu hevādan

7 Mahabbet riştesin kat^c itme Hakkı
Sakin ayrılma isr-i evliyādan

(1) Sayfa kenarına sonradan yazıldığı anlaşılan bir manzume

5b Dilā ger virse kuvvet ol yaradan : Virmese kuvvet
yaradan BA, SÜ

Nun ..... yan

BA - 12a (1)

263

BU - 87a

Mefā^Cilün Fe^Cilātün Mefā^Cilün Fe^Cilün

1 Sabāh-ı Haşr'e degin yatma ğaflet ile uyan
Yatur mı pister-i rāhatda sırr-ı Sūr'ı tuyan

2 Ne deñli berk urursañ binā-yı a^Cmāli
Hemīşe sen yine dīvār-ı luţf-ı Hakk'a tayan

3 Dirīĝ ki bir nefes ^Cömrün hesabını itmez
^CAbeş yire gice gündüz bu deñli māl sayan

4 Hevā-yı serd ile kalma mizācuñ it taşhīh
Tenūr-ı ^Cışka düşüp kal olunca var sen yan

5 Dime besdür baña bu deñli ma^Crifet ey dil
Ki hayli dūr durur menzilüne şehr-i ^Cıyān

6 Sakın ey Hakkı sakın gümrehāna yol sorma
İderse mürşid ider sırr-ı ^Cışkı saña beyān

---

(1) Sayfa kenarına sonradan yazıldığı anlaşılan bir manzume

Nun .....- ĩn

BA - 14a (1)

BU - 87b

264

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Ey serir-i nāz u ni^cmet içre olanlar nişin
Olmañuz zehr-i ecel nüş itmeden bir dem emin
- 2 Gūşuña al da^cvet-i kabri ne dir gūş eylegil
Ahir olursin fenā erbābına ey dil karin
- 3 Şarsar-ı bād-ı ecel bir gün hazān eyler seni
Var hazān olmazdan evvel olagör dā'im hazin
- 4 Nāme-i a^cmāli pür kılma ha^ctā-y-ile sakın
Sanma kim okunmaya dīvān-ı Ha^ckda yevm-i Dīn
- 5 Menzil-i maksūda irmez kimse cidd ü sa^cy ile
Tā meger ide hidāyet aña Rabbü'l-^cālemīn
- 6 Çün sefer eylersin āhir Ha^ckkiyā amāde ol
Niçe bir bu vaz^c-ı nā-hem-vār-ı hayl-i gāfilin

---

(1) Sayfa kenarına sonradan yazıldığı anlaşılan bir manzume.

Nun .....- ān

BA - 15b

BU - 87b

265

Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilün

- 1 Demidür eyler iseñ hasret ile āh ü figān
Bülbülā kimseye kalmaz bu gülistān-ı cihān
- 2 Hün-i dildür gözümüñ lülelerinden cārī
Bir gün olur ki reh-i yāre olur cān revān
- 3 Bizi cellād-ı kazā öldürür āhır ey dil
Çünkü bu mezbah-ı dünyāya gelüpdür ten ü cān
- 4 Āh kim dāmenümüz tutsa gerek dest-i ecel
Ger gedā olalum u ger şeh-i ^cālī ^cünvān
- 5 Nāz ile serv-i revān gibi idenler reftār
Yüz yire koya vü hāk-i ^cademi(kıla)mekān
- 6 N'idelüm çünkü degüldür bize dünyā bākī
Hakkıyā fakr u fenāyı idelüm pişe hemān

Nun .....- ān

266

BA - 132b

SÜ - 42a

Müstef^cilün Müstef^cilün Müstef^cilün Müstef^cilün

1 Şark-ı ezelden toğdı cān seyr itdi kevnı bir zamān
 Āhır yine olup nihān terk eyleye kevn ü mekān

2 İrse Hāk'un kudret eli kabz olsa bu cān bülbüli
 Açılsa gülzāra yolu tutsa vatandaş āşiyān

3 Bu berzahı geçmek ne güç bu şerbeti içmek ne güç
 Bu yolları seçmek ne güç yollar ırak sālİK yayan

4 Rehber gerekdür bu yola tā gitmeye sālİK sola
 Aklıyla kim vāsıl ola bul hākikatden nişān

5 Hākı unutma ölmegi var ağla terk it gülmegi
 Pīşe idin Hāk bilmegi sa^cy eyle gāfletden uyan

Nun .....- rin

267

BA - 134b

SÜ - 42a

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Mahzen-i ^cirfān olandan sor hakikat gevherin
 Aşinā-yı ^cışk olandan var çıkar ^cilmün dürin
- 2 Degme bir ādem sezā-vār-ı münacāt olmadı
 Kim durur Mūsā gibi fehm ide Sīnā sırların
- 3 Mazhar-ı sırr-ı ene'l-Hak olmadı Mansūr-veş
 Virmeyen meydān-ı Hak'da ^cışk ile cān u serin
- 4 Tıynet-i fağfūra beñzer kāmīl insān olan
 Çok döner devrān bulunca bir hakikat mazharın
- 5 Būlbūl-i Hak ol girüp gülzār-ı ^cışka Hakkıyā
 Dest-i himmetle diregör sen de ma^cnā güllerin

Nun .....- en

268

BA - 135a

SÜ - 42a

Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

- 1 ^cİşk u şevke gönül durur mesken
^cilm ü ^cirfāna dil durur mahzen
- 2 Var sabāh-ı kıyāmete kalma
Yola gir ^cışk u şevk ile irken
- 3 Şol otuz iki harfi bilmezsen
Mekteb-i ^cışka duhul it öğren
- 4 Görmek istersen eger Allāh'ı
Açagör cān gözini irkenden
- 5 ^cĀzim-i rāh-ı Hāk olan yārān
Bār olur anlara bu cān u ten
- 6 Hākkiyā Hāk'ı dilerseñ sen de
Var fenā bul dime aslā sen ben

Nun .....- ānından

269

BA - 135b

SÜ - 42a

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

- 1 Ferāgat eyledüm dehrün gülinden gülsitānından
Elüm çekdüm bu bāğun bülbülinden bağbānından
- 2 Hevā-yı hūda pervāz itmege ^cazm eylemişdür dil
Elin çekmiş durur el-hāsıl eski āşiyānından
- 3 Eger semm-i helāhil olsa da ^cuşşāk nūş eyler
Geçer yarün yolında cism ile şol tatlu cānından
- 4 Baña hergiz gerekmez hūrī vü ğilmān ey zāhid
O cānānı eger bulsam geçerdüm heb cinānından
- 5 Şular kim ^cışk-ı Leylā-y-ile Mecnūn oldı ey Hakkı
Revā sahrālara düşse çıkup miḥnet mekānından

4a hūrī vü ğilmān : hūr u ğilmān SÜ

5b sahrālara : sahrālarda SÜ

Nun .....- ānesin

270

BA - 148b

SÜ - 42b

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Āsiyāb-ı ^cışka düş mahv it vücūdun dānesin
Sāğar-ı mahv u fenādan nüş idüp tā kanasin
- 2 Dā'imā ^cāşıklar ile sohbet-i merdāne kıl
Habbeye alma cihānun ^cākıl ü ferzānesin
- 3 Tālib-i gencīne-i vaşl-ı Hudā isen eger
Bekle ey bīçāre dā'im şol gönül vīrānesin
- 4 Pīre hizmet itmeyince bezm-i ^cālemdē bugün
Kimse nüş itmez efendi ^cışk-ı Hak peymānesin
- 5 Āfitāb-ı vahdetün istersen envārın eger
Her tarafından revzen aç vīrān kıl dil hānesin
- 6 Açmayınca cān gözin kühl-i cilā-yı ma^crifet
Kim durur Hakkı göre bī-perde ol cānānesin

Nun .....- ānı sakın

271

BA - 149b

SÜ - 45a

Fa^cülün Fa^cülün Fa^cülün Fa^cül

- 1 Ebed sanma mülk-i cihānı sakın
Degüldür cihān cāvidānī sakın
- 2 İrişür ecel peyki bir gün saña
Göz açınca virmez amānı sakın
- 3 Ne işlerse insān eger hayr u şer
Begüm var durur dīde-bānı sakın
- 4 Emānet durur sende dil gevheri
Hıyānet eyleme aña anı sakın
- 5 Vücūdun reh-i Hakk'a sarf idegör
Sakın nakd-i cism ile cānı sakın
- 6 Yüri Hakkı itlāka baş ayagun
Put itme zamānı mekānı sakın

Vav .....- ev

271

BA - 65a

BU - 94b

SÜ - 46b

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

FASLU'L-VAV

- 1 Tır-veş tā olmayınca rāst-rev
Menzil-i maksūda olmazsın kirev
- 2 İtme meyl-i māsivā gel ey fakīr
Anı halk iden ganī Mevlā'yı sev
- 3 ^cĀlem-i eflāk sadruñdur senün
Anda mura^cdur begüm bir mäh-i nev
- 4 Ateş-i ^cışk içre kül olmuş durur
Yokdur erbāb-ı fenāda hiç ^calev
- 5 Ādem iseñ var harīdār olmagıl
Hakkıyā degmez cihān bir dāne cev

Başlık : SÜ'de yok.

Vav .....- āl hū

BA - 65b

272

BU - 94b

SÜ - 46a

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

- 1 Göründü çeşm-i ^cuşşāka mezāhirden cemāl hū
Nikāb-ı fūrkatı ref^c eyledi dilden visāl hū
- 2 Şu kim bezm-i ezelde feyz-i Hāk'dan behre-yāb oldu
Hayāt-ı bākī buldı içüp āb-ı zülāl hū
- 3 Ülü'l-ebşār olanlar gördiler envārını Hāk'un
Velī red eyledi gözsüzleri dest-i celāl hū
- 4 Şular kim ayagın merdāne basdı işbu meydānda
Sezādur ger denilse anlara gerçek ricāl hū
- 5 Hākikat sırrını Hākı yūri nākışlara şorma
Ki nākışlar nedür bilmez hākikatde kemāl hū

5a Hākı yūri : yūri Hākı SÜ

Vav .....- u

BA - 66a

BU - 95a

SÜ - 46a

273

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Tālib-i ^cilm-i ilāhī ol nukūş-ı gayrı yu
Menba^c-ı Ab-ı hayāta ir dilerseñ pāk su
- 2 Kible-gāhuñ semme vechu'llāh olsun dā'imā
Alagör ey ^cāşık-ı pākize hakkānī vuzū
- 3 ^cAndelīb-i zār olup çāk-ı girībān eyledi
Gülşen-i feyz-i ilāhī'den kime irişdi bñ
- 4 Zikr-i Hak kuvvet virür bñ-tāb olan ^cāşıklara
Bir gıdā-yı rñhdur gel diyelüm Allāh hñ
- 5 Kimi nālān kimi giryān kimisi sñzāndur
Cümle ^cālem halkı derd-i ^cışka düşmişdür kamu
- 6 Zāhidā gel ^cışka düş ol vāsi^cu'l-meydānı gör
Bir velinñ kabzasına gir ki feth ola kapu
- 7 Yūsuf-ı maksūdı Hakkı bulmak isterseñ bugün
Hñzn ile Ya^ckñb ol Ken^cān ilin kıl cñst ü cñ

Vav .....- u

BA - 66a

BU - 95b

274

SÜ - 46b

Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilün

- 1   ^cAşıkun gözlerine girmedi hergiz uyhu
Komadı rāhat için mehd-i zemīne pehlū
- 2   Niçe bir her tarafı cānuña mihrāb idesin
Tutagör var seni var eyleyene ancak rū
- 3   Tā-be-key haste-dil-i hālet-i hicrān olasin
Kadeh-i ^cışk ile iç vāsıl elinden dārū
- 4   Her ne kim rāh-ı talebde saña reh-zenlük ider
Kimi sehḥāre-i zāhir kimi bātın-ı cāzū
- 5   Zikr-i hū-y-ile irer menzile sālīk Ḥakkı
H^vāb-ı gafletden uyan sen de diyegör yā hū

Vav .....- il ārzū

BA - 20a

BU - 95b

275

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Çekmez ey dil maṭlab-ı a^clāya her dil ārzū
Bir degüldür bu denī dūnyāda sen bil ārzū
- 2 Zühd-i cⁱşk ehli degüldür c^alem içre yek-ümīd
Kimisi kül ārzū eyler kimi gil ārzū
- 3 Sāde kıl levḥ-i dili nakş-ı ümīdi cümle sil
Rahnedür burc-ı dil-i dānāya müşkil ārzū
- 4 Put-perēst olma cihānda sūret içre rūha bak
Niçe bir eylersin eşkāl ü heyākil ārzū
- 5 Tā-be-key sevdā-yı hām-ı māsivā-yı Kirdgār
Hakkıyā şimden geri Mevlā'yı var kıl ārzū

Vav .....- ân-1 hū

275

BA - 134a

SÜ - 45a

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Degme bāğ içre açılmaz ol gül-i handān-1 hū
 Āh kim nādīr düşer bir bülbul-i nalān-1 hū
- 2 Kimsenün hergiz serinde neşve-i Mansūr yok
 Yohsa açıkdur ene'l-Hak ehline meydān-1 hū
- 3 Görmedi hergiz ^canāsırdan bakan gözler anı
 Dīde-i sır ile eyle imdi var seyrān-1 hū
- 4 Halkası hā-i hüviyyetden nişān virür anuñ
 Şol zamān kim kurula ^caşıklara devrān-1 hū
- 5 Kaṭralar gibi ider gark-1 vücūd erbāb-1 dil
 Mevce geldükce derün-1 sīnede ^cummān-1 hū
- 6 Hakkıyā mütü hitābun cān kulagıyla işit
 Aç gözün dā'im durur ^cāriflere dīvān-1 hū

4b kurula : kurulur SÜ

6b dīvān-1 hū : devrān-1 hū SÜ

Vav .....- ā şadedin ko

276

BA - 145a

SÜ - 45b

Mef^Cülü Mefā^Cilü Mefā^Cilü Fa^Cülün

1 Müfti baña nakl eyleme fetvā şadedin ko
Yokdur senedün yok yire da^Cvā şadedin ko

2 Nüş eylemedin sāgar-ı Cışk-ı ezeliden
Ey bī-meze Mecnün ile Leylā şadedin ko

3 Ey noktadan Cilmün haberin tuymayan ādem
Baş eyleme şol Calleme'l-esmā şadedin ko

4 Şol medresede tā-be-key ey dil cedeliyyāt
Ref^C eyle hılāfı aradan lā şadedin ko

5 Süfī niçe bir mahv-ı vücūd itmeyesin sen
Yog ol aradan lā-y-ile illā şadedin ko

6 Girdiyse eger meyve-i Cırfān ele Hakkı
Al dil uzadup sidre vü tübā şadedin ko

He .....- ıla

BA - 66b

BU - 95b

SÜ - 47b

277

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

FA SLU' L-HĀ

- 1 Şerbet-i ma^cnā içenler sāğar-ı tev^hid ile
Tā-ebed sermest olur sanmañ ki bir dem ayıla
- 2 Zevk-i vahdet eyledi halvet-serāy-ı kalbde
Şol kişi kim kesretüñ c^aybin göre kub^hın bile
- 3 Semme vechu'llāhi mihrāb eyleyenler kalbine
Ol huzūr ile şalāt-ı ehl-i cⁱrfāni kıla
- 4 Zāhidā bī-zevk olan dünyāya şanki gelmedi
Var şarāb-ı cⁱşkⁱ nüş it sen de bir dem cⁱşk ile
- 5 Derd ile dildār için rüz u mesā āh idenün
Bir gün ola dest-i kudret kim gözi yaşın sile
- 6 Hakkıyā c^akl-ı ma^cāşı terk idüp var cⁱşkⁱ al
İssılu bāzārı gör lāyık budur her c^akıla

Başlık : SÜ'de yok.

He .....- āna

BA - 66b

BU - 96a

SÜ - 50b

278

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

- 1 Nedür sārī olan nūr-ı hakikat cism ile cāna
Ne sırdur kim emānet virdi Mevlā anı insāna
- 2 Bu cism ü cān hakikat mi veyāhud i^ctibārī mi
Bu sırrı cārif iseñ gel irişdür sem^c-i yārāna
- 3 Yakīn iken bu deñli birbirine zāhiren bilmem
Niçün fūrkat göründi Yūsuf u Ya^ckūb u ihvāna
- 4 Nedür bey^cat ki ašhāb eylediler dest-i Ahmed'den
Ne ma^cnādan irişdi her biri ol demde rızvāna
- 5 Nedür cilm ü nedür hikmet nedür yā müctehid cārif
Nedür şol nüshalar kim her biri tarh itdi meydāna
- 6 Ledünni cilmmini bildüñse Hakki cehli dūr itdün
Kadem başduñ hakikat üzre sen de şimdi cırfāna

3a zāhiren bilmem : zāhir eylemem BU

He .....- ile

BA - 67a

BU - 96a

279

SÜ - 49a

Fā^cilātūn Fā^cilātūn Fā^cilātūn Fā^cilūn

- 1   Ẓulmet-i neḥsūnden ey dil var ḥalās olmak dile
Nūr-ı ^cilm ile cilā vir dem-be-dem cān u dile
- 2   ^cArş-ı maksūda irişmek ister isen̄ ey gönül
Rūz u şeb pervāz idegör şeh-per-i tevhīd ile
- 3   Her kime bir kez tokunsa ḥançer-i ^cışk-ı Hudā
Cismini şad çak ide bağrın belālarla dile
- 4   Sīret-i pākīze lāzımdur fenā erbābına
Yohsa ma^cnā ḥāsıl olmaz sūret ile ad ile
- 5   Ḥakkiyā Ḥakkuñ bugün ^caşıkları bisyārdur
Gitmedi ^cışk u mahabbet Kays ile Ferhāt ile

1a var ḥalās olmak dile : ḥalās olmak dile SÜ

2b Rūz u şeb : Rūz şeb BU

He .....- ra

280

BA - 18a

BU - 96b

SU - 51b

Fā^cilātūn Fā^cilātūn Fā^cilūn

1 انما الدّنيا عجوز كافرة
طلّقوها رغبةً للآخرة

2 من له عين يرى فى الباطن
انّ الدّنيا عيوباً ظاهرة

3 كلّنا عريان الآ من عليها
حلّة من نور تقوى فاخرة

4 دارنا دار البلاء يا والحن
راحة الانسان فيها قاصرة

5 ربّ قلب كان لعمى لا يرى
ربّنا اجعلنا وجوها ناظرة

6 ربّ قلب غائب عن ربّه
ليس يدرى ما القلوب الحاضرة

7 لا تكن مغبوناً اى حقى حذار
ربّ صفقات من عبد خسرة

He .....- Raḥmān u Raḥīm Allāh

BA - 8b

BU - 96b

281

SÜ - 47b

Meḥ^cülü Meḥā^cilün Meḥ^cülü Meḥā^cilün

- 1 Raḥm eyle bize her dem Raḥmān u Raḥīm Allāh
Ur yāremüze merhem Raḥmān u Raḥīm Allāh
- 2 ^cIşkuñla tesellī kıl zātuñla tecellī kıl
İhsānuñı küllī kıl Raḥmān u Raḥīm Allāh
- 3 Hem zāhir u hem bāṭın luṭf itmege kādırsın
Her hālime nāzırsın Raḥmān u Raḥīm Allāh
- 4 Def^c eyleyüp agyārı göster gözüme yārı
İnletme bu bīmārı Raḥmān u Raḥīm Allāh
- 5 Tevfik-i ^camel eyle gufrāna maḥal eyle
Her müşkili ḥal eyle Raḥmān u Raḥīm Allāh
- 6 Kaḥruñla nigāh itme ^cāsıleri ağlatma
Ḥakkı kuluñ inletme Raḥmān u Raḥīm Allāh

He .....- ānı ara

282

BA' - 67a

BU - 97a

SÜ - 49b

Fā^Cilātün Fā^Cilātün Fā^Cilātün Fā^Cilün

- 1 Cām-ı ı^Cı^Cı nūş iden şol ehl-i ı^Cirfānı ara
Pāk-meşrebler yolın tut kāmīl insānı ara
- 2 Nefsini bilenlerüñ var kuli ol kurbānı ol
Anlaruñ mir'ātına bak vech-i Rahmān'ı ara
- 3 Bulmadı varlık yüzinden kimse hakkānı vücūd
Cānuñı terk eyle evvel sonra cānānı ara
- 4 Küntü kenz üñ mahzeninden buldı devlet ehl-i dil
Tālib-i gevher iseñ var sen de ol kānı ara
- 5 Zulmet-i tenden necāta Hakkıyā sa^Cy eylegil
Niçe bir dil-teşnesin var Āb-ı hayvānı ara

3b evvel soñra cānānı ara : soñra turma cānānı ara SÜ

He .....- eme

BA - 67a

BU - 97a

283

SÜ - 50b

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Ey gönül sen cümleden āhırdā geldün ^cāleme
Niçe biñ etvār seyr itdün irince bu deme
- 2 Her birin bir sırra mazhar kıldı eşyānuñ Hudā
Nūr-i zātıyla tecellī kıldı kalb-i ādeme
- 3 Derd-i ^cışk ile bugün her kim ki sağ itdi dilin
Bakmadı dārū'ş-şifā-yı ^cālem içre merheme
- 4 Māsivāya dil viren oldı perişān ^cākıbet
Mazhar-ı kāmil bulan yapışdı habl-i muhkeme
- 5 Hakkıyā āyīne-i kalb-i mücellā var iken
i^ctibār itmez nazar ehli olan cām-ı Cem'e

He .....- āne

BA - 67b

BU - 97b

284

SÜ - 49b

Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilün

- 1 Ka^cbe-i dil niçe bir ola begüm puthāne
Beyt-i ma^cmūr iken ol kala bugün vīrāne
- 2 Kimi kim ^cakl-ı ma^cāş eyledi pā-beste-i zühd
^cAkıl ^cāşıklar içinde adıdur dīvāne
- 3 Mey-i gāfletle dilün oldu harāb ey gāfil
Gözün aç ^cakluñı dir başuñā ey mestāne
- 4 Niçeler ^cışk ile bülbul gibi efgān eyler
Niçeler şem^c-i cemāline olur pervāne
- 5 Derd ile yansa kül olsa yine bir āh itmez
^cĀşık iseñ saña gāmdan a gönül pervā ne
- 6 Gevher-i vuslat-ı Hāk ise eger maksūdun
Salagör katrañi ey Hakkı bugün ^cummāna

3b ey : hey SÜ

He .....- āb olmak dile

BA - 67b

285

BU - 97b

SÜ - 49a

Fa^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Derd ile şimden geri ^cāşık harāb olmak dile
Yan yakıl şem^c-i cemāle var kebāb olmak dile
- 2 Hazret-i Mūsā gibi Tūr-ı hakikat bekleyüp
Sırr-ı Hakkı gūş idüp kābil-hitāb olmak dile
- 3 Tā-be-key vādī-i fūrkatde tekāpū idesin
Gir harīm-i ^cışk u şevke feth-i bāb olmak dile
- 4 İdegör mir'āt-ı kalbi pāk ü tāhir cümleden
Rengden kurtul netice sāf āb olmak dile
- 5 Dūn-ı himmet olma Hakkı māsivāya dil virüp
Hak ile müstagnī ol ^cālī cenāb olmak dile

---

la şimden geri : şimden girü SÜ

He .....- ācda

286

BA - 68a

BU - 97b

SÜ - 48a

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1   Āşinā-yı zāt iseñ bu bahr-i pür-emvācda
       Ġarka-i mahv ü fenā ol kalma istidrācda
- 2   Tā firāz-ı sırra pervāz itmeyince mürġ-ı cān
       Ġāşıl olmaz ehl-i ^cışkā ma^cnevī Mi^crāc da
- 3   Eyledi nuṭk-ı ene'l-Hakk'ı olup bī-ihtiyār
       zātuñ envārı tecellī itdi çün Hallāc'da
- 4   Serv-veş āzāde ol itlāka düş dervīş iseñ
       ibn-i Edhem-vār kalma kayd-ı taht u tādca
- 5   Çünki buldun kân-ı küntü kenz den bugün nişān
       Dikkat eyle Hakkıyā ol kenzi istihrācda

He .....- ān ola

BA - 68a

287

BU - 98a

SÜ - 53a

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Bir ledünnī ^cilmin öğren kim melek hayrān ola
Var çıkar bir gevheri kim gıbta-i her-kān ola
- 2 Sāgar-ı tevḥīd ile nūş it mey-i ^cişki müdām
Bir tecellī mazḥarı ol dā'im ü her-ān ola
- 3 İbn-i Edhem-veş gedālık ihtiyār iden kişi
^cĀlem-i ma^cnāda bir gün bir ^caceb sultān ola
- 4 Semme vechu'llāh sırrından olanlar hisse-mend
Kanda baksa gördüğü bir şuret-i Rahmān ola
- 5 Küfr elin her kim ki kesdi zülf-i cānāndan bugün
Yüzini görüp o yāruñ ma^cden-i imān ola
- 6 Hakkıyā olmak dilerseñ nūr-ı ^cirfān ile pür
Hizmet it bir ^cārife kim kāmīl insān ola

6b Hizmet : Hidmet BA, SÜ

He .....- ānda ara

BA - 68b

288

BU - 98a

SÜ - 49b

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Sırr-ı pāk-i hazreti var kāmīl insānda ara
Gevher-i zī-kıymeti bir kıymetī kānda ara
- 2 Āşinā-yı ^cışk-ı pāk olmak dilerseñ ey gönül
Kaṭradan şorma haber var dūrri ^cummānda ara
- 3 Sengden dil-kem olan bulmaz safāyī gevheri
^cİşk te'sīrin yūri bir sāhib-i ^cirfānda ara
- 4 Sen seni bilmek dilerseñ var gönül levhine bak
Nokta-i vahdet nedür tā nüsha-i cānda ara
- 5 On sekiz biñ ^cālemün āyīnesi bir dil durur
Cümleden maksūdı ey dil var yine anda ara
- 6 Gerçi vardur kuvvet-i her-zerrede bir mihr līk
Sūret-i Rahmān'ı Hakkı kūtḫ-ı devrānda ara

1b Gevher-i zī-kıymeti : Gevherden kıymeti BU

He .....- ān-ı ^Cışka

BA - 69a

289

BU - 98b

SÜ - 49b

Mefā^Cilün Mefā^Cilün Fa^Cülün

1 Gelen gelsün bugün meydān-ı ^Cışka
Giren girsün ŝehā devrān-ı ^Cışka

2 Kul olmak devletin isterse kişi
Gerekdür baş ege sultān-ı ^Cışka

3 Ne cān bāzārıdur bāzār-ı ^Cışk kim
Neler kurbān olur cānān-ı ^Cışka

4 Bugün evvel-bahār oldu gözün aç
Teferrüc eyle çık seyrān-ı ^Cışka

5 ^CAceb germiyyeti var bezm-i ^Cışkun
Sıladur Hakkıyā yārān-ı ^Cışka

He .....- āk eyle

BA - 69b

BU - 99a

SÜ - 53a

300

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

- 1 İlähî mihr-i ^cıŝkuñla derünüm táb-nāk eyle
Serây-ı kalbümi cārüb-ı ŝevkuñ birle pāk eyle
- 2 Benüm çün rāhatum ^cıŝkuñla hem-dem olduğum demdür
Baña ^cıŝkuñ ğamın vir ^cālem içre derd-nāk eyle
- 3 Şu gibi kalbümi feyzünle pāk it ŝād u handān kıl
Fenā fi'llāh yolında cismümi lutf ile hāk eyle
- 4 Vücüd-i ^cāriyetden kim halās olmaz seni bulmaz
Meded tīg-i nigāhuñla vücüdüm çāk çāk eyle
- 5 İlähî kalb-i Hakkı noktadır ol kıl-k-i kudretten
Şu resme şerh vir ki ānı kitāb-ı sırr-ı pāk eyle

He .....- ān olmasa

BA - 69b

302

BU - 99a

SÜ - 53a

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 ^cĀlem içre ey göñül bu cism ile cān olmasa
Kim görürdi vechini mir'āt-ı a^cyān olmasa
- 2 Zāhir u bā^tın bilinmezdi cemāl ile celāl
Ger kemāl-i sūret ü ma^cnā-i insān olmasa
- 3 Len terānī den nikāb urmazdı cānān vechine
Cism-i ^cāşık tūr-veş mahv u perişān olmasa
- 4 Feyz-i Rūhu'l-kuds ile ^cārifde bir dem var bugün
Ġam degül İsā-yı cān-bahşā-yı devrān olmasa
- 5 Hakkıyā çāh-ı cehāletde kalurdı ehl-i dil
Mürşid-i ma^cnā ^caziz-i mısır-ı ^cirfān olmasa

He .....- ūd ola

BA - 71b

BU - 100b

303

SÜ - 43b

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 ^cArif-i bi'llāh elin tut saña feyz-i cūd ola
Pend-i pīrānı kabūl it ^cākıbet mahmūd ola
- 2 Gülşen-i feyz-i ezelden kim dilerse bŷy-ı Hāk
Tekye-gāhı subh-dem ol dergeh-i ma^cbūd ola
- 3 İsteyenler meclis-i hās-ı ilāhī'ye duhŷl
Yana yana ^cışk u şevkuñ micmerinde ^cūd ola
- 4 Şol kişi kim bu vücūd-ı fāniden bula halās
Bir vücūd-ı bākī ile dem-be-dem mevcūd ola
- 5 Hāk yolında nakdini ifnā iden ^cāriflerŷn
Ma^crifet bāzārı içre itdŷgi heb sŷd ola
- 6 Hākkiyā bir gŷl koparmak ister isen ^cışkdan
Bŷlbŷl-āsā cān u dil efgān ile pŷr dŷd ola

He .....- ān olmayınca

304

BA - 72a
BU - 101b
SÜ - 43a

Mefā^cilün Mefā^cilün Pa^cülün

- 1 N'iderler kalbi ^cirfān olmayınca
N'iderler kaşrı sultān olmayınca
- 2 Tecellī ister iseñ kalbi pāk it
Gül açılmaz gülistān olmayınca
- 3 Zihī Yūsuf ki ^carz itmez cemālin
Nikāb-ı vechi Ken^cān olmayınca
- 4 Bulunmaz gevher-i ^cilm-i ledünnī
Derūn-ı sīne ^cummān olmayınca
- 5 Bulunmaz küntü kenz esrārı cānā
Göñül derd ile vīrān olmayınca
- 6 Firāz-ı ^carş-ı maksūda irilmez
Bugün hāk ile yeksān olmayınca

- 7 Bakā-yı zāta haşr olmak ne mümkün
Libās-ı tenden curyān olmayınca
- 8 Nedür cilm ü nedür hikmet ne bilsün
Bu yolda kimse Lokmān olmayınca
- 9 Bilinmez mantıku't-tayr-ı hakikat
Kişi gerçek Süleymān olmayınca
- 10 Kalur dil-haste kimse çāre bulmaz
Hudā'dan Hakkı dermān olmayınca

He .....- line

305

BA - 72b

BU - 101b

SÜ - 43b

Mef^cülü Mefā^cilü Mefā^cilü Fa^cülün

- 1 Bir gün gele kim gözlerümün yaşı siline
Bağrumda olan yârelerüm başı biline
- 2 Ey cān senün merhem-i vasluñdan o mercān
Tā-key yora kim hañçer-i hecrünle deline
- 3 Tā-key yem-i hicrāna olam gark ser-ā-pā
Sal zevrak-ı cān u dilümi vuşlat iline
- 4 Her-bār baña bār olur çünki bu yolda
Virdüm bu vücüd rahtını ben ^cışk seline
- 5 Bir müflis-i biçāresin ey Hakkı bugün sen
Sen Hakk'a tayan zāhid olanlar ^cameline

He .....- er-i tevḥīd ile

BA - 72b

306

BU - 102a

SÜ - 48a

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1   Āşiyān-ı C^arşā pervāz it per-i tevḥīd ile
Kurb-i ev ednā ya iriş rehber-i tevḥīd ile
- 2   Micmer-i C^aışk içre dütmek ister iseñ C^üd-veş
Yak vücūduñ kül olunca ahker-i tevḥīd ile
- 3   Yakagör bu zulmet-i C^unşurda bir rüşen çerāğ
Aç gözün dīdārı gör nūr u fer-i tevḥīd ile
- 4   Garka-i deryā-yı tevḥīd olsa bir sālīk eger
Nüş ider kahr ile luṭfı sāğar-ı tevḥīd ile
- 5   Nuşret isterseñ eger cünd-i hevāya Ḥakkiyā
Yık hisār-ı māsivāyı C^asker-i tevḥīd ile

He .....- ānı sensin yā Rasūla'llāh

BA - 73a

BU - 102a

307

SÜ - 46b

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

- 1 Ser-ā-ser bu cihānuñ cānı sensin yā Rasūla'llāh
Bu ^cālem cānınuñ cānānı sensin yā Rasūla'llāh
- 2 Ezelden tā-ebed mühr-i nübüvvet sendedür kat^cā
Hakikat milkinün sultānı sensin yā Rasūla'llāh
- 3 Yem-i ^cilm-i ilāhī'de vücūduñ dürr-i yektādur
Hakikat gevherinün kānı sensin yā Rasūla'llāh
- 4 Girilmez bir kadem dergāh-ı Hakkā sensiz ey rehber
Kamu derd ehlinün dermānı sensin yā Rasūla'llāh
- 5 Dem-i cān-bahşuñ ile bahş olupdur feyz-i kuddūsī
Bu ^cirfān dürrinün ^cummānı sensin yā Rasūla'llāh
- 6 Ayagun topraginun zerresidür Hakkı-i zāruñ
O zerre denlinün tābānı sensin yā Rasūla'llāh

5a kuddūsī : kudsi SÜ

He .....- āl içinde

308

BA - 73a

BU - 102a

SÜ - 43b

Müstem^cilün Fa^cülün Müstem^cilün Fa^cülün

- 1 Bir ma^cnā yokdur ey dil terkīb-i kāl içinde
Cüyā-yı dür iseñ bul asdāf hāl içinde
- 2 Noksānı yok güneş bul tā iresin kemāle
Bu ^cālem-i misālün şemsi zevāl içinde
- 3 Çek sürme-i hakīkat Hakkı Hak ile seyr it
^cUnsur göziyle bakan kaldı hayāl içinde
- 4 ^cİşka irişen ādem dā'im olur ferah-nāk
Zāhid kalur zühdle çāh-ı melāl içinde
- 5 Şol kimse kim sivādan buldı fenā-i küllī
Hakkı anuñ elin tut ehl-i kemāl içinde

He .....- erde

BA - 73a

BU - 102b

309

SÜ - 48b

Müster^cilün Fa^cülün Müster^cilün Fa^cülün

- 1 Ref^c eyle cān yüzinden gitsün nikāb u perde
Canāna bak dem-ā-dem dermān bul işbu derde
- 2 Cānān da cān da sensin kendünde bul ikisin
Bilmezlik ile kalma vadī-i şūr u şerde
- 3 ^cAşık^cların gözine hayretten uyhu girmez
Seyr eyler ol cemāli anlar dem-i seherde
- 4 Arāyiş-i cihāna zen gibi mā'il olma
Merdāne baş ayagūn himmet gerekdür erde
- 5 Şol sır ki her şecerde Hakkı konulmuş evvel
Devr eyleyüp merātib zāhir olur semerde

He ..... anda

310

BA - 73b

BU - 102b

ŞU - 48a

Mefā^cilün Mefā^cilün Fa^cülün

- 1 Vücüd iklîmini seyr itmeyenler
Nedür sultānı bilmezler cihānda
- 2 Hakikat menziline yitmeyenler
Kalurlar cākıbet yolda yabanda
- 3 Şular kim içdiler sahbā-yı zātı
Ferāmüş itdiler Āb-ı hayātı
- 4 Kodılar cümleten bu kâ'inātı
Cemālin gördiler Hakkuñ her ānda
- 5 Nedür Hakki nuküş-ı cālemi gör
Ne süretdür hakikat ādemi gör
- 6 Bu demler içre evvelki demi gör
Bakup kalma zamānda vü mekānda

He .....- ak dede

BA - 73b

311

BU - 102b

SÜ - 54a

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Ey gam-ı dünyā vü ^cukbāyı yiyen ahmak dede
Sidre-i feyz-i Hudā'ya ırmeyen alçak dede
- 2 Terk-i dünyā terk-i ^cukbā terk-i cism ü cān gerek
Çarı terk itmek degül tācı hüner ancak dede
- 3 zāhirün vīrāne-i terk-i ^cubūdiyyet senün
Bātinuñda yok teveccüh zerre ey aylak dede
- 4 Yok durur ^cAnkā şikārın eylemek hergiz saña
Ey hevā-yı māsivāya dil şalan çaylak dede
- 5 Tekye-gāh-ı dünyede yuf borusın çalmak işi
Kimsenün kulagına girmez bugün laklak dede
- 6 Pīrünün irşadı şimdi halvete koymak seni
Yüzüne bakmaz anunçün Hakkı ey aylak dede

2a cism ü cān : cism cān BU

2b çarı : çār BA, BU

He .....- il seherlerde

BA - 74a

BU - 103a

SÜ - 48b

312

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

- 1 Seher vakti mübārekdür uyan gāfil seherlerde
Münācāt eyle Allāh'a ^cibādet kıl seherlerde
- 2 Niyāz it derd ile feryāda gel bülbül gibi anda
İrişür büy-ı gülzār-ı ^cināyet bil seherlerde
- 3 İçerler subh-dem ^cāşık olanlar cām-ı vuslatdan
Yürü bezm-i visāle olagör dāhil seherlerde
- 4 Çeküp çeşm-i dile kühl-i hakikat seyr-i cānān it
Hitāb-ı ^cizzeti gūş it uyanık ol seherlerde
- 5 Yeter Hakkı yeter bu h^vāb-ı gāfletden uyan bir dem
Hudā-yı lā-yezāle olagör vāsıl seherlerde

4b uyanık ol seherlerde : uyanık seherlerde SÜ

He .....- āfile

BA - 74a

BU - 103a

313

SÜ - 54a

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Ahiret endişesi girmez derün-ı gāfile
Cennet-i a^clāyı anuñçün virür bu sāfile
- 2 Tālib-i dünyā vü Cukbā tālib-i Hāk'dan cüdā
Her biri bir yola girmiş her biri bir kāfile
- 3 Sırr-ı Cışkı söyleme zāhidlere mühr ur dile
Eyleme cāhiller ile var bahs-i nāfile
- 4 Ehl-i ihlās u riyānuñ hāli añlanmaz dime
Kim müşahhasdur olar her birisi evsāf ile
- 5 Sözüñüz Cākıllaradur Hākkiyā bugün bizüm
Bahsüñüz yokdur elifle hā vü mīm ü kāf ile

He .....- ide

BA - 74b

314

BU - 103b

SÜ - 51b

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1   ^cĀrı terk it yokdur andan fā'ide
Kim melāmetdür bu yolda kâ'ide
- 2   Māsivādan sā'im olanlar bulur
Cānib-i Hāk'dan nüzül-i māyide
- 3   Bir Mesihā-dem bulup himmet dile
Kim seni a^cmā iken bīnā ide
- 4   "Küllü şey'in hālikün" aslın gözet
Bakma ^cālemde vücūd-ı zāyide
- 5   Kısmet-i rüz-ı ezeldür n'eylesün
^cİşk-ı Hāk'dan hisse yokdur zāhide
- 6   Hakkıyā kim buldı Hakkānī vücūd
İrdi ānā sırr-ı Hāk'dan ^cā'ide

2b māyide : mā'ide BU

4b zāyide : zā'ide BU

He .....- et oldı ravzan yā Rasūla'llāh

BA - 74b

BU - 103b

SÜ - 47a

315

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

- 1 Mahall-i feyz-i rahmet oldı ravzan yā Rasūla'llāh
Makām-ı sırr-ı hazret oldı ravzan yā Rasūla'llāh
- 2 Ne dürr-i pāksin deryā-yı cūd-ı Hazretu'llāh'da
Sadef-veş cāy-ı ragbet oldı ravzan yā Rasūla'llāh
- 3 Senün gibi bugün bir şāha çün kim taht-gāh oldı
Anuñçün pür-mehābet oldı ravzan yā Rasūla'llāh
- 4 Vücūduñ on sekiz biñ ^cāleme rahmet yaradıldı
Vücūduñ gibi ni^cmet oldı ravzan yā Rasūla'llāh
- 5 Yüzin dergāhuña ferş eyleyen ^cāşıklara luṭf it
Senün kām-ı şefā^cat oldı ravzan yā Rasūla'llāh
- 6 Girenler ol harīme nār-ı dūzahdan halās olur
Türāb-ı arz-ı cennet oldı ravzan yā Rasūla'llāh

- 7 Anuñçün ol makāmuñ bülbul-i şürīdesi çokdur
Gülistān-ı sa^cādet oldı ravzan yā Rasūla'llāh
- 8 Nüzül eyler melekler dā'imā dergāhuña saf saf
Ki zirā beyt-i ^cizzet oldı ravzan yā Rasūla'llāh
- 9 Yüzini hāk-i pāye sürmegi Hakkı'ya ihsān it
Ki iksir-i ^cināyet oldı ravzan ya Rasūla'llāh

He .....- āya

BA - 75a

BU - 104a

SÜ - 54a

316

Mef^cülü Mefā^cilün Mef^cülü Mefā^cilün

- 1 Vir ^cāşık isen cānā her vāruñi yağmaya
Var varlığını tarh it deryāya vü sahrāya
- 2 Cān ile bugün cismün heb cümlesi mahv olsun
Sırruñla sülük eyle var semt-i ev ednā ya
- 3 Gāh havf ü recā berzah gāh zevk u safā dūzah
Ke dūzah u A^crāf'ı ir cennet-i a^clāya
- 4 Cennet ki bugün ^cāşık kalbindeki cennetdür
Yarınki olan bugün olmaz bize sermāye
- 5 Mahv itmeyen ^cāşıklar āsar-ı dil ü cānı
Dil virdiler ey Hakkı anlar kuru gavgāya

He .....- et eyle

317

BA - 75b

BU - 104a

SÜ - 54b

Fe^Cilātün Fe^Cilātün Fe^Cilün

- 1 Zāhir-i şer^Ci ri^Cāyet eyle
Da^Cvet-i Hakkā icābet eyle
- 2 Ma^Crifetle tarīkini fehm it
İşüni cümle hakikat eyle
- 3 Derd-i hicrāna devā isterseñ
Mürşid ile yüri sohbet eyle
- 4 Dil-firīb olma fāniye aslā
Dā'imā Hakkā mahabbet eyle
- 5 Niçe bir taşra gezersin zāhid
İşka düş kalbünü cennet eyle
- 6 Var makām-ı tabī^Catı terk it
Hakkı andan yüri hicret eyle

He .....- ādan haber söyle

BA - 75b

BU - 104b

318

SÜ - 54b

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

- 1 Gel ey dil okı esmāyı müsemādan haber söyle
Eger feth oldu ise bu mu^cammādan haber söyle
- 2 Yanup yakıldıñ ise şem^cine pervāne-veş yāruñ
Hakikatden beyān it gizli ma^cnādan haber söyle
- 3 Nedür bu kaṭra-i nāçizde mahfī olan deryā
Çıkar bir dürr-i yektāyı o deryādan haber söyle
- 4 Yeter bu ^cālem-i nāsūt içinde bahs-i kāl eyle
Ev ednā sırrına ir Rabb-i a^clādan haber söyle
- 5 Nedür ādem nedür ^cālem nedür ^cisā'daki şol dem
Gel ey Hakkı bugün suḡrā vü kübrādan haber söyle

5a ^cisā'daki : aḡyārdaki BU

He .....- āl olmasa

BA - 8a

319

BU - 40a

SÜ - 50b

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

1. Kāl geçmez āhiretde nakd-i ahvāl olmasa
Sa^cy-i dil bātıl olur ihlās-ı a^cmāl olmasa
2. Zāhir olmaz ey gönül mir^cāt-ı cālemdē murād
Şol mürīdün kim dilinde Hakk'a ikbāl olmasa
3. Her varakdan sırr-ı Hakk'ı kimse fehmi itmez idi
Sāni^ca masnū^c olan her vech ile dāll olmasa
4. Hālis olmaz māsivā-yı Hazret-i Hak'dan dilā
Yanmasa cışk āteşinde bir gönül kal olmasa
5. Tūti-i dil nutk-ı hikmet eyler idi dā'imā
Hayret-i cışk-ı Hudā'dan Hakkıyā lāl olmasa

He .....- ūd sensin yā Rasūla'llāh

320

BA - 68b

SÜ - 46b

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

- 1 Cihānda cümleden maksūd sensin yā Rasūla'llāh
Bu bāzār-ı kevnden sūd sensin yā Rasūla'llāh
- 2 Cihān bir micmer-i pür-tāb-ı envār-ı tecellīdür
Bakılsa ^cūd-ı ^cirfān-dūd sensin yā Rasūla'llāh
- 3 Egerçi mazhar-ı feyz-i vücūd oldı cihān ammā
Mukāddem cümleden mevcūd sensin yā Rasūla'llāh
- 4 Şefā^cat itmez iseñ tır-i fūrkatde kalur sālīk
Yine dergeh-res-i ma^cbūd sensin yā Rasūla'llāh
- 5 Reh-i ^cişkuñda Hakkı bī-ser ü pā derd-mendündür
Elin tut kân-ı lutf u cūd sensin yā Rasūla'llāh

2a bir : SÜ'de yok.

4a sālīk : ^cāşık SÜ

5b lutf : eltāf BA

He .....- ār ile

321

BA - 131b

SÜ - 51a

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 N'eylesün ^cāşık olanlar dirhem ü dīnār ile
Yār bāzārın koyup gayrı n'ider bāzār ile
- 2 Tutmadı şunlar ki ^cışkuñ cur^casın rüz-ı ezel
Bilmedi sohbet nedür bezm-i şafāda yār ile
- 3 Cezbe-i Hāk'dur çeken ^cuşşākı semt-i vuslata
Yohsa bu ma^cnā begüm olmaz müyesser kār ile
- 4 ^cĀkıl iseñ zāhidā ednāya tālib olma var
Çün bilürsin farkı vardur cennetün dīdār ile
- 5 Subh-i vasla ırmeyen zulmetde kaldı tā-ebed
Kılmadı ol āşinālık Hākkiyā envār ile

He .....- ât ehline

322

BA - 132b

SÜ - 51a

Fâ^cilâtün Fâ^cilâtün Fâ^cilâtün Fâ^cilün

- 1 Çok mîdur ey dil kerâmetler kemâlât ehline
Yok mîdur teshîr-i ^câlem yohsa hâlât ehline
- 2 Kâbil-i feyz-i Hudâ azdur cihân içre velî
Rûz u şeb eltâf etsük mi sa^câdât ehline
- 3 Mecma^cu'l-bahreyn olur Hîzr'ı bulanlar ^câkîbet
Her mekân bir Tûr olur gerçek münâcât ehline
- 4 Her demi ^câşıklarun bir leyletü'l-Mi^crâcdur
Gün gibi rûşen durur bu söz makâmât ehline
- 5 Her kişi ser-menzile irer sülûkine göre
^cAşıka Hâk'dur garaż cennet ^cibâdât ehline
- 6 Bu hayât-ı müste^cârı n'eylesün erbâb-ı dil
Kim tecerrüd yaraşur keşf ü kerâmât ehline
- 7 Hakkıyâ vech-i Hâk'ı seyr it ^cıyân her zerrede
Sen seni gör bakma dünyâda hayâlât ehline

He .....- āyā cümle

323

BA - 131a

SÜ - 51a

Mefā^cilün Mefā^cilün Fa^cülün

- 1 Gelenler gitdiler dünyāyā cümle
Çekildiler begüm ^cukbāyā cümle
- 2 Koyup ecsadı hāk-i zillet içre
Teveccüh itdiler Mevlā'ya cümle
- 3 Sanasın katralardur bunca mevcūd
Akarlar dem-be-dem deryāya cümle
- 4 Egerçi tagılupdur şimdi bunda
Gelürler sonra bir sahraya cümle
- 5 Hākikat erleri sūret gözetmez
Bakarlar Hākkiyā ma^cnāya cümle

He .....- aşına

324

BA - 135b

SÜ - 51a

Mefā^cilün Mefā^cilün Fa^cülün

- 1 Düşelden ^cışk u şevkuñ âteşine
Neler geldi bu pervâne başına
- 2 Şular kim su gibi dîdârı gözler
Ururlar başların miñnet taşına
- 3 Yedi deryâ gibi mevc urdı yaşum
Vücuğum ğarka vardı göz yaşına
- 4 Giren rāh-ı fenā fi'llāhacēnā
Bekā bi'llāh serāyına taşına
- 5 Saña himmet iden gönliğür anun
Velinün bakma gözine kaşına
- 6 Gül-i ^cirfān bulan Hakkı cihānuñ
Nazar kılmaz bu bāğ-ı dil-keşine

He .....- ıla

325

BA - 136a

SÜ - 51b

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Ber-murād olmak dilerseñ bī-murād olmak dile
Tā ki güلزār-ı ümīdün bir gün ey dil açıla
- 2 Saltanat terk eylemek ednā-yı himmetdür bugün
İki ^cālem terkini ur kuvvet-i tevhd ile
- 3 Rehzen-i rāh-ı hakikatdür sadā-yı kıl ü kāl
^cĀrif-i sālīk odur ^cilm-i ilāhī'den bile
- 4 Rutbesin bu hırkanun fehm eylemez ehl-i kabā
Tā meger āl-i ^cabāya kendüsin bende kıla
- 5 Kalb-i kāmīl dā'imā gevher-nümā-yı Hak durur
Beñzemez Hakkı o kānuñ sırrı bir sırr-ı dile

He .....- āh ile

326

BA - 145b

SÜ - 51b

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Nakd-i rāhat bulmayan varsun geçinsün āh ile
Hālini ^carz itmesün devlet için bir cāhile
- 2 Ser-te-ser zabt eyledi İslām ilini küfr eli
Ehl-i İmān māt oldu lehv ü lu^cb-i şāh ile
- 3 Mehdī-i sāhib-hurūc itmez mi peydā kendüzin
Hāl-i ^cālem n'ola āyā bir bölük gümrāh ile
- 4 Hey meded ihvān-ı cevr ile zebün oldu bu halk
Yūsuf-ı Ken^cān'a döndi hāl-i ^cālem çāh ile
- 5 Çünkü gül gitdi gülistān-ı cihānda kaldı hār
Bülbül-āsā Hakkı feryād eyle āh u vāh ile

He .....- rmege

327

BA - 147b

SÜ - 52a

Müster^cilün Müster^cilün Müster^cilün Müster^cilün

- 1 Lutf-ı ezel sermâyedür bāg-ı cināna girmege
İrşād-ı kāmīl mâyedür kaşr-ı kemāle irmege
- 2 Her iş olur takdîr ile olmaz begüm tedbîr ile
Şohbet gerekdür pîr ile zevk-i visâli sürmege
- 3 ^cİşk ile ol nağme-serâ bülbül gibi kıl hōş-nevâ
Gir gülşen-i cânâ dilâ ezhâr-ı Hakkı dirmege
- 4 Cân u cihândan fâriğ ol cân içre şol cânânı bul
Gayrı gider Hâk ile tol Mi^crâc'a gel Hâk görmege
- 5 Menzil irakdur haylice gözler irişmez zerrece
Sa^cy eyle gündüz hem gice kendün aña ir ürmege
- 6 Tek nakş-ı gam dilden gide Hâk zenb-i zâtı mahv ide
Hakkı kâ'ildür ey dede cân ile başın virmege

He .....- ā kılma

328

BA - 148a

SÜ - 52a

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

- 1 Murādum gülşeninden yā ilāhī sen cüdā kılma
Dil ü cān bülbülin hār-ı elemle mübtelā kılma
- 2 Koma kayd-ı gam-ı dünyāda yā Rab eylegil āzād
Esīr-i mihnet-i aġyār pür-cevr u cefā kılma
- 3 Geçür bu zulmet-i eşbāhı ırgür Āb-ı hayvāna
Firākun bahrine salma anuñla āşınā kılma
- 4 Çü yokdur tākātüm bār-ı belāyı çekmege hergiz
Kemān-āsā vücūdum dalını yā Rab dü-tā kılma
- 5 Hevā-yı nefse dā'im mübtelāyam sen hidāyet kıl
Kıyāmetde beni şermende-i ehl-i hüdā kılma
- 6 Derün-ı Hakkı'yı pür-nūr kıl envār-ı zātuñla
Şeb-i tārık-i gamda ol fakīri bī-nevā kılma

He .....- ire

329

BA - 149a

SÜ - 52b

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 N'eyledi gör Hān Mehemmed şehā
Viridi Budin kal^casını kāfire
- 2 Mesned-i rif^catde iken şems-vār
^cAzl olunup yıldızı düşdi yire
- 3 Şāh Süleymān'ı çü masb itdiler
Tahta Belğirad virildi vire
- 4 Aldı iki hısn-ı haşīni kıral
Satdı iki kal^cayı ihmāl bire
- 5 Niş'e irişdi uci kāfirlerün
Kim bile encamı ne yire ire
- 6 Ğayret-i dīn kalmadı n'itmek gerek
Hayf müsülmānları kāfir kıra

- 7 Pādiṣāhum cādili eyle vezîr
Virme yeter mührüni her fâcîre
- 8 Hakkı yeter eyle bu teabîri sen
Hâne-i takdîre kim ola gire

7a Pādiṣāhum : Pādiṣehüm BA

7b her : SÜ'de yok.

He .....- ā geldün hele

330

BA - 155b

SÜ - 37a.

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Ey mübârek ay hōş geldün şafâ geldün hele
Ey cihân-ārây hōş geldün şafâ geldün hele
- 2 Hayli demdür sâhil-i miñnet-nişîndür ehl-i dil
Ġark-ı deryâ-yı belâya âşinâ geldün hele
- 3 Sende midür Mehdî-i sâhib-hurûcî ^câlemün
Ey Muharrem cümle derde sen devâ geldün hele
- 4 Gözler idi nergis-i şehlâ gibi vechün cihânı
Gülşen-i ğayb-ı Hudâ'dan merhabâ geldün hele
- 5 Fal idüpdür makdemün erbâb-ı ^cirfân heb senün
Eyledün yüz başına sen ibtidâ geldün hele
- 6 Engürüstün def^cine bir çâre aradı vezîr
Bir kılıc gibi zuhûr itdün âna geldün hele
- 7 Ya başın kat^c it vezîrün ya Fireng'ün ^cirkinı
Ehl-i İslâm'un niyâzı çok saña geldün hele

- 8 Niçe demlerdür ki seyl olmakdadur hün-ı ciger
Kaṭ^c-ı Ćırk-ı ğam için şahib-każā geldün hele
- 9 Ćālemi şād eyledün Haḳkı degül handān fakat
Hāsılı pır u cüvāna mültecā geldün hele

He .....- mürşide

331

BA - 157a

Mef^cülü Fā^cilātü Mefā^cilü Fā^cilün

- 1 Her kim tutarsa gūşını güftār-ı mürşide
İrse ^caceb mi devlet-i esrār-ı mürşide
- 2 Hāmān-ı dehre mülhak olur ^cākıbet o kim
Sabr eylemedi sille vü āzār-ı mürşide
- 3 Kābil degülse terbiyyete bir kişi eger
Biñ yıl çalışsa iremez etvār-ı mürşide
- 4 Tāb-ı tecellī düşdi vücūdına mürşidün
Cān gözi ile kıl nazar envār-ı mürşide
- 5 Yarın vişāl-i hażret ile kanda handedür
Her kim düşerse işbugün inkār-ı mürşide
- 6 Tebdil eyle hārı güle bülbulā yürü
Sa^cy it duhül itmege gülzār-ı mürşide
- 7 ^cAklun hisābın alma ele rāh-ı ^cışıkda
Aslā tolaşma müdde^cāyā kār-ı mürşide

- 8 Şol nokta^c ilmin ister isen sen de ey gönül
Hāricde kalma gel göre pergār-ı mürşide
- 9 Hakkı Hudā'dan ister iseñ bir kavī sened
Var istinād kıl yūri dīvār-ı mürşide

He .....- âş eyleme

332

BA - 130a

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

ŞEYH HAKKI EFENDİ ŞEYH MİSRİYE ^cALĀ TARİKİ'L-
MŪLĀTAFE GÖNDERDÜKLERİ EBYĀTDUR

1 Gel bu sırrı Mısrıyā fāş eyleme
H^vān-ı hāssı ^cāmmeye āş eyleme

2 Açma Yūsuf yüzini a^cmālara
Gözlerin bīnālaruñ yaş eyleme

3 Nūn içinde gözle bu gevherleri
Virme nādāna anı taş eyleme

4 Bā-yı bismillāhdan tā yemeden
Sīni tut bu yüzleri kaş eyleme

5 Her yolın bir sālīki var lā-cerem
Vāsılı maḥbūba yoldaş eyleme

6 İsm-i a^czām vechine nāzır isen
Halkuñ ayaklarını baş eyleme

7 Zā-y-ile tutduñ ta^cayyün Hakkıyā
Nokṭayı anuñla kardāş eyleme

He .....- āl āna

BA - 159b

333

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Devlet ü ikbāl dirler itmedüm ikbāl āna
Açmadum ol cānibe ^cömrümde aslā bāl āna
- 2 Ben dıraht-ı ma^crifet-perverde kıldum cān ile
Mīve-i şīrīni oldı fi'l-hakīka dāl āna
- 3 Kıl ü kāl-i medrese virdi baña āhır melāl
Sarf kıldum gerçi niçe niçe mäh ü sāl āna
- 4 Hāli zem eyler iken zāhid olup beste-zebān
Sū-i hālinde ne ^cārız oldı bak ol hāl āna
- 5 Tütī-meşreb zan idüp ta^clīm-i zāg itme şakın
Kıl ü kāle bā^cis olur öğredirsən kāl āna
- 6 Hakkiyā nakd-i hüner ber yirde geçmez ^cārif ol
Ol ki bilmez kadrini ^cālemde virme māl āna

He .....- āh

BU - 39a

334

Mef^cülü Fā^cilātu Mefā^cilü Fā^cilün

- 1 Dā'im derūna āteş urur ^cışk u şevk-i āh
Yandı ne sīne kaldı ne hırka ne hōd külāh
- 2 Kāmil iseñ musāhib-i ehl-i kemāl ol
Nākışlar ile şohbeti ^cadd itdiler günāh
- 3 Ma^cmūr iken beden yūri kesb-i kemāl kıl
Şol sarsar-ı fenā-y-ile bir gün olur tebāh
- 4 Bilmem ne hālet içreyin āvāre kalmışam
Göster ne semte ideyin ey mürşid ^cazm-i rāh
- 5 Derd ü belā-yı ^cışkı bugün kim çeker begüm
Zevk-ı cihānı matlab idindi gedā vü şāh
- 6 Hakkı tenezzül itmezem ^cālemdē zerreye
Olman cihānda hāsılı mānend-i mihr u māh

He .....- erd ile

BU - 39a

335

Mef^cülü Fā^cilātü Mefā^cilü Fā^cilün

1 Bağrum kebāb oldı dilā nār-ı derd ile
Mecrūh kıldı ^cışk derünüm neberd ile

2 Āhir zen-i cihānūn elinde zebūn olur
Her kim ki geldi ^cāleme da^cvā-yı merd ile

3 Her kim ki nār-ı ^cışka düşüp yanmadı bugün
Bunca hicābı hark ide mey-i serd ile

4 Tevhīd odur ki zerrede Hakk'ı şuhūd ide
Ceng ü cidāl kılmaya ^cālemde ferd ile

5 Hakkı ezelde olmasa ger āşinā-yı ^cışk
Bāğ içre bülbul olmaz idi yād-ı verd ile

He .....- et ile

BU - 39b

336

Mefā^cilün Fe^cilatün Mefā^cilün Fe^cilün

- 1 Diyār-ı Rūm'a şakın başma kadem hicret ile
C^cAzīmet it Anadol semtine sa^cādet ile
- 2 Diyār-ı Rūm'ı ko arz-ı mukaddese C^cazm it
Medīne Mekke'ye ir pāye pāye himmet ile
- 3 Ne semte eyler isen C^cazm hayr-ı niyyet eyle
Hemīşe C^cizzet ile rif^cat ile devlet ile
- 4 Ğam-ı cihān ile kalma zemīn-i şūrede var
Ölür gidersin efendi netice miñnet ile
- 5 Diyār-ı Bursa'da Sebzi Efendi hānesine
Şükür ki biz de duhūl eyledük C^cināyet ile
- 6 Ne deñli miñnet-i hicret çekildi C^cālemde
Hudā'nun oldu hele şimdi lutfı gāyet ile
- 7 Recām odur kerem-i Hazret-i Hak'dan Hakki
Medīne cānibine sevk ide hidāyet ile

He .....- ūf içinde

337

BU - 96b

Müstef^cilün Fa^cülün Müstef^cilün Fa^cülün

- 1 Her nokta kim konulmuş şekl-i hurūf içinde
Güyā ki dürr-i yektā oldu zurūf içinde
- 2 Eyle nazar miyān-ı encümde mäh-ı çarha
^cAyn-ı imām olupdur halka sufūf içinde
- 3 Tevhīd olur silāhı sālīklerin bu yolda
Zirā hazer gerekdür rāh-ı mahūf içinde
- 4 Fermān-ı Hakkā teslim olmak gerek mürīde
Ne fā'ide ganem-ves olmak bu sūf içinde
- 5 Gark oldu hamdū li'llāh bu cism ü cān Hakkı
Deryā-yı feyz ü fazl-ı Rabb-ı ra'ūf içinde

Lā .....- lā

338

BA - 76a
BU - 104b
SÜ - 54bMefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

FAŞL-I LĀ

- 1 Sirişk-i ^cāşıkı seyr it dilerseñ lü'lü-i lālā
Hakikat yüzi nürin gör ki yokdur anda hiç illā
- 2 Şu denli ğarka-i mahv u fenā olmışdur ^cāşıklar
Görünmez zāhir u bātında anlardan eser aslā
- 3 Mecāza bakmadı hergiz hakikat gözleyen gözler
Elün çek münkirā anlarda yokdur didügin kellā
- 4 Mücerred zühd ile sālİK olanlar pest olup kaldı
Cenāh-ı ^cışk ile pervāz idenler oldılar bālā
- 5 Kimi şahib-cemāl ü kimisi ehl-i celāl oldı
Kemāl erbābı oldı Hakkı ammā cümleden a^clā

Başlık : SÜ'de yok.

Lā .....- et-i illā

339

BA - 76a
BU - 105a
SÜ - 54b

Mef^cülü Mefā^cilü Mefā^cilü Fa^cülün

- 1   İnkāra düşüp kaldı bugün kim ki dirdi lā
Nüş eylemedi ^cışk ile ol şerbet-i illā
- 2   İsbāt-ı vücūd eyleyen ādem niçe yüzden
Bir vech ile hiç idemedi sohbet-i illā
- 3   İnkāra düşen itmedi tevḥīd Hudā'yı
Şirk içre bulunmaz güzelüm vahdet-i illā
- 4   Nefy eyle seni kalmasun aslā eserūn hiç
Tā zāhir ola çeşmüne keyfiyyet-i illā
- 5   Dergāh-ı Hākā ırgürür ey Hakkı bir anda
Hāk içre komaz ehl-i dīli ^cizzet-i illā

5a ırgürür : ıregör SÜ

Ye .....- ârı görđi

BA - 76a

BU - 105a

SÜ - 55a

340

Mefâ^cilün Mefâ^cilün Fa^cülün

FASLU'L-YÂ

- 1 Ölenler ölmeden dîdâri görđi
Yoğ olanlar bugün ol varı görđi
- 2 Uranlar mâsivâ terkin hakikat
Koyup ağıyâri cümle yâri görđi
- 3 Nazar kılmaz sivâya her ki dilde
Bakup âyîneye dil-dâri görđi
- 4 Hidâyet buldı ol hakka'l-yakîne
Şular kim Ahmed-i Muhtârı görđi
- 5 İden sırr-ı ene'l-Hakk'ı begüm fâş
Bugün Mansûr-ves ol dâri görđi
- 6 Olanlar Hakkı gark-ı nûr-ı tevhîd
Ne dâri görđi ne deyyâri görđi

Başlık : SÜ'de yok.

Ye .....- li

341

BA - 76b

BU - 105a

SÜ - 56a

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Dürr-i eşk-i ^cāşıkā reşk eyler aşdāfuñ dili
Bahr-i hayretde kalupdur anuñ içün hāsılı
- 2 Kim gözetmez rutbe-i ^cışk-ı Hudāyı zāhidā
Pest olur dā'im irişmez ^carş-ı maksūda eli
- 3 Bār-ı cism ü cānı terk itmek gerekdür sālīkā
Sır gözi açılmasa açılmaz ol şāhuñ yolu
- 4 Zikr-i Hakk ^cāşıklara dā'im gıdā-yı rūh olur
Anuñ içün dā'imā feryād ider cān bülbüli
- 5 Olmayınca māsivā-yı Hakk'a ey Hakkı ^cadū
Tekye-gāh-ı dehr içinde kimse hiç olmaz velī

Ye .....- anı

342

BA - 76b
BU - 106b
SÜ - 61b

Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

- 1 Neye mesrūr olursın ^cālemdē
Çünkü sen fānī vü cihān fānī
- 2 Re's-i mālūn durur bugün ^cömrün
Eyleme var izā^cat anı
- 3 Bāg-ı tevhīde iriş bülbul-veş
Rüz u şeb eyleyegör efgānı
- 4 Cān terk itmeyince bu yolda
Kimse bulmaz netīce cānānı
- 5 Fāris-i ^cışk olan ādem bugün
Cümleden akdem alur meydānı
- 6 Hakkıyā kul iseñ hakikatde
^cĀkibet señ göresin sultānı

2a mālün durur : mālündür SÜ

3b Rüz u şeb : Rüz şeb BU

4b netīce : niçe SÜ

Ye .....- āna irişdi

BA - 77a

343

BU - 106b

SÜ - 60a

Mef^cülü Mefā^cilü Mefā^cilü Fa^cülün

- 1 Toprağa süren yüzini ^cummāna irişdi
Çün zerre o hurşid-i dirahřāna irişdi
- 2 Eyyüb gibi derd ü belā çekmeyen ādem
Derd ehli olup sanma ki dermāna irişdi
- 3 Beytü'l-hazen-i ^cişka girüp ağlayan ^cāřık
Ya^cküb gibi Yūsuf-ı Ken^cān'a iriřdi
- 4 ^cIřkuñ yolına kim ki kıla varını yağma
Ol gevher-i yektāyı bulup kāna irişdi
- 5 Mansūr hakkı söyleyüp āhir Hakkā irdi
Cāndan geçenün gör eli cānāna irişdi
- 6 Söylerse ^caceb mi niçe esrār u ma^cānī
Hakkı da bugün kāmīl insāna irişdi

Ye .....- âyesi

BA - 77a

BU - 106b

344

SÜ - 56a

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Feyz-i Hāk^hdur Cā^hşık-ı dil-hastenün sermāyesi
Nefha-i Rūhu'l-kudūsdür tıfl-ı cānuñ dāyesi
- 2 Kāmil olan bir dıraht-ı muntehādur Sidre-veş
Yir ü gögi cümleten tutmuşdur anuñ sāyesi
- 3 On sekiz biñ Cā^hlemün tafsīlini ādemde bul
Ādem-i kāmil durur bu cümleñün pīrāyesi
- 4 C^hArş u kürsiden geçer mürğ-ı dili pervāzda
Şūretā dervişün alçakdur egerçi pāyesi
- 5 Var yemīnu'llāhı ta^hzīm eyleyüp takbīl kıl
Hāk^hkiyā Hāk kabzasıdur her velīnün ayası

4b alçakdur egerçi pāyesi : alçakdur pāyesi SÜ

Ye .....- unı

BA - 77b
BU - 107a
SÜ - 57a

345

Mefā^cilün Mefā^cilün Fa^cülün

- 1 Kederle bī-huzūr itme derūnı
Yūri var olmağıl dünyā zebūnı
- 2 Ne ümmīd-i cinān u bīm-i dūzah
Severseñ Hakk'ı terk it anı bunı
- 3 Niçün reşk ide ^cākıllar fūnūna
Fūnūnı çok olanūñ çok cūnūnı
- 4 Yeter bahs ü cidāl-i lafz u ma^cnā
Haber vir bildūñ ise ^cilm-i nūnı
- 5 Derūnuñ hāline kıl ihtimāmı
Makāmında ri^cāyet kıl birūnı
- 6 Vücūduñ katrasın deryāya irgür
Akıt Hakkı bugün gözden ^cuyūnı

Ye ..... - āhdan ğayrı

BA - 77b

346

BU - 107a

SÜ - 61a

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

- 1 İlähî kime kullık eyleyem sen şāhdan ğayrı
Mahall-i iltica yok bendeki dergāhdan ğayrı
- 2 Yanup yakılmada tāb-ı mahabbetden dil-i ^cuşşāk
Görünmez dıgdān-ı tende dūd-ı āhdan ğayrı
- 3 Sakın ey dil sakın dil-beste olma böyle esbāba
Hakikatde mü'essir yokdur Allāh'dan ğayrı
- 4 Elinde mürşid-i kāmil dilinde zıkr-i Hak olsa
Ne vardur sālîk-i Mevlāya kat^c-ı rāhdān ğayrı
- 5 Ararlar halk-ı ^cālem ^cizzeti varlıkda ey Hakkı
Baña yoklık gerek ben istemem ol cāhdan ğayrı

5b yoklık : yoklîglik SÜ

Ye .....- İbi

BA - 78a

BU - 107a

SÜ - 61b

347

Mefā^cilün Mefā^cilün Fa^cülün

- 1 Benem vahdet diyārınun ğarībi
O bāğun bir ğarībçe ^candelībi
- 2 Kerem kıl dest-gīr ol hāke düşdüm
Habībī yā habībī yā habībī
- 3 Nedür perhiz bildür māsivādan
^cilāc it kalbūme ey cān ṭabībī
- 4 Yeter kāl ehliyem hāl ehli eyle
Çü sensin mekteb-i ^cışkun edībī
- 5 ilāhī Ḥakkiya sen āşinā ol
Tekabbel da^cvetī yā müstecībī

Ye .....- āne ol şimden geri

BA - 78b

BU - 107b

348

SÜ - 56b

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Cām-ı ^cışkı nüş idüp mestāne ol şimden geri
^cAkl-ı cüz'iden geçüp dīvāne ol şimden geri
- 2 Niçe bir cānāndan cān saklamak ey bī-haber
Şem^c-i ^cışka var yürü pervāne ol şimden geri
- 3 Kenz-i mahfiden nişān bulmak dilersen ^cāşıkā
Benligün kasrını yık vīrāne ol şimden geri
- 4 Ebr-i nīsān-ves yağar feyz-i Hudā ^cāşıklara
Gel vücūd aşdāfına dūr-dāne ol şimden geri
- 5 İstivā-yı ^carş-ı dil kılmış hakikat dilberi
Hakkıyā ednāyı ko şāhāne ol şimden geri

Ye .....- ām itdi

BA - 78b
BU - 108a
SÜ - 56b

349

Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

- 1 Kadre irdi şu kim sıyām itdi
Halkdan inkıtā^c-i tām itdi
- 2 Kullığın bildi ehl-i cışk olan
Hakk-ı Mevlā ile kıyām itdi
- 3 Cīd-i vasla irem diyen cāşık
Reh-i perhizde ihtimām itdi
- 4 Terk-i gavgā-yı māsivā iden
Yirini cennet-i selām itdi
- 5 Levs-i dünyādan el yuyanları
Ehl-i takvaya Hak imām itdi
- 6 Hakkıyā tuydı ma^crifet sirrın
Nefsini Hakkā her ki rām itdi

5a yuyanları : yuyanlarını BU

5b Hak imām itdi : imām itdi SÜ

Ye .....- āb-ı hazreti

BA - 79b

BU - 108b

350

SÜ - 61b

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 ^cAşık-ı ser-mest iseñ nüş it şarāb-ı hazreti
^cIşkdan āgāh iseñ güş it hitāb-ı hazreti
- 2 Evliyādan himmet istersen gider inkārı var
Tā defīne açılınca bekle bāb-ı hazreti
- 3 Anlara nūr-ı celālet perde-dār olmuş durur
Göremez münkir gözi fehm it kıbāb-ı hazreti
- 4 Olmak istersen cihānda ^cAşıkā feyz-āşinā
^tut elin bir kāmilün var bul cenāb-ı hazreti
- 5 Mazhar-ı tām-ı Hudā ya^cnī Rasūlü'llāhı gör
Ravzasında Hakkıyā kühl it türāb-ı hazreti

Ye .....- ün oldu

BA - 79b

BU - 109a

SÜ - 60a

351

Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilün

- 1 Derd-i ı̇şkuñla yine bu cigerüm hün oldu
Ah kim dīdelerüm eşk ile Ceyhün oldu
- 2 Hayli ferzāne geçürdi gönül ammā şimdi
Sāgar-ı cı̇şkuñı nüş eyledi mecnün oldu
- 3 Rüy-ı Leylāda ne seyr eyledi āhır Mecnün
cı̇şk ile gide gide hāli diger-gün oldu
- 4 Kimseler baş egemez cı̇şka meger cāşıklar
cāşikuñ kāmētini gör ki niçe nün oldu
- 5 Hakkıyā mertēbe-i cı̇şka kadem başduñsa
Şāhsın girye vü zārī saña kānün oldu

Ye .....- zi

BA - 79b

BU - 109a

352

SÜ - 55a

Fe^Cilātün Fe^Cilātün Fe^Cilātün Fe^Cilün

- 1 Ey ki mihrāb-ı hakikat yüzidür Ka^Cbe özi
Zemzem-i feyzi durur teşnelere tatlu sözi
- 2 Vechi var hüsnine Cibril olursa hayrān
Hakk'a āyine olupdur o gül-i Sidre y zi
- 3 Cāy-ı bī-cāya ^Curūc eyledüğine şāha
Şeb-i İsrāda olan sahradaki pāk izi
- 4 Kābe kavseyni ev ednāya irüp ol gicede
Kalb ile kālīb ile gördi ol Allāh'ı gözi
- 5 Hakkıyā bir bölük üftadelerüz ^Cālemdede
Ol şefi^C ola kıyāmetde tuta elümüzi

1b Zemzem-i feyzi durur : Zemzem-i feyz durur BA

Zemzem-i feyzdur SÜ

Ye .....- ā geldi

BA - 80a

BU - 109a

353

SÜ - 57a

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

- 1 Yine bezm-i Elest'den cān kulagına sadā geldi
Bi-hamdi'llāh sa^cādetle vatandaş āşinā geldi
- 2 Vücūdum hār iken gül oldu güllik gülsitān oldu
Göñül dirler bu bāga bülbül-i nağme-serā geldi
- 3 Görüldi nūru'l-envāruñ cemāli heb merāyādan
Şifāhān-ı ezelden çeşme bir kühl-i cilā geldi
- 4 Meşām-ı cāna irdi ^cākıbet büy-ı gül-i vahdet
Haber virdi Yemen'den anı enfās-ı Hudā geldi
- 5 Reh-i ^cışık içre bu fānī vücūdı terk iden ^cāşık
Aña bir zāt-ı hakkānī irüp Hak'dan ^catā geldi
- 6 Ezel ^cahdin ri^cāyet eyleyen sālıklere Hakki
Şirāt-ı müstakīme Hak Ta^cālā'dan hüdā geldi

Ye .....- li

BA - 80a

BU - 109b

SÜ - 56a

354

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Dāye-i feyz itmeyince terbiyet tıfl-ı dili
İdemez ümmü'l-kitābuñ şerhini anuñ dili
- 2 Sāye salsa bir velīnün himmeti bir sālike
Sidre-i feyz-i Hudā'ya irişür lābūd eli
- 3 Sen de ey dil-geç hevā-yı māsivādan fārig ol
Nefsinün emmāresinden geçmeyen olmaz velī
- 4 Kalbūne envār-ı Hāk olsun dir iseñ mün^cakis
İdegör ^cışk ile mir^cāt-ı derūnuñ mūncelī
- 5 Zāhid-i fersūde-dilden eyleme ümmīd-i ^cışk
Degme bāg içre açılmaz ey gönül ^cirfān güli
- 6 Aşiyān-ı ^cālem-i ervāhı dā'im yād idüp
Hakkıyā eyler garībāne nevā cān bülbuli

Ye .....- ār bilindi

BA - 80b

BU - 110a

SÜ - 57b

355

Mef^Cülü Mefā^Cilü Mefā^Cilü Fa^Cülün

- 1 Gam çekme gönül nār ile envār bilindi
Gülzār-ı cihānda gül ile hār bilindi
- 2 Ey h^vāce güher tālībi yok cışk ile yohsa
Bāzār-ı mahabbetde bugün kār bilindi
- 3 Hāk söylerem ey dil saña Mansūrleyin olma
Mühr ur dilüne yohsa heb esrār bilindi
4. Yoklıkdan eger var ise varuñ anı bilmem
Bu ana degin kalmadı her var bilindi
- 5 Kāl ehli eger Hakkı benüm bildüğüm ise
Yārāna haber vir yüri agyār bilindi

3a ey dil saña : ey dil SÜ

Ye .....- le düşdi

356

BA - 81a

BU - 110a

SÜ - 60a

Mef^cülü Mefā^cilü Mefā^cilü Fa^cülün

- 1 Şol dem ki ezel sırrı bu āb u güle düşdi
İşk āteşinün derdi derün-ı dile düşdi
- 2 Gam çekme gönül hār-ı cefādan sakın aslā
Bülbülleri gör ağlayup āhır güle düşdi
- 3 Çok ehl-i sülük olmuş iken mukbil-i dergāh
Çün nāşilere uydu yolın yañıla düşdi
- 4 Her şeyde birer nūr-ı tecellī görünür gör
Andan beru kim cāleme bu gulgule düşdi
- 5 Makbül-i Hudā olmağa bir kimse hakikat
Menfūr-ı cihān oldu dem-ā-dem dile düşdi
- 6 Miftāhı meger feyz-i cināyet imiş ey dil
Bu kufl-i derün anuñ için açıla düşdi
- 7 Hakkı şol ezel kısmetidür saña Hudā'dan
Kim böyle güzel hāme-i müşgīn ele düşdi

Ye .....- eme saldı

BA - 81a

BU - 110a

SÜ - 57b

357

Me^cülü Me^fâ^cilü Me^râ^cilü Fa^cülün

- 1 Şol dem ki gönül mürğını Hâk^c âleme saldı
^cAşıklarınun kalbini semt-i gama saldı
- 2 Her şey'i birer hâl ile idüp mütesellî
 Sırr-ı ezeli lîk dil-i âdeme saldı
- 3 Bir dürr-i girân-mâye için dîdelerüm Hâk^c
 Seyr eyle dilâ bahr-i nehîb-i neme saldı
- 4 El-minnetü li'llâh ki bugün kalbüme viridi
 Ol hâleti kim cām-ı Cem-i hurreme saldı
- 5 Sabr eyle bugün mihnet-i hicrânına Hâk^c
 Şâyed ki Hudâ vaslını gayrı deme saldı

3b nehîb-i neme : mehîb-i neme SÜ

Ye .....- ānesi

BA - 81b

BU - 110b

SÜ - 55a

358

Müstef^cilün Müstef^cilün Müstef^cilün Müstef^cilün

- 1 Bir Leylā'nuñ Mecnūn'ıyam ^cālem anuñ dīvānesi
Bir Yūsufuñ meftūnıyam her hüsñüñ olmış anası
- 2 Bilmem ne hāl ü sır durur her gördüğüm ol bir durur
^cİşk ile dā'im pür durur cān u dilüm peymānesi
- 3 Bāğ ile büstān istemem hūrī vü gilmān istemem
Milk-i Süleymān istemem besdür gönül vīrānesi
- 4 Kalmaz cihān bākī bize ^carz itme āfākı bize
Bir cāmı sun sākī bize ayılmaya mestānesi
- 5 Kān-ı ezeldür çün özüñ Hakkı güherdür her sözüñ
Sarf eyle giceñ gündüzüñ gelsün ele dür dānesi

1a Bir Leylā'nuñ : Birisinüñ SÜ

Ye .....- āyı

BA - 81b

BU - 110b

359

SÜ - 55a

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

- 1 Niçün bilmezler ey dil mähiler deryāda deryāyı
Neden zerrāt görmez āfitāb-ı ^cālem-ārāyı
- 2 ^cAceb bunca vücūd iklīmine sultān olan ādem
Ne ma^cnādan ihāta eylemiş deryā vü sahrāyı
- 3 Şifāt u zāt u esmā ^cukdesin hal eylemiş yok mı
Bu lafzūñ sırrını keşf eyleyüp şerh ide ma^cnāyı
- 4 Nedür ^cālem nedür ādem bunun vir ma^cnāsın bir dem
Hakīkat mushafından bir varak yaz söyle müsennāyı
- 5 Bu remzūñ Hakkıyā kalb içre ara şerhini zīrā
Dil-i ^cārifde vaz^c itdi Hudā pinhān u peydāyı

Ye .....- ay

BA - 81b

BU - 110b

360

SÜ - 60b

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Nūr-ı Hāk'dan ğayrı yokdur kıl nazār ^cālemdē şey
Nur-ı Hāk'ı şerh ider cümle cemād ü cümle hayy
- 2 Nūş-ı cām-ı vuşlat eyle sākī-i Hāk'dan dilā
Yok durur keyfiyyet-efzā öyle bir şīrīn mey
- 3 Vechine bürka^c tutunmuşdur egerçi şad hezār
Bir nazārla cümlesin ol hūb ider ammā ki tayy
- 4 Degme bir ^callāme sırr-ı Hāk'a vākīf olmadı
Añladuñ mı zan idersin anı hey bī-çāre hey
- 5 Fāriğ u āzāde ol şimden geri insāfa gel
Hākkiyā kayd-ı ğam-ı dünyā vü ^cukbā tā-be-key

1b cümle cemād ü cümle hayy : cümle cemādı hayy SÜ

Ye .....- ātı

361

BA - 82a
BU - 111a
SÜ - 60b

Mefā^cilün Mefā^cilün Fa^cülün

- 1 Hızır didükleri mürşiddür ey dil
İriş ^cirfāna iç Āb-ı hayatı
- 2 Şu zulmet kim geçüpdür Hızır anı
Odur sālīklerin süflī sıfātı
- 3 İrişdi mecma^cu'l-bahreyne ol kim
Görüpdür ber-hayāt ile memātı
- 4 Niçe bir resm-i ef^cāl içre kaldun
Şıfātı ko bulagör sırr-ı zātı
- 5 Hudāyı ister iseñ Hakkı terk it
Cemī^c-i māsivāyı kā'inātı

2b süflī : suflī SÜ

Ye ..... - ā seni

BA - 82a

BU - 111a

SÜ - 55a

362

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Hasretem āyā görem mi Ka^cbe-i ^culyā seni
Bir gün ola seyr idem mi rū-be-rū cānā seni
- 2 Dā'imā olmuşsın ey Ka^cbe metāf-ı kudsiyān
Mazhar-ı envār-ı zātī eylemiş Mevlā seni
- 3 Zemzemün ^caynü'l-hayāt-ı kalb-i ^caşıkdur senün
Menba^c-ı feyz eyleyüp Hāk kıldı müstešnā seni
- 4 Her biri pervāne gibi şem^cuñā ^cazm eyleyüp
Her gönül dir kim görem mi bir nefes āyā seni
- 5 Topragun̄ dünyā vü ^cukbā devletine kīmyā
Anun̄ için eylemiş Hāk cümleden a^clā seni
- 6 Hākki-i zāra nasīb ola eşigün toprağı
Kim çıkarmaz dīde-i ümmīdden aslā seni

Ye .....- li

BA - 82b

BU - 111b

SÜ - 55a

363

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

Çār erkān oldılar dīn-i mübīne dört velī
Kim Ebūbekr u ^cÖmer'dür dahı ^cOsman u ^cAlī

Hem şerī^cat hem tarīkat zāhir oldı ma^crifet
Hem hakikat pāyesine irdi bu dördün eli

Bunlar ile bilinüp añlandı bu dört mertebe
Dört bāğ içre açıldı bir ^caceb vahdet güli

Geldi karn-ı tābi^cin oldı mezāhib dört yine
İctihād ehli bu gülzāruñ olupdur bülbüli

Bū Hanīfe şāfi^ci Ahmed İmām-ı Mālikī
İ^ctikād it kim bulardur tābi^cinün efdali

Zāhiren ahkām ile itdi takıyyed işbu dört
Hakkiyā bātında vāsıldur Haka bunlar velī

5a. Zāhiren : Zāhir BU

Ye .....- ādan vakti geldi

364

BA - 82b

BU - 111b

SÜ - 61a

Mefā^cilün Mefā^cilün Fa^cülün

- 1 Dön ey dil māsivādan vakti geldi
Geç ey dil bu hevādan vakti geldi
- 2 Yanup yakılmaduñ şem^ci cemāle
Elün yu bu fenādan vakti geldi
- 3 Dahı gelmez misin insāfa ey dil
Ferāgat kıl cefādan vakti geldi
- 4 Yeter bigānelerle mahrem olduñ
Haber bil āşinādan vakti geldi
- 5 Ezel bezmindeki zevki unutma
İç ol cām-ı safādan vakti geldi
- 6 Eger olmak dilerseñ Hakkı zinde
Nefes al evliyādan vakti geldi

Ye .....- eti

BA - 82b

Bu - 111b

365

SÜ - 60b

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Ders-i ^cışkı itmeseydi Bū Hanīfe Hazreti
Şāhib-i mezheb olur mıydı işitgil hucceti
- 2 Hakkā vāsıl olmayınca halkı irşād itmedi
Anuñ için dā'imā makbül oldu da^cveti
- 3 Şol zamān kim sır ile irişdi sırr-ı hazrete
Didiler aña yūri var da^cvet eyle ümmeti
- 4 Zāhiren ahkāmı tutdı dīni tashīh eyledi
Bātinen ^cirfān kitābın şerhe vardı kudreti
- 5 Hızr ile Mūsā gibi oldu İmām ile Hasan
Fehmine tālib iseñ bu sırruñ eyle dikkati
- 6 Müctehidler Hakkıyā hakkān velidür şöyle bil
Anları inkār idenler nekbetidür nekbeti

Ye .....- ārı

BA - 83a

Bu - 112a

SÜ - 55b

366

Mefā^cilün Mefā^oilün Mefā^cilün Mefā^cilün

- 1 Fenā bāğından almaz bugün ^cıškuñ hevā-dārı
Gülistān-ı maḥabbetde ider bülbul gibi zārı
- 2 Gözine girmez aslā hüsn-i Yūsuf görse de bakmaz
N'ider ^cālemde ağıyārı şunuñ kim Hakk olur yārı
- 3 Tarīk-ı Hakk'a sālīk bakmaz ey dil baş ile cāna
Bu yolda bezl idegör ^cāşık iseñ sen de her varı
- 4 Dıraht-ı kalbūñe bir kez tecellī eylese Allāh
Yanar tāb-ı maḥabbetden vücūduñ nūr olur nārı
- 5 Melāmet hırkasın Hakkı giyenler buldılar Hakk'ı
İrişür sırr-ı Mansūr'a koyanlar nām ile ^cārı

Ye .....- ānı

BA - 83a

BU - 112a

SÜ - 60b

367

Mef^cülü Mefā^cilün Mef^cülü Mefā^cilün

- 1 Derd ile ciger-hün ol var yaş ile Ceyhün ol
Bir Yūsuf'a meftün ol bulunmaz hiç sānı
- 2 Gamlar yüregün delsün senden seni ^cışk alsun
Zulmet yirine gelsün şol şem^ca-i rühānı
- 3 Var çıkma yolından git sırruñ dime ol sākıt
^cİşkuñ işini berk it bul devlet-i hakkānı
- 4 Her kim ki çeker zahmet zahmetde bulur rahmet
Rahmetle bulur vuslat kor ^cālem-i hicrānı
- 5 Ey sūfī nedür fikrün hakkānı midür zikrün
Cān ile olup şükrün bul ni^cmet-i Yezdān'ı
- 6 Hakkı Hakkā himmet kıl āyine-i kalbün sil
Var sırr-ı hakikat bil tekmil idüp ^cirfānı

Ye .....- an oldu

BA - 83b

BU - 112b

SÜ - 60a

368

Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilün

FİSTIKLI'DA ^cALE'L-FEVR DİNİLDİ

1 Bāg-ı ^cışkuında gönül bülbül-i nālān oldu
Gül-i envāruñı seyr eyledi handān oldu

2 Niçe bir beste-i gam bend-i kasāvet olasın
^cAşıkā dīde-güşād ol dem-i seyrān oldu

3 Oldı bir nokta çekide kalem-i kudretten
Düşdi sahrāya yine lāle ciger kan oldu

4 Bağda gulgulesi olsa hezāruñ ne ^caceb
Şāh-ı gülden çemen içre yine dīvān oldu

5 Hakkıyā nefha-i Rūhu'l-kudūsūñ feyzinden
Bāgda kilik-i belāgatden akan cān oldu

Başlık : SÜ'de yok.

Ye .....- ar gibi

BA - 83b

BU - 112b

369

SÜ - 61a

Mef^cülü Fā^cilātü Mefā^cilü Fā^cilün

- 1 ^cIşkun gamından ehl-i riyā bī-haber gibi
^cÄlemde bī-haber ne durur ^cayn-ı har gibi
- 2 Anlar ki Hakk'ı görmedi Hakk'ı işitmedi
Kaldı cihānda ker gibi hem bī-başar gibi
- 3 Feyz-āşinā-yı ^cişk-ı ilāhī iseñ eger
Feryāda gel neticesi mürğ-ı seher gibi
- 4 Bāğ-ı derün-ı ehl-i dilün tazelügi var
Hakkdan nesim-i feyz-i mahabbet eser gibi
- 5 İklil-i cāna zīnet olur Hakkıyā sözün
Çek rişte-i beyāna vü nazm it durer gibi

Ye .....- eni

BA - 9b (1)

BU - 105b

370

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Perdedür dīdāruña ^caşıklarun cān u teni
Cümleden fānī olan gözdür gören yā Rab seni
- 2 Çünkü benlik bārdur rāh-ı hakikatde bugün
Dest-i lutfun ırgürüp ref^c eylegil benden beni
- 3 Degme bir dil ^cışkun ile mübtelā olmuş degül
Merd-i meydān-ı mahabbet bu cihān içre kanı
- 4 Cennet-i kalbe duhūl it kim ebed bākī budur
Dil virüp neylersin ey ^caşık bu fānī meskeni
- 5 Her şecer virmez semer her bir hacir la^cl olmadı
Vāsıl-ı esrār-ı Mevlā olmadı her bir denī
- 6 Hakkiyā ^cilm-i ilāhī nüshasından ders al
Gayrı sevdāyı bırak terk eylegil var her feni

---

(1) Sayfa kenarına sonradan yazıldığı anlaşılan bir manzume.

Ye .....- anı

BA - 10b (1)

371

BU - 105b

Mefā^cilün Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

- 1 Nefir-i ^cām ile cenge çekerler insānı
Diyār-ı küfre salarlar niçe müsülmānı
- 2 Dirīg ki cebr iledür halka ictihād itmek
Cihānda var mı ider ihtiyār ile anı
- 3 Kılıçdadur begüm āb-ı vakāri islām'un
Kılıç çıkarsa aradan döker niçe kanı
- 4 Hayıf ki ^cırk-ı müselmānı kesdi kāfirler
Bu dīn kālībınun kalmadı gitdi cānı
- 5 Esās-ı ^cālemi vīrān iden zulümdür heb
Bu nakşı mahv ider elbette seyl-i ^cudvānı
- 6 Efendi geçdi bugün isbi^c-ı dīve hātem
Nedim kıldılar agyāre Şeh Süleymān'ı
- 7 Gelür elbet ser-i halka kalem ne yazdı ise
Tutalum cān ile ey Hakkı emr u fermānı

(1) Sayfa kenarına sonradan yazıldığı anlaşılan bir manzume.

Ye .....- ar di

SÜ - 16a

BU - 106a

372

fā^cilātün fā^cilātün fā^cilātün fā^cilün

- 1 Yār cevriñ çekmeyen nā-puhteye agyār di
Ol mezākı bilmeyen nādāna zehr-i mār di
- 2 Dā'imā hūn-i cigerle kalbi pāk itmez ise
Kaldı ol ālūde-dāmen aña sen murdār di
- 3 Yārdan her bir diken güldür dilā ^cışk ehline
Kādr-i gül fehmi itmeyen erbāb-ı zühde hār di
- 4 Kalbe kuvvet şerbet-i ma^cnāyı nūş itmektedir
Dilfirīb-i sūret olan ādeme bīmār di
- 5 Her kimün kim zerrece kalbinde yokdur ^cışk-ı Hāk
Sen aña deyr-i cihānda bir kuru dīvār di
- 6 Rāh-ı Mevlāda mezellet ihtiyār itmek gerek
^cizzet-i dünyāya tālib görsen ehl-i ^cār di
- 7 Kār-ı dünyā ^cādem-i battāl eyler Hākkiyā
Kim ki kār-ı ^cışka düşse aña ehl-i kār di

Ye .....- ān oldu

BA - 18b

373

BU - 106a

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

- 1 Bahār oldu çemen sîr-âb-ı feyz-i âsümân oldu
Açıldı bāğ-ı ^câlem cā-be-cā cūlar revân oldu
- 2 Nesîm-i feyz-i ^cışk esdi gönül bāğında ser-tā-ser
Mahabbet nefhası irdi Yemen'den cāna cān oldu
- 3 Egerçi sūretā ^cahdinde sâbit dir gören ammā
Sipîhr-i bî-vefānuñ gerdişi günden ^cıyān oldu
- 4 Melik zūhd ü ^cibādet ile şerh-i ruh-berīn olsa
Gedā-yı ^cışkuñ ammā gör mekânı lā-mekân oldu
- 5 ^cAcebdür mürğ-ı dil yirlerde göklerde karār itmez
Fenā fi'llāh makāmı belki aña āşiyān oldu
- 6 Elif kâmetler ^cışkuñ yayını çekmekle bir kerre
Büküldi kadleri mihnetle mānend-i kemān oldu

- 7 Ne gülzārūn gülidür sevdügün ey bülbül-i gam-h^vār
Figānuñdan bilindi cümle maksūduñ beyān oldu
- 8 Dem-ā-dem mürğ-ı dūnuñ fikri āb u dānedür ammā
Hümā-pervāz olan cāşıklarūn fikri nihān oldu
- 9 Vücūduñ bāğına gir Hakkıyā gülzār-ı ma^cnā dir
Şafā-yı cışkı sür sanma bu cālem cāvidān oldu

Ye .....- arı

BA - 130b

374

SÜ - 68b

Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilün

TARİH-İ VEFAT-İ HADİCE DUHTER-İ FAKİR

- 1 Ey dirîg aldı elümden o gül-i bî-hārı
Sarsar-ı bād-ı fenā-yı felek-i mekkārı
- 2 Kıydı cellād gibi kanına girdi o gülün
Bakmadı itdüğine bülbülün āh ü zārı
- 3 Ya^cni kim dest-i ecel cānına sundı āhır
Kodı tábüta kafes-vār o tütü-vārı
- 4 Fırkati eyledi hün-ābe-i çeşmüm Ceyhün
Görmeyeydüm bu cihānda bu demleri bārı
- 5 Kalmadı táb u tahammül bu mihnete hergiz
Cānuma geçdi netice felekün āzārı
- 6 N'ideyin çünki degüldür tedārüki kābil
Serüme böyle kazā olmuş ezelde cārı
- 7 Cevherin harf ile ey Hakkı didüm tārīhin
Bāg-ı firdevs ola her dem o gülün gülzārı

Ye .....- āna vāsıl olmadı

375

BA - 131b

SÜ - 58a

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Tālib-i derd olmayan dermāna vāsıl olmadı
Toprağa yüz sürmeyen ^cummāna vāsıl olmadı
- 2 Çekmeyen beytü'l-hazende miñneti Ya^cküb-veş
^cĀkibet ol Yūsuf-ı Ken^cān'a vāsıl olmadı
- 3 Can u ten kaydındağur şunlar ki ey ^cāşık bugün
Sırr-ı pāk-i hazret-i cānāna vāsıl olmadı
- 4 İçmeyen sākī-i Hāk'dan feyz-i cām-ı ma^crifet
^cilm ile bahr olsa da Rahmān'a vāsıl olmadı
- 5 Küntü kenzün gevherin tā bulmayınca bir kişi
Hāk yolında mu^cteber bir kāna vāsıl olmadı
- 6 Kibr u kīn erbābınun imānı yokđur Hākkiyā
Her kimün imānı yok ihsāna vāsıl olmadı

Ye .....- andı

376

BA - 140a

SÜ - 58a

Me^cülü Me^cilü Me^cilü Fa^cülün

- 1 Her kim ki anuñ nergis-i ikbāli uyandı
Bu ravzada büy-ı gül-i ihsāna boyandı
- 2 Hak'dan aña kim bād-ı kerem esmedi bir dem
Bāg-ı dīli bī-fer kalup āhır oda yandı
- 3 Şunlar ki bugün silsile-i ^cışka tolaşdı
Lābūd bu cihān kaydını terk itdi usandı
- 4 Her müşkil işi hal ider ol fātih-i ebvāb
Vay anlara kim Hak'ı koyup gayra tayandı
- 5 Hak'ı dil-i ^cuşşākı alup nūr-ı tecellī
Hayretle neye kılssa nazar hālīkī sandı

Ye .....- ā şimden geri

BA - 135a

377

SÜ - 58a

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 El-vedā^c ey ^cālem-i fānī saña şimden geri
 Āhret semtine yol düşdi baña şimden geri
- 2 Her çemen gülzār-ı ^cālemdede göründi bir diken
 Hār ile şohbet gerekmez bülbulā şimden geri
- 3 N'eylerem atlas kabāyı bir kefen besdür baña
 Ol kabāyı terk idüp geydüm ^cabā şimden geri
- 4 Dīdeme zāhir göründi zümre-i kuddūsiyān
 Kalbūme teng oldı bu arz u semā şimden geri
- 5 Da^cvet-i Hak gūşuma girdi seher gūş eyledüm
 Lāyık olan bil icābetdür aña şimden geri
- 6 Şol ezel ^cahdin ferāmūş eylemişdür niçe yıl
 Eylerem ammā o ^cahde ben vefā şimden geri

4a kuddūsiyān : kuāsiyān SÜ

- 7 ^cİzzet ü cāh-ı cihānı alan alsun n'olısar
Fakr u zillet ben fakīre bes şehā şimden geri
- 8 Çünkü bu bāzārda yoklıktan özge māye yok
N'eylerem māl ü menāli Hakkıyā şimden geri
- 9 Hakkā'dur meyl ü teveccüh el-vedā^c ey dōstān
^cAynuma girmez cemī^c-i māsivā şimden geri

Ye .....- arını

378

BA - 140a

SÜ - 58b

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Kesdi şemşir-i mahabbet māsivā zünnārını
Sürdi dest-i kahr-i ^cışk dilden cihān efkārını
- 2 Eyledi Tur-ı vücūd içre tecellī ol Hudā
Gösterüp işbu dirāht-ı dilde zāt envārını
- 3 Cezbe-i ^cışk idi çekdi tā firāz-ı vuslata
Var Mansūr'a nazar kıl gör hakikat dārını
- 4 Küntü kenzün nüktesin hal itmede ^caciz bu halk
Gerçi kim gösterdi kudret nüktenün āsarını
- 5 Resm-i ^cışk evvel dil ü cān terkin urmakdur şehā
Cümleden fānī gerek ^caşık ki göre yārını
- 6 Hikmet-i levh u kalem gönlündedir Hakki senün
Eyleme ümmü'l-kitābun fāş var esrārını

Ye .....- ân iden şimdi

379

BA - 146a

SÜ - 59a

Mefâ^cilün Mefâ^cilün Mefâ^cilün Mefâ^cilün

- 1 Yed-i kahr-ı Hudâdur ^câlemi vîrân iden şimdi
Celâl-ı Hâk durur hem âdemi hayrân iden şimdi
- 2 Saçıldı hâr-ı mihnet gülsitân-ı ^câlem-i milke
Odur cân bülbülin biñ derd ile nâlân iden şimdi
- 3 Tutuşdı raht-ı râhat hânümân-ı dilde heb cümle
Derûnum âteşin gâmdur benüm biryân iden şimdi
- 4 Yıkıldı şarsar-ı zulm ile hergiz kalmadı bir yir
Cihân vîrânesinde bu midur seyrân iden şimdi
- 5 Harâb itdi bu denli mülket-i ^cOsmâniyânı Rûm
Süleymân tahtı üzre dîvdür fermân iden şimdi
- 6 Dirîgâ kalmadı gayret şeh u mîr u vezîr içre
Odur ey Hakkı halkı derd ile giryân iden şimdi

5b Mısra üzerinde "Vidin-Belgırad" kelimeleri ile sah
kayı var. BA

Ye .....- t kalmadı

380

BA - 158b

SÜ - 59a

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Tekye-gāh-ı cālem içre merd-i himmet kalmadı
Ne şerī^cat ne tarīkat ne hakīkat kalmadı
- 2 Āh yārān-ı safānuñ gitdi āb-ı rüyı heb
Kendi cāybın fehm ider sāhib-i basīret kalmadı
- 3 Tay olupdur defter-i ma^cnā gibi erbāb-ı Hak
Nüşa-ı cilm-i ilāhī'den rivāyet kalmadı
- 4 Heb şakı oldı heva-yı nefis ile ashab-ı zühd
Sufiyan-ı asrda sahib-i saadet kalmadı
- 5 Devlet-i dünyā için heb cümle cālem cān virür
Hak için bir sa^cy ider ehl-i mürüvvet kalmadı
- 6 Pādişāh ile gedası oldı yeksān cālemün
Zāhir u bātında bir ferd içre gayret kalmadı
- 7 Hakkiyā ehl-i hüner cālemede kindür işbugün
cāyb ile toldı cihān bir gayrı hālet kalmadı

Ye .....- āy

381

BA - 160b

SÜ - 59b

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Derd ile feryād ider meclisde nāy
Münkir-i ^cışk-ı Hudā'ya vāy vāy
- 2 Mazhar-ı h^vān-ı hakikat olmadı
Süfre gibi olmayanlar çehres'ay
- 3 Tır-i ^cıška degme kes olmaz nişān
Çekmesi mümkün mi āhen olsa yāy
- 4 Nakd-i ^cömrin sarf idenler Hak için
Süretā muhtāc ise ma^cnāda bāy
- 5 Cennet-i Firdevs-i kalbe kıl duhül
Kalmaz āhır saña bu fānī sarāy
- 6 Hakkiyā zahmet çeker ^cāşık olan
Sanma kim yāruñ yolu ola kolay

RUBÂ^âÎLER

RUBĀ'İYYĀT-I HAKKI

1

Fā' ilātün Mefā' ilün Fe' ilün

BA - 84a

BU - 112b

SÜ - 64a

Gevher-i ma' rifetle mecmū'a

Oldı mānend-i dürc-i māl-ā-māl

Kıldı evrāk-ı hūb u reng-āmīz

Anı gūyā şükūfe-zāra mişāl

2

Müfte' ilün Müfte' ilün Fā' ilün

BA - 84a

BU - 112b

SÜ - 63b

کم رجل جاء من اهل الكمال

1

حرر في الباطن والظاهر

صح لدى اهل مقال وحال

2

کم ترک الاول الآخر

3

BA - 84a

BU - 113a

SÜ - 64a

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

- 1 Yüri ^cirfān taḥsīl eyle ey dil Celveti'lerden
Hidāyet-cū olup sırr-ı Ḥakkı bil Celveti'lerden
- 2 Çeküp kühl-i cilāyı rūšenā it dīde-i cānı
Tutup dest-i inābet bey^catı kıl Celveti'lerden

4

BA - 84a

BU - 113a

SÜ - 64a

Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilün

- 1 Yedi ism ile bu nüh eflāke
Çıkmağa bir nefes-i pīr gerek
- 2 Resen-i zikri tutan kuvvet ile
İrdi matlūbına āhir çekerek

5

BA - 84a
 BU - 113a
 SÜ - 63a

Mefā^cilün Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

- 1 ilāhī bāg-ı dilüm feyzün ile şād-āb it
 Serāy-ı vasluña yol vir güşād-ı ebvāb it
- 2 Dem-i cigerden alup bir vuzū-yı haḳḳānī
 Teveccühüm yüzine zāt-ı pāki mihrāb it

6

BA - 84a
 BU - 113a
 SÜ - 64a

Fe^cilātün fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilün

- 1 Niçe bir medresede derd-keş-i kāl olalum
 Gelünüz püte-i cışka girelüm kāl olalum
- 2 Seng-i mermerde biter şanma giyāh-ı tāze
 Ma^crifet ister isen ehl-i dil içre bulalum

6/2a giyāh-ı tāze : günāh-ı tāze SÜ

6/2b ehl-i dil içre : ehl içre BU

7

BA - 84b
 BU - 113a
 SÜ - 65a

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 İşk bir güldür ki dildür bülbüli
 Dīde bir sāgar durur kandur müli
- 2 Rūh bir sultān-ı Ālī-şāndur
 Kat^c-ı rāha tendür anuñ düldüli

8

BA - 84b
 BU - 113a
 SÜ - 64b

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

DER-MEDH-İ BURUSA (1)

- 1 Aceb midür hayat-ı nev bulursa mürdeler anda
 Hakikat mazhar-ı envār-ı Rūh-ı kudsdür Bursa
- 2 Niçe gencine pinhān eylemişdür kudsiyānından
 Der-āgūş eyleyüp anlarla dā'im ünsdür Bursa

---

(1) Başlık, SÜ'de yok.

BA - 84b
 BU - 113a
 SÜ - 63b

Mefā^cilün Mefā^cilün Fa^cülün

- 1 Hākikat n'eydügin pervāneden şor
 Meyün keyfiyyetin mestāneden şor
- 2 Ne hālet virdügin keyfiyyet-i ^cışk
 Gönül didükleri peymāneden şor

BA - 84b
 BU - 113a
 SÜ - 64a

Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilün

- 1 Hāne-i sırruma nūr-ı ezel yakup bir şem^c
 O şem^ca bāl ü per-i cān u dilüm eyledi cem^c
- 2 Göricek ^caşıkınıñ yandığını yandı dili
 şem^canuñ dūdı başından çıkup akıtdı dem^c

10/1a Hāne-i sırruma : Hāne-i serūme SÜ

10/2a yandı dili : dili SÜ

10/1a şem^c : şem^ca SÜ

11

BA - 84b

BU - 113b

SÜ - 64b

Mefā^cilün Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

- 1 Mücerred-âne girüp rāh-ı ^cişka bī-minnet
iki cihāna idüpdür vedā^c dervişān
- 2 Gözin yumup iki ^cālemden eyleyüp himmet
Safā-yı kalb ile eyler semā dervişān

12

BA - 84b

BU - 113b

SÜ - 65a

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

ايها الاخوان سيروا في الدجى 1
جاهدوا وامشوا اذا الليل سجي

في للصبح يحمد القوم السرى 2
يا من استدعى مقاماً و ارتجى

13

BA - 84b

BU - 113b

SÜ - 63a

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

1 اذا سافرت من ارض الى ارض اقم شهراً
ان استحلّيت مرعاها فقدم في دارها رهراً

2 وهذا عكس ما قالوا من ان سالك الضى
حرام ان يقيم في مقام فوقه لعلّى

14

BA - 84b

BU - 113b

SÜ - 63b

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

1 عمرنا في هذه الدنيا القصير
رزقنا في العالم ضدّ الكثير

2 ماغير الله تاء شير لنا
امرنا حقّى الى الله الخبير

15

BA - 85a
 BU - 113b
 SÜ - 63a

Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

- 1 Bāb-ı ihsān u luṭfuṅı dā'im
 Açıvir yā Müfettiha'l-ebvāb
- 2 Niçe bir beste-dil olup böyle
 Ateş-i gamba yanalar ahbāb

16

BA - 85a
 BU - 113b
 SÜ - 65a

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

- 1 Tecellī tūr'ına da^cvet kılursañ cāşık-ı zārı
 İde reşk ile pāre pāre sengin kalb-i kühsārı
- 2 Hitāb-ı cizzet ile gūş-ı cānın muḡtenem kılduñ
 Emīn-i sırr-ı ilhām eyleduñ cālemdede her varı

17

BA - 85a
 BU - 113b
 SÜ - 63b

Mefā^cilün Mefā^cilün Fa^cülün

- 1 Zen-i dünyā seni sayd itmek için
 Geyer bir gün ^cabā bir gün serāser
- 2 Kabāsından ^cabāsından elün çek
 Ki mekr u fitnedür zatı ser-ā-ser

18

BA - 85a
 BU - 113b
 SÜ - 63a

Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilün

- 1 Niçe kânün koyup yazdı şifādan eczā
 Bulmadı sîn-i selāmet yine İbn-i Sīnā
- 2 Dil-firīb olma sakın nakşına bu dünyānuñ
 Dā'imā reng virür ādeme çarh-ı minā

19

BA - 85a

BU - 113b

SÜ - 65a

Mefā^cilün Mefā^cilün Fa^cülün

1 Koyup āhır gidersin bu fenāyı
Dem eyle Mevlevī gel üfle nāyı

2 Lenā min emrihī rūhun ve cismün
Bize neyden bedel okı lenāyı

20

BA - 85a

BU - 114a

Mefā^cilün Mefā^cilün Fa^cülün

1 Ben semiyi-y-i zebīham ey ^cāşık
Mahlasum Hakkı ismüm ismā^cil

2 ^cAbd-i Hakkam kul u kurbānam aña
Kulunuñ kanı h^vācesine sebīl

21

BA - 85a
 BU - 114a
 SÜ - 63b

Mefā^cilün Mefā^cilün Fa^cülün

- 1 Egerçi zıd olupdur çār^c anāsır
 Biri birisine ammā ki nāsır
- 2 Bulardan biri hükminde olsa kāsır
 vücūdun i^ctidāli şışesin sır

22

BA - 85b
 BU - 114a
 SÜ - 63a

Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

- 1 Ma^crifetdür bugün medār-ı hayāt
 Yohsa bākī degül bu dār-ı hayāt
- 2 Ma^crifetdür dıraht-ı cālemdē
 Ber-i şīrīn ü āb-dār-ı hayāt

23

BA - 85b
 BU - 114a
 SÜ - 65a

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

سافروا من داركم اهل القرى 1
 واهبطوا مصرًا لكم فيها القرى

ان طلبتم عزة لا ترجعوا 2
 من طريق الارتحال قهقري

24

BA - 85b
 BU - 114b
 SÜ - 64b

Mefā^cilün Mefā^cilün Fa^cülün

1 Niçe bir vaz^c-ı nā-hemvār tıflı
 Reşid olduñ yirin buldı mihāsın

2 Er ol er zīnetin pīrāye eyle
 Zen-āsā olma irsāl it mehāsın

25

BA - 85b
 BU - 114a
 SÜ - 65a

Mefā^cilün Mefā^cilün Fa^cülün

- 1 Uyan ğafletden ^cālem geldi geçdi
^cÖmür bir demdür Ādem geldi geçdi
- 2 Bulunur herkesün bir ibtilāası
 Kimi gördün müselleme geldi geçdi

26

BA - 85b
 BU - 114a
 SÜ - 64a

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

- 1 Cihānı var idüp halkı bu güne döndüren Haḡ'dur
 Haḡikatde nedür cürm ü günāhı bu nüh eflākün
- 2 Tecerrüd cāminı nüş eyledünse sāḡi-i Haḡ'dan
 Halās olduñ bugün ālāyişinden mālün emlākün

BA - 85b
 BU - 114a
 SÜ - 63a

Mefā^cilün Mefā^cilün Fa^cülün

- 1 Rasūlü'llāhā her kim oldı Ümmet
 Hakikatde Hudā'dan buldı rahmet
- 2 Eger rahmet dilerseñ sen de zerre
 Niçe biñ kerre çek Hak yolda zahmet

BA - 85b
 BU - 114b
 SÜ - 64a

Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

- 1 Üfleme nār-ı derün-ı halkı
 Ney-i güft ü şinīdi çaldırma
- 2 Sille-i kahrına tayan nāsuñ
 Yoluña git sakın geç aldırma

29

BA - 85b
 BU - 114b
 SÜ - 63b

Fe^Cilātün Mefā^Cilün Fe^Cilün

- 1 Olmayınca ^Cināyet-i Mevlā
 Tāc u hırka kerāmet arturmaz
- 2 Olmasa bir kişide meşreb-i pāk
 Şerbet-i pāk lezzet arturmaz

30

BA - 86a
 BU - 114b
 SÜ - 63b

Fā^Cilātün Fā^Cilātün Fā^Cilātün Fā^Cilün

- 1 Şūr-ı İsrāfīl 'e beñzer evliyānuñ nefhası
 Bir nefesde niçe yüz biñ mürde diller cān bulur
- 2 Şol ki bir pīr-i hakikatden begüm telkīn alur
 Mürde ise dirilür küfrin koyup İmān bulur

30/2b dirilür : dirilüp BU

31

BA - 86a

BU - 114b

SÜ - 65a

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

- 1 Senünle seyr idelüm cān göziyle āfākı
Görelüm āyinesi içre nūr-ı Hallāk'ı
- 2 Bu cihān fānīdür āsarı dahı cümle fānī
Fānī fi'llāh oluban var diyegör yā Bākī

32

BA - 86a

BU - 114b

SÜ - 65a

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Defter-i a^cmāl toldı seyvi'āt
Gice gündüz idelüm sad āh ü vāh
- 2 Ey Kirām-ı kātibīn olmañ melül
Zahmeti rahmet kılur ol pādīşāh

33

BA - 86a

BU - 114b

Mefā^cilün Me^cilün Fa^cülün

1 Niçe bir idesin şükr ü şikāyet
Celālinden cemālinden güzer kıl

2 Kemāle irişüp sâf eyle kalbi
Yüri var nakdüni mānend-i zer kıl

34

BA - 86a

BU - 114b

SÜ - 63a

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

1 Biñ yıl ^cömrün olsa Nüh-āsā kazansan ma^crifet
Kalmasa eksükligün ma^cmür olsañ her cihet

2 ^cilm-i hāl öğrenmeseñ bir mürşid-i kāmil bulup
Vuslata irmez elün ma^chübün sen ^cākıbet

35

BA - 86a

BU - 114b

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1   ^cArza hācet yok durur ma^clūmdur ahvālümüz
Cürm ü ^cisyān ile pürdür nāme-i a^cmālümüz
- 2   Yā ilāhī ^caşık u sādık ^cibādun hākki-y-çün
Kıl muvāfık şer^cuñā akvālümüz ef^cālümüz

36

BA - 86a

BU - 114b

SÜ - 63b

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1   Bir fenerdür bu cihān mihr ile mehdür şem^cası
Devr ider her rüz u şeb nakş-ı hayālün ^caynıdur
- 2   Gāh ^cattāra gehī baytāra ^carz eyler özin
Gezmede elden ele bir dest-mālün ^caynıdur

35/1a yok durur : yokdur BU

36/1b rüz u şeb : rüz şeb BU

37

BA - 86b

BU - 115a

SÜ - 64b

Mef^cülü Mefā^cilü Mefā^cilü Fa^cülün

- 1 Tahsīl-i ma^cālīde çeken kedd-i leyālī
Tekmīl-i fūnūn eyleyüp aldı niçe tahsīn
- 2 Her fende yedūn var ise sen cān-ı cihānsın
Kur'āna niçe kalb olupdur göre Yāsīn

38

BA - 86b

BU - 115a

SÜ - 64b

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Hāk dimiş üstād olanlar kim cūnūn oldı fūnūn
İşkdur feryād-res cālemdē miñnet-keşlere
- 2 Hākkiyā gehvāre-i cism içre cān tıflın uyar
Bir garīb-āne nevā kıl zahme vir cūnbüşlere

BA - 86b
 BU - 115a
 SÜ - 64b

Mefā^cilün Mefā^cilün Fa^cülün

- 1 Kanā^cat eylerem nān-ı cevine
 Baña ne māl lāzım ne hazīne
- 2 Nazar kılmam yirün köhne nevine
 Müsāfir gelmişem dünyā evine

BA - 86b
 BU - 115a
 SÜ - 64a

Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

- 1 Gāh zarr-ı batālete makrūn
 Gāh şerr-i şetārete meşgūl
- 2 Bu iki hāl ile olup merdūd
 Cid idüp Hakka olmaduñ makbūl

41

BA - 86b
BU - 115a
SÜ - 64a

Mef^cülü Mefā^cilü Mefā^cilü Fa^cülün

- 1 Bağlandı kaldı ^cukdeleri kalbümüzün āh
Bu besteleri kimlere hal itdürelüm biz
- 2 Bir perde tutup yok mı ^caceb bāz-keşt ider
^cUşşākī nevāsina mahal itdürelüm biz

42

BA - 86b
BU - 115a
SÜ - 64b

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

- 1 Kimi zühdine hursend ü kimi takvāsına kāni^c
Bu halkuñ her biri bir şey ile bulmuş tesellīsin
- 2 Hakūñ envā^c-ı luṭfi Hakkiyā bisyārdur ammā
Benüm dīvāne gönülüm dā'imā ister tecellīsin

43

BA - 86b
 BU - 115a
 SÜ - 64b

Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

- 1 Çemen-ārā-yı cihāndan Hakkı
 Dā'imā derd ile niyāzum bu
- 2 Gülşen-i feyz-i cālem-i sırdan
 İrgüre cān meşāmına hōş-bū

44

BA - 86b
 BU - 115a

Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

- 1 Āh kim bu serāy-ı fānīnūñ
 Reng ü būyına aldanup kalduk
- 2 Bakmayup mevc-i mihnet ü gamına
 Zevrak-ı himmet-i dīli salduk

BA - 131b (1)

45

SÜ - 63a (2)

Fā^Cilātün Fā^Cilātün Fā^Cilātün Fā^Cilün

- 1 Her belā ile bugün ^Cālemde oldum mübtelā
Görmedüm ammā begüm hicrāna beñzer bir belā
- 2 Kaşđ idüp bu nat^C-ı ^Cālemde beni māt itmege
Çok piyāde sürdi Haqqı āh kim fūrkat baña

BA - 133a

46

SÜ - 63b (3)

Mef^Cülü Mefā^Cilü Mefā^Cilü Fa^Cülün

- 1 Dünyāya gelen şerbet-i mevti içer āhır
Kalmaz bu serāy aña bu yirden göçer āhır
- 2 Şol kimse ki ^Cibretle gözün açmadı şimdi
^CAzrā'il anuñ dīdelerini açar āhır

(1) Gazeller arasında yer almaktadır.
(2) Sayfa kenarına sonradan yazıldığı anlaşılan bir manzume.
(3) Sayfa kenarına sonradan yazıldığı anlaşılan

BA - 146a

47

SÜ - 64a

Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilün

- 1 Cennet-i ^cişka girmeyen ādem
N'eydügin bilmez efendī ^cālem
- 2 Nüş idenler şarāb-ı vaşlı Hakkı
Anlara bī-mezedür cām-ı Cem

48

BA - 146a

SÜ - 63b (1)

Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

- 1 Niçe bir bu mücellidāt-ı kütüb
Niçe bir bu resā'il-i taklīd
- 2 Yok durur sūdı işbu bāzārūn
Māyeñ olmazsa elūnde tevhiḍ

---

(1) Sayfa kenarına sonradan yazıldığı anlaşılan bir manzume.

Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

- 1 N'eylesün sūfiyā saña şeyhuñ
Çünkü yok cevheründe isti^cdāt
- 2 Her ne deñlü murād idersenē eger
Müsta^cid olmayınca umma murād

---

(1) Sayfa kenarına sonradan yazıldığı anlaşılan bir manzume.

MÜFREDLER

MÜFREDÂT-I HAKKI

1

BA - 87a

BU - 115b

SÜ - 65b

Müfte^cilün Müfte^cilün Fâ^cilün

Varı ferah yogı terah sandılar
 Gaflet idüp ehl-i dil aldandılar

2

BA - 87a

BU - 115b

SÜ - 66b

Fe^cilâtün Fe^cilâtün Fe^cilün

Görmek istersen eger dîdârı
 Yürü terk eyle dâr u deyyârı

3

BA - 87a

BU - 115b

SÜ - 66b

Fe^cilâtün Mefâ^cilün Fe^cilün

Hüsn-i Yüsuf görünmez a^cmāya
 Dîdedür anda pāk sermāye

4

BA - 87a
BU - 115b
SÜ - 66a

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

Şarāb-ı cışka dildür sāgar-ı minā-yı zerrin-hat
Gözündür ŝiŝe-i rengin sünbül müy u müŝgin hat

5

BA - 87a
BU - 115b
SÜ - 65a

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

Var elif-veş ol cihānda cāŝıkā
Toğrısın didüm saña itmem ŝaka

6

BA - 87a
BU - 115b
SÜ - 66b

Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilün

Dā'imā fikr-i dem-i cözr ile kalan kanda
Fıkh ile Ab-ı hayāt olsa da aña kan de

7

BA - 87a
 BU - 115b
 SÜ - 66b

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

Görmedüm la^cli gibi cān-bahş mey
 Āb-ı hayvān zikrini terk eyle hey

8

BA - 87a
 BU - 115b
 SÜ - 65b

Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilün

Oldı bil vāsıl-ı sırr-ı Haydar
 Kim ki derd ile bugün yā Hayy der

9

BA - 87a
 BU - 115b
 SÜ - 66a

Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilün

Sidre:nüh seyrini kıl c^carşa c^curūc it ādem
 Ötesin aḥma ki demler tūtulur anda dedem

10

BA - 87a

BU - 115b

SÜ - 65b

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

قل لمن لا يعرف بين اليمين و اليسار
انت حيوان و ليس الجنة ماوى الحمار

11

BA - 87a

BU - 115b

SÜ - 66a

Mefā^cilün Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

Gönülden eyle efendi gam-ı sivâyı tırâş
Kıl anı hāme-i şun^ca varak bisân-ı firâş

12

BA - 87a

BU - 115b

SÜ - 66a

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

Arif-i bi'llāh olanlar seyrine Sidre harām
Ravza-i sırda idegör ey gönül çalış hırām

13

BA - 87b
 BU - 115b
 SÜ - 66b

Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

Cānuña vir ğidā-yı rūhānī
 Nefsi aç eyle zabt idüp anı

14

BA - 87b
 BU - 115b
 SÜ - 66b

Mefā^cilün Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

Şarāb-ı cıška bedel ğaflet oldı cālemde
 Ne özge hālet kaldı dimāğ-ı ādemde

15

BA - 87b
 BU - 115b
 SÜ - 65b

Mefā^cilün Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

Dimāğ-ı ādemi aldı hevā habāb-āsā
 Döner şarāb-ı hevesden ser āsiyāb-āsā

16

BA - 87b
 BU - 115b
 SÜ - 65b

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

Bir sözüm var sākıyā gel dön baña
 Sāgar-ı sahbā-yı zātı şun baña

17

BA - 87b
 BU - 116a
 SÜ - 65b

Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilün

Cevr u mihnetle gözün yaşı yem olsa dili tut
 Hār-ı gam batsa dile ağlama toğrı yolu tut

18

BA - 87b
 BU - 116a
 SÜ - 66a

Mefā^cilün Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

Kitāb-ı şun^c-ı ilāhī 'nüñ eyleyen fehmin
 Kor i^ctirāzı bugün taşra tarḥ ider vehmin

19

BA - 87b

BU - 116a

SÜ - 65b

Mefā^cilün Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

Emānet ehline olmaz ihānet-i dūzah

Hıyānet eyleme herkes saña diye bah bah

20

BA - 87b

BU - 116a

SÜ - 65b

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

يا سليم البال عن حال البلا

قد عفاك الله في قائلو بلى

21

BA - 87b

BU - 116a

SÜ - 65b

Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

ان اهل التّقاء قد فازوا

أيها المجرمون وامتازو

22

BA - 87b
 BU - 116a
 SÜ - 66b

Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

Rüy-ı zerd-i dil āba beñzer mi
 Cihānda sīm bahāda berāber zer mi

23

BA - 87b
 BU - 116a
 SÜ - 66b

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

Gözin açarsa hizmetde gice gündüz nige**h**-bānān
 Olur manzūr-ı çeşm-i ^cātīfet dā'im bulur bānān

24

BA - 87b
 BU - 116a
 SÜ - 66b

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

• Süfī ibnü'l-vakt olur dirler velī
 Tā ebu'l-vakt olmayıncı**o**lmaz velī

25

BA - 87b
 BU - 116a
 SÜ - 65b

Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

Muktedāsi şunuñ kim olsa emīr
 Bendedür şūretā vü ma^cnāide mīr

26

BA - 87b
 BU - 116a
 SÜ - 66b

Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

Ālem olmış bu cı^cıka çün bende
 Tābi^c oldum o gürūha ben de

27

BA - 87b
 BU - 116a
 SÜ - 65b

Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

Her kim olsa cihānda derde esīr
 Çār-nā-çār olur o her şeyden sīr

28

BA - 88a

BU - 116a

SÜ - 66a

Fā^Cilātün Fā^Cilātün Fā^Cilātün Fā^Cilün

Her gürūhuñ kuṭbı var A^Crābe-mānend-i şerīf
Niçe kalb oldu göre Kur'an'a Yāsīn-i şerīf

29

BA - 88a

BU - 116a

SÜ - 65b

Fā^Cilātün Fā^Cilātün Fā^Cilātün Fā^Cilün

Dideden pinhān olur gāhıce ol nūr-i başar
Nūr u fer kalmaz cihānda Cālemler zulmet başar

30

BA - 88a

BU - 116a

SÜ - 65b

Fā^Cilātün Fā^Cilātün Fā^Cilün

İki yüzlidür begüm harf-i hecā
Gāh medh eyler gehī eyler hecā

31

BA - 88a
 BU - 116a
 SÜ - 65b

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

Dāne-i tesbīh ile mürğ-i dili sayd idegör
 Rište-i zikr ile nefis-i serkeşi kayd idegör

32

BA - 88a
 BU - 116a
 SÜ - 66b

Müstef^cilün Müstef^cilün Müstef^cilün Müstef^cilün

Kır ellerin ol kātibün kim resmi tagyir eyledi
 Tiri teber siri siper biri yazup yir eyledi

33

BA - 88a
 BU - 116a
 SÜ - 66a

Müstef^cilün Müstef^cilün Müstef^cilün Müstef^cilün

Çün kim yedün yokdur bugün ol fende n'eylersin füsüs
 Dahl itmenün ma^cnāsı ne var eylegil insāf u sus

32/b yir : bīr BU, pīr SÜ

33/a füsüs : SÜ'de yok

33/b Füsüs dahl itmenün ma^cnāsı ne var eylegil insāf SÜ

34

BA - 88a

BU - 116b

SÜ - 66b

Mefā^cilün Mefā^cilün Fa^cülün

Çün itdüñ mahlasum yā Rab Hakkı
Beni ^cabdü'l-Hak eyle vir terakkī

35

BA - 88a

BU - 116b

SÜ - 66b

Müstef^cilün Fa^cülün Müstef^cilün Fa^cülün

Bu nüsha-i cihānda fehmi eyle sırr-ı Hakk'ı
Hallāk'a halk eliyle var idegör terakkī

36

BA - 88a

BU - 116b

SÜ - 65b

Mef^cülü Fā^cilätü Mefā^cilü Fā^cilün

^cAşık sözine zāhid olanlar gönüllener
Rusvāy olup cihānda hamākatla dillener

34/a yā Rab : yā Rabbī SÜ

35/b eliyle : eyle SÜ

37

BA - 88a
 BU - 116b
 SÜ - 66a

Mefā^cilün Mefā^cilün Fa^cülün

Bu ^cālem sanki bir beytü'l-hazendür
 Bu zindān pāy-bend-i merd ü zendür

38

BA - 88a
 BU - 116b
 SÜ - 66a

Mefā^cilün Mefā^cilün Fa^cülün

Fenādur ^cākıbet dünyā muhakkak
 Hüve'l-Hayyü hüve'l-Bākī hüve'l-Hak

39

BA - 88a
 BU - 116b
 SÜ - 66a

Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

Yuf sad yuf ola bu gerdūna
 Turmayup dā'imā döner dūna

40

BA - 88a
 BU - 116b
 SÜ - 66a

Mefā^cilün Mefā^cilün Fa^cülün

Mühezzeb olsa ahlāk ile evsāf
 Olur edkārdan mir'āt-ı dil sāf

41

BA - 88a
 BU - 116b
 SÜ - 66b

(5 + 5)

Eyledünse ger cürm ile ^cisyān
 Var nedāmet kıl nār-ı āha yan

42

BA - 88a
 BU - 116b
 SÜ - 66a

Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilün

Gerçi kim zāhire bakılsa mezāhib çokdur
 Fırka-i Nāciye'den gayra sa^cādet yokdur

43

BA - 88b
 BU - 116b
 SÜ - 66a

Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilün

İtmek istersen eger def^c-i elem
 Şerh-i sadr için okı var Elem

44

BA - 88b
 BU - 116b
 SÜ - 66a

Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

Hakkı bilmek hakikat emr-i muhāl
 İ^ctibārī durur makām ile hāl

45

BA - 88b
 BU - 116b
 SÜ - 66a

Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

Dār-ı dünyā degül mi zıll-ı hayāl
 Hālden hāle nakl ider fi'l-hāl

46

BA - 88b

Mefā^cilün Mefā^cilün Fa^cülün

BU - 116b

Denīnün ragbeti yokdur kemāle

Dem-ā-dem meyli anūn cüz'ī māle

47

BA - 88b

BU - 116b

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

Vir şarāb-ı ışk ile mestānelik resmin bize

Kıl tecellī dā'imā dīvānelik resmin bize

48

BA - 88b

BU - 116b

SÜ - 66b

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

Kuvvet-i bāzū ile artur mezādum kārını

Germ iden hüsn-i ezeldür Yūsufun bāzārını

49

BA - 88b

BU - 116b

SÜ - 66b

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

El-hazer Hakkı gül-i dehr-i fenādan alma bū

Kim hezāruñ kanına girmiş durur çok def^ca bu

50

BA - 131a

SÜ - 68b

Mef^cülü Fā^cilātü Mefā^cilü Fā^cilün

TĀRĪH-i DĪGER

Fürkatle āh ü nāle kılup Hakkıyā didüm

Bād-ı hazān eyledi pejmürde al gülüm

MÜTEFERRİKLER

Elif .....- ā

1

BA - 151b

SÜ - 73b

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Çār erkān iledür resm-i tarīkatda binā
Ya^cnī dört miftāh ile meftūh olur bāb-ı Hudā
- 2 Kuvvet-i şehviyyeyi taz^cīf idüp her hālde
Eylemek lāzımdur ıslāh-ı tabī^cat evvelā
- 3 Tab^c-ı sālīk ekl ü şürb ü nevm ile maḥcūb olur
Kim bahāyim vasfıdur bunlar ḥakīkatde şehā
- 4 Sāniyen terk-i hevā lāzımdur erbāb-ı dile
Nefs-i emmare anuñla ta bula rāh-ı hüdā
- 5 Hubb-i māl ü hubb-i cāh u hubb-i dünyāyı koyup
Hubb-i Mevlā-y-ile ola gice gündüz āşınā
- 6 Sālisen ^cazm eyleyüp bezm-i dile ide duhūl
Rūha ārāyiş vire ^cirfān ile suḥḥ u mesā
- 7 ^cAsker-i cehli ḥişār-ı dilden ihrāc eyleye
^cilm-i ef^cāl ü sıfāt u zāta mesken ola tē

- 8 Rābi^can bīrūn ide seyrinden aġyārı kamu
Hāzret-i Mevlā'ya ide ol teveccüh dā'imā
- 9 Ba^cdehū dāhil ola bezm-i vişāl-i hāzrete
Kim hakikat dinilen ma^cnā budur beyne'l-verā
- 10 Çünki aġyār-ı Hudā levh-i nazardan mahv ola
Zāhir olur nakş-i esrār-ı bedī^c-i Kibriyā
- 11 Kimse yol bulmaz o dergāha meger fānī olan
Menzil-i maksūda irmek hayli müşkildir dilā
- 12 Ehl-i berzah çok durur bu yolda ey himmet eri
İdegör bir mürşid-i kāmil izine iktidā
- 13 İresin tā gāyetine sen de bu dört pāyenün
Ger Hudā imdād iderse luṭf u cūd ile saña
- 14 Her ^casırda bir hilāfet sāhibi mevcūddur
Halk-ı ^cālem zāhir u bātında tābi^cdür aña
- 15 Nitekim hālī degül sultān-ı zāhirden serir
Öyledür sultān-ı bātın hālī de ey muktedā
- 16 Gavs-ı a^czām bir durur irşād ehli çok durur
Ya^cnī anlar kim bulupdur Hak ile dā'im bakā

- 17 Gelberi mir'āt-ı kalbün pāk iden insāna bak
Niçe bir bulmaz derūnuñ nūr-ı Hāk ile cilā
- 18 Ey dirīgā ehl-i isti^cdād zāyi^c olmada
Tālib-i Hāk olana gitdikçe gelmekde fenā
- 19 Gel gözün vār ise seyr it āfitāb-ı vahdeti
^cĀlem-i cism içre vardur niçe biñ arz u semā
- 20 Gevher-i zī-kıymete irsün elün bu kānda
İşbu ^casruñ kāmili kimdür diyem idem edā
- 21 Ya^cnī kim sāhib-fenā sāhib-bakā olmuş bir er
Hānikāh-ı ^cālem içre şimdi kimdir müctebā
- 22 Şeyh-i kāmil mürşid-i vāsıl ki oldur lā-naẓīr
Rub^c-i meskūn içre birdür şems-i pūr-envār-āsā
- 23 Zāhir u bātin mükemmel Hāzret-i Sultān Emīr
Ya^cnī kim ^cOsmān Efendī Atbāzār'e intimā
- 24 Rūh-ı ^cālemdür bugün anuñçün ol sırr-ı ^cazīz
Eylemişdür şehr-i İstānbul'da ahhāb ile cā
- 25 Ser-fürū itmişdür āna cümle sultān u vezīr
Kible-gāh-ı ^cālem olmuşdur degül şah u gedā

- 26 Çün Hudā gösterdi anuñ mazharından çok eser
 Ālim ü ümmiden aslā dimedi bir kimse lā
- 27 Lā demek mümkün mi Hāk zāhir iken ol cebhede
 Yā meger huffāş ola çeşminde yok zerre ziyā
- 28 Tā^cat-i Hāk bulmasa anuñ nihādında kemāl
 Olmaz idi halk içinde zerrece fermān-revā
- 29 Zāhiri Āilm ile ma^cmūr u derūnı nūrdur
 Nūr olunca bir kişi itmez ziyāşı ihtifā
- 30 Oldı biñden sonra bī-şekk ü riyā sāhib-mi'e
 Döndi ihlās ile aña cümle-i ehl-i riyā
- 31 Vech-i pākūñ seyr idüp Āibretle aña kıl nazār
 Nūr-ı pāk-i hāzreti görmek dilersen Āşıkā
- 32 Sen de var bāğ-ı nazardan olagör bir hisse-çin
 Kılmadan bu rüzgār Āömrün bahārına cefā
- 33 Ey cefā kānı nihāduñda mürüvvet yok mıdur
 Niçe bir olmakdasın dünyā gibi sen bī-vefā
- 34 Bulmayanlar sohbet-i ma^cnā nedür bilmez mezāk
 Nūş idenler sāğar-ı Āirfānı buldılar safā

- 35 ^cİsî-i vaktün nazar kıl hârik-ı ^câdâtına
İşte Mehdî'dür gelen yârân-ı ^cışka eş-salâ
- 36 Nefh-ı İsrâfîl-ves haşr eyler ervâhı kamu
Kabr-i tenden cümle-i ervâh ururlar dest ü pâ
- 37 Bildürür ölmezden ön ölmek nedür ^câşıklara
Lâ-cerem sâbit olur bürhân ile her müdde^câ
- 38 Bî-nevâlar nâgmeye âgâz idüp bülbul gibi
Sidre-i cânda tutarlar rûh-ı Kudsî-ves nevâ
- 39 Esmeyince bâğ-ı feyzün rûzgârı bir nefes
Gonca-i tab^cuñ behey sūfî niçe handân ola
- 40 ^cİlm ü irfân yolına girmek niçe âsân ola
İtmeyince dergeh-i Hak'da şefâ^cat Mustafâ
- 41 Noktadur pargâr-ı ^câlemden murâd olan hemîn
Sen de bul ol noktânun ^cilmine râh-ı ihtida
- 42 Bakma ^câdâta nazar eyle ^cibâdâta yûri
Gör ne vech ile gidüpdür enbiyâ vü evliyâ
- 43 Zînet ü şöhret hevâsından ferâgat eylegil
Hâne-i tab^c içre şehvâtı idinme müttekâ

- 44 Māyil-i murdār olan süflīde kalur zāg-veş
 Āşık-ı yār olan olur evc-i ma^cnāda hümā
- 45 Kühl-i tevḥīd ile feth eyle başiret çeşmini
 Bulasın nūr-ı ilāhī'den ḥakīkat rūşenā
- 46 Derd-i fūrkat zahm-ı hicrāndan ḥalāş olup dilün
 Bir tabīb- ḥāzika teslīm ile var bul şifā
- 47 Müdde^cī çokdur cihān içinde mürşid azdur
 Müdde^ciden bulmadı bir kimse derdine devā
- 48 Bir zamān oldu ki herkes düşdi nefsi derdine
 Ğālib oldu cümle-i Ālemdede erbāb-ı hevā
- 49 Kendi kendüнден velī mes^cūl olursın Ākıbet
 Ğayrinün ḥālin ko imdi niçe bir çün ü çerā
- 50 İşte rāh-ı Ḥazret-i Mevlā sülūk eyle hemān
 Ğayret eyle saña kāmiller diye merḥabā
- 51 İncedür rāh-ı ḥakīkat dirsen ey üftāde ger
 Matlab-ı a^clā için ākıl çeker lābūd ^canā
- 52 Pāye pāye ka^c ider meydānı ḥurşīd-i felek
 Devr ider ḥaylī zamān olunca vakt-i istivā

- 53 Çık şeb-i hayretten ey şūfī yeter zulmetdesin
Hızr elinden cāmlar nūş eyle gitsün her vebā
- 54 Kaḡı gündür kim anuñ ahşāma irmez āhırı
Bu nehār-ı Cömrüne vardur gurüb elbette hā
- 55 Ey dirīgā yol irak menzil görünmez gözlere
Korkaram zahmet olur bir gün belā-y-ile hebā
- 56 Kimsede tākat mi vardur çekmege bār-ı celāl
Kim durur kim eyleye anı cihānda iddi^Cā
- 57 Kahr eli red eylemişdür niçe erbāb-ı dili
Anuñ için az durur Cālemdede ehl-i ıstıfa
- 58 Lutf ile kahruñ fenāsın sehldür sanma sakın
Ger kolay olsa olur mıydı fenā ehli dü-tā
- 59 CĀlem-i milk ü melek cinn ü beşer arz u felek
Adem-i ma^Cnā yanında şey degüldür Hakkıyā

Te .....- et

BA - 8a

BU - 40a

SÜ - 7b

2

Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

FÜTÜHĀT-I BURUSEVİYYE Fİ'S-SENETİ'S-SĀMİNETİ
VE'T-TİS^cİN BA^cDE'L-ELF

- 1 İksīr-i ^cışkuñ bes baña devlet
Padişāhāna itmezem minnet
- 2 Kuvvet oldur kim evliyānuñdur
Yokdur ^cālemdē öyle bir kuvvet
- 3 Rāhat-ı ^cışka vāsıl olan dil
İki ^cālemdē çekmedi zahmet
- 4 Nār-ı fūrkatda kül olup gitdi
İçmeyen Hakkı sāgar-ı vuslat

Başlık : SÜ'de yok

2a kim : ki BU

4a gitdi : BA ve BU'da mısra sonuna yapılan bir tashih
ile "yandı" kelimesi eklenmiştir.

Dal .....- ādur halka-i tevḥīd

BA - 21b

BU - 53b

SÜ - 9b

3

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

- 1 Dilā āyīne-i cālem-nümādur halka-i tevḥīd
Cilā-baḥş-ı dil-i ehl-i safādur halka-i tevḥīd
- 2 Degüldür nūr-ı vahdet nokta-veş ol devrden hāric
Muhīt-ı sırr-ı zāt-ı Kibriyā'dur halka-i tevḥīd
- 3 Sezādur ehl-i inkār olsa gerden-piç-i zikru'llāh
Ki zīrā tavk-ı sīm-i evliyādur halka-i tevḥīd
- 4 Nigīn-i dilde dā'im zikr u fikri Ḥakkı nakş eyle
Medār-ı vuslat-ı zāt-ı Hudā'dur halka-i tevḥīd

R1 .....- ān nedür

BA - 31b

BU - 61b

SÜ - 14a

4

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

ES'İLE-İ HAKKI

- 1 ^cĀrifā birkaç su'ālüm var işit el'ān nedür
Kaṭrada deryā vü her bir zerrede raḥṣān nedür
- 2 Taht urup bir bahr-i bī-pāyān içinde ṣāh-vār
Bī-ra^cıyyet hükm iden sultān nedür dīvān nedür
- 3 Cāmdan bir kubbe vü ol kubbe pür-eczā-yı rīg
ṣūret-i haṣḥāṣa beñzer andağı elvān nedür
- 4 Dört cisre lābūd eylerler ^cubūr ol sālīkūn
Ya^cnī yigirmi sekiz menzil geçen insān nedür
- 5 Söyle ger feyz alduñ ise dāye-i kudūdūden
Yir ü gögi ğark iden bahr-i lebende kan nedür
- 6 Anañuñ sen anasıñ ol senüñ dāyen durur
Kevkeb-i derrī gibi senden toğan oğlan nedür

Başlık : SÜ'de yok.

3b andağı : andaki SÜ

4a eylerler : eyler SÜ

5a kudūdūden : kudūden SÜ

6b Kevkeb-i derrī : Kevkebī derrī BU

- 7 On sekiz biñ ^cālemūñ on iki biñ kapusına
Dest uran miftāh u anda on iki dendān nedür
- 8 Kim durur şol tıfl-ı Fir^cavn-ı zamān Mūsā gibi
Ya dehān içre yedügi ahker u nīrān nedür
- 9 Cümle eşcār u çemen şu^cle-fürüz-ı Hāk iken
Bir şecerden na^cle-i "innī ene'r-Rahmān" nedür
- 10 Seyr iderken Yūsuf-ı sāhib-cemāli rū-be-rū
Çeşm-i Ya^ckūba görünen perde-i Ken^cān nedür
- 11 Söylesün tahkikini ger var ise ehl-i nazar
Hüsn-i pāk-i Yūsuf'a ārāyiş olan ān nedür
- 12 ^cAlim ü ma^clūm u ^cilmūñ cümlesi bir nūr iken
i^ctikād-ı halk iki pes küfr ile İmān nedür
- 13 Her dü desti beste-i eşkāl ü elvān görtür
Şol hayāl-i zill dinilen lu^cbet-i devrān nedür
- 14 Niçe yüz biñ vech ile sūret virüp ^cālemlere
"Küllü yevmin hüve fī şānin" dinilen şān nedür

- 15 Bu zemīn ü āsümān u ol melek işbu beşer
Bu kurā vü şehir u bunca a^czam-ı büldān nedür
- 16 Ger fedā-yı cān u ser kılduñsa rāh-ı Hāk'da sen
Şol zebihūn yolına zebh olınan kurbān nedür
- 17 Rub^c-ı meskūn içre dört Muşhaf'dur ey dil okınan
Kāşif u şahid mu^cāyin şol muhakkik cān nedür
- 18 Mehdi-i āhir-zamānsın söyle sen de ey imām
On iki mihrāb içinde okınan Kur'ān nedür
- 19 Gerçi bildün Hazret-i Kur'ān'ı ammā bilmedün
Lafz u şavt u harfsüz ^cālemdeki Furkān nedür
- 20 Muşhaf-ı hüsnin tilāvet eyleyen virsün haber
Şol kelāmu'llāh'ı cāmi^c Hazret-i ^cÖsmān nedür
- 21 Hakkıyā çokdur su'ālüm şimdilik ammā hele
Bu yigirminün cevābın görelüm yārān ne dir

R1 .....- ri var

BU - 65a

5

Mef^cülü Mefā^cilü Mefā^cilü Fa^cülün

- 1 Yazsuñ niçe mecmū^ca be hey Hakkı yüri var
Tahrīr ider elbette anuñ kim hüneri var
- 2 Deryā-yı dilūñ mevcine eyle nazarı sen
Her bahr-i safānuñ niçe yüz biñ güheri var
- 3 Bākī kalur ^cālemdē begüm ölmez o cān kim
Ardınca anuñ bir niçe memdūh eseri var
- 4 Hakkı ne ^caceb olsa güşād ^cukde-i tab^cuñ
Hep böyle olur aña ki mürşid nazarı var

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün (1)

- 1 Riyāz-ı ma^crifet tab^c-ı hezārınun penāhidur
Benüm gül-goncam ey pākize-dil ^cilm-i ilāhidür
- 2 Selātın-i cihāna raġbetüm yok māl ü cāh için
Dil-i pür-şevketüm iklīm-i ma^cnā pādişāhidur
- 3 Diyegör ister iseñ zevk u safā
Hasbiya'llāhü vahdehü ve kefā
- 4 Geçdi ^cömri şunuñ ki fūrkat ile
Misl-i Ya^cküb "kāle vā esefā"

---

(1) 3. ve 4. beyitlerde vezin : Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün.

BA - 89a

BU - 117a

SÜ - 68b (1)

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

1. Celvetī bāğında üç gül hāsıl olmışdur fakat
Biri Üftāde biri Mahmūd birisi Emīr
2. Birisi Bursa birisi Üsküdar āsüdesi
Biri İstanbul'da hālā mesned-i sıhhatde mīr
3. Ol kadar bu üç vücūduñ nefhası fāş oldu kim
^cĀlemün tutdı meşāmın Hakkı hoş-büy-ı ^cabīr

---

(1) 17b'de mükerrer.

Kef .....- ān olmak gerek

BA - 45a

BU - 74a

SÜ - 28b

8

Müstef^cilün Müstef^cilün Müstef^cilün Müstef^cilün

- 1 Dervîş olanlar zikr ile bülbül gibi nālân olmak gerek
Her gice gündüz fikr ile nār-ı gama sūzân olmak gerek
- 2 Būy-ı Hakk'a boyanmaga cām-ı visāle kanmaga
Şem^c-i cemāle yanmaga pervāne-vār insān gerek
- 3 Mevlā'ya irmek isteyen Rahmān'ı görmek isteyen
Ol zevki sürmek isteyen Cışk odına biryān gerek
- 4 Hakkı Hakk'a idüp sefer eyle makāmātı güzer
Ser-menzile irince er çok mihnete mihmān gerek

Mim .....- ām

9

BA - 154b (1)

SÜ - 36b

Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilün

- 1 Biñ yüze irdi sene dāhīl olup şehr-i harām
Ğurre-i şehr-i Muharrem görünüp itdi hīrām
- 2 Niçeler eyledi fāl işbu mübārek ayı
Mihnet-i dehr-i denīden bulalar tā ki selām
- 3 Ola yüz başı husūsan ki düşer bu nādir
Bunda zāhir olıcakdur dinilür halka imām
- 4 Ya^cni bir Mehdī-sıfat Hazret-i Mevlā'dan irüp
Ref^c ide şerr-i Beni'l-Asfer'i idüp ikdām
- 5 Yā meger Mehdī zühür eyleye kendi bi'z-zāt
Ulemā anuñ içün yüzde didi hayli kelām
- 6 İki yüzde çıkar ol bunu esahdur didiler
Tuta ol vakte degin Rüm-ilin ehl-i İslām
- 7 Soñı yokdur bu cihānuñ niçe bir ceng'ü cidāl
Virnek içün bu cihān içre hemān bir kırı nām

---

(1) Manzumenin başında Arabī rakamla 1100 kaydı var.

6b Rüm-ilin : Rüm-ili SÜ

- 8 Kaldı hāsilı rāhat Anadol'da Rūm'da
 Āhiru'l-emr ola gibi giderek hicret-i Şām
- 9 İki üç kerre idüp hicret-i Rūmiyye şehā
 Oldı takdār-i Hudā-y-ile bize Bursa makām
- 10 Şimdilik Bursa'yı hōş görmede cālem vardur
 Giderek hāsil olur çekme elem cümle merām
- 11 Biri birine girüp kāfir u İslām ehli
 Altı yıldur ki atarlar biri birine sihām
- 12 Niçe ma^cmūre yiri eyledi kāfir der-dest
 Kimlere eyleyelüm işbu arada düşnām
- 13 Kimi sultāna bahāne bulur cālemede kimi
 Sāhib-i mühri niçe vech ile eyler ilzām
- 14 Kimi caskerde bulur ğadr u cefāyı dā'im
 Eylemezler diyu düşmenlere ikdām-ı tām
- 15 Līk her yüz başınūn böyle sudā^cı vardur
 Gösterür Hak olıcak halk nedīm-i āsām
- 16 Niçe göstermeye bu fitneyi āhır-demdür
 Böyle takdār-i ezel itdi cAlīm ü cAllām

- 17 Olmağa başladı eşrât-ı kıyâmet peydâ
Ki o zâhir olıcak heb yıkıla hâne vü bâm
- 18 İşbu işlerde Hudâ sırrını yazsam âhır
Biñde birine vefâ itmeye hergiz aklâm
- 19 Zâhire kıldı nazır ehl-i şerî'at ammâ
Ma'nâdan tıydı haber hikmet ile zü'l-efhâm
- 20 Kân-ı mâ-kânı eger bildün ise gam çekme
Emri Mevlâ ile devr eyle cihân içre müdâm
- 21 Mâsivâdan gözi yum Hakk'a teveccüh eyle
Hakkıyâ Hak ile kıl var kelâmun itmâm

Kef .....- esrārına ir ʿiṣkuṅ

BA - 45b

BU - 74b

10

SÜ - 27b

Mefʿūlü Mefāʿilün Mefʿūlü Mefāʿilün

- 1 Envārını gör ʿiṣkuṅ gülzārını dir ʿiṣkuṅ
Etvārına gir ʿiṣkuṅ esrārına ir ʿiṣkuṅ
- 2 ʿiṣkuṅ yolu açıkdur āgāhı anuṁ çokdur
Ġāyet aña hiç yokdur esrārına ir ʿiṣkuṅ
- 3 Gel pīr-i tarīkatdan al behre hakīkatden
Nūş eyle bu şerbetden esrārına ir ʿiṣkuṅ
- 4 Hakkı yuyup el cāndan geç sūret-i vīrāndan
Gel defter-i ʿirfāndan esrārına ir ʿiṣkuṅ

Nun .....- ādan

11

BA - 142b

SÜ - 76a

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

- 1 Nazar kılma nukūş-ı ğayra geç dünyā vü ^cukbādan
Eger tuymak dilerseñ ^caşıkā esrār-ı Mevlā'dan
- 2 Gider ārāyiş-i dehri zen-āsā olma hergiz var
Tecerrüd ihtiyār it merd iseñ kālā-yı dünyādan
- 3 Ne deñlü pāy-māl-i zillet olsañ ^cizzetün artar
Görürsin şüret-i ümmīdi bir gün çarh-ı mīnādan
- 4 Revā mı ey gönül ehl-i dile dünyā-perest olmak
Taparken cümle ^cālem aña bu suġrā vü kübrādan
- 5 Hemīşe maṭlab-ı ^caşık bu levḥ-i kā'ināt içre
Haber virmek durur lafz-ı mecāzī birle ma^cnādan
- 6 Yed-i ğayret çeküpdür sad-hezārān perdeler yohsa
Görürdi herkes ol yāruñ cemālını her aradan

- 7 Kanı bir mü-şikāf ^cākıl k'ola bu sırra ol vāsıl
İde hal ^cukdeyi hāsıl tuya remz-i mu^cammādan
- 8 Kanı bir nükte-perdaz-ı ma^cānī kim hezār-āsā
Terennüm ide bāğ-ı ma^crifetde sırr-ı a^clādan
- 9 Kanı bir ādem-i kāmīl ki nuṭk-ı cān-fezāsından
Hayāt-ı nev zuhūr ide bugün şad-sāle mevtādan
- 10 Kanı Hızr u kanı İlyās kanı ^cisā-yı hōş-enfās
Dehān-beste haber gelmez ne deryādan ne sahrādan
- 11 Hümā'lardan eser yok hāsıl ^cAnkā'dan haberler yok
Ne yirlerde konup göçmekdedür sidre ile tūbādan
- 12 Gel imdi āşinā-yı kulzüm-i deryā-yı ^cirfān ol
İşitmek ister isen bir haber ol dürr-i yektādan
- 13 Ne cāy-ı ^cālem-i nāsūt olupdur ādem-i kāmīl
Nesīm-i cān eserken kābe kavseyni ev ednādan
- 14 Bakılsa şūret-i esmā da hōşdur gerçi zāhirde
Velī bātın da hōşdur cümleden tuymak müsemmādan

- 15 Şular kim içdiler şahbā-yı zātı sākī-i Hāk'dan
Ebed ayrılmadılar şerbet-i cām-ı musaffādan
- 16 Bu dergāha girenler kalbi pāk eyler bugün evvel
Yürü ey sūfī sāf it kendüni āşüb-i sevdādan
- 17 Yeter inkār-ı lā isbāt-ı illā kaydına bend ol
İriş bir cālem-i ıtlāka kurtul lā vü illādan
- 18 Makām-ı cem'e irüp hall-i terkīb eyle ey Hākı
cAnāsır ehline bir bir haber vir küll-i eczādan

He .....- etden haber söyle

12

BA - 146b

SÜ - 76b

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

- 1 Elā ey bülbül-i dil bāg-ı vāhdetden haber söyle
Yeter bu ^cālem-i milk içre kesretten haber söyle
- 2 Niçe bir rüze-dār-ı māsivā-yı yār olam böyle
Cemālin göster anuñ ^cid-i vuslatdan haber söyle
- 3 Murādum Ka^cbe-i vaşlinda kurbān olmadur anuñ
Döküp hün-i ciger bir dem şehādetden haber söyle
- 4 Diyār-ı ğurbete düşdüm vatandaşdan dūr olup āhır
..... ^cālemi bildür velāyetden haber söyle
- 5 Dilā nüş eyledünse Zemzem-i vaşlın o cānānuñ
Dem-ā-dem mevc uran şol feyz-i hikmetden haber söyle
- 6 Eger bildünse bu Kāf-ı vücūd içre nedür ^cAnkā
O bezme irdün ise ^cayş ü ^cişretten haber söyle

- 7 Dilünde tutma tütü-vār ^Cirfān sükkerin cānā
Mezāk-ı ma^Crifet cām-ı hakikatden haber söyle
- 8 Derūnum ğamla peymāne-veş leb-ber-leb olmışdur
Yeter rāzuñ nihān it gizli sohbetden haber söyle
- 9 Nesīm-i rahmet-i Hak açdı mı gülzār-ı ma^Cnāyı
Kerem kıl gel ^Cināyetden her āyetden haber söyle
- 10 Aña ^Caşık olanlar ravza-i cennātı n'eylerler
Ko vasf-ı ğayrı gel sırr-ı hüviyetden haber söyle
- 11 Benüm şol kīmyā-yı ^Cışka kâbil mi ^Caceb gönüm
Bu fakr u fākadan kurtar o devletden haber söyle
- 12 Harīm-i yāra çokdan ārzū eyler dil ü cānım
Bu yolda reh-nümā olğıl ziyāretten haber söyle
- 13 Dilümde çāşnī yokdur mezāk-ı telh-ı fūrkatla
Şekerler sun dehānuñdan o lezzetden haber söyle
- 14 Eger gördünse cānānuñ cemālin āşikārā sen
^CIyān bildür yeter ey dil rivāyetden haber söyle

- 15 ^cAzāb-ı māsivāya mübtelāyam tā-be-key böyle
Vücūdum hālīş altun eyle rahmetden haber söyle
- 16 Kulagum hālīdür şayt u şadā-yı zühd ü takvādan
Baña şol küntü kenzi aç mahabbetden haber söyle
- 17 Benüm nefsümle cengüm vā^cizā besdür yeter sen de
Dilīr ol sözde gavgā-yı kıyāmetden haber söyle
- 18 Yeter ey Hakk'a mahrem Hakkı'yı sevdāya şalduñ sen
Bugün keşf eyle rāzı sırr-ı hazretten haber söyle

He .....- sîn yâ Rasûla'llâh

13

BA - 21a

Mefâ^cilün Mefâ^cilün Mefâ^cilün Mefâ^cilün

- 1 Gülistân-ı şühûdün bir gülisin yâ Rasûla'llâh
Hemîşe bâğ-ı cîşkuñ bûlbûlîsin yâ Rasûla'llâh
- 2 Ezelden tâ-ebed gelmez vücûdün gibi bir mevcûd
Bu cömr-i câvidânun hâşılısın yâ Rasûla'llâh
- 3 Ehadden Ahmed'ün bir mîmdür farkı bu câlemdе
Hakikatda velî sırr-ı cälîsın yâ Rasûla'llâh
- 4 N'ola envâr-ı zâtuñla bulursa perverîş Hakkı
Çü sen her zerreye mihr-i celîsın yâ Rasûla'llâh

He .....- olda

14

BA - 156a

SÜ - 52b

Mefā^cilün Mefā^cilün Fa^cülün

- 1 İlähî ile virdüm ism-i pākün
Müsemmäya irince işbu yolda
- 2 Baña eglence vir zikr ile fikrün
Saña ırgür koma bu sağ u solda
- 3 Eger cism ü eger cān ey Hudāvend
Senüñdür fi'l-hakika bu da ol da
- 4 Kuluñ Hakkı'ya tevfiķuñ refik it
Efendî çāre yokdur zerre kulda

Ye .....- ār olmadı

15

BA - 154a

SÜ - 59b

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Şol gönül kim ^cışk ile yār olmadı
Dāhil-i cennāt-ı dīdār olmadı
- 2 ^cİşk-ı Mevlā-y-ile gerçek yār olan
Tā-ebed yār oldı aġyār olmadı
- 3 Çıkmayınca pāy-ı dilden hār-ı ġam
Kaldı hār içinde ġülzār olmadı
- 4 Tālib-i Mevlā'ya Hakkı ten degül
Cānı bile zerrece bār olmadı

Mefā^cilün Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün (1)

BİSMİLLĀHIRRAHMĀNİRRAHĪM

BEYĀN-I BA^cĀ-I MA^cĀNĪ-I HURŪFU'T-TEHECCĪ

- 1 Elifden evvel ü āhir nedür bilindi tamām
Göründi nokta vü merkezden itdi gizli hırām
- 2 Elifden asluma çekdüm beden bakā buldum
Te tevbe eyledüm āhir seden senā kıldum
- 3 Üç ta^cayyün bulunup oldı bu üç nokta düvāl
Zat u ef^cāl ü sıfāt eylediler carz-ı cemāl
- 4 Cim anuñçün dinilür k'oldı cemāline delīl
Ha hamdi gāyetine bulmaz anuñ kimse sebīl
- 5 Hı habīr ism-i latīfin ider ey dil imā
Dāl dāl oldı anuñ zātına cümle eşyā
- 6 Zāl zü'l-fazldur ider zell ü zelālet a^ctā
Rā-y-ile rahmetini gözler o zilletde şehā

(1) Bazı beyit ve mısralarda :

Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilün
Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

Besmele : BA'da yok.

6a : Zāl zü'l-fazl ider zāl ü zelālet a^ctā SÜ

- 7 Ze zühd buldı zevālin irişdi pāyāna
Toğunca Ğişk ile şems-i Ğakīkī bu cāna
- 8 Bugün ki sīn-i selāmetle řīna şükr itdüm
Şafa vü sıdka irişdüm çü sadı zıkr itdüm
- 9 Nedür murad Ğaceb harf-i zād ile cānā
Zıyā vü nūr-ı semāvāt ü arzđur kaĞā
- 10 İriřdi sırrum eli tā-y-ile tūbāya benüm
Zı tutar zahirümi bātinumu cān u tenüm
- 11 Nesīm-i maĞnāda Ğālī idügin bildi velī
Aña nāzırdur aña Ğaynı ile Ğayn-ı ĞAlī
- 12 Ğayn Ğüfrānına kaldum o Ğıyasun dā'im
Fā-y-ile fānī olup kāf ile oldum kā'im
- 13 Kāf külliyyet-i esmāya iřāret oldı
Ğazm-i luĞfına lām beřāret oldı
- 14 Mīm Ğdem'le Muhammed'dür elifden şordum
Biri evvel biri āhır ikisin bir Ğördüm
- 15 Nūn bir nokĞa durur Ğālem anuñ Ğayrānı
Eyler ol nūnuñ içinde niçeler seyrānı

- 16 Vāv vahdet görünüp eyle vedā^c-ı kevneyn
Kesret içre anı bulmak görünür farz-ı ^cayn
- 17 Küllü şey'in hālikün idügi göze hādan görünür
Kimde kim bu iki göz olmadı ol çok sürünür
- 18 Lā vü illā-y-ile olmaz yalınız bu ma^cnā
Selb ider ikisini bile göre harf-i lā
- 19 Yā-y-ile ya^clemünün itdi dile ta^clāmin
Ayete'l-kürsī okı eyleyegör ta^czimin
- 20 Yā-y-ile āhır olup cümle hurūf oldu tamām
Sırrına tālib iseñ diñlegil icmāl-i kelām
- 21 Vasat-ı mīm-i Muhammed'de çü yā zāhirdür
Müştemildür anı bu ism bu hōd bāhirdür
- 22 Hātem-i kül olıcak çünki Muhammed zāhir
Ol sebebeden bu hurūf oldu ye ile āhır
- 23 Nitekim ādem olupdur beşer içre mebbe'
Bu hurūf içre anuñçün elif oldu menşe'
- 24 Eylegil mebbe' ile menşe'i bir hōş idrāk
Matla^c u makta^cı kat^c eyle şakın olma şāk

- 25 Tā tulū^c eyleye esrār-ı hakikat dilüne
Nāgehānī gire Hāk'dan yine bir genc elüne
- 26 ^cĀlem-i emre göre cümle hurūf olmuştur
Kelimāt olmağa ervāh-ı zurūf olmuştur
- 27 Çünki terkīb oluna harf görünür kelimāt
Kelimāt ile kelām olduğu zāhir bi'z-zāt
- 28 Cümleden soñra sūtūra gelüben saf düzülür
Kimi bī-nokta kimi nokta ile heb dizilür
- 29 Kimi cevher kimisi kā'im olup bi'l-cevher
^cĀlemi tutdı o kāndan niçe yüz biñ gevher
- 30 Cümlenün aslı yine bir güher-i yektādur
Lafz iki līk delāletleri bir ma^cnādur
- 31 Niçe bir nūr ise evvelde yine āhir bir
Niçe bir sır ise bātında yine zāhir bir
- 32 Hakkıyā nūr-ı tecellī giricek bir cāna
Nā'il olur ser el-ān ^calā mākāna

- 33 Vahdet eyler bu cihān kesretine aldanmaz
Cām-ı vuslat içer ol āteř-i hecre yanmaz (1)
- 34 Noktayı harfün içinde gözedüp seyr eyler
Bir yeterken aña bu kayd-ı cihānı n'eyler
- 35 Birliğe irmeyenün kaldı ikilikde özi
Cümle bir nur idüğün göremedi iki gözi
- 36 Yā ilāhī bize tevfiķi refiķ eylersen
Harem-i vasluña varmaga hakik eylersen
- 37 Senden olur bu kerem sen bizi āhır güldür
Sende ihsān u cātā çokdur ilāhī buldur
- 38 Giderüp zenb-i vücudı bizi pāk it Mevlā
Dā'ima rāh-ı fenāda bizi hāk it Mevlā

---

(1) SŪ'de son altı beyit, matla^c ve mahlas beyti olmayan müstakil bir manzume olarak ayrılmıştır.

Ye.....- ünı

17

BA - 88b

BU - 117a

SÜ - 68a

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

- 1 Temāşa itmege iklīm-i zātı ^cālem-i nūnı
Şehā geşt eyledüm bir mürşid için rub^c-ı meškünı
- 2 İrişdüm Mecma^cu'l-Bahreyn'e buldum Hızr'ı ben anda
Hakikat Yūsuf'inun oldum āhir āh meftūnı
- 3 Efendüm Şeyh Seyyid Hazret-i ^cOsman Efendi'nün
Yem-i ^cirfānı içre Hakki buldum dürr-i meknūnı

BA - 88b

18

BU - 117a

SÜ - 68a (1)

Mefā^cilün Mefā^cilün Fa^cülün

- 1 Berāber kılmadı Hāk her mekānı
Tefāvüt üzre halk itdi zamānı
- 2 Receb ayın kıllup ef^cāle mazhar
Tecellī itdi ol yüzden birāder
- 3 Sıfātıyla tecellī itdi Mevlā
Receb'den eyledi Şa^cbān'ı a^clā
- 4 Güzide halk idüp şehir-i sıyāmı
Anuñçün buldı şöhrət böyle nāmı
- 5 İdüpdür anı mazhar nūr-ı zāta
Anuñla irilür bākī hayāta
- 6 Tecellī ister iseñ zāt-ı Hāk'dan
Yüri ey Hākı ders al her varakdan

---

(1) Bu manzume SÜ'de MÜTEFERRİKĀT başlığı altındaki ilk manzume olup birinci manzume ile yer değiştirmiştir.

Mefā^cilün Mefā^cilün Fa^cülün

- 1 Nedür Kur'ān içinde nükte-i nūn
O nūnūn ma^cnīsın bildün mi mecnūn
- 2 Nedür şād ü nedür Mushaf'daki kâf
Okı ihlās'ı kalbün eylegil şâf
- 3 Hurūfuñ her birinde niçe sır var
Hakayık ^cāleminden ol haber-dār
- 4 Hurūfī noktavī olma hakikat
Elünde vardur çün kim şerī^cat
- 5 Ri^cāyet kıl makāmātı yirinde
Otur hem bātın u hem zāhirinde

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Şeyh-i Ekber şeyh-i ekferdür dimiş ehl-i ^cinād
Her sözi ma^czūr tutmakdur kişi beyne'l-^cibād
- 2 Küfr-i mü'min olmasa imānda bulundu şek
Şerh itdüm tafsīlini sözinden utansun eşek
- 3 Oldı imānı Hudā'ya küfri t̄äguta nazar
Hazret-i Kur'āna bak Kur'ān bunu bir bir yazar

Mefā^cilün Mefā^cilün Fa^cülün

- 1 Nazar her kişinüñ ef^cālinedür
Egerçi er durur dirler er oğlı
- 2 Niçe gözsüzden olur gözli peydā
Niçe şöhret bulupdur gör Köroğlı
- 3 Didi Hāk Nūhā kim senden degüldür
Begüm Ken^cān iken peygamber oğlı

---

(1) Bu manzume SÜ'de, bu bölümdeki 19 nolu manzumenin 4. ve 5. beyitlerinin 1. ve 2. beyitler olarak başına ilave edilmesiyle 5 beyt halinde yazılmıştır.

İLÂHÎLER

Elif ..... Baña zātuñ müyesser eyle Mevlā

BA - 12b

BU - 44b

SÜ - 4a

1

Mefā^cilün Mefā^cilün Fa^cülün

- 1 Görünmez dīdeme dünyā vü ^cukbā
Baña zātuñ müyesser eyle Mevlā
- 2 Gerekmez māsivā hergiz ser-ā-pā
Baña zātuñ müyesser eyle Mevlā
- 3 Kimi bāg u kimi bostānı ister
Kimisi kul kimi sultānı ister
- 4 Kimi hūrī kimi gilmānı ister
Baña zātuñ müyesser eyle Mevlā
- 5 Gelüp semt-i mahabbetden vefālar
Aradan ref^c ola cümle cefālar
- 6 İrüp zātuñ nesīminden safālar
Baña zātuñ müyesser eyle Mevlā

6a nesīminden : nesimine BU

7 Kimi ef^cāle himmet eylemişdür
Kimisi de sıfātı gözlemişdür
8 Çü her biri bir izi izlemişdür
Baña zātun müyesser eyle Mevlā

9 Bir ismün Bātın u birisi Zāhir
Vücūda geldi senden bu mezāhir
10 Derūn-ı Hakkiyı şād eyle āhir
Baña zātun müyesser eyle Mevlā

Be .....Mevlā'dan iste feth-i bāb

BA - 15b

BU - 47b

SÜ-- 5a

2

Müstef^cilün Müstef^cilün

1 Ey dil cihān ^cayn-ı serāb

Sen andan ümmīd itme āb

2 Sa^cy it gönül kasrını yap

Mevlā'dan iste feth-i bāb

3 Her zerre Hak'dan feyz alır

Her katra andan cān bulur

4 Olursa Mevlā'dan olur

Mevlā'dan iste feth-i bāb

5 Terkīb-i azdād eyledi

İnsān diyü ad eyledi

6 Sūret virüp bend eyledi

Mevlā'dan iste feth-i bāb

6a bend eyledi : dād eyledi SÜ

- 7 Geç ağ u karadan gönül
Deryā vü sahrādan gönül
- 8 Ayrılma Mevlā'dan gönül
Mevlā'dan iste feth-i bāb
- 9 Zikreyle Hakkı muttasıl
Tā açılınca bāb-ı dil
- 10 Esbābdan cümle kesil
Mevlā'dan iste feth-i bāb

Te ..... Yüri var ehl-i tevhdün yolın tut

BA - 17a

BU - 48b

SÜ - 6a

3

Mefā^cilün Mefā^cilün Fa^cülün

- 1 Şarāb-ı ^cışka kanmak ister isen
Yüri var ehl-i tevhdün elin tut
- 2 Bu ğafletden uyanmak ister isen
Yüri var ehl-i tevhdün yolın tut
- 3 Olanlar ehl-i tevhd ile dem-sāz
İderler ^cālem-i lāhuta pervāz
- 4 Açılmaz kimseye tevhdısüz rāz
Yüri var ehl-i tevhdün elin tut
- 5 Vesile olmasaydı ehl-i tevhd
Bilinmezdi nedür esrār-ı tefrīd
- 6 İriş tahkika olma ehl-i taklīd
Yüri var ehl-i tevhdün yolın tut

- 7 Bulanlar zevk-i tevḥīdi velīdūr
İrenler aña halkuñ efdalidūr
- 8 Eli kāmillerün bil Ḥak elidūr
Yüri var ehl-i tevḥīdün elin tut
- 9 Derūnı cümleden soymak gerekdür
Bu sırrı Ḥakkiyā tuymak gerekdür
- 10 İmām-ı Cıška çün uymak gerekdür
Yüri var ehl-i tevḥīdün elin tut

Te .....- ād it

BA - 17a

BU - 49a

SÜ - 6a

4

Mefā^cilün Mefā^cilün Fa^cülün

- 1 Kerīmā ^cāşıkān-ı hāzretüne
Reh-i vasluñ kerem eyle güşād it
- 2 İrişdür menzil-i maksūda āhir
Şafā vir dillerine ber-murād it
- 3 Nigāh-ı lutfunā sen eyle mazhar
Serāy-ı vasluñı lutf eyle göster
- 4 Şular kim nūr-ı zāt-ı pākün ister
Cemalünle tecellī eyle şād it
- 5 Tarīk-ı ^cışk içinde kāmil olam
Hakikat Ka^cbe'sine vāşıl olam
- 6 Makām-ı vuslata tā nā'il olam
Fenā fi'llāhı bu Hakkıya zād it

Te ..... Tahammül it tahammül it

BA - 17b

BU - 49a

SÜ - 7a (1)

5

Mefā^cilün Mefā^cilün

- 1 Ğam-ı hicrān-ı cānāna
Tahammül it tahammül it
- 2 Tesellī eyleyüp cāna
Tahammül it tahammül it
- 3 Kimi gül gibi bend-i hār
Kimi bülbül-veş eyler zār
- 4 Kamunun çünki derdi var
Tahammül it tahammül it
- 5 Şeb-i fūrkatde ğam-h^vār ol
Seherde bülbül-i zār ol
- 6 Gül için hemdem-i hār ol
Tahammül it tahammül it

---

(1) SÜ'de manzumenin beyitleri birer mısra biçiminde.

- 7 Elüñden gelse bir çāre
Kalur mıydı dilüñ yāre
- 8 Yüri sabr eyle bī-çāre
Tahammül it tahammül it
- 9 Çekerse Hakkı gam hançer
Olursañ pāre pāre ger
- 10 Virüp Mansūr gibi tā ser
Tahammül it tahammül it

Te .....- Ğināyet eyle sultānum Ğināyet

6

BA - 142a

SÜ - 6a (1)

Mefā^Ğilün Mefā^Ğilün Fa^Ğülün

- 1 Cemālün nūrını feyẓ it ilāhī
Ğināyet eyle sultānum Ğināyet
- 2 ÇÜ sensin pādişāhlar pādişāhı
Ğināyet eyle sultānum Ğināyet
- 3 Esīr-i fūrkatı āzād eyle
Ğam-ı hicrānı ref^Ğ it şād eyle
- 4 Ğarībi lutfuñ ile yād eyle
Ğināyet eyle sultānum Ğināyet
- 5 Keremden cāy-ı bī-cā kıl mekānum
Senüñle āşinā it cism ü cānum
- 6 Ğiyān eyle baña sırr-ı nihānum
Ğināyet eyle sultānum Ğināyet
- 7 Yeter vādī-i fūrkatde Ğarīb it
Saña cez**z** eyle Ğuşşākı Ğarīb it
- 8 ilāhī Hakkı'ya vaşlun naşīb it
Ğināyet eyle sultānum Ğināyet

(1) Sayfa kenarına sonradan yazıldığı anlaşılan bir manzume.

R1 .....- āndan geçer

BA - 29a

BU - 59b

SÜ - 21b (1)

7

Müster^cilün Müster^cilün

- 1 Vechün ^cıyān gören kişi
Şol mäh-ı tábāndan geçer
- 2 Feryād olur dā'im işi
Seyr-i gülistāndan geçer
- 3 Gidüp gamı cān u tenün
Kalbe tolar. ^cişkuñ senün
- 4 Akar gözi yaşı anuñ
Tā bahr-i ^cummāndan geçer
- 5 Sālik olan toğrı yola
Lā irişür menzile
- 6 Şol kimse kim Hakkı bula
Hürı vü ğilmāndan geçer

(1) SÜ'de manzumenin beyitleri birer mısra biçiminde.

6b Hürı vü ğilmāndan : Hür u ğilmāndan SÜ

- 7 Kāmiller izin izleyen
Dōst illerini özleyen
- 8 Ma^cşūki dā'im gözleyen
Her dürli seyrāndan geçer
- 9 ^cAşık olan yārın bulur
Derdine bir dermān kılur
- 10 Kim tālīb-i cānān olur
Hakkı bugün cāndan geçer

9b bir dermān kılur : dermān kılur SÜ

R1 .....- Gel tarîk-ı Celvetîden menzil-i ma^cnâya ir

BA - 30a

BU - 60a

8

SÜ - 13a

Fâ^cilâtün Fâ^cilâtün Fâ^cilâtün Fâ^cilün

1 Hizmet it bir ^cārife var rutbe-i ^culyāya ir

Himmeti bālā-bülend it ^cālem-i bālāya ir

2 Gir tarîkat gülşenine verd-i bî-hem-tāya ir

Gel tarîk-ı Celvetî'den menzil-i ma^cnâya ir

3 Cümle esmādan murād olan müsemmādur begüm

Ma^crifetden bil garaz feth-i mu^cammādur begüm

4 Bu nukūş-ı kevnden maksūd ma^cnādur begüm

Gel tarîk-ı Celvetî'den menzil-i ma^cnâya ir

5 Tîğ-ı gayretle idüp nefsün yakasın çāk çāk

Dest-i himmetle serāy-ı kalbūni var eyle pāk

6 Gel tarîk erbābinuñ yolında ol ^cışk ile hāk

Gel tarîk-ı Celvetî'den menzil-i ma^cnâya ir

7   ^cAşık-ı şādık olanlar māsivāyı terk ider
       Ka^cbe-i maksūda ^cazm idüp gice gündüz gider
 8   Bu fenā vadīlerin ey dil sülük ehli n'ider
       Gel tarīk-ı Celvetī'den menzil-i ma^cnāya ir

9   Her ne deñli vaşf idersem Hakkıyā hakdur tarīk
       Her tarīk-ı hakda vardur lā-cerem ni^cme'r-Refik
 10   Biri de anuñ tarīk-ı Celvetī'dür ey şādık
       Gel tarīk-ı Celvetī'den menzil-i ma^cnāya ir

R1 .....- Rabbenāfir li'l-^cusāti inneke ente'l-Ġafūr

BA - 30b

BU - 60b

9

SÜ - 12b

Fa^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Yā ilāhī bendeden eksük degül cürm ü kusūr
Rabbenāfir li'l-^cusāti inneke ente'l-Ġafūr
- 2 Mübtelā-yı derd-i ^cişyānı kapundan kılma dūr
Rabbenāfir li'l-^cusāti inneke ente'l-Ġafūr
- 3 Giryeden hün-ābe-i dilden sezā alsam vuzū
Şıdk ile döndürmedüm mihrāb-ı zāt-ı pāke rū
- 4 Va^cde-i luṭf eyleyüp çün kim didün lā taknetū
Rabbenāfir li'l-^cusāti inneke ente'l-Ġafūr
- 5 Hakkı-i bī-çāreye luṭfuñla yā Rab kıl nazar
Kalmaya āyine-i kalbinde bir zerre keder
- 6 Mahv idüp zenb-i vücūdın māsivā meylin gider
Rabbenāfir li'l-^cusāti inneke ente'l-Ġafūr

R1 .....-Hak yolında cān u başı mālī vir

BA - 31a

BU - 61a

10

SÜ - 13a

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 zāhidā gel mekteb-i ^cirfāna gir
şol ledünnī ^cilminün zevkine ir
- 2 Öl bugün ölmezden ön kendün kayır
Hak yolında cān u baş u mālī vir
- 3 Māl u mülk ü saltanat yükdür kamu
Varlığındandır bu cümle güft ü gū
- 4 " Len tenālü'l-birra hattā tünfikū "
Hak yolında cān u baş u mālī vir
- 5 Bend-i tende habs olur şol ben diyen
Yoklığa irmez sivāya gam yiyen
- 6 Hakkı bulmaz bulduğun yiyüp giyen
Hak yolında cān u baş u mālī vir

- 7 Gör ş u Mansûr'ı niçe merdânedür
İbn-i Edhem de Caceb ferzânedür
- 8 Hirmen-i Cışk içre sen de dâne dir
Hak yolında cân u baş u mâlı vir
- 9 Nefsine iden gazâyı Hakkıyâ
Cânına irdi fütûh-ı Kibriyâ
- 10 Böyle geldi enbiyâ vü evliyâ
Sen de Hak yolında cân u başı vir

R1 .....- Şeb u rûz ağla dâ'im Hakk'a yalvar

BA - 34b

11

BU - 64a

SÜ - 21b

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fa'ûlün

1 Halās ol māsivādan sālīkā var
Şeb u rûz ağla dâ'im Hakk'a yalvar

2 Hudāyı iste Hak'dan ol haberdār
Şeb u rûz ağla dâ'im Hakk'a yalvar

3 Anuñ feyzinde yokdur zerre imsāk
Velīkin olmamışdur cān u dil pāk

4 Yüzün sür yirlere var olagör hāk
Şeb u rûz ağla dâ'im Hakk'a yalvar

5 Niyāz erbābınun bahtı açıkdur
Niyāz erbābı gibi kimse yokdur

6 Hudā'nuñ feyz u fazl u lutfı çokdur
Şeb u rûz ağla dâ'im Hakk'a yalvar

5b gibi : SÜ'de yok.

6a fazl u lutfı : fazlı vü lutfı BU

- 7 Şuhūd-ı Hakk'a ir sır aıla Hak'dan
Yüri ders alagör her bir varakdan
- 8 Göçersin Cakıbet bir gün konakdan
Şeb u rüz ağla dā'im Hakk'a yalvar
- 9 Niçe bir Hakkı bī-pervā gezersin
Ne bildün kendüni sen ne sezersin
- 10 Niçe bir nefes ile hile düzersin
Şeb u rüz ağla dā'im Hakk'a yalvar

Rı .....- ākī yeter

12

BA - 158a

SÜ - 19a

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Cām-ı feyzün sun bize sākī yeter
İntizāra koma müştākī yeter
- 2 Tā-be-key bu seyr-i āfākī yeter
İtme pinhān nūr-ı Hallāk'ı yeter
- 3 Vasl-ı Hak maksūdun ise Cāşıkā
Kıl teveccüh sirruñ ile sen aña
- 4 Kıl ü kālī ko yeter sayt u sadā
Fāniyi terk idegör bākī yeter
- 5 Şehbāzuñ zāga salmak niçe bir
Dürli sevdā-y-ile tolmak niçe bir
- 6 Zāhidā zāhirde kalmak niçe bir
Ders dirsen Cāşkūn evrākı yeter
- 7 Sālik-i rāh ol derūnī Hakkıyā
Kıl Cavālimden güzer ir Hakk'a tā
- 8 Var iken kurbi ev ednā-yı Hudā
Mesken itme bu kühen-tākı yeter

2a seyr-i āfākī : seyr āfākīyi SÜ

Rı .....- ir

13

BA - 160b

SÜ - 20a

Mefā^cilün Mefā^cilün

- 1 Hudā'dan gelmişüz cānā
Hüve'l-Evvel hüve'l-Āhır
- 2 İden oldur bizi ihyā
Hüve'l-Hālık hüve'l-Kādir
- 3 Bu denli sırrı alemde
Emanet kodı ademde
- 4 Tecellī kıldı her demde
Hüve'l-Bātın hüve'Z-Zāhir
- 5 Tuyup ol sırr-ı mutlakdan
İriş aña muhakkakdan
^cināyet Hakkı'ya Hak'dan
Hüve'l-Mevlā hüve'N-Nāsır

---

la gelmişüz : gelmiş SÜ

. Gayn .....- Şābūn-i istigfār ile eyle libās-ı kalbūn ağ

BA - 42a

BU - 71b

SÜ - 26b

14

Müster^cilün Müster^cilün Müster^cilün Müster^cilün

- 1 Ey dil yeter üftādesin çirk-āb-ı nefis-i dūna sen
Şābūn-i istigfār ile eyle libās-ı kalbūn ağ
- 2 Levs-i hevesle niçe bir ālūdesin geç cümleden
Şābūn-i istigfār ile eyle libās-ı kalbūn ağ
- 3 Meyl-i sivāyı kendüñe itdūñ bugün bir özge kār
Her dem birer olmaz heves kılduñ neden sen ihtiyār
- 4 Bu dürli dürli reng ile āhır olursın şerm-sār
Şābūn-i istigfār ile eyle libās-ı kalbūn ağ
- 5 ^cisyāna cür'et eyleme çevre cesāret eyleme
Kahr u celāl-i Hālīkı yād it sefāhat eyleme
- 6 Hakkı yeter ālūdelik ^cömrün izā^cat eyleme
Şābūn-i istigfār ile eyle libās-ı kalbūn ağ

Kaf .....- ak

15

BA - 156b

SÜ - 27a

Mefā^Cilün Mefā^Cilün Fa^Cülün

- 1 Dilā sāf eyle mir'ātuñ kederden
Dilünden gitmesün zikr-i hüve'l-Hak
- 2 Halās ol berzah-ı nef^C u zararadan
İriş ser-menzil-i ıtlāka mutlak
- 3 Kuyūdı terk idüp āzādelik bul
Çıkar hubb-i sivāyı^C ışık ile tol
- 4 Seni aldatmasun ger sağ u ger sol
Hayāli ko Hudā'yı bul muhakkak
- 5 Neler çekdi selef bu yolda cānā
İrince bār-gāh-ı hazrete tā
- 6 Çalış sen de gel ey Hakki-i şeydā
Yeter bu okumak tā-key bu yazmak

Kef .....- Göründi ğurre-i mäh-1 mübârek

BA - 44b

BU - 73b

16

SÜ - 28a

Mefâ^cilün Mefâ^cilün Fa^cülün

1 Bi-hamdi'llāh safā buldı gönüller
Göründi ğurre-i mäh-1 mübârek

2 Açıldı mağfîret bāğında güller
Göründi ğurre-i mäh-1 mübârek

3 Gönüller ğaym-ı ğamdan açılıp dur
Hudā'dan feyz-i rahmet saçılıp dur

4 Hakk'un bu bir büyük lutfı olup dur
Göründi ğurre-i mäh-1 mübârek

5 Cihān pür-ğulgule oldı tarabdan
Emīn oldı cihān halkı ğazabdan

6 Yürü var iste sen de lutf-ı Rab'dan
Göründi ğurre-i mäh-1 mübârek

7 Açıldı dîdeler nūr-ı Hudā'dan
Dehenler toldı zikr ile du^cādan

8 İnüpdür lutf-ı Hak Hakkı semādan
Göründi ğurre-i mäh-1 mübârek

2a güller : gönüller BU

Kef .....- H^Vāb-ı ğaflet niçeye dek aç gözün

BA - 45b

17

BU - 74a

SÜ - 28b

Fā^Cilātün Fā^Cilātün Fā^Cilün

1 Sil gönül āyīnesin pāk it özün

Cānib-i Mevlā'ya tut her dem yüzün

2 Rūz u şeb zıkr eyle Hāk olsun sözün

H^Vāb-ı ğaflet niçeye dek aç gözün

3 Mürşid ara kendüne bir çāre kıl

Levh-i dilden māsivā naqşını sil

4 Rabb'ūni bilmek dilersen nefsi bil

H^Vāb-ı ğaflet niçeye dek aç gözün

5 Bunca eyyāmı izā^Cat eyledün

Cürm ile ^Cisyanı ^Cādet eyledün

6 Hāk'dan ayrıldıñ sefāhat eyledün

H^Vāb-ı ğaflet niçeye dek aç gözün

7 Bulmak istersen murāda ger zafer

Hāk yolında dā'imā ko cān u ser

8 Hākkiyā bīdār ol vakt-i seher

H^Vāb-ı ğaflet niçeye dek aç gözün

Kef .....- Hakk'ı iste Hakk'ı ger dervîş iseñ

BA - 46a

18

BU - 74b

SÜ - 28b'

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Hakk'a yüz tut māsivādan al özüñ
Hakk'ı iste Hakk'ı ger dervîş iseñ
- 2 Hakk'ı gör aġyāre bakma yum gözün
Hakk'ı iste Hakk'ı ger dervîş iseñ
- 3 Cennet ü hūrī vü ġilmān da güzel
Sidre vü tūbāda seyrān da güzel
- 4 Cümleden ammā güzel ol lem-yezel
Hakk'ı iste Hakk'ı ger dervîş iseñ
- 5 Gice gündüz Hakk'ı iste ^cāşık ol
Bezm-i ^cirfāna duhüle lāyık ol
Hakkıyā var Hakk yolında sādık ol
Hakk'ı iste Hakk'ı ger dervîş iseñ

Kef .....- ānuñ

19

BA - 142a

SÜ - 29b

Mefā^cilün Mefā^cilün Fa^cülün

- 1 Nesīm-i feyz-i eltāfı Hudā'nuñ
Açupdur güllerin bāg-ı cinānuñ
- 2 Seherde bülbülā artur figānuñ
Uyansun nergis-i şehlā-yı cānuñ
- 3 Dem-i Hāk'dan hayāt aldı bu ^cālem
Nefes buldı Hudā'dan cism-i ādem
- 4 Yine Hāk iledür her zerre her dem
Bu ma^cnāya yūri kaldur kemānuñ
- 5 Güzeldür ^cilm ü ^cirfān ehli ammā
Gerekdür inkıyād-ı emr-i Mevlā
- 6 Vücūduñ kılmaz iseñ cümle ifnā
Virilmez kahr-ı Mevlā'dan emānuñ
- 7 İrişse şems-i vahdetden ziyālar
Giderdi zulmet-i kibr u riyālar
- 8 Gönül derdine istersen devālar
Dem-ā-dem Hākı zıkr itsün zebānuñ

Lām .....- āk eylegil

BA - 47a

20

BU - 76a

SÜ - 30b

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Māsivā ālāyişinden kalbümi pāk eylegil
Rāh-ı cıŝkuñda ilāhī sinemi hāk eylegil
- 2 Gül gibi cıŝkuñla dā'im cismümi çāk eylegil
Bülbül-i ŝüride-veş cānum ferah-nāk eylegil
- 3 Bu beyābān-ı firākuñ kesmege bunca yolın
Zād-ı ğamdan hişşe vir göster hakikat menzilin
- 4 Aç gözin didāruñ eyle luţfuñ ile tut elin
Tā-be-key bu mihnet ile anı ğam-nāk eylegil
- 5 Hārhar-ı fūrkatünden açamaz cāşık gözin
Rüzgār-ı serd-i mihnet zerd kılmıŝdur yüzün
- 6 Hakki-i bī-çārenüñ pāk eyle ğafletden özin
Rāh-ı vasluñda ilāhī anı çālāk eylegil

4a gözin : gözün sÜ

Lam .....- Niçe bir bunca hatā bunca ze^lel

BA - 47b

21

BU - 76b

SÜ - 32b

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

1 Ey gönül şimden geri insāfa gel
Mürşid-i kāmīl bulup andan el al

2 H^vāb-ı gāfletden uyan tā-key kesel
Niçe bir bunca hatā bunca ze^lel

3 İrci^ci den irmedi gūşa hitāb
İtmedün biñ āh ile bağruñ kebāb

4 ^cAkıbet olur ^citāb u ya ^cikāb
Niçe bir bunca hatā bunca ze^lel

5 Hakkıyā fırsat gānīmetdür bugün
Tevbeye gel tevbe ni^cmetdür bugün

6 Niçe bir işün cināyetdür bugün
Niçe bir bunca hatā bunca ze^lel

Lam .....- Kitāb u Sünnet'i eyle ri^cāyet ehl-i te'yīd ol

BA - 49a

BU - 78a

22

SÜ - 32a

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

1 Hākīkat nurın āfāk içre bir gör ehl-i tevhīd ol
Terakkī eyle enfüs hāline bak ehl-i tecrīd ol
2 Gözün yum enfüs ü āfākdan var ehl-i tefrīd ol
Kitāb u Sünnet'i eyle ri^cāyet ehl-i te'yīd ol

3 Degül cān sır göziyle seyrin eyle nūr-ı Mevlā'nuñ
Tenezzülden şakın fūrkat odına yanmasun cānuñ
4 Nedür bildünse ma^cnāsı begüm Kur'ān u Furkān'un
Kitāb u Sünnet'i eyle ri^cāyet ehl-i te'yīd ol

5 Görüp aġyār-ı nakş-ı Hākı Hāk'dan ġayrı var şanma
Riyāz-ı vahdeti seyr eyle nār-ı keşrete yanma
6 Bu yolda zāhir u bātında çokdur reh-zen aldanma
Kitāb u Sünnet'i eyle ri^cāyet ehl-i te'yīd ol

Lam .....- Yā ilāhī sen ^cināyet eylegil

BA - 49b

BU - 78a

23

SÜ - 30a

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

1 Nūr-ı zāta mazhar it mir'ātumuz

Yā ilāhī sen ^cināyet eylegil

2 zātun ile āşinā kıl zātumuz

Yā ilāhī sen ^cināyet eylegil

3 Gösterüp lutfun elinden çäreler

Merhem ur cāna oñulsun yäreler

4 Niçe bir hecrün derünüm yäreler

Yā ilāhī sen ^cināyet eylegil

5 Cur^ca şun cām-ı mahabbetden bize

Nūr vir mir'āt-ı hazretten bize

6 Kıl tecellī sırr-ı vahdetden bize

Yā ilāhī sen ^cināyet eylegil

7 Eyleyüp şavm-ı sivāya ihtimām

^cİd-i vaşluñla olalum şād-kām

8 Hāşıl olsun lutfun ile her merām

Yā ilāhī sen ^cināyet eylegil

- 9 Hakkı-i bî-çârenün pāk it dilin
Çāh-ı fūrkatden çıkar sen tut elin
- 10 Būlbūl-i cānına şun vuslat gülin
Yā ilāhī sen c'ināyet eylegil

Lam .....- Niçe bir fikr-i sivā insāfa gel

BA - 49b

BU - 78b

24

SÜ - 32b

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Niçe bir ey dil reh-i Hāk'da kesel
Niçe bir tül-i emel terk-i ^camel
- 2 Niçe bir meyl-i hevā andan çek el
Niçe bir fikr-i sivā insāfa gel
- 3 Sālik insāf it tururken toğrı yol
Tā-be-key çıkmaz dilüñden sağ u şol
- 4 Hāk^k'ı iste Hāk'dan ey dil ^cārif ol
Niçe bir fikr-i sivā insāfa gel
- 5 Cur^casından geç bu bezm-i ^calemün
Neşve-i ^cışk ile geçsün her demün
- 6 Rüz u şeb kalbünde Hāk olsun gamun
Niçe bir fikr-i sivā insāfa gel
- 7 Gerçek ^cāşık olan erbāb-ı hüner
Kılmadı hūrī vü gilmāna nazar
- 8 Hāk^kı Hāk^kı bulmak istersen eger
Niçe bir fikr-i sivā insāfa gel

6a Rüz u şeb : Rüz şeb BU

Lam .....- āyı bul

25

BA - 134a

SÜ - 31a

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Āşinā-yı bahr-i tevhīd ol dūr-i yektāyı bul
Sa^cy idüp sahrā-yı dilde kenz-i lā-yefnāyı bul
- 2 Tālib-i gencīne iseñ mürşid-i Mevlā'yı bul
Mürşid-i Mevlā-y-ile süretdeki ma^cnāyı bul
- 3 Sendedür sırr-ı hakikat sendedür nūr-ı ezel
Gör bu nuri bil o sırrı gaflet içre kalma gel
- 4 Feyz-i Hakk'a cāşıkā var kalbūni eyle maḥal
Sır içinde seyr iden şol Hālik-ı eşyāyı bul
- 5 Āfitāb olsañ cihānda irişür lābūd zevāl
Sāye gibi geçmedi cōmrūn yūri kesb it kemāl
- 6 Cümle heb gördüklerūn bildüklerūn zıll-i hayāl
Dideñi aç Hakkı gör mihr-i cihān-ārāyı bul

Lam .....- Yâ Rasûla'llâh şefâ^cat eylegil

26

BA - 157b

SÜ - 31a

Fâ^cilâtün Fâ^cilâtün Fâ^cilün

- 1 Vādī-i fūrkatde kaldı cān u dil
Yâ Rasûla'llâh şefâ^cat eylegil
- 2 Bir nigah-ı lutf ile dil-şād kıl
Yâ Rasûla'llâh şefâ^cat eylegil
- 3 Kurbî ev ednāya vāsıl olmağa
Bār-gāh-ı Hakk'a dāhil olmağa
- 4 Cümle bu maksūd hāsıl olmağa
Yâ Rasûla'llâh şefâ^cat eylegil
- 5 Sensin ol miftāh-ı ebvāb-ı kulüb
Himmetüñle açılır ğaybü'l-ğuyüb
- 6 Sedd-i rāh oldu baña bunca zünüb
Yâ Rasûla'llâh şefâ^cat eylegil
- 7 İçmeseydi Hızr feyzün şerbetin
Bulmaz idi zindēgānī devletin
- 8 Def^c idüp zenb-i vücūdun āfetin
Yâ Rasûla'llâh şefâ^cat eylegil

- 9 Evvel ü āhır çü sensin reh-nümā
Dā'im irşāduñladur vaşl-ı Hudā
- 10 Hakkı-i ğurbet-keşe ol āşinā
Yā Rasūla'llāh şefā^cat eylegil

Lam .....- ūr kıl

27

BA - 150b

SÜ - 31b

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Nūr-ı zıkr ile gönül kâşânesin pür-nūr kıl
Beyt-i ma^cmūr-ı melek gibi anı ma^cmūr kıl
- 2 Māsivā aşnāmını deyr-i dilünden dūr kıl
Yâr iseñ Mevlâ-y-ile ağıyarı heb mehcūr kıl
- 3 Aşiyân-ı dilde zâgân-ı hevâ olmak neden
Bâg-ı kalbün bād-ı gamla dâ'imâ solmak neden
- 4 Fıkr-i fâsidle derünün aşıkâ tolmak neden
Cümleyi senden yüri şimden geri menfūr kıl
- 5 Kabza-i kudretdedür Hakkı zimâm-ı kâ'inât
Sanma hâricdür irâdetden hayât ile memât
- 6 Var yüri ölmezden öndin eyle ifnâ-i sıfât
Kendüni bu küşe-i cismünde sen makbūr kıl

Mim .....- ūr eyle sultānum

BA - 52b

28

BU - 81a

SÜ - 35b

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

- 1 GÖNÜL vīrānesin luṭfuṅla ma^cmūr eyle sultānum
Yanar tennūr-ı ğamda anı mesrūr eyle sultānum
- 2 Yeter fūrkatdayam ol miḥneti dūr eyle sultānum
Gider bu zulmet-i hicrānı pūr-nūr eyle sultānum
- 3 Visālūn Ka^cbesine cıṣkı sālār eyle her demde
O sırr-ı pāk için kim vaż^c olundı rūh ādemde
- 4 Müyesser eyleyüp yā Rab murādum iki cālemde
Yoluṅda kılduğum her sa^cyi meşkūr eyle sultānum
- 5 Şuhūd itmek kanı nūr-ı cemālūn çeşm-i dillerde
Celālūn nārına sūzān olup kalduğ elemelerde
- 6 İlāhī Hakkı'ya sen āşinā ol ğurbet illerde
Lisān-ı sıdk ile her demde mezkūr eyle sultānum

Mim .....- Diyelüm Estagfiru'llāh el-^cazīm

BA - 54a

BU - 82b

29

SÜ - 38a

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Mağfiret-cū olalum Allāh'dan
Diyelüm estagfiru'llāh el-^cazīm
- 2 İdelüm celb-i kerem dergāndan
Diyelüm estagfiru'llāh el-^cazīm
- 3 Şer^ca uymaz zāhirā akvālümüz
Yok tarikatda güzel ef^cālümüz
- 4 Var hakikatde kusūr-ı hālümüz
Diyelüm estagfiru'llāh el-^cazīm
- 5 ^cIşk içinde yanmaduk mānend-i ^cūd
Dütmedük bu micmer-i gāmda çisūd
- 6 Kapladı her yanumuz zenb-i vücūd
Diyelüm estagfiru'llāh el-^cazīm
- 7 Hakkiyā şimden geri insāfa gel
Tā-be-key rāh-ı Hudāda bu kesel
- 8 Sādır oldı bunca sehv ile zeel
Diyelüm estagfiru'llāh el-^cazīm

Nun .....- Geldi mäh-ı rahmet-i Hāk Ramazān

BA - 58a

30

BU - 86a

SÜ - 41b

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Gül gibi dil-şād olun ey ^cāşıkān
Geldi mäh-ı rahmet-i Hāk Ramazān
- 2 Bülbül-āsā zār idün ey sādıkān
Geldi mäh-ı rahmet-i Hāk Ramazān
- 3 Geldi Hāk'dan halka bir mihmān-ı hūş
Eyledi deryā-yı dil zevk ile cūş
- 4 İdegör sahbā-yı zātı sen de nūş
Geldi mäh-ı rahmet-i Hāk Ramazān
- 5 Geldi ol mäh-ı mübārek kim gider
Anda mü'minler derūnından keder
- 6 Dā'imā Hāk'dan nesīm-ı feyz eser
Geldi mäh-ı rahmet-i Hāk Ramazān
- 7 Geldi ol şehri safā mäh-ı vefā
Hamdü li'llāh çeşm-i cān buldı cilā
- 8 Mağfired-cū ol Hudā'dan Hakkıyā
Geldi mäh-ı rahmet-i Hāk Ramazān

Nun .....- Hamdü li'llāh geldi mäh-ı Ramazān

BA - 58a

BU - 86a

31

SÜ - 41b

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Sāye şaldı ehl-i İmān üstine
Hamdü li'llāh geldi mäh-ı Ramazān
- 2 Togdı ol nūr ehl-i Ğirfān üstine
Hamdü li'llāh geldi mäh-ı Ramazān
- 3 Bağlayup şeytānı bende urdılar
Cümleten aġyār-ı Hakk'ı sürdiler
- 4 Ehl-i Hakk ol ayda Hakkı gördiler
Hamdü li'llāh geldi mäh-ı Ramazān
- 5 Ehl-i cürmün Hakk gözi yaşın siler
Aglayanlar şād olur dā'im güler
- 6 Şerbet-i ġufrān iġerler Ğāsiler
Hamdü li'llāh geldi mäh-ı Ramazān
- 7 Kıl terāvīhi şafālar bulagör
İt tesābīhi vefālar bulagör
Zikr u tāt nūrı ile tolagör
Hamdü li'llāh geldi mäh-ı Ramazān

Nun .....- āyı n'ideyin

BA - 17b

32

BU - 87b

Müstef^cilün Müstef^cilün

- 1 Mevlām senün ^cİşkuñ yeter
Ġayrı hevāyı n'ideyin
- 2 ^cİşkuñla dilde gül biter
Bāġ-ı sivāyı n'ideyin
- 3 ^cİşkuñ baña vāfī durur
Şevkuñ baña kāfī durur
- 4 Derdün baña şāfī durur
Hergiz devāyı n'ideyin
- 5 Cezbeñ irişse bir dile
Derd ile ol baġrın dele
- 6 Eglence bes tevhd ile
Şıyt u sadāyı n'ideyin
- 7 Haddüm degül ey bī-niyāz
Kullıkda itmek saña nāz
- 8 Hakkı'yı ehl-i Hakda yaz
Ehl-i riyāyı n'ideyin

Nun ..... Kıl meşâm-ı cānı hōş-bū gonca-i tevhīdden

BA - 60b

BU - 89b

SÜ - 39a

33

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Var ledünnī ^cilmin öğren h^vāce-i tevhīdden
Dürr ü mercān al begüm gel bahçe-i tevhīdden
- 2 Seyr idüp bahr-i muhīti lücce-i tevhīdden
Kıl meşâm-ı cānı hōş-bū gonca-i tevhīdden
- 3 Ma^crifet maksūd ise al mürşid-i kāmilden el
Hañcer-i ^cişk ile çāk it sīneñi bagrıñı del
- 4 Gülsitān-ı vahdete gir kesret-i zıkr ile gel
Kıl meşâm-ı cānı hōş-bū gonca-i tevhīdden
- 5 Halka-i zıkr-i Hudā bir micmer-i ^cirfāndur
Hañkiyā ol micmer içre ^cūd dil-i sūzāndur
- 6 Bāğ-ı ^cişkuñ bāğbānı kāmil insāndur
Kıl meşâm-ı cānı hōş-bū gonca-i tevhīdden

Nun .....- ār elinden

BA - 61b

BU - 90a

SÜ - 39a

34

Mefā^cilün Mefā^cilün Fa^cülün

- 1 Şarāb-ı vaşlı nūş it yār elinden
Halās ol ^cālem-i aḡyār elinden
- 2 GÜl-i maksūdı kurtar hār elinden
İriş bir nūra kurtul nār elinden
- 3 İdüp tevḥīd-i Mevlā'yı mükerrer
Dimāḡuñ büy-ı Ḥakdan kıl mu^cattar
- 4 Al ey h^vāce ḥakīkī misk ü ^canber
Bu bāzār içre bir ^cattār elinden
- 5 Şular kim hemdem-i kāmīl olurlar
Derūnī bir nefesle cān bulurlar
- 6 Kul olan kişiler dā'im alurlar
^cAtālar Ḥakkıyā hūnkār elinden

Nun ..... Gelün zikr idelüm Mevlâ'yı her ân

BA - 62a

35

BU - 91a

SÜ - 43a

Mefâ^cilün Mefâ^cilün Fa^cülün

1 Açılsun bāg-ı dil handān olsun

Gelün zikr idelüm Allāh'ı her ân

2 Uyansun mürġ-ı cān nālān olsun

Gelün zikr idelüm Mevlâ'yı her ân

3 Silüp dilden nukūş-ı māsivāyı

Yuyup āb-ı vefā ile cefāyı

4 Sürüp ezkār ile cünd-ı hevāyı

Gelün zikr idelüm Allāh'ı her ân

5 Nedür lā vü nedür illā bilinsün

Bu sirdan Hakkıyā bir kām alınsun

6 Hakikat şerbetinden nūş olınsun

Gelün zikr idelüm Mevlâ'yı her ân

2a mürġ-ı cān nālān olsun : mürġ-ı cānān olsun SÜ

Nun .....- İn

BA - 63b

BU - 92a

36

SÜ - 44a

Mefā^cilün Mefā^cilün Fa^cülün

- 1 Celālün āteşine yakma yā Rab
Eğışnā yā ğiyāse'l-müstegīsīn
- 2 Firākuñ dūzahına atma yā Rab
Ecirnā yā ecīra'l-müstecīrīn
- 3 İrişmezse eger imdād-ı hazret
Kişi kendiyle bulmaz Hakkā kurbet
- 4 İlāhī eylegil fazluñla rahmet
Gider telvīni ihsān eyle temkīn
- 5 Günāhuñ çoklığından Hakkı āh it
Yeter gümrāhsın terk-i günāh it
- 6 Dem-ā-dem hālün 'arz-ı pādişāh it
Kabülün kıl ricā dā'im di āmīn

5b gümrāhsın : gümrāhın BU

Nun .....- ān olasın

37

BA - 154b

SÜ - 45a

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Ey gönül cānān iline kıl sefer
Niçe bir ğurbetde mihmān olasın
- 2 Hicret eyle māsivādan kıl güzer
Vāsıl-ı dergah-ı Rahmān olasın
- 3 Niçe bir dünyā için bu kıl ü kāl
İdegör şimden geri gel kesb-i hāl
- 4 Zāhir olup sende envār-ı cemāl
Gül gibi ^cālemdē handān olasın
- 5 Sanma bezm-i ^cālemi bākī kalur
Lā-cerem hādīs olan fānī olur
- 6 Fāris olan dünyede meydān alur
Hakkı sa^cy it merd-i meydān olasın

6a dünyede : dünyāda SÜ

Vav ..... Diyelüm sıdk ile Allāh yā hū

BA - 65b

BU - 95a

SÜ - 46a

38

Mefā^cilün Mefā^cilün Fa^cülün

- 1 Riyāz-ı vahdete tut dā'imā rū
Hakikat bülbul iseñ sen de yā hū
- 2 Hakikat gülsitānından alup bū
Diyelüm şevk ile Allāh yā hū
- 3 Güzer idüp dil ef^cāl ü sıfātı
Şuhūd idegörüp her yüzde zātı
- 4 Fenā içre bulup bākī hayātı
Diyelüm sıdk ile Allāh yā hū
- 5 Açılısun gülsitān-ı lī ma^ca'llāh
Gül-i vahdetden irsün büy her-gāh
- 6 Yakalar çāk idelüm her seher gāh
Diyelüm şevk ile Allāh yā hū
- 7 Şafādur ehl-i cışka zıkr u tevhid
Cilādur anlara tesbīh u temcīd
- 8 Anuñla açılur gülzār-ı ümmīd
Diyelüm şevk ile Allāh yā hū

- 9 Fenā bul Ḥakkiyā gel ihtiyārī
Bilürsin kimse kalmaz iztırārī
- 10 Olup güyende-i ezkar-ı Bārī
Diyelüm sıdk ile Allāh yā hū

Vav .....- Diyelüm lā ilāhe illā hū

39

BA - 160a

SÜ - 45b

Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

- 1 Gelünüz subh u mesā ^cāşıklar
Diyelüm lā ilāhe illā hū
- 2 Rāh-ı ^cışk-ı Hudā'da sādıklar
Diyelüm lā ilāhe illā hū
- 3 Tutma mesken bu gurbet illerde
Geçegör kalma işbu billerde
- 4 Cevher-i zikri tutup dillerde
Diyelüm lā ilāhe illā hū
- 5 Güli hūdur riyāz-ı ma^cnānuñ
Bülbüli hūdur ol gülistānuñ
- 6 İsmi hūdur netice cānānuñ
Diyelüm lā ilāhe illā hū
- 7 Hū diyenler hüviyyete irişür
Sırr-ı ^cālī-i hazrete irişür
- 8 Zikr idenler hakikate irişür
Diyelüm lā ilāhe illā hū

- 9 Bulmak istersen eger zevk u safā
İtdüğün Cahde yüri eyle vefā
- 10 Hasbiya'llāhu vahdehū ve kefā
Diyelüm lā ilāhe illā hū
- 11 Nūr-ı Hak'dur cihanda zāhir olan
Sırr-ı Hak'dur cihānda cilve kılan
- 12 Zikr ile buldı anı cümle bulan
Diyelüm lā ilāhe illā hū
- 13 Hakkiyā Cışk u şevk ile çalış
Yüri var dest-i mürşide yapış
- 14 Hāsıl olunca Hudā'dan cünbiş
Diyelüm lā ilāhe illā hū

He .....- Gel yanalum tevhîd ile

40

BA - 69a

BU - 98b

SÜ - 48a (1)

Müstef^cilün Müstef^cilün

- 1 Tütüşdi cışkuñ âteşi
Gel yanalum tevhîd ile
- 2 Kaldur aradan teşvîşi
Gel yanalum tevhîd ile
- 3 Kim kıldı hakkānī sūcūd
Ol buldı Rahmānī şühūd
- 4 Tā kûl olunca bu vücūd
Gel yanalum tevhîd ile
- 5 Senden seni eyle cūdā
Gitsün hevā gelsün hūdā
- 6 Nārı kılup nūra fedā
Gel yanalum tevhîd ile
- 7 Girmezse zāhid bu yola
Sağı kodı gitdi sola
- 8 Allāh diyene cışk ola
Gel yanalum tevhîd ile

(1) SÜ'de her beyit birer mısra biçiminde.

- 9 Pervāne olmazsañ eger
Mevlā'dan almazsın haber
- 10 Kal olalum mānend-i zer
Gel yanalum tevḥīd ile
- 11 Şūret serāyından geçüp
Ma^cnā şarābından içüp
- 12 Hakkı yūri cāndan geçüp
Gel yanalum tevḥīd ile

He ..... Cümle-i eşyāda bak nūr-ı Hāk'a

BA - 69b

41

BU - 99b

SÜ - 50a

Fā^Cilātün Fā^Cilātün Fā^Cilün

1 Vāsıl olduḡsa tecellī nūruna
Cümle-i eşyāda bak nūr-ı Hāk'a

2 Bakma halkuḡ vāsılına dūrına
Cümle-i eşyāda bak nūr-ı Hāk'a

3 Nūr-ı Mevlā açıla ger bir dile
Cāhil iken cümle esrārı bile

4 Enfüs ü āfāka bak tevḡd ile
Cümle-i eşyada bak nūr-ı Hāk'a

5 Mazḡar olmasa cihān nūr-ı Hāk'a
Vāsıl olurdu fenā-i mutlaka

6 Nūr-ı Hāk'dur cümle gel bir hoḡ bak a
Cümle-i eşyāda bak nūr-ı Hāk'a

7 Ehl-i ḡaflet nūr-ı Hāk'ı görmedi
Vahdetün sırrına hergiz irmedi

8 Bulagör Hākı safā-i sermedī
Cümle-i eşyāda bak nūr-ı Hāk'a

2a dūrına : derūna BU

5b fenā-i : fenā-yı SÜ

He ..... Cān gözin eyle münevver nūr-ı zikru'llāh ile

BA - 70b

BU - 99b

SÜ - 50a

42

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Devr-i tevḥīd içre dem ur nāleler kıl āh ile
Gir serāy-ı cıṣka gel yār olma her gümrāh ile
- 2 Şāhid-i ma^cnāyı seyr eyle dil-i āgāh ile
Cān gözin eyle münevver nūr-ı zikru'llāh ile
- 3 Kaplayup jeng-i keder mir'āt-ı rüh-ı enverün
Cilve-ger her zerrede maḥbūbı görmez gözlerün
- 4 Rū-be-rū görmeklik isterseñ cemālin dilberün
Cān gözin eyle münevver nūr-ı zikru'llāh ile
- 5 Hakkıyā nūr-ı cehālet perde çekmişdür dile
Var ülü'l-absārdan tıfl-ı dile himmet dile
- 6 Şāhid-i gaybı şuhūd it dāde-i tevḥīd ile
Cān gözin eyle münevver nūr-ı zikru'llāh ile

He .... Münevver it dil ü cânum tecellî kıl cemâlünle

BA - 70b

BU - 100a

SÜ - 50a

43

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

1 GÖNÜL kânün-ı cışkuında yanar táb-ı celâlünle
 ilâhî teşne-gân-ı vasluñı kandur zülâlünle
 2 Şeb-i gânda gözüm gönüm pür olmışdur hayâlünle
 Münevver it dil ü cânum tecellî kıl cemâlünle

3 Yeter âlûde-i h^vâbem uyandur dîde-i cânı
 Görünsün her taraf dilde cemâl-i rûh-ı sultânî
 4 Dilüm kâşânesinde yak ilâhî şem^c-i nürânî
 Münevver it dil ü cânum tecellî kıl cemâlünle

5 Hıtâb-ı luţfuñ ile muğtenem kıl dâ'imâ cânum
 Söyündürme çerâg-ı cıŝkuñı bir demde sultânum
 6 Benem Hakkı hakikat nûrına hayrân u müştâkam
 Münevver it dil ü cânum tecellî kıl cemâlünle

6a hayrân u müştâkam : müştâk u hayrânem SÜ

He ..... Sakın h^vāb-ı tegāfūlden seherde

BA - 70b

BU - 100a

44

SÜ - 48b

Mefā^cilün Mefā^cilün Fa^cülün

- 1 Dilersen̄ ref^c ola heb cümle perde
Sakın h^vāb-ı tegāfūlden seherde
- 2 Nazar eyler o dem Hak ehl-i derde
Sakın h^vāb-ı tegāfūlden seherde
- 3 Cüdā düşdün̄se ey bülbul gülünden
Seherde kesme efgānı dilünden
- 4 Kalursın h^vāb ile sen menzilünden
Sakın h^vāb-ı tegāfūlden seherde
- 5 Seherde mürğ u mür āgāh olurlar
Gönūlden zākir-i Allāh olurlar
- 6 İdüp zārı o dem pür āh olurlar
Sakın h^vāb-ı tegāfūlden seherde
- 7 Açılsun Hakkiyā çeşm-i basiret
Görünsün kesret içre nūr-ı vahdet
- 8 Saçılsun kalb ü rüha āb-ı rahmet
Sakın h^vāb-ı tegāfūlden seherde

3a Cüdā düşdün̄se : Cüdā mı düşdün̄ BU

3b kesme efgānı : efgānı kesme BU

He .....- āya

BA - 71a
BU - 100b
SÜ - 48b

45

Mefā^cilün Mefā^cilün Fa^cülün

- 1 Reh-i ^cişka kadem ko sâlik olgıl
İrince vuslat-ı zât-ı Hudâ'ya
- 2 Hâkikat devletine mâlik olgıl
Uyup isr-i Muhammed Mustafâ'ya
- 3 Bu yolun reh-nümâsıdur velîler
Hâkikat âşinâsıdur velîler
- 4 Çü halkun müktedâsıdur velîler
Gider inkârı gel uy evliyâyâ
- 5 Salât-ı semme vechu'llâhı kılsañ
Makâm-ı kurb-i ev ednâ yı bulsañ
- 6 Bu deryâdan begüm bir gevher alsañ
İrerdün fakr içinde kimyâyâ
- 7 Nedür el-fakru fahrî den nişân vir
Peyâm-ı lî ma^ca'llâh dan beyân vir
- 8 Hâkikat dersini rüşen^cıyân vir
Ledünniden eger var ise mâye

9 Fenā fi'llāhā iriş Hakk'a tut rü
Bekā bi'llāh gülinden soñra al bñ
10 Diyelüm Hakkı yā Allāh yā hñ
İrince kalbümüz zevk u safāya

He .....- ānda bulunmaz ola

BA - 71b
BU - 101a
SÜ - 43b

46

Müstef^cilün Müstef^cilün

- 1 Bir gevher-i ^cişk bulagör
Bir kända bulunmaz ola
- 2 Bir dürr ü mercân alagör
^cUmmanda bulunmaz ola
- 3 İrdi hitāb-ı emr-i kün
Geldi vücūda ay u gün
- 4 Bir Yūsuf'a kul ol bugün
Ken^cānda bulunmaz ola
- 5 Rāh-ı hüdāya sālīk ol
Ölmezden evvel hālīk ol
- 6 Bir sırr-ı pāke mālīk ol
Her cānda bulunmaz ola
- 7 Dermān ara derd-i dile
Şubh u mesā tevhīd ile
- 8 Şol gence ir kullık ile
Sultānda bulunmaz ola

Hakki dil ü cânuñ uyar
İşkuñ gamın kıl ihtiyār
Bir zevke ir derd ile var
Dermānda bulunmaz ola

He .....- ā elhamdülillāh

BA - 13a

BU - 44b

SÜ - 47a

47

Mefā^cilün Mefā^cilün Fa^cülün

- 1 Gülistān-ı dil ü cānda açıldı
Gül-i feyz-i Hudā elhamdülillāh
- 2 Derūna āb-ı lutf-ı Hak saçıldı
Bulup neşv ü nemā elhamdülillāh
- 3 Göründi nūr-ı zāt-ı Hak ta^cālā
Bugün ışık ehline oldu hüveydā
- 4 Tecellīden pür oldu hep merāyā
Sa^cādet merhabā elhamdülillāh
- 5 Bu ādem bāg-ı Cīrfānuñ gülidür
Hakikat gülşeninün bülbulidür
- 6 Tutan cālemleri anuñ elidür
Ne devlet dā'imā elhamdülillāh

- 7 Açıldı Hakkıyā ezhār-ı vahdet
Ciyān görüñdi envār-ı hakikat
- 8 Katı zāhir durur Hak itme gaflet
Gözün var baksaña elhamdülillāh

Ye ..... - Ādemī ol ādemī ol ādemī

BA - 78a

BU - 107b

48

SÜ - 57b

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Ālem-i ĩŝkuñ baña hōŝdur ğamı
 Ğam durur erbāb-ı ĩŝkuñ hem-demi
- 2 Çek ğam-ı ĩŝkı bulasın merhemi
 Ādemī ol ādemī ol ādemī
- 3 ĩŝk ile dil-zindedür bu kâ'ināt
 ĩŝk ile buldı bu cālemler hayāt
- 4 ĩŝk ile bilindi esmā vü sıfāt
 Ādemī ol ādemī ol ādemī
- 5 Hāk mükerrrem eyledi zātuñ senün
 Nūrına ğark eyledi cān u tenün
- 6 Sen de sırrın bilmege sa^cy it anuñ
 Ādemī ol ādemī ol ādemī
- 7 Nüh felek mi^crācın itdi Muştafā
 Cism ü cānı olmadı māni^c aña
- 8 Ümmetindenseñ hakikat Hakkıyā
 Ādemī ol ādemī ol ādemī

2a ğam-ı ĩŝkı : ğamı ĩŝk SÜ

8a Ümmetindenseñ : Ümmetinden sensen

Ye li

49

BA - 78b
BU - 108a
SÜ - 56afā^cilātün fā^cilātün fā^cilün

- 1 GÜlşen-i tevḥīd ile zeyn it dili
Şevke gelsün zār idüp can bülbüli
- 2 Açıla her zerrede vahdet güli
Zāhir ola gözlere cānān ili
- 3 Nüş idüp ma^cnā şarābın tıfl-ı dil
Mest ü medhüş ola andan muttasıl
- 4 Gayret eyle māsivādan var kesil
Vāsıl olsun hazrete sirruñ eli
- 5 Hakkıyā cüş eyleyüp deryā-yı ışk
Mevc urup kılsun ihāta bahr-i şevk
- 6 Hāsıl olsun lücce-i envā^c-ı zevk
Vāsıl ol cem^c ile farka hāsılı

Ye .....- ānuñı

BA - 79a

BU - 1o8b

SÜ - 56b

50

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Nūr-ı ^cirfān ile pür olsun dilün
Zulmet-i tenden halās it cānuñı
- 2 Sidre-i maksūda iriṣṣün elün
Cān göziyle göregör cānānuñı
- 3 Almayan deryā-yı ^cirfāndan güher
Seng-i hārādan beter oldu beter
- 4 Men ^caref sırrından al cānā haber
Nefsüñi bil bilesin Rahmān'uña
- 5 ^cIṣk elinde bu gönül çevgāndur
Cismün ol çevgān ile galtāndur
- 6 Cümle ^cālem sırruñā hayrāndur
^cArif olgil gözleyüp meydānuñı

2b göregör : gör SÜ

- 7 Sende sūret aḥseni takvīm iken
Zīb-i zātuñ āyet-i tekrīm iken
- 8 Secde ile bunca pūr-ta^czīm iken
Bilmemek insāf mīdur şānuñı
- 9 ^cAlleme'l-esmā didi Kur'ānda Ḥak
Ādeme virdi kamudan ön sabak
- 10 Ḥakki zikr eyler cihānda her varak
Sen de gafletden uyargıl cānuñı

Ye .....- ān eyledi

BA - 80b

51

BU - 109b

SÜ - 55b

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 On sekiz biñ ^cālemi Hāk sende pinhān eyledi
Cümlesin bir cism ü ol cisme seni cān eyledi
- 2 Şol zamān ki Hāk seni halk itdi insān eyledi
Kendi mir^cātında zātın gördi seyrān eyledi
- 3 Partev-i envār-ı Hāk'sın ^cālem içre cilve-ger
Nūruña hayrān olup dā'im döner şems ü kamer
- 4 Çıkmadı kenz-i ezelden bir senün gibi güher
Gör niçe bir gevheri esrārına kān eyledi
- 5 Vahdet-i zāta kimisi nokta dir kimi elif
Cümlenün maksūdı bir illā ^cibāret muhtelif
- 6 Gösterüp azdād-ı kevnî Hāk Ta^cālā mü'telif
Ol tecellî nūrını insāna ihsān eyledi

5b ^cibāret : "rivāyet" kelimesi ile mısra üzerinde sah kaydı var. BA, BU.

- 7 Sırr-ı Kur'ân ister iseñ kâmil insâna bak
 Kâmilün âyînesinden zâhir olur nûr-ı Hak
- 8 Hakkıyâ bir kâмили bul okı Cîrfândan sabak
 Kâмили Hak mazhar-ı envâr-ı Cîrfân eyledi

He .....- Yalvar Allāh'a gel seherlerde

52

BA - 153b

SÜ - 52a

Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

- 1 Ğāfil olma dem-i seherde dilā
Yalvar Allāh'a gel seherlerde
- 2 İdegör var seherleri ihyā
Yalvar Allāh'a gel seherlerde
- 3 Niçe bir h^vāb-ı ğaflet ey ğāfil
Geçdi ^cömrün hemişe bī-hāşıl
- 4 Bülbül-āsā figān u zārī kıl
Yalvar Allāh'a gel seherlerde
- 5 Sırr-ı Mevlā'ya irmek ister iseñ
Gül-i ma^cnāyı dirmek ister iseñ
- 6 Vech-i Rahmān'ı görmek ister iseñ
Yalvar Allāh'a gel seherlerde
- 7 Açılur bāb-ı hazret ol demde
İrişür peyk-i vuslat ol demde
- 8 İçilür cām-ı vahdet ol demde
Yalvar Allāh'a gel seherlerde

- 9 Nāz iderse saña e gayb-ı guyüb
Sen niyāz eyle bulasın matlūb
- 10 Yūsuf için çok ağladı Ya^ckūb
Yalvar Allāh'a gel seherlerde
- 11 Şu kim ^cāşıkdur anda h^vāb olmaz
Dā'imā h^vāb ile harāb olmaz
- 12 Begüm ^cuşşāka sedd-i bāb olmaz
Yalvar Allāh'a gel seherlerde
- 13 Zikr u tevhīd olursa pişe saña
Yār olur kīmyā hemīşe saña
- 14 Āh u zārī kılup endīşe saña
Yalvar Allāh'a gel seherlerde
- 15 Hakkıyā irmeden zamān-ı hazen
Kendūn eyle tedāriki irken
- 16 İrişince murād u matlaba sen
Yalvar Allāh'a gel seherlerde

Ye .....- ā kıl bizi

53

BA - 143b

SÜ - 58b

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Yā ilāhī ^cışk-ı şevkuñ ile ihyā kıl bizi
Gülşen-i zikründe bülbül gibi gūyā kıl bizi
- 2 Dem-be-dem sermest-i cām-ı bezm-i ma^cnā kıl bizi
Katra-i ihsānunu feyz eyle deryā kıl bizi
- 3 Hāk-i pāy-i ehl-i tevḥīd eyle cān u cismümüz
Mecma^cu'l-esmā-yı ^cuşşāk içre sebt it ismümüz
- 4 Kalmasun levḥ-i vücūd içinde ism ü resmümüz
Zāhir u bāṭın sivādan cümle ifnā kıl bizi
- 5 Dīde-i sır ile göster ol gül-i handānumuz
Niçe bir tā-subḥ-dem ağsun göge efgānumuz
- 6 Bir adım yol varmağa yokdur bizüm dermānumuz
ırmege ser-menzile yā Rab tüvānā kıl bizi
- 7 Ehl-i ^cıškuñ şoḥbetin eylersen erzānī eger
Cümle ^cāşıklar bulur lābūd murādına zafer
- 8 Hakkı-i bī-çārenūñ virdi budur şām u seher
Yā ilāhī dā'imā ^cıškuñla şeydā kıl bizi

Ye .....- i

54

BA - 144b

SÜ - 59a

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Ey gönül sâf eylegil âyîneñi
Görmek istersen cemâl-i hazreti
- 2 ^cIşk-ı Mevlâ-y-ile toldur sineñi
Sürmek isterseñ safâ-yı vuslatı
- 3 Yanmayınca âteş-i ^cışka dilün
Şem^c-i bezm-i vuslata irmez elün
- 4 Hâline pervânenün bak bülbülün
Gice vü gühdüz iderler gayreti
- 5 ^cArş u kürsî seyrine Mi^crâc'ı ko
Kasr-ı ev ednâya ir tut aña rû
- 6 Hakkıyâ hün-i cigerden al vužu
Hakk'a dön terk eyle hür u cenneti

He .....- ān baña

BU - 45b (1)

55

Müstem^cilün Müstem^cilün

- 1 Ben Celvetiyem Celveti
Gönlümdedir devrân baña
- 2 Cismüm felek cânım kamer
^cAlem bütün seyrân baña
- 3 İtdi tecellî Lem-yezel
Meydâna geldüm ey güzel
- 4 Tāvus kuşu idüm ezel
Oldı ebed cevlân baña
- 5 Gökler benüm seyrân-gehüm
Kürsî vü ^carş devrân-gehüm
- 6 Şüretle bir cevlân-gehüm
Hak virdi kebk meydân baña
- 7 Yolum tarîk-ı Celveti
Pîrüm yeşil nürdür katı
- 8 Aslum durur Hak hazreti
Çokdur bugün ihsân baña

(1) Sayfa kenarına sonradan yazıldığı anlaşılan bir manzume.

- 9 Bir sır idüm ender-nihān
Sūret bulup oldum ^cıyān
- 10 Görmez beni a^cmā olan
Düşmen olur nādān baña
- 11 Bu levh içinde her kenār
Her noktadan gayrı ne var
- 12 Bu rahneyi Hakkı kim tıyar
Sen kul odur sultān baña

Te .....- et

56

BA - 18a

BU - 49b

SÜ - 7a

(5 + 5)

- 1 Fakr ile fahr it isteme devlet
Zillet içredür sūfiyā Cizzet
- 2 Her ne dirlerse ko disün iller
Eyleme Hak'dan gayrıya rağbet
- 3 Tālib-i lokma olmadı Lokmān
Aç olan oldu maCden-i hikmet
- 4 Darb-ı hū-y-ile burc-ı nefsi yık
İste Allāh'dan kudret ü kuvvet
- 5 Ādem-i maCnā ehl-i Cirfāndur
Eyle anlarla dā'imā sohbet
- 6 Hakkiyā KaCbe arzularsın sen
Var midur kalbünde kavī himmet

6a sen : SÜ'de yok.

Te .....- lmak nasīb it

BA - 22b

57

BU - 51a

(6 + 5)

- 1 Yā Rab bize seher yillerin esdür
Dostuñ kokusını almak nasīb it
- 2 Ken^can illerinüñ billerin kesdür
Mısır'da Yūsuf'ı bulmak nasīb it
- 3 Fırkatde kalmışuz bir niçe gündür
Semt-i vasla lutf it yüzümüz döndür
- 4 Ateş-i hicrānı dilden söyündür
Gülşen-i vuslatda kalmak nasīb it
- 5 Gözlerümden akar dā'im kanlu su
^cAceb mi alursam kan ile vużü
- 6 Vaktümüz geçmeden yā Rab yā hū
Namāzı Ka^cbe'de kılmak nasīb it
- 7 Ağ u kara bize berzah olupdur
Niçeler bu yolda böyle kalupdur
- 8 Hakkı'nuñ murādı bāği şolupdur
Bu gül ter ü tāze olmak nasīb it

R1 .....- Lā ilāhe illā'llāh diyegör

58

BA - 150a

SÜ - 18b

(6 + 5)

- 1 Firdevs-i a^clāya girmek dilerseñ
Lā ilāhe illā'llāh diyegör
- 2 Cemāl-i Mevlā'yı görmek dilerseñ
Lā ilāhe illā'llāh diyegör
- 3 Tevhīd ile cümle yollar açılır
Tevhīd ile dōst iline geçilir
- 4 Cām-ı vuslat tevhīd ile içilir
Lā ilāhe illā'llāh diyegör
- 5 İmān kāmil olsa c^ciyān görünür
Peydā olur cümle nihān görünür
- 6 Tevhīdün nūri-y-le Rahmān görünür
Lā ilāhe illā'llāh diyegör
- 7 İsterseñ müşkiller hall ola dübdüz
Getürme tevhīdden gayrı dile söz
- 8 Sa^cy eyle ey Hakkı sen gice gündüz
Lā ilāhe illā'llāh diyegör

2a Cemāl-i Mevlā'yı : Cemāl-i Mevlā BA

7a hall : SÜ'de yok.

Sad .....- ān olupdur mahsūs

BA - 39b

BU - 69a

SÜ - 24b

59

(4 + 5)

- 1 Kalbe ^cirfān olupdur mahsūs
Gevher-i kân olupdur mahsūs
- 2 Eşk-i ^cāşıkda olur lülüler
Dürre nīsān olupdur mahsūs
- 3 Gayra sarf eylemeñ netice muhāl
Cāna cānān olupdur mahsūs
- 4 ^cIşka himmet gerek bugün dilde
Gūya çevgān olupdur mahsūs,
- 5 Mihnet ü derd ü gam-ı cānāna
Hakkı hayrān olupdur mahsūs

Mim .....- ana geldüm

BA - 54a

BU - 82b

SÜ - 35b

60

(7 + 7)

1 ^cIşkuñ yolında başum aldum meydāna geldüm
Mansūr gibi cihāna gör kim merdāne geldüm

2 ^cĀşık olup ezelden Muhammed'ün güline
Ol güle bülbül gibi āhir efgāna geldüm

3 Gördüm ki benlik imiş dūr eyleyen Hudā'dan
Kal eyledüm vücūdum zenbini yanageldüm

4 ^cIşkuñ odına yandum ^cĀşıklar ile ben de
Şem^c-i cemāl-i Hakkā ^cĀşık pervāne geldüm

5 Yek-tā idüm ezelde ol nūr ile ey Hakkı
Bu ^cālem-i fürkatde cism ile cāna geldüm

Mim .....- gelün tevhd idelüm

61

BA - 24a

SÜ - 33b

(7 + 7)

- 1 Hək isteyen cāşıklar gelün tevhd idelüm
Hək yolında sādıklar gelün tevhd idelüm
- 2 Gönül pāsın silmege ağlar iken gülmege
Ölmezden ön ölmege gelün tevhd idelüm
- 3 Egrilik fikrini sür Hək yolında toğrı tur
Erenler yolu budur gelün tevhd idelüm
- 4 Uşan fāniden uşan kendüni yoğ olmuş şan
Ey Hək'dan ğāfil insān gelün tevhd idelüm
- 5 Diyün fa^clem ennehū lā ilāhe illā hū
Hakki besdür bize bu gelün tevhd idelüm

2b ön : evvel SÜ

Nun .....- lem sanursın

62

BA - 62b

BU - 91b

SÜ - 41a

(7 + 7)

- 1 Kal olmadan bu ^cışkuñ sırrın bulam sanursın
Cân virmeden cânâna vâsıl olam sanursın
- 2 Bir mürşid-i kāmilden ders almadan hakikat
^cilm-i ledün kitâbın kolay bilem sanursın
- 3 Ferhād gibi varlığıñ tağlarını kesmeden
Şirîn ile zahmetsüz sohbet kılam sanursın
- 4 Mecnûn olur bu ^cışkuñ zencîrine geçenler
Ol zencîre ^cakılla sen de ilem sanursın
- 5 Nüş eyledün şarâb-ı ^cışkı bî-hüş olunca
Şimden sonra ey Hakkı ^cakla gelem sanursın

Nun .....- lurlar bir gün

BA - 139a

63

SÜ - 42b

(6 + 5)

- 1 Kalmaz cihān bize ölümdür soñı
Bu cān emānetin alurlar bir gün
- 2 Gülerler yüzüne birkaç gön öñi
Soñra ağlatmağa gelürler bir gün
- 3 Döndürüp yüzünü Allāh'dan yaña
İderler cānuñı tenünden cüdā
- 4 Kabrūñ için mesken düzerler saña
Hasım kavim taşra kalurlar bir gün
- 5 Yokdan var eyleyüp cihānı Kādir
Getürdi vücūda bunca mezāhir
- 6 Firār idenleri Mevlā'dan āhır
Şarkdan ğarba gitse bulurlar bir gün
- 7 Māl ü menāl ile maġrūr olanlar
Ehl ü Ciyāl ile mesrūr olanlar
- 8 Kasr u seray ile ma^cmūr olanlar
Kahr eliyle vīrān olurlar bir gün

- 9 Menzile irişür mürşide uyan
Hayāt-ı nev bulur cānına kıyan
- 10 Hāzır ol vaktüne aç gözün uyan
Hakki Hakka da^cvet kılurlar bir gün

He .....- nde

64

BA - 70a

BU - 99b

SÜ - 49a

(5 + 5)

- 1 Çekmeyen ^cışkuñ yayını bunda
Ok gibi toğrı gelmedi anda
- 2 ^cĀrifā ğāfil olma t^cat kıl
Kudret ü kuvvet var iken tende
- 3 Niçe bir inkār ehline yār ol
Ehl-i tevhīde gel karış sen de
- 4 Tut elin gel bir mürşidün ey dil
Cān ile aña bende ol bende
- 5 ^cİlm-i esrārı bilmeyen ğāfil
Bū ^cAlī ise zandadır zanda
- 6 Hakkıyā nār-ı ^cışka sūzān ol
Olmak isterseñ t^ca-ebed zinde

He .....- Tübtü ila'llāh estāgfiru'llāh

BA - 75a
BU - 104a
SÜ - 47b

65

(5 + 5)

- 1 Bunca günāha bunca vebāle
Tübtü ila'llāh estāgfiru'llāh
- 2 Gel cān u dilden di sū-i hāle
Tübtü ila'llāh estāgfiru'llāh
- 3 Hākdan ayırdum cümle a^czāyı
Kalbūme virdüm özge sevdāyı
- 4 Diyelüm gel ağlayı ağlayı
Tübtü ila'llāh estāgfiru'llāh
- 6 Zāhir u bātın zenb imiş kārüm
Pākler içre yog imiş cārüm
- 7 Bāda-i gaflet içdüm o kārüm
Tübtü ila'llāh estāgfiru'llāh
- 8 Hakkıyı yā Rab itme senden dūr
Zenb-i vücūdın eylegil magfūr
- 9 Her ne itdümse bunca şerr u şūr
Tübtü ila'llāh estāgfiru'llāh

He .....- sirri setr eyle

BU - 98a

66

(5 + 5)

- 1 Ey Hakkā vākīf sirri setr eyle
Ey zātī vāsīf sirri setr eyle
- 2 Sen saña mutlak āyīnede bak
Dime ene'l-Hak sirri setr eyle
- 3 Şeş cihet kamu sırrınla tolu
Velī ey ulu sirri setr eyle
- 4 Yad ile yoldaş olma ey kardaş
Mahreme ulaş sirri setr eyle
- 5 Toldı heb diyār çoğaldı agyār
Hakkı-ves ey yār sirri setr eyle

Te .....- Ehl-i diller itmediler māsivāya iltifāt

BA - 18b

BU - 50b

67

SÜ - 6b

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

- 1 Eylemez ^cāşık olanlar hūy u hāya iltifāt
Sen de ey dil eyleme hergiz hevāya iltifāt
- 2 Sālike lāyık degül zevk u safāya iltifāt
Ehl-i diller itmediler māsivāya iltifāt
- 3 Hākka ^cāşıksın egerçi ey gönül da^cvā-y-ile
Āşinālık kılmaduñ bir dem velī Mevlā-y-ile
- 4 Niçe bir dil-bestesin sen Sidre vü Tübā-y-ile
Ehl-i diller itmediler māsivāya iltifāt
- 5 Hakkıyā dünyā vü ^cukbā cisrini eyle ^cubūr
Bu fenā vādilerinden idegör evvel mürūr
- 6 ^cĀkıl iseñ olmağıl ışk-ı Hudā'dan zerre dūr
Ehl-i diller itmediler māsivāya iltifāt

Te .....- ām it

BA - 18a

BU - 50a

68

SÜ - 7a

Mefā^cilün Mefā^cilün Fa^cülün

- 1 Kapuñda ber-karār-ı ı̇ı̇k-ı pākem
ilāhī vuşlatuñla şād-kām it
- 2 Niçe bir künc-i ğamda derd-nākem
Elüm tut vāşıl-ı genc-i merām it
- 3 Dil ü cānum ı̇olup nūr-ı mahabbet
Gele āyīne-i kalbe letāfet
- 4 Yeter kahr u celālün virdi heybet
Cemālünden nikābı keşf-i tām it
- 5 Esirge Hakkı'yı feyz-i ı̇atā kıl
İçür dārū-yı ihsānuñ devā kıl
- 6 Yem-i fażluñla dā'im āşinā kıl
Tarīk-ı Hak'da anı ber-devām it

4a kahr u celālün : kahrı vü celālün BU

KAYNAKLAR

- ACLÛNÎ, İsmâil b. Muhammed el-Cerrâhî,
Keşfu'l-Hafâ ve Muzîlü'l-İlbâs 'an mâ İştihare
mine'l-Ehâdîs, Beyrut, 1354/1934.
- ALİYYÛ'L-KÂRÎ, Ali b. Muhammed el-Kârî,
el-Esrâru'l-Merfûa fi'l-Ahbâri'l-Mevzûa, thk.
Muhammed Saïd Za'lûl, Beyrut, 1985.
- ALTINTAŞ, Hayrani,
Tasavvuf Tarihi, Ankara Üniversitesi İlahiyat
Fakültesi Yay., No:171, Ankara, 1986.
- AYNÎ, Mehmed Ali,
Türk Azizleri I (İsmail Hakkı), İstanbul, 1944.
- AYVANSARÂÛÎ, Hafız Hüseyin b. Hacı Cemal,
Hadîkatü'l-Cevâmi', I-II, İstanbul, 1281/1864.

HACI BEKTAŞ-I VELÎ,

Makâlât, haz. Esad Coşan, Ankara, 1971.

el-HAMEVÎ, Yâkût,

Mu'cemü'l-Büldân, Beyrut, 1957.

HAMMER, Purgstall,

Geschichte der Osmanischen Dichtkunst, Pesth, 1838.

el-HINDÎ, Alâüddin Ali el-Müttakî b. Hüsâmeddin

Kenzü'l-Ummâl fî Süneni'l-Akvâl ve'l-Ef^câl,

4.bs., Beyrut, 1399/1979.

HOCAZÂDE Ahmed Hilmi,

Ziyâret-i Evliyâ, İstanbul, 1325.

HÜSEYİN Vassâf,

Kemâlnâme-i Hakî, Bursa Eski Basma ve Yazma
Eserler Ktp., Genel Bl., No:129.

İSMÂİL Hakî,

Silsilenâme-i Celvetî, Süleymaniye Ktp., Halet
Efendi Bl., No:230.

Silsilenâme-i Celvetî, Süleymaniye Ktp., Şâzelî
Bl., No:63.

Tamâmü'l-Feyz, Süleymaniye Ktp., Halet Efendi
Bl., No:244.

Kitâbu'l-Hutabâ, Bursa Eski Basma ve Yazma Eser-
ler Ktp., Genel Bl., No:85.

Makâlât, Bayezid Ktp., Genel Bl., No:3507.

Makâlât, Süleymaniye Ktp., Hacı Mahmud Bl.,
No:2676.

Vâridât-ı Hakkî, Süleymaniye Ktp., Hüsrev Paşa Bl., No:189.

Hadarât-ı Hams-i ilâhî, Süleymaniye Ktp., Mihrişah Sultan Bl., No:189.

Rûhu'l-Beyân, I-X, İstanbul, 1333/1915.

Ahidnâme-i Hakkî, İstanbul, 1329/1911.

Tuhfe-i İsmâiliye, Bayezid Ktp., Genel Bl., No:3506.

Mecmua-i Hakkî, Süleymaniye Ktp., Esad Efendi Bl., No:3765.

Mecmua-i Hakkî, Atif Efendi Ktp., No:1496.

Mecmua-i Hakkî, Bursa Eski Basma ve Yazma Eserler Ktp., Genel Bl., No:745.

Risâletü'l-Berkiye li-Hazreti Şeyhi'l-Ekber, Bursa Eski Basma ve Yazma Eserler Ktp., Genel Bl., No:41.

Tuhfe-i Atâiye, Süleymaniye Ktp., Mihrişah Sultan Bl., No:192.

Tuhfe-i Vesîmiye, Bursa Eski Basma ve Yazma Eserler Ktp., Genel Bl., No:81.

Kitâbu'z-Zikr ve's-Şeref, Süleymaniye Ktp., Hacı Mahmud Bl., No:2572.

Mirâciye, Bursa Eski Basma ve Yazma Eserler Ktp., Genel Bl., No:124.

Kitâbu'l-Esrâr, Süleymaniye Ktp., Mihrişah Sultan Bl., No:189

Şerh-i Ebyât-ı Yûnus Emre, Süleymaniye Ktp.,
Esad Efendi Bl., No:1521.

Şerh-i Ebyât-ı Hacı Bayram Veli, Süleymaniye
Ktp., Esad Efendi Bl., No:1521.

Şerh-i Nazm-ı Ahmedî, Süleymaniye Ktp., Esad
Efendi Bl., No:1521.

Şerh-i Nazm-ı Hayretî, Süleymaniye Ktp., Hacı
Mahmud Bl., No:2749.

KARA, Mustafa,

Tasavvuf ve Tarikatlar Tarihi, İstanbul, 1985.

KILAVUZ, A. Saim,

Anahatlarıyla İslâm Akaidi ve Kelâma Giriş,
İstanbul, 1982.

KUŞEYRÎ, Abdülkerim,

Kuşeyrî Risalesi, haz. Süleyman Uludağ, İstanbul,
1978.

LAMIÎ Çelebi,

Terceme-i Nefehâtü'l-Üns, İstanbul, 1270/1854.

LALLENDE, André,

Vocabulaire Technique et Critique de la Philosophie
Press Universitaires de France, Paris, 1983.

MAHMUD Nâsihî,

Subhatü's-Sâlikîn, Bursa Eski Basma ve Yazma
Eserler Ktp., Genel Bl., No:1700.

MEHMED Şemseddin,

Yâdigâr-ı Şemsî, Bursa, 1332/1914.

MEHMED Tâhir,

Osmanlı Müellifleri, I-III, İstanbul, 1333/1915.

MİRAS, Kâmil,

Sahih-i Buhârî Tecrîd-i Sarîh Tercemesi ve Şerhi,
VIII, Diyanet İşleri Başkanlığı Yay., 4.bs.,
Ankara, 1978.

MUALLİM Nâci,

Esâmî, İstanbul, 1308/1890.

SAFÂÎ Mustafa,

Tezkiretü's-Şuarâ, Süleymaniye Ktp., Esad Efendi
Bl., No:2549.

ŞEMSEDDİN Sâmi,

Kâmûsu'l-Âlâm, I-VI, İstanbul, 1306-1316/1888-1898.

TABERÎ, Ebu Ca'fer Muhammed b. Cerîr,

Câmi'u'l-Beyân 'an Te'vili'l-Âyi'l-Kur'ân, XXIII,
Mısır, 1968.

Târihu'l-Ümem ve'l-Mülûk, I, Beyrut, ts. (trc.

Târih-i Taberî Tercemesi, II, İstanbul, 1260/1844.

TANPINAR, Ahmet Hamdi,

Beş Şehir, İstanbul, 1976.

el-YA'KÛBÎ, Ahmed b. Ebî Ya'kûb b. Ca'fer b. Vehb,

Târihu'l-Ya'kûbî, I-III, Nəcəf, 1384.

YILDIZ, Sakıp

Türk Müfessiri İsmail Hakkı, Hayatı, Eserleri
ve Tefsir İlmindeki Metodu, (Orijinali Fran-
sızca olan basılmamış doktora tezi), Erzurum,
1976.

LEVEND, A. Sırrı,

Divan Edebiyatı, İstanbul, 1980